

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΕΝ ΤΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΣΧΙΣΜΑ.

ΣΥΝΤΑΧΘΕΝ

ὑπὸ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΙΑΤΡΟΥ,

Καὶ ἐκδοθὲν

ὑπὸ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΛΙΣΤΑΓΟΥΣ.

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ ΣΥΡΟΥ,

ΤΥΠΟΙΣ Γ. ΜΕΛΙΣΤΑΓΟΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ.

(Ὅδος Ἀγορᾶς Ἀριθ. 39.)

1862.

1619

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ

ΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΣ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Ο

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΕΝ ΤΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΣΧΙΣΜΑ.

ΣΥΝΤΑΧΘΕΝ

ὑπὸ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΙΑΤΡΟΥ,

ΚΑΙ ΕΚΔΟΘΕΝ

ὑπὸ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΛΙΣΤΑΓΟΥΣ

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ ΣΥΡΟΥ,

ΤΥΠΟΙΣ Γ. ΜΕΛΙΣΤΑΓΟΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ.

(Ὅδος Ἀγορᾶς ἀριθ. 39.)

1862.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΕΝ ΤΩ ΚΑΘΟΛΙΚΩ ΚΑΡΔΙΑ

Α. Μ. Κ. Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

ΕΤΕ

ΕΙΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

α' Ω Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος
τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου
γνώσεως. » (Πρὸς Τιμόθ. Α. ς. 20.)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ ΣΤΕΤΟΝ

ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

(Τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐκδόσεως)

1881

ΤΩ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩ

Και

ΑΓΙΩΤΑΤΩ ΘΡΟΝΩ

Τῆς

Ἐν Κωνσταντινουπόλει

Αποστολικῆς καὶ Ανατολικῆς

Ἀγίας καὶ Μεγάλης

τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας

ΜΗΤΡΟΣ ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Και

Καθολικῆς Διδασκαλίας τῆς Ὀρθοδοξίας

« Κοινοῦ ἐμπορείου τῆς Πίστεως, καὶ
πηγῆς τῶν δογμάτων ἐξ ἧς ἀναβρύνουσι
καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐπεκτείνονται. »
(Ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.)

Τὴν βίβλον ταύτην ἀνατίθημι

Ὁ Συντάκτης.

Ἐκ τῶν οἰκείων τὸν οἰκτεῖον φέρον προσηνγόμενος.

Δ. Α. Μ.

AKAΔHMIA AΘHNΩN

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Τριακοσίων συμπληρωθέντων ἐνιαυτῶν ἀπὸ τῆς θείας Ἐνανθρωπίσεως, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τοὺς θεῖους Ἀποστόλους καὶ κατὰ τοῦτο μνημονύμενη, εἰς κοινὰς ἡρέατο συνέρχεσθαι καὶ Οἰκουμενικὰς συνελεύσεις πρὸς ἐρμηνείαν καὶ κανονισμόν τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθείας, ἧς τινος ἡ δογματικὴ ἐνότης νὰ διασπασθῇ ἐκινδύνευεν ἐκ τοῦ ἀναφρανέντος αἵρεσιακοῦ πνεύματος. «Δεῖ γὰρ καὶ αἵρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἔλεγε πρὸς Κορινθίους ὁ θεὸς Παῦλος, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.» Καὶ ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν,» κατὰ Ἰωάννην τὸν Εὐαγγελιστήν. Ἡ οὕτω ἐν ἐπισκοπικῇ συλλόγῳ συνελθοῦσα Ἐκκλησία, ὑπὸ τῆς θείας ὁδηγουμένη τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐπιστάσις, «καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλοι παράκλητοι δώσει ὑμῖν, ἵνα μὴν μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας,» διὰ πολλῶν διελθοῦσα δοκιμασιῶν, τὴν μίαν ταύτην ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς ἀμέριστον Ἐκκλησίαν «καθολικὴν καὶ ἀποστολικήν» ἀπεκάλεσε.

Οὔτε ἄρα Ἑλληνικὴν ἢ Ῥωμαϊκὴν, οὔτε Ἀνατολικὴν ἢ Δυτικὴν ἔλαβεν ἐπωνυμίαν ἡ μία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἐν γὰρ τῇ μιᾷ πίστει καὶ τῇ μιᾷ ταύτῃ Ἐκκλησίᾳ οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος, οὐχ Ἑλλην, οὐ Σκυθὴς, οὐ βέρβαρος, οὐ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος,» ἀλλὰ πάντες ἐν Χριστῷ ἐν ἑσμέν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Διὸ καὶ σύμπαν τὸ ἀπανταχοῦ γῆς πλήρωμα τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν μετὰ τῶν ἱερῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων εἰς μίαν συνῆπται Ἐκκλησίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικήν, καὶ ἐνὶ ὑπέκει ἄκρῳ Ἀρχιερεῖ καὶ Καθηγμενῇ, εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, «ὃς κεφαλὴ ἐστὶ τῆς Ἐκκλησίας,» ἥτις διὰ τοῦτο καὶ παγκόσμιον ἔ-

χει κέντρον καὶ παγκόσμιον ἐπιδιώκει τέλος, τὴν λύτρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπὸ τῆς πλάνης καὶ τοῦ ὕλισμου. Αὕτη ἐστὶ ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ τῶν Ἐκκλησιῶν ἔνωσις, ὑπὸ τὸ καθολικὸν ἢ ἀόρατον κέντρον τοῦ θείου αὐτῆς Ἰδρυτοῦ, ἢ κατὰ ταύτην ἡ τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησία ἀντιθέτως πρὸς τὴν προβαλλομένην ῥωμανοκαθολικὴν ἔωσιν, οὐ διαλείπεται εὐχομένη διὰ τῶν διακόνων αὐτῆς, εὐπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, καὶ τῆς εὐσταθείας τῶν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως. »

Ἄλλ' ἡ διὰ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐκπροσωπούμενη Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, ἥτις μόνῃ κέκτηται δογματικὴν καὶ ἀλάσθασον ἐξουσίαν, ἢ μόνῃ αὕτη κύρος ἔχει ὑπέρτατον ἢ ἀπαράδιαστον, πέντε ὀρίσασα ὁρατὰ κέντρα τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, εἰς μόνον ἀπέβλεψε τὸν ἐξωτερικὸν αὐτῆς ὀργανισμόν καὶ τὴν ἱεραρχικὴν αὐτῆς τάξιν. Καὶ κατὰ δὴ ταύτην, Ἐπίσκοποι πέντε πρωτίστων καὶ ἐπισήμων Ἐκκλησιῶν περιβληθέντες ἀπὸ τε τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα, (α) καὶ αὐτόνομοι καὶ αὐτοκέφαλοι κη-

(α) Ἀπὸ τῆς Δ'. Οἰκουμἐνικῆς Συνόδου καὶ ἔπειτα τὸ ὄνομα Πατριάρχης (ὡς ἀρχὴ πάντων τῶν Πατέρων, ἥτοι Μητροπολιτῶν, Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων κλπ.) ἐδόθη εἰς μόνους τοὺς Ἐπισκόπους τῶν πέντε πρωτίστων καὶ κορυφαίων Ἐκκλησιῶν, (Ρώμης Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων) καὶ τούτων κυρίως ἡ παρουσία εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε διὰ τοποτηρητῶν ἦν ἀπολύτως ἀναγκαίᾳ εἰς τὰς Οἰκουμἐνικὰς Συνόδους, καὶ πρὸς τούτους ἀπεστέλλοντο καὶ οἱ δογματικοὶ ὅροι καὶ τὰ ψηφίσματα τῶν Συνόδων ὅπως περιβληθῶσι καὶ διὰ τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν κύρους, καὶ τούτων μόνων τὰ ὀνόματα μεγαλοφώνως ἐμνημονεύοντο ἐν τοῖς διπτύχοις. (Ἰδετε πρᾶγμα τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁρόνου, ὑπὸ Γρηγορίου Ἀρχιερατῆως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.) ὁ δὲ νῦν τῆς Ρώμης Πατριάρχης καὶ Πάπας Πίος ὁ ἕννατος, παντὸς ἄλλου περὶ ἑνώσεως ὅρον παραιτούμενος, καὶ πάντα τὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὡς καλῶς κείμενα ἤδη ἐπ' ἐσχάτων ἐπισφραγίσων, ἔνα μόνον προβάλλεται ὅρον, ἵνα μνημονεύεται ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Ρώμης Πατριάρχου. Ἔστι δὲ καὶ ἡ αἴτησις αὕτη ἀντίθετος πρὸς τὸ κανονικὸν δίκαιον τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, καθ' ὃ πέντε ἐμνημονεύοντο ὀνόματα τῶν ἰσοτίμων τῆς Ἐκκλησίας Πατριαρχῶν, εἰς ἐνδειξιν τῆς πρὸς ἀλλήλους καθολικῆς κοινωνίας. Καὶ τὸ τελευταῖον ἄρα καταφύγιον τοῦτο τῆς Ρωμαϊκῆς ἑδρας ἐστὶ μὲν σκόπιμον πρὸς τὰς ἀντικανονικὰς αὐτῆς ἀξιώσεις τοῦ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν ὑποτάξασθαι, ἀποθήσεται δὲ ἀτελεσφόρητον ἀπέναντι τῆς καθολικῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀποστολικῆς εὐσταθείας, δι' ὧν διεκρίθη ἀεὶ πότε ἡ θεοδόχος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀποχρούσασα μὲν τὰς τῆς μεσαιω-

ρυχθέντες ἀπὸ κοινῆς τῆς Ἐκκλησίας ψήφου εἰς τὰς ὑπαχθεῖσας αὐτοῖς Διοικήσεις, ὀφείλουσι καὶ οὗτοι ὑποτάσσεσθαι εἰς τὸ ὑπέρτατον κύρος καὶ τὴν ἀνεκκλήτον φωνὴν τῆς διὰ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐκπροσωπουμένης Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ὅθεν ὁπόταν λέγωμεν Ἐκκλησίαν Ἀνατολικὴν ἢ Δυτικὴν, ὀφείλομεν διὰ τοῦ νοῦς ἀνατρέχειν πρὸς τὴν ἀρχέγονον καὶ πρωτότυπον ἐκείνην Ἐκκλησίαν, ἥτις διηρμήνευσε καὶ ὥρισε τὸ ἐξ ἀποκαλύψεως θεῖον δόγμα, καὶ δι' ὅρων καὶ ψηφισμάτων ἐκάνονισε τὰς ἐξωτερικὰς τῆς Ἐκκλησίας σχέσεις, καὶ πάντα τὰ τελετικὰ καὶ ἡθικὰ αὐτῆς διέταξε, καθ' ἃ μαρτύρονται τὰ ἐλληνιστὶ πρωτοτύπως συνταχθέντα καὶ διασωζόμενα πρακτικὰ τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, ἐν συλλόγῳ καθολικῷ συνελθούσης. Διὰ τοιαύτης ἀναδρομῆς καὶ συγκρίσεως εὐκόλως καὶ ἀπαθῶς ἕκαστος νὰ κατανοήσῃ δύναται ποῖα τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως πιστὴ ἐνέμενεν εἰς τὰς ἱερὰς παραδόσεις τῆς πρωτοτύπου καθολικῆς Ἐκκλησίας (Ecclesia Catholica), καὶ ἀκεραία διετηρήθη ἐν τῇ ἐνότητι τῆς οὕτω ὀρισθείσης καθολικῆς πίστεως, καὶ πᾶσι ἐπομένως ὀφείλει ἐν καθολικῷ καὶ ἀδόλῳ συνειδότητι ὅπως εἰς τὴν τοιαύτην ἐπαέλθῃ *Ἐνότητα*, καθ' ἃ οἱ Θεοφόροι Πατέρες ἐθέσπισαν καὶ ὥρισαν, καὶ ποῖα πρὸς τούτοις ἡ Ἀνατολικὴ ἢ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία δικαιούται ἀναλαμβάνειν τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ τὴν ἑτέραν πρὸς τὴν *Ἐνωσιν* καλεῖν.

Βαθὺ αἰσθημα καθήκοντος πρὸς τὴν ἀρχέγονον καὶ γνησίαν ταύτην Ἐνότητα τῆς μιᾶς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὑπηγόρευεν ἡμῖν τὴν συνταξίν τοῦ προκειμένου θέματος, αὐτὴ *Ἐλληνικὸς Καθολικισμὸς*, καὶ τὸ ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ σχίσμα. » Πρῶτον μὲν, ὅτι πᾶσι ἀλήθεια ἀνάγκη ἵνα κηρύσσεται ἀκεραία καὶ ἀνόθευτος, καὶ νὰ κηρύσσεται τοιοῦτοτρόπως ὥστε νὰ εἰσδύῃ εἰς τὰς καρδίας ὅλων. Εἴτα δὲ, ὅτι ἐν τῇ καθολικῇ ἐνότητι τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ ἐθνικὴ ἐγκρατεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ἐνότης μετ' ἐκείνης συνδεομένη δι' ἀδιάρρηκτων δεσμῶν τῶν ἐθνικωτέρων ἀναμνήσεων, ὅσας μόνος ὁ ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ ἀλλιζόμενος Ἕλλην νὰ ἐκτιμήσῃ δύναται, καὶ τὰς ὁποίας ὁ Ἑλληνικὸς Κλῆρος διὰ μυρίων διετήρησε μόχλων καὶ διὰ τοῦ ἰδίου πολλάκις ἐξέθρεψεν αἵματος, κατὰ τὴν μακρὰν τοῦ ἐλληνικοῦ Βυζαντίου Αὐτοκρατορίαν, καὶ μετ' αὐτὴν τὴν αἰ-

νικῆς βαρβαρότητος τιμαριωτικὰς ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας δόξας τῶν Παπῶν, πιστὸς δὲ διατηρήσασα τὸν ἀρχέγονον αὐτῆς ὁμοσπονδικὸν ὀργανισμόν.

λωσιν τῆς βασιλίδος πόλεως. (α) Καὶ τὸ μὲν ἀνέσπερον φῶς τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως φιλοσοφίας μετ' ἀπλέτου ζήλου διαχύσας ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐγκαθιδρύσεως, τὸν δὲ καθολικὸν καὶ ἀποστολικὸν τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας ὀργανισμὸν διερμηνεύσας ἐν ταῖς ἀεὶ ἀξιωματικαῖς ἐκκλησιαστικαῖς πόλεσιν τῆς Νικαίας, Κωνσταντινουπόλεως, Ἐφέσου, καὶ Χαλκηδόνος, ὁ Ἑλληνικὸς Κλῆρος αὐτὸς μόνος ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐνεργέτης οὕτω ἐγένετο πάσης δυνάμεθα εἰπεῖν τῆς ἀνθρωπότητος, παραδοὺς πρὸς τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως τὴν ἐν πρωτοτύπῳ γλώσσῃ τῇ Ἑλληνικῇ ἀναγραφείσαν, καὶ ἐν ἔργοις τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας ὁρισθεῖσαν Ἐκκλησίαν μορφωμένην, αὐτὴν μίαν ἀγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.»

Παραλείποντες ὅσας πολυειδεῖς, καὶ ἐπισήμους, καὶ πρωτογενεῖς θυσίας διεπράξατο κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν ὁ Ἑλληνικὸς Κλῆρος, ἔνθεν μὲν τοὺς Σκύθας, καὶ Ῥώσους, καὶ τὸ πολύφυλον τῶν Σλάβων γένος, εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν εὐαγγελιζόμενος, ἔνθεν δὲ ἀνὰ πᾶσαν Νουβίαν καὶ Ἀβυσσηνίαν μέχρι αὐτῆς τῆς Σινικῆς χώρας τὸν θεῖον κηρύσσειν λόγον· παραλείποντες τοὺς ἐπισημητέρους ἐκ τῶν πρώτων Ὁμιλητῶν καὶ ἀποστολικῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν Τίτους, Διονυσίους, Ἰερθεούς, Πολυχάρπους, Εὐδόδους, καὶ Στάχεις, καὶ τοὺς μετ' αὐτοὺς Οἰκουμενικοὺς τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας Διδασκάλους, Ἀθανασίους, Βασιλείους, Γρηγορίους, Χρυσοστόμους, Κυρίλλους, Ταρχσίους, καὶ ἄλλους τοῦ θεολογικοῦ στερεώματος φωστῆρας· παρερχόμενοι τοὺς μεγάλους τοῦ Χριστιανισμοῦ Ἑλληνας Κατηχητάς, Κλήμεντας, Ὠριγένειους, Ἡρακλέωνας, Διονυσίους, καὶ Πανταίνους, ἐξ ὧν ἀπάντων καὶ ἡ τῆς Δύσεως Ἐκκλησία πᾶσαν σχεδὸν ἠρύσατο τὴν καθολικὴν τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας διδασκαλίαν, πάσας τὰς μεγάλας ταύτας εὐεργεσίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Κλήρου πρότερον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει παραλείποντες, (β) δὲν

(α) Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς πραγματείας αἱ φωνή τῆς ἀληθείας μετὰ πλείστης εὐλαβείας καὶ ἀκριβείας ἀγορεύων κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κλήρου, ἐκθέτει καὶ ἱστορικὴν διογραφίαν τοῦ αὐτοῦ Κλήρου κατὰ τὴν μακρὰν δουλείαν τοῦ ἡμετέρου Γένους, εἶθα καταδείκνυνται πολλοὶ εὐαγγελικαὶ ἀρεταὶ καὶ πολλοὶ διανοητικοὶ ἀγῶνες προσενηθέντες ἀποτελεσματικῶς καὶ κατὰ τὰς καιρικὰς ταύτας τῆς πολυπαθοῦς Πατρίδος περιστάσεις.

(β) Ἴδε τὴν αὐτὴν πραγματ. Γρηγορίου ἀρχιεπισκοπικῶς σελ. 132-140 ἐν αἷς ὁ συγγραφεὺς πλήρης ἐνθέρμου ζήλου πρὸς τὸν ἀρχαῖον καὶ μεσαιωνικὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, μετὰ βαθύτης κρίσεως ἐπιχειρεῖται τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Γραικοῦ Κλήρου, καθ' ἃ καὶ ὁ Ἄγγελος τῶν Βυζαντινῶν λαῶν ἀποδέχεται ἐθνογραφικὴν αὐτονομίαν τοῦ Γραικοῦ καὶ Ἑλλήνος, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὸ τὴν λατινικὴν σημασίαν καὶ ἔθνην.

δυνάμεθα νὰ μὴ ὑπομνήσωμεν ὅτι καὶ εἰς πολλὰ τῆς Δύσεως μέρη Ἕλληνες κληρικοὶ τὸν θεὸν ἐκήρυξαν λόγον καὶ Ἐκκλησίας ἐστή-
 ρεώσαν, ἐν οἷς Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐν Παρισίοις ἐπίσκοπύ-
 σας, ὁ Βιρηνάιος ἐν Λουγδούνῳ, (Lion) ὁ Κανταβρυγίας Ἀρχιε-
 πίσκοπος Θεόδωρος ὁ μετ' ἄλλων Ἑλλήνων κρατύνας τὴν Βρετ-
 τανικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἕτεροι ἐν Χριστῷ Ἕλληνες. (α) Ἀλλὰ
 τῆς μεγάλης Βρεττανίας ἐξαιρουμένης, ἥτις ἀντέταξε τὰς Ἑλλη-
 νικὰς αὐτῆς παραδόσεις πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐδραν, πᾶσαι αἱ
 λοιπαὶ τῆς Δύσεως Ἐκκλησίαι, ἐν αἷς καὶ ἡ τῆς Γερμανίας, ἐπε-
 λάθοντο τῆς Ἑλληνικῆς αὐτῶν καταγωγῆς.

Πλὴν δὲ τούτων ἃ μὴ λησμονήσωσιν οἱ ἐκ συστήματος κατή-
 γοροι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἢ Γραικοῦ Κλήρου, ἀπολύτως καὶ πικρῶς
 κρίνοντες τὴν ἐκ τῆς μακρᾶς δουλείας παρούσαν αὐτοῦ κατάστα-
 σιν, ἐν οἷς καὶ ἡ ἐν Βουλγαρίᾳ ἐργαζομένη ὁμόδοξος πᾶνσλαβικὴ
 προπαγάντα, ὅτι καὶ οἱ πρῶτοι τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης λογάδες
 Ἐπίσκοποι Ἕλληνες καὶ Γραικοὶ ἦσαν, Δίνος, Ἀνάκλητος, Κλή-
 μης, Σωτῆρ, Ἐλεύθερος, Ὑγῖνος, Ζαφυρίνος, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν με-
 ταγενεστέρων Παπῶν, ὁ Οὐλφίλας ὁ τοὺς Ρόθους καὶ ἄλλα τῆς
 Γερμανίας ἔβη εἰς τὸν χριστιανισμὸν μεταστρέψας, Ἰωάννης ὁ πέμ-
 πτος Ἀντιοχεύς, αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις διάκονος ἔτι ὢν τοῦ Πάπα
 Ἀγάθωνος ἐστάλη τοποτηρητὴς αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινου-
 πόλει ἑκτὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (ἐν ἔτει 680) (ἐπειδὴ πᾶ-
 σαι αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἐν Ἑλλάδι συνεκροτοῦντο, καὶ διὰ τῆς
 Ἑλληνικῆς γλώσσης κατεργάζοντο καὶ πρωτοτύπως τὰ πρακτικὰ
 αὐτῶν ἡλληνιστὶ συνεγράφοντο, διὰ τοῦτο καὶ πάντες σχεδὸν οἱ

(α) Κατὰ τὸν ἑκτὸν αἰῶνα συνήργησε εἰς τὴν κατὰ τὴν μεγάλην
 Βρεττανίαν ἐξάπλωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ, ὁ Πάπας Γρηγόριος Μέγας
 (Magnus) πλείον παντὸς ἄλλου, ἐκλεχθεὶς Ἐπίσκοπος Ῥώμης ἐν ἔτει 579
 διὰ τῆς ὁμοψήφου ἐκλογῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κλήρου καὶ λαοῦ. (Τοιαύ-
 τη ἐγένετο ἀρχῇθεν ἡ ἀποστολικὴ ἐκλογή πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν
 Ἐπισκόπων τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἐπομένως καὶ αὐτῶν τῶν
 Πατριαρχῶν καὶ Παπῶν μὴ ἐχόντων ἰδιαιτέρον τύπον ἐκλογῆς.) Ὁ
 Γρηγόριος μὴ ἐχρόντων ἰδιαιτέρον τύπον ἐκλογῆς τῆς Ῥώμης, ἐγ-
 γραψὲ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Μαυρίκιον παρακαλῶν
 αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ, γράφων συγχρόνως καὶ
 πρὸς τὸν συλλειτουργὸν αὐτοῦ τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως
 Ἰωάννην τὸν Νηστευτὴν, ὅπως μεσιτεύσῃ εἰς τοῦτο παρὰ τῷ Αὐτο-
 κρίτορι. Ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γρηγορίου Νομάρχης ὢν Ῥώμης, διὰ
 θερμοῦν παρακλήσεων ἐπίσπευσε τὸν Αὐτοκράτορα νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκ-
 λογὴν τῆς χριστιανικῆς κοινότητος τῆς Ῥώμης ὑπὲρ τοῦ Γρηγορίου,
 ὅπερ καὶ ἐγένετο τὴν 3 Σεπτεμβρίου τοῦ 590. (Storia dei Papi, Bianchi-
 Giovinetti.)

τῶν Πατριαρχῶν Ῥώμης τοποτηρηταὶ ἐν ταῖς Συνόδοις ταύταις Ἕλληγες ἦσαν.) Ἰωάννης ζ'. Ἰωάννης ζ'. ὁ ἐκ τῆς Θράκης Κόνων, ὁ Σισίνιος, Κωνσταντῖνος καὶ ἄλλοι τινές, ἐξ ὧν τελευταῖος ἐγένετο Ἕλληγ Πάπας Ζαχαρίας ὁ Πολυευκρονίου, ὅστις καὶ κατήργησεν ἐν Ῥώμῃ τὸ τῶν δούλων ἐμπόριον, (ἐν ἔτει 752) κηρύξας ἔργον ὁλῶς ἀντιχριστιανικόν τὸ ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν τῆς Δύσεως Δυνάμεων αὐτὸ τοῦτο ὡς τοιοῦτον σήμερον ἐστὶ καταδικαζόμενον. (α)

Εἰ δὲ καὶ ὁ καθολικισμὸς τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας οὔτε Ἑλληνικὸς ἢ Ῥωμαϊκὸς νὰ ὀνομασθῇ δύναται, οὔτε Ἀνατολικὸς ἢ Δυτικὸς, εἰ μὴ πρὸς διάκρισιν ἀναγκάσιαν καταστάσας ἀπὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων, ὡς μὴ ὀφείλει, οὐχ ἥττον ὅμως ἐν τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ ἐπεγράψαμεν αὐτὸν Ἑλληνικὸν ἀντὶ Ἀνατολικοῦ, προκειμένου περὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην Ἑλληνικὴν ἀντὶ Ἀνατολικῆς πολλαχοῦ τῆς πραγματείας ἀπεκαλέσαμεν, βουλόμενοι ἵνα ἀπλῶς ἐπιστημάνωμεν ἀναμφισβήτητον ἱστορικὴν γεγενῆσθαι. Ἔστι δὲ τοῦτο ἐν συνόλῳ, ἡ διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κλήρου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας μήτηρ καὶ διδάσκαλος πασῶν τῶν καθολικῶν Ἐκκλησιῶν ἀναδειχθεῖσα Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἡ διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κλήρου θεμελιωθεῖσα, δυνάμεθαι ἀδυστάκτως κηρύττειν, μὴ ἀγία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, καθ' ὃν ἀνέγραψαν τίτλον ἐν τῷ Οἰκουμένικῳ τῆς Πίστεως συμβόλῳ οἱ Ἕλληνες Πατέρες καὶ διδάσκαλοι, διδάσκαλοι καὶ τῶν ἄλλων γενόμενοι, καὶ αὐτοὺς θέντες τοὺς πρωτοτύπους καθολικοὺς ὅρους σωζόμενους μέχρι σήμερον ἀκεραίους ἐν τῇ Ῥωμαιοκα-

(α) Ὁ Ἕλληγ Πάπας Ζαχαρίας ἐστὶν αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀπελθὼν εἰς Παβίαν εἰς συνέντευξιν τοῦ βασιλεῦς Λιευπράνδου προτελευταίου βασιλεῦς τῶν Λογγοβάρδων, οἵτινες ἐκράτουν τῆς ἡνῶ Ἰταλίας. Ἡ ὁδοιπορία καὶ συνέντευξις τοῦ Ζαχαρίου ἀπέβλεπε τὴν προστασίαν τῆς Ἐξαρχίας τῆς Ραβδένης, ἥδη ἀποστατησάσης ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ Αὐτοκράτορος καὶ προσαρτηθείσης εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν Δουκάτον, ἀπειλούμενης δὲ ὑπὸ τῶν γειτόνων Λογγοβάρδων. Ἐὰν οἱ Λογγοβάρδοι ἐγίνωσκον νὰ κολακεύσωσι τὴν πολιτικὴν τῶν Ἑλλήνων Αὐτοκρατόρων, παρατηρεῖ ὁ ἱστοριογράφος, ἡ Ἰταλία ἐκτοτε ἤθελεν εἶσθαι ἡνωμένη εἰς χωριστὴν Αὐτοκρατορίαν. Ὡς δὲ ὁ ἀναγνώστης βλέπει, τὸσον ὁ Πάπας Ζαχαρίας ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἄλλοι Ἕλληγες ἐπίσκοποι ἀναβαλόντες εἰς τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Ῥώμης θρόνον, ἀντὶ νὰ ὑπηρετῶσι τὴν ἑλληνικὴν τοῦ Βυζαντίου πολιτικὴν, ἀπέβλεπον πάντοτε εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν συμφέροντα καὶ συμφέροντα τοῦ Ῥωμαίου λαοῦ, τείνοντες εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ παροιμία *il papato muta l'uomo* ἡ παπασὺνὴ μεταβάλλει τὸν ἄνθρωπον. (Stor. dei papi B'anchi-Giovini.)

θολικῇ Ἐκκλησίᾳ, οἷοι εἰσὶν, Ecclesia, Baptisma, Chrisma, Paracletus, Liturgia, Litanía, Symbolum, Eucharistia, Epiphania, Mysterium, Trisagium (Τρισάγιον), Episcopus, Presbyter, Catholicus, Schismaticus, Angelus, Evangelium, Papa, (Πάπας=Πατὴρ) κτλ.

Ἐπεξερχόμενοι δὲ οὕτως ἐπιτροχάδην τοὺς πολυεεῖς ἀγῶνας καὶ πρωτοτύπους θυσίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ Κλήρου, καὶ τῆς Ἀνατολικῆς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ διανοίᾳ Ἐκκλησίας, οὐδαμῶς ἐννοοῦμεν ὅπως ἐξασθενήσωμεν τὴν ὀφειλομένην δόσιν τῆς τιμῆς καὶ δόξης εἰς τὴν Πατριαρχικὴν τῆς Ῥώμης Ἐδρᾶν, ἀνθ' ὧν ἀνελάβετο ἀγῶνων καὶ προσήνεγκεν ὑπηρεσιῶν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς Δύσεως. Ἀλλ' ὅμως παραλαβοῦσα αὕτῃ παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κλήρου καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Ἐκκλησίαν μεμορφωμένην, καὶ κάλλιον πάσης ἄλλης αὕτῃ ἢ τῆς Ῥώμης Ἐκκλησίας δυναμένη νὰ ἐκτιμήσῃ τοὺς καλλυντικούς ἀγῶνας τῆς ἀνατολικῆς Ὀρθοδοξίας, ὥςτις θυγάτηρ ἀγνωμονοῦσα διέσειρε καὶ διασείρει ἐπὶ σχίσματι καὶ τὴν μνητέρα καὶ διδάσκαλον τοῦ καθολικοῦ Ἀνατολικῆν Ἐκκλησίαν, ἀντὶ τοῦ μᾶλλον χολῆν καὶ ἀντὶ τοῦ ὕδατος ὅξος ποτίζουσα τὸν ἀειθαλῆ τοῦτον ἀνατολικὸν καὶ ἑλληνικὸν φοίνικα τῆς μίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας! Ἐνῷ δὲ διὰ παντὸς μέσου ἀποπειράται ἡ ῥωμανοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἵνα μολύνῃ τὴν ἀμόλυντον τῆς Ἀνατολῆς ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, δι' ὧν οἱ γνωστοὶ Φωτισμάχοι καὶ συκοφάνται ἐπεσώρευσαν βαρείας ὕδρεις καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν ἐνῷ ἡ ῥωμανοκαθολικὴ Ἐκκλησία δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ αὐτῶν τῶν τῆς διαίρεσεως χρόνων κηρύττουσα διὰ τῶν ἱεροκηρύκων αὐτῆς σχισματικούς καὶ ψυχικῆς σωτηρίας ἐστερημένους τοὺς ὀρθοδόξους καθολικοὺς χριστιανούς τῆς Ἀνατολῆς, μίση κοινωνικὰ οὕτω διεγείρουσα καὶ φραγμὸν ἀνυπέρβλητον παρεμβάλλουσα ἀναμέσον τῶν ἑτεροδόξουντων πολιτῶν ἐνῷ μέχρι τῆς παρούσης ἐποχῆς καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα ἡμῶν οὐ διαλείπεται διὰ παντὸς δυνατοῦ μέσου ἐφαυλίζουσα καὶ καταδιώκουσα τὴν γνησίαν καθολικὴν τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησίαν, ζιζάνια καὶ ξριδας ἐπιτηδεύει κατεργαζομένη, προσέρχεται εἰς τὸ μέσον διὰ πάσης παρρησίας τὴν χεῖρα ἐπεκτείνουσα οὐχὶ πρὸς τὴν ἀρχέγονον καθολικὴν ἑνωσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν δουλικὴν ὑποταγὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἀνεξαρτησίας, ἀκολουθοῦσα εἰσέτι τὰς τῆς μεσαιωνικῆς βαρβαρότητος ιδέας καὶ δόξας τοῦ θεοῦ δικαίου, καὶ τοῦ θεοῦ πρωτείου!

Ἐμπνεομένη εἰσέτι ὑπὸ τῶν ἀδικαιολογήτων ζηλοτυπιῶν τῶν ἄλλων ἱερῶν Παπῶν Πελαγίου καὶ Γρηγορίου κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ τίτλου τοῦ τότε τῆς βασιλίδος πόλεως Πατριαρχοῦ, τίτλου

τιμητικῷ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποδοθέντος, καὶ οὐδεμίαν συνεπαγομένον ἐπὶ τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας αὐθεντικὴν ἐξουσίαν, οἷον συνεπάγεται τὸ καὶ εἰς δόγμα ἀνυψῶθαι θεῖον πρωτεῖον, ἢ παντεπισκοπον, ἢ ἀλλὰ βασίον τοῦ Ῥωμαίου Πατριάρχου· ἐμμένονσα εἰσέτι εἰς τὰς ἀντικανονικὰς ἀξιώσεις, καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν ἀμείλικτόν ἀλάζονειαν τῶν Παπῶν Νικολάου α'. ἢ Ἀδριανοῦ β'. καὶ πάντας τοὺς ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτῶν περιεσχεθέντας ἐν τῇ μιᾷ Ἐκκλησίᾳ νεωτερισμοῦς, ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἔδρα οὐδόλως νὰ δικαιολογηθῇ δύναται εἰς τὰς σχισματικὰς ἐπωνυμίας μέχρι καὶ τῆς αἵρέσεως αὐτῆς ἀφικομέναις, ὅσας μετὰ τηλικαύτης παρόρησίας προσάπτει κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις δικαίως καυχᾶται ὅτι διὰ τοσαύτης μακρᾶς περιόδου αἰώνων, καὶ ἐν μέσῳ πολυειδῶν καταδιωγμῶν καὶ ἐπαχθῶν περιπετειῶν τῆς γηραιᾶς Ἀνατολῆς, ἠδυνήθη νὰ διασώσῃ τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τῆς καθολικῆς πίστεως ἀκεραίαν καὶ ἄθικτον πίστεως καινοτομίας, μείνασα ἐν τῇ ἀποστολικῇ αὐτῆς καρτερίᾳ καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἀμύνης!

Βεβαίως ἡ τροφὸς καὶ διδάσκαλος τῆς καθολικῆς ὀρθοδοξίας οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ φανῇ ἀδιάφορος κατὰ τῶν πολυτρόπων τῆς Ῥωμανοκαθολικῆς Ἐκκλησίας συκοφαντιῶν καὶ καταδιώξεων, ὅσας μετεχειρίσθη καὶ μεταχειρίζεται εἰς διάσπασιν τῆς ἀνατολικῆς ἐνότητος, πόρρω οὕτω ἀπέχουσα τῆς πανταρχοῦ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας κηρυσσομένης ἀνεξίθρησκείας. Ἡ ἀδιαφορία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐντὸς μάστιγα οὔσης τοῦ τῆς ἀμύνης δικαϊώματος, ἤθελεν εἶσθαι ἀπάθεια ἀσύγνωστος καὶ πρὸ αὐτῆς τῆς ὑγειοῦς χριστιανικῆς διδασκαλίας, καθ' ἣν ὀφείλει ἕκαστος καὶ ποιμὴν καὶ χριστιανὸς νὰ ἐξελέγχῃ τὴν πλάνην, νὰ στηλιτεύῃ τὴν ἑτεροδοξίαν, νὰ πολεμῇ τὴν κακοδοξίαν, νὰ διώκῃ τὴν αἵρεσιν καὶ τὸ ψεῦδος, αἰέποτε διὰ τῆς εὐσταθείας τοῦ λόγου καὶ οὐδέποτε διὰ τῆς βίας, πείθων καὶ οὐχὶ περὶβιάζων τὴν ἐλευθέραν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τοιαύτη ὄντως ἀνεδείχθη καὶ ἀνεδείκνυται ἡ ἀνεξίθρησκεία καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀξίωμα τῆς ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας! ἡ δὲ Ῥωμανοκαθολικὴ Ἐκκλησία, καὶ τὰ ταύτης κληρικὰ καὶ λαϊκὰ ὄργανα, ἐξαιροῦσι ὀλίγων, ἡ διαβάλλουσα ὡς μισαλλόδοξον τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἔθαπτεν ἐν ταῖς φυλακαῖς τὸν Καμπανέλλον, κατεδίκαζε τὸν Γαλιλαῖον, φυσικὴν κηρύσσοντα ἀλήθειαν τὴν τῆς Γῆς κίνησιν, ἔκαιεν ἐν δημοσίᾳ ἀγορᾷ τὸν Ἰωάννην Βροῦνον ἐξελέγχοντα τὰς δεισιδαιμονίας τῆς ἐποχῆς του, ἔδρευε τὴν ἱερὰν ἐξέτασιν Νερόνγειον φρίκην καὶ θυσίαν ἀνθρώπινον παντοῦ προσεγεγοῦσαν. Παραλείπομεν νὰ ὑπομνήσωμεν ὅσα μισαλλοδοξίας μέσα μετεχειρίσθη κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἀνατολικῶν ἡ Ῥωμαϊκὴ ἔδρα ὅπου

ἐξήσκει πλήρη ἐπιρρόήν, χωρὶς διὰ ταῦτα καὶ νὰ δικαιολογήσω-
μεν τὰς ἀντεγκλήσεις καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τὴν δια-
φορὰν ὅτι αὕτη εὐρίσκεται ἐν τῷ δικαίωματι τῆς ἀμύνης, καὶ τὰ
μέσα ταύτης δὲν δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰ τῆς ῥωμανοκα-
θολικῆς. Ἐπέρχεται ἄρα δύσκολος, ἵνα μὴ καὶ ἀδύνατος εἰπωμεν,
ἡ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἑνώσις, ἐάν πρότερον
δὲν καταπαύσωσιν αἱ ἀντεγκλήσεις καὶ δὲν κερυχθῇ ἀπαθῶς ἡ
ἀλήθεια καὶ ἄνευ προλήψεων.

Μόνος ὁ νῦν τῆς Δύσεως κανονικὸς Πατριάρχης Πίος Θ', καὶ
τοὶ μὴ δυνήθεις νὰ λησμονήσῃ Φώτιον καὶ Μάρκον τὸν Εὐγενικόν,
ἀποκαλῶν αὐτοὺς ἐν τῷ ἀποστολικῷ αὐτοῦ γράμματι αἰτίους τοῦ
σχίσματος, τοὺς καθ' ἡμᾶς κήρυκας τῆς καθολικῆς ἑνώσεως καὶ
ὑπερμάχους τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας, ἡδυνήθη ἐν τούτοις νὰ
λαλήσῃ τὴν μετριωτέραν παντὸς προκατόχου του γλῶσσαν περὶ τῆς
Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἵνα καταστήσῃ μᾶλλον εὐπρόσδεκτον τὴν
προτεινομένην ὑποταγὴν καὶ ὑποδύλωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν
ἀνεξαρτησίας, ἣν καὶ ὁ σεβάσμιος οὗτος Πατριάρχης στριψίει ἐπὶ
τοῦ κατὰ θεῖον δίκαιον πρωτείου, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ τῆς
μῆς Ἐκκλησίας δικαίου, καθ' ὃ πρῶτος τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν ὁ τῆς
Ῥώμης Ἐπίσκοπος ὠρίσθη, πρῶτος ἐν ἰσοῖς ἢ πρῶτος ἐν ἰσοτίμοις.
(*primus inter pares.*) Ἰδοὺ τί περὶ τούτου ἐν τοῖς ἄλλοις λέγει
καὶ ὁ ῥωμανοκαθολικὸς ἱερεὺς Ἀββᾶς Γεταῖος, ἀπαντῶν εἰς τὴν
προσλαλίαν τοῦ Πίου Θ'. ἐν τῇ ἐφημερίδι αἱ χριστιανικῆ ἑνώσεως»
(*l' union Ghretienne.*)

α Ὁμολογούμενον καὶ ἐκτὸς ἀμφιβολίας, ὅτι οὐδέποτε δύναν-
ται νὰ ἐνωθῶσιν αἱ δύο Ἐκκλησίαι, ἀνατολικὴ τε καὶ λατινικὴ, εἰ-
μὴ ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι ἡ ἑνώσις αὕτη δὲν θέλει εἶσθαι ὑποταγή. Τὸ
κύριον ζήτημα τῆς μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν διχοστασίας εἶναι
τὸ κατὰ θεῖον δίκαιον πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης. Ἡ ἀνα-
τολικὴ Ἐκκλησία βεβαιοῖ ὅτι τὸ πρωτεῖον τοῦτο εἶναι κατ' ἐκκλη-
σιαστικὸν ἢ κανονικὸν δίκαιον, καὶ οὐδεμίαν συνεπάγεται γενικὴν
δικαιοδοσίαν. Κατὰ τοῦτο οὐδέποτε θέλει ὑποχωρήσει καὶ δικαίως,
διότι ἔστηκεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ τῇ καθολικῇ. Καὶ αὕτη μὲν ἔχει ὑπὲρ
αὐτῆς τὴν ἀγίαν Γραφὴν, ἐρμηνευομένην ὑπὸ τῆς καθολικῆς πα-
ραδόσεως· ἡ δὲ Ῥώμη ἐπικαλεῖται ὑπὲρ ἑαυτῆς χωρὶς τινὰ τῶν
θεῶν Γραφῶν, εἰς ἃ οἱ θεολόγοι ἔδωκαν ἐρμηνείαν ἀτομικὴν καὶ
ἀντιβαίνουσαν πρὸς τὴν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τινὰ δὲ
νεοθευμένα χωρὶς ἐξ αὐτῶν τῶν Πατέρων, οἵτινες πάντες καταδι-
κάζουσι τὰς ἀξιώσεις αὐτῆς. »

Ὁ πρὸς τὴν καθολικὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀλήθειαν εὐσεβὲς ζήλος
παντὸς πιστοῦ, ἐνίσχυσε καὶ τὴν ἀσθενῆ ἡμῶν φωνὴν ὑπὲρ τῆς

διοκομένης ἀληθείας ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀνατολῆς, ἐν ἣ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἐκπροσωπεῖται διάνοια, καὶ ὑπηγόρευσεν ἡμῖν τὸ ἱερὸν καθήκον τοῦ κατὰ δύναμιν ἐράνου, προσηγομένου ἐκ τοῦ συνόλου τῆς προσφόρου συλλεγείσης ὕλης πρὸς οἰκοδομὴν τῆς προκειμένης πραγματείας. Ὅθεν καὶ τὴν πραγματείαν ταύτην φιλοπόνως ἐπεξεργασθέντες, ἐφ' ὅσον ἐφικτὸν ἦν ἡμῖν, οὐδεμίαν ἔχομεν ἀξίωσιν θεολογικῆς δόξης προσηκούσης μόνοις τοῖς εἰδικῶς περὶ ταύτην ἀσχολουμένοις, ἐκπληρώσαντες ἀπλῶς ἔργον χριστιανοῦ ὀρθοδοξούντος ἐν τῇ μιᾷ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ οὐδόλως ἀποκρύπτοντος τὴν ἐντελεστέραν ἀνάπτυξιν καὶ ἀκρίβειαν μεθ' ἧς ἠδύναντο κάλλιστα νὰ ἀσχοληθῶσιν οἱ εἰδικὰς κεκτημένοι θεολογικὰς γνώσεις. Τὴν προκειμένην πραγματείαν ἐπὶ τοῦ σχίσματος διηρέσαμεν πρὸς εὐχερεστέραν ἀντίληψιν εἰς πέντε κεφάλαια, εἰς μὲν τὸ πρῶτον πραγματευόμενοι ἐν γένει περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὸ δεύτερον καὶ τρίτον περὶ τῶν ὄρων τῆς ἐνώσεως, ἥτοι περὶ τῆς προσθήκης τῆς γενομένης ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς Πίσεως, καὶ περὶ τοῦ κατὰ θεῖον δίκαιον πρωτείου τῆς ῥωμαϊκῆς ἑδρας· εἰς τὸ τέταρτον περὶ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ῥώμης, καὶ εἰς τὸ πέμπτον περιελάβομεν διὰ βραχέων τὰ κατὰ τὴν Φλωρεντινὴν σύνοδον.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. Ἱατρός.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΕΝ ΤΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΣΧΙΣΜΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Τοῦ φυσικοῦ λόγου πρωτότυπος διερμηνεὺς καὶ τοῦ δημο-
σίου δικαίου προκάθεδρος καθηγητὴς κατὰ τὸν πέμπτον
ἀναδειχθεὶς καὶ τὸν ἕκτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, ὁ τότε
δὴ μάλιστα ἀκμαῖος ἐν τῇ βρεφικῇ τῶν συγχρόνων λαῶν
ἡλικίᾳ πατρῶος Ἑλληνισμός, αὐτὸς πρῶτος μετὰ
τὸν πρῶτον τῆς Ἐπαγγελίας νόμον τὰς πρώτας διέσεισε τῆς
πολυθείας θάσεις, δι' ὧν ἐδίδαξε πρὸς τὴν Οἰκουμένην πᾶ-
σαν ὑψηλῶν τῆς Ἠθικῆς ἀρχῶν καὶ μεταφυσικῶν τοῦ Ἀπο-
λύτου ἰδεῶν, ἐν τῇ διαλεκτικῇ τοῦ Σωκράτους σχολῇ καὶ
τῇ τοῦ Πλάτωνος ἀκαδημίᾳ, ἀγῆρατων προγόνων καὶ οἰκου-
μενικῶν διδασκάλων τῆς πνευματικῆς τῶν ἀδελφῶν λαῶν
οἰκογενείας. Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον εἰς νέαν προσκληθεὶς
ἀποστολὴν, κατὰ τὸν τρίτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, ὑπὸ τῶν
μακεδονικῶν προπεμπόμενος θριάμβων ἀνὰ πάσας τὰς βαρ-
βάρων χώρας, τὴν ἑλληνικὴν διέσπειρε γλῶσσαν καὶ παιδείαν
καὶ νέον ἤγειρε πολιτισμοῦ κέντρον ἀναμέσον Ἑλλάδος καὶ
Ἀσίας, τὴν Ἀλεξανδρινὴν ἰδρύσας σχολὴν, ἢ δευτέραν οὕτω
ἀναγράφας ἐποχὴν ἐν τῇ πολιτικῇ τῶν ἐθνῶν ἱστορίᾳ. Τῆς
ἑλληνικῆς ἐντεῦθεν γλώσσης ἐφ' ἀπάντων ἐπιπολαζούσης τῶν
λαῶν, καὶ δι' αὐτῆς προώρισται ἵνα καὶ ὁ ἐξ Ἰψους θεῖος
λόγος πρὸς τὸν κόσμον ἐκδιδαχθῇ, καὶ πᾶσαν λήψηται ἀρ-
ρώγην καὶ εὐρύτητα ἐκ τῆς εὐρύτητος καὶ ἀκριθείας τοῦ ἑλ-
ληνος λόγου καὶ τῆς ἑλληνικῆς διανοίας. Οἱ τῆς Αἰγύπτου
ἑλληνες ἡγεμόνες οἱ Πτολεμαῖοι, τῆς τοῦ μεγάλου Μακεδόνα
λαχόντες μοίρας, τὸ ἰδιάζον φέροντες τοῦ ἑλληνισμοῦ πνεῦμα,
τὴν νεοπλατωνικὴν ἰδρύουσι τῆς Ἀλεξανδρείας Σχολὴν,
πολλῶν σοφῶν ἐλλήνων ὁμίλον καὶ θησαυρὸν συγκαλοῦντες,

καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφέροντες γλῶσσαν τὸν προφητικὸν λόγον καὶ νόμον τῆς ἀρχαίας Γραφῆς, ἣτις ἔκτοτε ἐν Ἑλληνίδι φωνῇ τὴν εὐκερῆ ἡνοίγεν ὁδὸν εἰς τὸν προσεγγίζοντα τοῦ νέου Νόμου εὐαγγελισμόν, κατηχοῦσα καὶ προετοιμάζουσα εἰς τὸ τοῦ χρόνου πλήρωμα. (α) Ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αἰ τοῦ νέου Νόμου ἱεραὶ βίβλοι, τὸ ἅγιον τοῦ Ὑψίστου Εὐαγγέλιον καὶ τὰ θεῖα τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ διδάγματα, αἱ Ἐπιστολαί, πᾶσαι ἑλληνιστὶ συγγραφεῖσαι καὶ ἑλληνιστὶ πρὸς τὸν κόσμον τὸν θεῖον κηρύσσουσαι λόγον, τὴν μέλλουσαν κατειργάζοντο τῶν ἐθνῶν ἀναμόρφωσιν, τὴν μέλλουσαν διετύπουν τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας ἀναγέννησιν. Οὕτω μακρόθεν ὁ μέγας ἐκείνος τῆς Μακεδονίας Ἑλλήν οὐ μόνον τὸν πολιτικὸν τοῦ κόσμου χάρτην μετέβαλλε, ἀλλὰ καὶ τὰς δόξας καὶ τὰ ἥθη μετέτρεπε καὶ νέον ἡνοίγεν ὀρίζοντα νέων ἰδεῶν καὶ νέων σωτηρίων ἀρχῶν. Ἡ νέα αὕτη τοῦ ἑλληνισμοῦ μορφή, ἡ νεάζουσα αὕτη τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἰσχύς, ὅτε ἤδη τὸ πολιτικὸν τῆς Ἑλλάδος κλέος ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπιπτε δεσποτείαν, κατακτώμενον καὶ κατακτιῶν διὰ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ἄχρις οὗ καὶ εἰς ἑλληνικὴν μετέπλασε τὴν Ῥωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ τρίτην ἀνέγραψεν ἐποχὴν τοῦ καταπιεζομένου ἀλλ' αἰέποτε ἀνορθουμένου ἑλληνισμοῦ εἰς πολιτικὴν τῶν λαῶν διδασκαλίαν καὶ παραμυθίαν, καὶ ἐτέραν πρὸς τὸν κόσμον ἐξεπλήρωσεν ὑπηρεσίαν τὴν μεγίστην, τὴν διὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἑλληνίδος γραφῆς ἀνάπτυξιν τῆς οὐρανίου ἀληθείας καὶ ἐμπέδωσιν τῶν οὐρανίων διδασκαλιῶν. Ὁ ἑλληνισμὸς ἄρα πρόδρομος διὰ τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, καὶ ἀπόστολος διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ τῆς Καθολικῆς ἀληθείας, καὶ διερμηνεὺς τοῦ εὐαγγελικοῦ καὶ ἀποστολικοῦ λόγου ἐν τῇ Οἰκουμένικῇ ἐθνοσυνελεύσει τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὸς καὶ δικαίως τὸν τῆς Ὁρθοδοξίας φέρει τίτλον, καὶ προσηκόντως ἀξιοῦται τῆς ἐπωνυμίας τοῦ καθο-

(α) Διαρκούσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπὶ τῆς Αἰγυπτίου χώρας τῶν Πτολεμαίων ἡγεμονίας, Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἐν ἔτει 280 πρὸ Χριστοῦ διέταξε τὴν ἀπὸ τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου μετάφρασιν τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, ἐπιφορτίσας εἰς τοῦτο τὸν βιβλιοθηκᾶριον αὐτοῦ Δημήτριον τὸν Φαληρέα. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ λεγομένη τῶν Ο'. μετάφρασις ὑπὸ ἐβδομήκοντα γενομένη ἑβραίων νομομαθῶν καὶ τῆς ἑλλην. γλώσσης εἰδημόνων.

λικού ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἑλληνισμοῦ, ἐφ' ᾧ καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ἡμέτερον Γένος ὑπερήφανον ἀπεκδέχεται τὸ ἀρχαῖον τῶν Πατέρων κλέος, καὶ ὑπερήφανον ἀναδείκνυται ἐν τῇ ἀνεξιθρησκῷ αὐτοῦ πίστει πρὸς τὴν πρωτότυπον καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ὡς Ἐκκλησίαν τὰς ἐθνικωτέρας περικλείουσαν ἀναμνήσεις, καὶ τὰ ζωηρότερα καὶ λαμπρότερα διασώζουσιν τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας ἔργα !

Ἄλλ' ἐν τῇ θεῇ ἐκείνῃ ἀποστολῇ τὸ νέον τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας κήρυγμα πολλοὺς ὑφίσταται ἀγῶνας, οὐ μικροὺς οὐδὲ ἀφανεῖς, ἀλλὰ δεινοὺς καὶ μεγάλους, ἔνθεν μὲν πρὸς τὸν Ἰουδαϊσμόν ἐρίζον, ἔνθεν δὲ πρὸς τὸν ἐθνισμόν παλαιόν, ἀντίπαλον ἰσχυρότερον καὶ ἐκείνου δεινότερον. Ἐντεῦθεν ἰσχυρὰ πρὸς τὴν οὐρανίαν διδασκαλίαν προσκόμματα, ἀπηνεῖς διωγμοὶ κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Νέρωνες καὶ Δομετιανοὶ, Τραϊανοὶ καὶ Διοκλιανοὶ, καὶ λοιποὶ τῆς Ῥώμης αὐτοκράτορες φοβεροὶ ἐξανίστανται διώκται ὁρμὴν ἐμφαίνοντες ἀκατάσχετον πρὸς χύσιν τοῦ ἀνθρώπινου αἵματος, καὶ τὰς μακρὰς ἑξεῖς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ βαρβαρισμοῦ κατ' αὐτῆς ἐφαρμόζοντες τῆς παραδειγματικῆς ἡθικῆς τῶν πρώτων πολιτῶν τῆς χριστιανικῆς κοινότητος. Κτημάτων δημεύσεις, πλούτου ἀρπαγαὶ καὶ στερήσεις, φυλακισμοὶ καὶ μαστιγώσεις, γλωσσῶν ἀποτομαί, ὀφθαλμῶν ἐξορύξεις, μελῶν κατεάξεις, ζώντων ταφή, καῦσις τοῦ ζῶντος σώματος, πνιγμοὶ ἐν ποταμοῖς καὶ θαλάσσαις, λιθοβολαὶ καὶ σταυρώσεις ποιναὶ καὶ θάνατοι, χαλκίνων βοῶν πυρακτώσεις, τοιαῦτα καὶ ἕτερα ἦσαν τὰ πολυειδῆ καὶ ἀπάνθρωπα βασανιστήρια ὅσα ὁ βαρβαρισμὸς τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων διὰ νόμου ἀνέγραψε κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῶν τριῶν πρώτων ἀπὸ Χριστοῦ αἰώνων, καθ' οὓς οἱ δέκα ἀριθμοῦνται τῆς Ἐκκλησίας διωγμοὶ, ἀπὸ τοῦ ἀπηνοῦς ἀρχόμενοι Νέρωνος ἐν ἔτει 64 μ. χ. καὶ ἐπὶ Διοκληανοῦ ἀπολήγοντες ἐν ἔτει 302 μ. χ. Τὴν εἰκονικὴν καὶ παθητικὴν ἐξιστόρησιν τῶν διωγμῶν τούτων, τῶν μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν τῆς Πίστεως τὴν ἡρωϊκὴν εὐστάθειαν μαρτυροῦσαν, ὁ χριστιανικὸς λαὸς διетήρησε καὶ διατηρεῖ πολλαχοῦ μέχρι σήμερον ἐν τοῖς λεγομένοις Συναξαρίοις.

Ἐν τοῖς δεινοῖς τούτοις βασάνοις καὶ μαρτυρίοις τὰ ἱερὰ τῆς Πίστεως θύματα οὐχὶ μόνον μεγαλοφυΐαν καὶ καρτερίαν

ἀνέδειξαν τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως ὑπερτέραν, ἀλλ' οὐδὲ καὶ εἰς μίσος καὶ ὀργὴν ἐταράχθησαν κατὰ τῶν ἀπηνῶν διωκτῶν τῇ τοῦ Κυρίου ἐγκαρτεροῦντες ἀληθείᾳ, ὑπὲρ ἧς ἐπιπτον οἱ τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος διάκονοι, ἔργῳ τὸν λόγον σφραγίζοντες, ἔθνησκον ἀθλοφόροι οἱ τῆς Ἐκκλησίας μάρτυρες, εὐσταθεῖς τὰς βασάνους, ὑπέμενον οἱ τῆς Πίστεως ὁμολογηταί, εἰς ὅρη καὶ σπήλαια ἔφευγον διωκόμενοι, πανταχοῦ ἀπειλούμενοι καὶ πανταχοῦ προσκαρτεροῦντες οἱ ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφοί. Τοιοῦτον τὸ ἀτάραχον καὶ γαλήνιον τῶν ἱερῶν σφαγίων, τοιοῦτος ὁ τῆς πεποιθήσεως ἡρώδης, τοιαῦτα τὰ αἱματηρὰ τῆς ἀληθείας μαρτύρια, τοιαύτη ἡ γενικὴ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀναστάσις! Ἀλλ' ἀπὸ τῶν αἱματηρῶν καὶ ἀπηνῶν ἐκείνων διωγμῶν ὁ θρίαμβος τῆς ἀληθείας, ὥς αἰ δάμας, ἐκ τοῦ πυρὸς φαινότερος ἐξήρχετο πᾶσαν διαφωτίζων τὴν τότε οἰκουμένην γῆν. Ἀπὸ τοῦ καθηγιασμένου ἐκείνου αἵματος ἡ τοῦ Χριστοῦ σημαία νικητῆριος ὑψοῦται, τοὺς ἀδυνάτους σκέπουσα καὶ τοὺς δούλους ἐλευθεροῦσα, τὸ σκότος περιπτύσσουσα καὶ τὸ φῶς ἀφλεκτος ἀναρρίπτουσα, πολλὰ δὲ πλήθη καὶ γένη λαῶν μέχρι Πάρθων καὶ Ἰνδῶν εἰς ἀσπασμὸν ἐξεγείρονται, βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες κλίνουσι γόνυ καὶ ταύτης στρατιῶται κατατάσσονται, ἐν οἷς ὁ νεόφυτος τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοκράτωρ, τὸν αἱματόφυρτον φεύγων καὶ διώκτην τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς Ῥώμης θρόνον, σημαιοφόρος ἄνωθεν τῆς Ἐκκλησίας ὀρίζεται. Σταυρὸς περιλαμπῆς τὴν ἱεράν τοῦ Κωνσταντίνου σημαίαν περικοσμεῖ ἐνισχύων, καὶ τὴν ἐν τούτῳ νίκην τοῖς τῶν ἀστέρων γράμμασιν ὁ Οὐρανὸς ἀπαγγέλλων, νικητὴν ἀπὸ τῆς Δύσεως πρὸς Ἀνατολὰς κατευθύνει, ὥς ποτὲ ἀστήρ τοὺς Μάγους ὠδήγει, καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ ἀρχαίου Βυζαντίου τὸ ἱερόν ἀνυψοῦ λάβαρον ὁ πρωτόκλητος τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοκράτωρ, τοῦ πρωτοκλήτου Ἀποστόλου τὴν ἐπτάλοφον πόλιν προσελόμενος, (α) ἐξ ἧς νὰ προχυθῶσιν ἔμελλον τὰ πολυῖμα τῆς χρι-

(α) Ὁ πρωτόκλητος τῶν Ἀποστόλων Ἀνδρέας μετὰ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Βιδυνίᾳ τὸ εὐαγγέλιον κηρύσσων, τῇ τοῦ Κυρίου ἐπιταγῇ κατ' ὄναρ γενομένου, ἀπῆλθεν εἰς Θράκην μέχρι Σκυθῶν χωρήσας κηρύσσων δὲ ἐν τῇ Βυζαντίῳ, πρῶτος ἐνταῦθα τὴν τῶν πιστῶν Ἐκκλησίαν συνέστησε (ἐν ἔτει 36 ἀπὸ Χριστοῦ), πρῶτον ἐγκαταστήσας

στιανικῆς διδασκαλίας νόματα, ὅσα ἀπὸ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπιφανῶς καὶ ἀφθόνως διεχύθησαν, αἱ ἡ δόξα καὶ δόξα ἡμῶν ἐν οἰκουμενικῇ Συνόδῳ οἱ θεῖοι ἀνέκραξαν Πατέρες (α).

Οὕτω κατέπαυσαν αἱ πολυειδεῖς καὶ μεγάλαι ἐκείναι θλίψεις, ὅσαι τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν κατέθλιβον, πίπτει δὲ πτώσιν ἀνεπανόρθωτον ἡ ἐθνικὴ λατρεία Διὸς τοῦ Ὀλύμπου καὶ Διὸς τοῦ Ῥωμαίου, καὶ ἡ νέα τῆς Ἱερουσαλήμ ὑφύεται θρησκεία. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία τῶν Ῥωμαίων Αυτοκρατόρων, καὶ Ὑπάρχων, καὶ Μαγίστρων, καὶ Πραιτόρων, καὶ Ἀνθυπαίων, καὶ πάντων τῶν τοῦ κόσμου ἰσχυρῶν, ἡ μετὰ πάσης δυνάμεως καὶ θαρραλότητος κατὰ τῆς χριστιανικῆς ἐξοπλισθεῖσα διδασκαλίας, ἀνίσχυρος ἀφοπλίζεται ἀπέναντι τῆς ἐνοικούσης ἐν τῷ θεῷ λόγῳ ἰσχύος, ἀπὸ δυσμενοῦς καὶ πολεμίας εὐνους καὶ προστάτις κηρύσσεται, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, (περὶ τὸ 305 ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος) ἀπὸ τῆς Ῥώμης εἰς τὸ Βυζάντιον τὸν θρόνον μετενεγκὼν, τὴν ἐν τῇ ἀπεράντῳ Ῥωμαϊκῇ αὐτοκρατορίᾳ διεσπαρμένην τοῦ Χριστοῦ θρησκείαν, θρησκείαν ἐπικρατοῦσαν ἐπισήμως ἀνακηρύττει, καὶ πρώτην ἤδη φοράν τὸ θεμελιῶδες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δωρεῖται δικαίωμα, τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικρατοῦσης τοῦ Κράτους θρη-

Ἐπίσκοπον Βυζαντίου τὸν Στάχυν, ἓνα τῶν λεγομένων ἀποστολικῶν ἀνδρῶν. Ἐντεῦθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταβὰς ἔλαβεν ἐν Πάτραις τὸν σταυρικὸν θάνατον, ἐν ἔτει 50 ἀπὸ Χριστοῦ. Τὸ δὲ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον μετεκόμισεν ἐκ Πατρῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ἐναποθέσας ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

(α) Ὁ Λαοδικεῖας Ἐπίσκοπος Νουνέχιος ἐκ προσώπου ἀπάντων τῶν συνεδριαζόντων 630 Πατέρων τῆς τετάρτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀγορεύων πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας ἀντιπροσώπους τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης περὶ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν τιμητικὸν τίτλον Οἰκουμενικὸς, ἔλεγεν, αἱ ἡ δόξα τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δόξα ἡμῶν ἐστί. καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζὸς τὸν θρόνον τοῦτον ὠνόμασε κοινὸν ἐμπορεῖον τῆς πίστεως, καὶ πηγὴν τῶν δογματῶν, ἐξ ἧς ἀναβρύουσι καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐπεκτείνονται.

σκείας. Ἐντεῦθεν ὁ τῆς Ἐκκλησίας υἱὸς Κωνσταντῖνος ὁ μέγας τὸ περὶ διωγμῶν καταργεῖ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ψήρισμα, καὶ δι' αὐτοκρατορικῶν νόμων ἀπαγορεύει τὴν ἐν τῇ νέᾳ πρωτεύουσῃ δημόσιον τελετὴν τῆς ἐθνικῆς λατρείας, αἱ θυσαί καταργοῦνται, οἱ παραβάται αὐστηρῶς τιμωροῦνται, οἱ ναοὶ τῶν εἰδώλων κλείονται ἢ καταδαφίζονται, καὶ τῆς νέας θρησκείας ναοὶ δημόσιοι ἐγείρονται εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν καὶ εἰρήνην, καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὑψηλῆς Ἀποστολικῆς διακονίας, καὶ οὕτω ἐν τῇ πόλει τοῦ Κωνσταντίνου αἱ πρῶται ἰδρύνονται δημόσιαι Ἐκκλησαί, ἡ τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας καὶ τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Εἰρήνης (α) καὶ ἡ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν αἷς σήμερον τὸ τῶν ἀπίστων στεγάζεται πληθος καὶ ὁ υἱὸς ὑμνεῖται τῆς ἀνομίας, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος. Δι' ἑτέρου αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, ἐν ἔτει 317, ἐλευθέρα παντὸς φόρου καθ' ἅπαν τὸ Κράτος ἡ Ἐκκλησία κηρύσσεται, ὁ ἱερὸς Κλῆρος πάσης ἀποκλείεται πολιτικῆς ἐξουσίας ἢ ὑπηρεσίας, (ἐννοεῖται δὲ ὅτι τῷ Κλήρῳ τούτῳ περιλαμβάνετο καὶ ὁ τῆς Ρώμης, ὑποτασσόμενος πολιτικῶς εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ Βυζαντίου αὐτοκράτορα,) οἱ δὲ Ἐπίσκοποι ἀπολύονται τοῦ προαιρετικοῦ δικαιώματος τοῦ δικάζειν τὰς παρεμπιπτούσας τῶν χριστιανῶν διαφορὰς, ὥσπερ πρότερον ἐγίνετο, ἵνα μὴ οἱ ἀδελφοὶ ἀδικῶνται καὶ περιυβρίζωνται προσφεύγοντες εἰς τὰ τῶν κρατούντων ἐθνικῶν δικαστήρια. (β) Δι' ἑτέρου ἐπίσης αὐτοκρατορικοῦ διατάγ-

(α) Αἱ Ἐκκλησαί αὗται εἰσὶν ἀφιερωμέται οὐχὶ, ὥς κοινῶς πιστεύεται, εἰς ἁγίων γυναικῶν ὀνόματα, ἀλλ' εἰς αὐτὰς τὰς ιδιότητας τοῦ Θεοῦ, τοῦ μετὰ τοσοῦτους διωγμοὺς καὶ τοσαύτας δοκιμασίας εὐδοκῆσαντος, ἵνα ἐξαποστείλῃ τὴν φωτίσανσαν τοὺς ἀνθρώπους σοφίαν αὐτοῦ, καὶ εἰρήνην τὴν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ ἤδη ἐπελθοῦσαν. Τὴν δὲ τῶν Ἀποστόλων Ἐκκλησίαν εἰς αὐτοὺς ἀφιέρωσαν ἔκτοτε τοὺς δώδεκα ἰσοτίμους καὶ ὁμοταγεῖς Ἀποστόλους, ἔκτοτε σημαίνοντες οἱ Πατέρες τὴν πρωτότυπον δόξαν περὶ τῆς ἰσοτίμου χάριτος καὶ τάξεως τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν.

(β) Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ μετὰ τὴν τοῦ Γένους δουλείαν ὑπὸ τοὺς ἀπίστους Τούρκους, ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν δι' αὐτοκρατορικοῦ νόμου (Χάτι Σερῖφ) ἀπέδωκε εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τὸ μέχρι σήμερον ἰσχύον προαιρετικὸν δικαίωμα τοῦ δικάζειν τὰς τῶν χριστιανῶν διαφορὰς, καὶ

ματος, ἐν ἔτει 321, χορηγεῖται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸ δικαίωμα τοῦ δέχεσθαι κληροδοτήματα τὰ παρὰ Ῥωμαίοις οὕτω πατριμόνια καλούμενα, ἥτοι ἀκίνητα κτήματα καὶ προσόδους καὶ δῶρα ἕτερα, ὅσα ὁ τῶν εὐσεβῶν ζήλος αὐτοπροαιρέτως προσήνεγκε. Τὸ δὲ 325 ἔτος, τοῖς τῆς κλήσεως βασιλικοῖς γράμμασι ἀπάσας τὰς κατὰ τὴν ἀπέραντον Αὐτοκρατορίαν συναγείρει χριστιανικάς Ἐκκλησίας, (ἐπομένως καὶ τὴν τῆς Ῥώμης), καὶ τῆς νέας πρωτεύουσῃ· εἰσέτι μὴ ἐγκαινισθείσης, Κωνσταντῖνος ὁ μέγας τὴν πρώτην συγκροτεῖ ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας Σύνοδον, ἣτις ἡ πρώτη ἐστὶ τῶν ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἡ καὶ πρώτη ἐγγράφως τὸν κόσμον κατηχήσασα. Πέντε δὲ ἐνιαυτοὺς ὕστερον, τὸ 330 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ καὶ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον τῆς βασιλείας αὐτοῦ, διὰ βασιλικοῦ προγράμματος καὶ νόμου αὐτοκρατορικοῦ τὰ ἐγκαίνια διατάσσονται τῆς ἀνακαινισθείσης πόλεως, καὶ πολλῶν ἱεροτελεστούντων ἑλλήνων Ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, τὸ ἑλληνικὸν Βυζάντιον, ἡ ἡ νέα τοῦ Κωνσταντίνου πόλις ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ προστασίαν τῆς Θεοτόκου τίθεται. Ἀπέναντι τῶν πολυειδῶν καὶ μεγάλων τούτων πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκδουλεύσεων, τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία μέγαν ἀπεκάλεσε καὶ ἰσαπόστολον ἄνδρα, μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐπαξίως αὐτῷ ψάλλουσα· ἐὼς δεξάμενος τὴν γνῶσιν τοῦ πνεύματος, ἱερεὺς χρηματισθεὶς καὶ βασιλεὺς ἐν ἐλέῳ, ἐσθρίξας τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ.» (α)

τὸ ὀριστικὸν δικαίωμα ἵνα αἱ χριστιαναὶ γυναῖκες καταδικαζόμεναι ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν δικαστηρίων ἐγκλεισθῶνται ἢ εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἢ κατὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ ἐπισκοπικὰς ἐν ἰδιαιτέροις οἰκοῖς εἴτε ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, εἴτε ἰδίως ἐν τῇ ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ ἐγγάμου ἱερέως.

(α) Καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἐν τοῖς ἀγίοις κατέταξε Κάρολον τὸν μέγαν αὐτοκράτορα τῆς Φραγκίας, (νῦν Γαλλίας), διὰ τὰς ὅσας ἔκαμε πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην μεγάλας ὑπηρεσίας, ἂν καὶ αἱ ὑπηρεσίαι αὗται τοῦ Καρόλου ἀπέβλεπον τὸ ἄτομον τοῦ Ἐπισκόπου Ῥώμης, εἰς ὃν διὰ τῆς κατακτήσεως καὶ τῆς βίας ὑπεδούλωσε ὁλοκλήρους πόλεις καὶ λαοὺς, οἵτινες ἀπετέλεσαν ἔκτοτε τὸ διαδοχικὸν κληροδοτήμα (οὐχὶ κτημάτων καὶ προσόδων) ἡ πατριμόνιον, ἀποτελοῦν τὸ κοσμικὸν Κράτος τοῦ Πάπα, καθ' οὗ καταρῶνται σημερον οἱ ὡς ἀγέλας ποιμνίου οὕτω προικοδοτηθέντες ἀτυχεῖς Ῥωμαῖοι!

Τοιοῦτοτρόπως τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας πενιχρᾶς, ἀσήμε-
 μου ἢ ὑπὸ διωγμὸν διατελούσης κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους τοῦ
 χριστιανισμοῦ αἰῶνας, (ὅτε οὔτε Πατριάρχαι καὶ Πάπαι τὴν
 Ἐκκλησίαν δίκουν ἢ διεύθυνον, οὔτε τὸ δὴ λεγόμενον θεῖον
 τοῦ Πέτρου δίκαιον ἀνεγνωρίζετο, οὔτε κατὰ φαντασίαν καὶ
 ὑπῆρχε ὁρατὸν τί τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κέντρον) καὶ
 εἰς μόνην περιοριζομένης τὴν εὐαγγελικὴν ταπείνωσιν καὶ
 μελέτην τῶν ἀτιδίων ἀληθειῶν, τῆς δὲ λατρείας καὶ λειτουρ-
 γίας αὐτῆς ἐνεργουμένης ἐντὸς σκοτεινῶν καὶ ὑπογείων κατα-
 κόμβων, κατηχητηρίων ἢ κρυπτῶν, ὁ ἰσαπόστολος Κωνσταν-
 τῖνος εἰς ἐπικρατοῦσαν τοῦ ἀπεράντου Κράτους Ἐκκλησίαν
 ἀνέδειξεν· ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τὴν νέαν ἀναλαβούσα
 λαμπρότητα καὶ τὴν νέαν περιβληθεῖσα πολιτικὴν ἐπισημό-
 τητα, διέχυνεν ἤδη πανδήμως καὶ οἰκουμενικῶς ὥριζε τὴν
 ἑσωτερικὴν καὶ ἑξωτερικὴν αὐτῆς θεσμοθεσίαν, ἐν μὲν
 τοῖς πνευματικοῖς τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς ὑπέικουσα φωνῇ καὶ
 ἀποφάσει, ἐν δὲ τοῖς πολιτικοῖς καὶ κοσμικοῖς τῷ Κράτει
 καὶ τῇ πολιτείᾳ ἐπομένη. Οὕτω Κωνσταντῖνος ὁ μέγας τὴν
 τῆς εἰδωλολατρείας ἀνέγραψε διαθήκην καὶ ταύτην περὶ τὰ
 τέλη τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος ἀνέκκλητον σφραγίζει Θεοδόσιος ὁ
 μέγας, τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει συναγείρας (ἐν ἔτει 381)
 δευτέραν μετὰ τὴν τῆς Νικαίας Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἐνθα
 ὁριστικὸν καὶ ἀμετάβλητον τὸ τῆς Πίστεως καὶ Ἐκκλησίας
 σύμβολον ἀναγορεύεται· ἡ δὲ Ἐκκλησία τιμῶσα τὸν τὴν
 Ἐκκλησίαν τιμήσαντα Θεοδόσιον τὸν μέγαν, δι' ὁμοφώνου κα-
 θολικῆς ψήφου τῶν ἐν τῷ συλλόγῳ τούτῳ συνελθόντων ἑκατὸν
 πεντήκοντα Πατέρων, ἀνεβόησεν ἐπευφημοῦσα· « Κύριος στη-
 » ρίζοι τὴν βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ παρὰ
 » πέμψοι γενεαῖς γενεῶν, καὶ προσθεῖη τῷ ἐπιγείῳ σου Κρά-
 » τει καὶ τῆς βασιλείας τῆς ἐν οὐρανοῖς ἀπόλαυσιν, ἐβρῶμένον
 » σὲ καὶ πᾶσι τοῖς καλοῖς διαπρέποντα ὁ Θεὸς χαρίσαιτο τῇ
 » Οἰκουμένῃ. »

Ὡςπερ δὲ αἱ τοπικαὶ λεγόμεναι Σύνοδοι ἐν ἑλληνίσιν πόλεσι
 καὶ δι' ἑλληνίδος φωνῆς πολλὰς τῆς Ἐκκλησίας τοπικὰς ἐξε-
 πλήρωσαν ἀνάγκας, οὕτω καὶ αἱ καθολικαὶ ἢ γενικαὶ καὶ
 Οἰκουμενικαὶ, ἐν Ἑλλάδι καὶ αὗται συγκροτούμεναι καὶ δι'
 ἑλληνος λόγου βουλευόμεναι, τὴν ἱεράν ἐξέθεντο ἑκθεσιν τῆς
 χριστιανικῆς πίστεως· ἐπὶ τῇ θάσει τοῦ θείου λόγου, τῆς

ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς ἱερᾶς παραδόσεως, τὰ τε δογματικὰ καὶ ἡθικὰ καὶ τελετικὰ, πάντα τὰ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ὀρίσασαι καὶ παραδόσασαι ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην κῦρος ἔχουσαν ὑπέρτατον εἰς πάσας τὰς κατὰ χώρας καὶ τόπους τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. (α) Οὕτω Ἕλληνες Ἐπίσκοποι τε καὶ Πρεσβύτεροι, διδάσκαλοι τῶν ἄλλων ὄντες ἐν τῇ θεολόγῳ φωνῇ καὶ τῇ τοῦ λόγου δεινότητι ἐξέχοντες, ὁμοσυνέδρων προσκαθημένων καὶ τῶν ὀρθοδόξων τοποτηρητῶν τῆς ὁμοδόξου καὶ ὁμολόγου τότε Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, κλήσει τῇ αὐτοκρατορικῇ συγκαλούμενοι, καὶ τῇ τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐπικλήσει καὶ ἐπιστασίᾳ βουλευόμενοι, παρόντων καὶ τῶν ἐξάρχων ἢ βασιλικῶν ἐπιτρόπων πρὸς τὴν τῆς ἐξωτερικῆς τάξεως ρύθμισιν, τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν διηγήμενου ἀλήθειαν ἢ πάντα τὰ τῆς καθολικῆς Πίστεως ἐθέσπιζον, εἰρήνην τὴν οἰκουμενικὴν ἰδρύοντες καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας ζηρίζοντες ἐνότητά, διαταρασσομένην ὑπὸ τῶν Αἰρέσεων.

(α) Ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐπικράτεια δύο περιέχουσα μεγάλα τμήματα τὸ Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικόν, εἰς διαφοροὺς διηρεῖτο ἐπαρχίας ἢ θέματα. Ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι περιεῖχeto ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰταλία. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, ἀμφοτέραι ἦτε Γαλλία καὶ Ἀγγλία δὲν εἶχον εἰσέτι δεχθῆ τὸν χριστιανισμόν ἐν τῇ εἰδωλολατρεῖᾳ διατελοῦσαι, διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰς ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων συγκροτηθείσας δύο Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ἤτοι εἰς τὴν τῆς Νικαίας τῷ 325, καὶ εἰς τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 381, ἡ τῆς Ῥώμης Ἐκκλησία καὶ ὁ ταύτης μέχρι τοῦδε ἐπίσκοπος ἀπλῶς καλούμενος, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι, μόνος ἀντεπροσώπευε τὰς ὀλίγας τῆς Ἰταλίας Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Δύσις βαθμηδὸν χριστιανισθεῖσα ἀπὸ τοῦ πέμπτου καὶ ἑκτοῦ αἰῶνος, διὰ τῶν ἱεραποστόλων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας τὸ θεῖον ἀπεκδέχετο κήρυγμα, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὕγιες ἐπικράτησεν ἔθος τὸ θεωρεῖν τὴν τῆς Ῥώμης ἐκκλησίαν καὶ τὸν ταύτης ἐπίσκοπον ὡς τὸν πρεσβύτερον αὐτῆς ποιμένα. Διὸ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους μόνῃ ἡ τῆς Ῥώμης συνεκαλεῖτο ἐκκλησία, ἵνα λάβῃ μέρος μετὰ τῶν τῆς Ἀνατολῆς ὁμοτίμων καὶ ἀδελφῶν ἐκκλησιῶν, καὶ αὕτη ἔπειτα μεταγλωττίζουσα τοὺς οἰκουμενικοὺς ὅρους καὶ κανόνας μετέδιδεν εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Δύσεως ἐκκλησίας, καὶ οὕτω διετηρεῖτο ὁ τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας πνευματικὸς καὶ ἀμοιβαῖος σύνδεσμος.

Ἄλλ' ὥς μή ποτε ὤφειλε, ἡ ἀδελφὴ τῆς Ῥώμης Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡ ταύτην παρακολουθήσασα πᾶσα ἡ τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης Ἐκκλησία, ὁμοταγῆς τὸ πρῶτον καὶ ὁμόδοξος ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, διέβρῃξεν εἰτα τοὺς ἱερούς συνδέσμους τῆς μιᾶς ταύτης καθολικῆς πίστεως, τὸ σχίσμα γεννήσασα τῆς μιᾶς καὶ ἀγίας ταύτης Ἐνότῃτος πρὸς ἀδιάλειπτον καὶ θαθεῖαν θλίψιν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἣτις αἰείποτε παρ' ἡμῖν οὐ διαλείπεται τὴν ἄνωθεν εὐχομένη εἰρήνην καὶ σοφίαν τὴν τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας καὶ πρωτοτύπου ἐκείνης Ἐνότῃτος, ἣτις ἡ μόνη ἐστὶ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἔνωσις, ἀντίθετος πρὸς τὴν ἔνωσιν τὴν ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας διακηρυσσομένην!

Ἡ ἐν οἰκουμένικῳ συλλόγῳ συνερχομένη σύμπασα καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ὅτε μὲν ἐν Νικαίᾳ, ὅτε δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἄλλοτε ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἄλλοτε ἐν Χαλκιδόνι ὑπὸ τὴν τιμητικὴν προεδρείαν τοῦ Ἐπισκόπου Ῥώμης, ἦτοι μὴ φέρουσαν τοὺς χαρακτηῖρας ἐκείνους τοῦ ἀπολύτου κύρους καὶ τῆς ἀθένητικότητος, ὥς αὐτὴν προσπαθοῦσι νὰ παραστήσωσιν οἱ ῥωμανοκαθολικοὶ συγγραφεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἀνευ γὰρ τῆς κοινῆς ψήφου καὶ τῆς κοινῆς τῶν συνεδριάζόντων συναινέσεως οὔτε ἐπεκυροῦτο οὔτε ἀπερρίπτετο τί τῶν ἐξεταζομένων ἀλλ' οὔτε αὐτὴ διελύετο ἡ Σύνοδος· ἡ οὕτω, λέγομεν, συνερχομένη καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία μίαν ἀπεκάλεσε, καὶ ἀγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τὴν οὕτω διερμηνευθεῖσαν καὶ ὀρισθεῖσαν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν τοπικὴν καὶ χειροποίητον Ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης ἢ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἀλεξανδρείας ἢ Ἀντιοχείας καὶ εἴτινα ἄλλην, ἀλλ' αὐτὴν τὴν οὕτω διδάσκουσαν Ἐκκλησίαν, αὐτὴν τὴν θεόπνευστον ἐρμηνείαν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τῆς ἐν ταῖς ἑπτὰ ἀγίαις οἰκουμένικαῖς Συνόδοις καθιερωθεῖσαν, ἥς ἡ ἱερὰ φωνὴ ἀνέκκλητος ἔς ὑπερτέρᾳ ἐστὶ παντὸς εἴτε Πατριάρχου, εἴτε Πάπα, εἴτε Μητροπολίτου καὶ Ἐπισκόπου, καὶ εἰς τὴν ταύτης φωνὴν, φωνὴν τὸ θεῖον περιβαλλομένην κύρος ὑποταγῆς ἐστὶ σύμπασα ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ ποιμένες καὶ διδάσκαλοι, μόνος δὲ ὁ θεῖος ἰδρυτὴς καὶ Καθηγητὴς αὐτῆς, μόνος ὁ Κύριος ὁ ἀόρατος ἐστὶ ἀρχηγός καὶ τὸ ἀόρατον αὐτῆς κέντρον, διὰ τῆς Ἐκ-

κλησίας αὐτοῦ τὴν θείαν αὐτοῦ ἐκδηλῶν βούλησιν. Τὸ παγκόσμιον ἄρα καὶ καθολικὸν κέντρον τῆς τοῦ Κυρίου βουλήσεως, αὕτη ἦν ἡ τοῦ οἰκουμενικοῦ συλλόγου φωνή, ἡ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐκπροσωποῦσα, ἡ δὲ καινοτόμος διδασκαλία τοῦ κυριαρχικοῦ κέντρου τοῦ Ῥώμης Ἐπισκόπου καὶ τῆς τοπικῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας ἀντιστρατεύεται πρὸς τὴν ἀνωτέρω καθολικὴν ἀλήθειαν καὶ Ἐκκλησίαν, ἀντίθετος ὅλως ἐστὶ πρὸς πᾶσαν τὴν θεολόγον φωνὴν τῆς πρωτοτύπου καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἀπασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν μόνη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ἐν ἣ καὶ ἡ ὁμοδοξοῦσα ῥωσικὴ περιέχεται καὶ εἴ τις ἑτέρα τοπικὴ Ἐκκλησία, πιστὴ ἐνέμεινεν εἰς τὴν θεσπέσιον ταύτην καὶ οἰκουμενικὴν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας φωνήν, ἣν καὶ οἱ τῆς ῥωμαϊκῆς τοποτηρηταὶ καὶ ἀντιπρόσωποι ἀπεδέχοντο καὶ συνυπέγραφον, εἰκότως καὶ ἐπαξίως αὕτη καὶ φέρει μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν τὸν συμβολικὸν καὶ δογματικὸν τίτλον *καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία*. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ τῆς Ῥώμης καὶ οὖν αὐτῇ πᾶσα ἡ τῆς Δύσεως Ἐκκλησία τὸν αὐτὸν φέρει τίτλον τῆς πρωτοτύπου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, εἰ καὶ ἀποσταῖσα τῶν καθολικῶν καὶ ἀποστολικῶν γνωρισμάτων ἐκείνης, τούτου ἕνεκεν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία διετήρησε εὐλόγως καὶ δικαίως τὴν ἀρχῇθεν ἐπιζομένην ἐπωνυμίαν τοῦ Ὁρθόδοξοις, ἥτις κοινὴ ἦν ἀμφοτέραις ταῖς Ἐκκλησίαις τῇ τε Ἀνατολικῇ καὶ Δυτικῇ, ἐφόσον ἡ τελευταία πιστὴ διετέλει φύλαξ τῆς τῶν δογμάτων ὀρθοδοξίας.

Τοιοῦτος ὑπὸ τὴν γενικωτέραν ἀνάλυσιν ὁ ἐν τῇ μιᾷ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἑλληνικὸς Καθολικισμὸς, καὶ τὸν γνήσιον τοῦτον καθολικισμὸν ἀσπάζεται πᾶς ὁ ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἢ ἀνατολικὸν προσερχόμενος καθολικισμὸν, μὴ ἀπορρίπτων, ὡς ἐν τῇ Δύσει λέγεται, ἀλλὰ δεχόμενος μάλιστα τὸν γνησιώτερον, τὸν ὀρθοδόξοτερον Καθολικισμὸν, ὃν καὶ ἠσπάζετο ἄλλοτε καὶ εἰς ὃν ἐνέμενε καὶ ὁ δυτικὸς καθολικισμὸς, ὁμοταγῆς καὶ ὁμόφωνος πρὸς τὸν Ἑλληνικόν, ἀδελφὸς τῆς αὐτῆς μητρὸς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶν ἡ μία τοῦ Χριστοῦ *ἀγία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία*. Αὕτη δὲ καὶ ὁ ταύτης Καθολικισμὸς οὐδαμῶς φέρει τὸ δραστὸν κέντρον, οὔτε ἐν τινὶ τόπῳ, οὔτε ἐν τινὶ

προσώπῳ, αὐτὸν μόνον ἀναγνωρίζουσα τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν «ὃς κεφαλὴ ἐστὶ τῆς Ἐκκλησίας» κατὰ τὸν Ἀποστολὸν, πάντες δὲ οἱ λοιποὶ καὶ Πατριάρχαι καὶ Πάπαι, καὶ Μητροπολίται καὶ Ἐπίσκοποι, τιμητικὰ μόνον φέροντες ἀξιώματα, (δι' ὧν ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῶν διακδηλοῦται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνέργεια) καὶ φύλακες ὄντες καὶ ὀφείλοντες εἶναι πιστοὶ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς διδασκαλίας ὁπαδοί, παντὸς στεροῦνται κυριαρχικοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας πρωτείου καὶ πάσης ἀναμαρτήτου καὶ ἀλανθάστου δυνάμεως, παντὸς στεροῦνται θείου κύρους καὶ θείου δικαίου ἀνωτέρου τοῦ κανονικοῦ τῆς Ἐκκλησίας δικαίου· ἐκείνο μὲν γὰρ εἰς μόνον ἀνάγεται τὸν θεῖον αὐτῆς ἰδρυτὴν καὶ τὴν ἐκπροσωποῦσαν ἀγίαν Ἐκκλησίαν, τοῦτο δὲ ἀπὸ ῥόγια ταύτης ἐστὶ τοὺς ποιμένας καὶ διδασκάλους διατάξαν καὶ ὀρίσαν περὶ τὴν ἑαυτῶν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν.

Τί δὲ παθὼν ὁ ἄλλοτε ὁμόδοξος τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καθολικισμὸς καὶ τίνας ὑποστάς μεταβολάς, ἀπέβαλε τὸ ἐντελὲς γνῶρισμα τῆς ἀρχαίας καθολικῆς Ἐκκλησίας; Ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, ἐν ἐκτάσει καταδείκνυνται ὅσαι δογματικαὶ καὶ τελετικαὶ ἢ ἠθικαὶ διαφοραὶ ἐγένοντο ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, διὰ βραχείων δὲ ἐκτίθενται ἐν τῇ λεγομένῃ «Πέτρα σκανδάλου» ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Μηνιάτου, ὅσαι προσέθηκαν ἢ ἀφαιρέσεις καὶ τροποποιήσεις εἰσέχθησαν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ τῆς Δύσεως Πατριάρχου καὶ Πάπα εἰς τὴν πρωτότυπον καθολικὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, αἵτινες καὶ διαιροῦσιν εἰς δύο τὴν μίαν καὶ ἀμέριστον ταύτην Ἐκκλησίαν. Παραλείποντες τὴν ὅλην ἔκθεσιν αὐτῶν ὑπομιμνήσκομεν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν τὰς δύο μόνον διαφοράς δύο σπουδαίων μυστηρίων, τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἡ ἀρχαία καθολικὴ Ἐκκλησία παρὰ τῶν ἰδίων παρέλαβεν Ἀποστόλων τὸ ἐν τρισὶ καταδύσει βαπτισμα, τὸ καὶ ἀποστολικὸν διὰ τοῦτο λεγόμενον, καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι τούτῳ καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς τῆς Ἐκκλησίας ἰδρυτὴς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐβαπτίσθη. «Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδοὺ ἠνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί!» (Ματθ. Γ'.) Καὶ ὁ σύγχρονος τοῖς Ἀποστόλοις ἰσαπόστολος Διονύσιος οὕτω περὶ τοῦ βαπτίσμα-

τος θεωροῦν· « τρεῖς μὲν οὖν αὐτὸν (τὸν βαπτιζόμενον) ὁ Ἰε-
 » ράρχης βαπτίζει, ταῖς τρισὶ τοῦ τελουμένου καταδύσει
 » καὶ ἀναδύσει τὴν τρίτην τῆς θείας μακαριότητος ἐπιβολή-
 » σας ὑπόστασιν· » τὰ αὐτὰ ἀποφαίνονται καὶ οἱ τρεῖς τῆς
 Ἐκκλησίας φωστῆρες, ὁ Γρηγόριος, ὁ Βασίλειος καὶ Χρυσό-
 στομος. Καὶ αὐτὸς ὁ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας Κορδέριος σφο-
 δρότατα πολεμεῖ Θωμᾶν τὸν Ἀκυνάτην δοξάζοντα ὅτι ἀδιά-
 φορον ἐστὶ ἂν τὸ βάπτισμα τελῇται ἢ μὴ διὰ τριῶν κατα-
 δύσεων, παραγγέλλων ἵνα ἀκριβῶς φυλάσσωνται ἐν τῇ δυτικῇ
 Ἐκκλησίᾳ αἱ τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις τῆς ἀρχαίας
 Ἐκκλησίας. Ἐν τῷ ἀποστολικῷ τούτῳ βαπτίσματι ἐβαπτί-
 σθησαν τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς οἱ ἀπὸ
 τῆς εἰδωλολατρείας εἰς τὸν χριστιανισμόν ἐπιστρέφοντες
 Φράγκοι, οἱ νῦν Γάλλοι, μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν καὶ βασι-
 λέως Χλοδοβίλου καὶ πάντες οἱ Γερμανικοὶ λαοὶ ἀπὸ τῶν
 εἰδώλων ἀφιστάμενοι, καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι τούτῳ ἐβάπτιζε
 καὶ ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐν βαπτιστηρίοις
 καὶ κολυμβήθραις, διατηρήσασα μὲν μέχρι σήμερον καὶ τὸ
 ὄνομα τοῦ βαπτίσματος, μεταβαλοῦσα δὲ τὴν τελετικὴν
 αὐτοῦ σημασίαν καὶ πράξιν. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο τῆς Ἐκκλη-
 σίας βάπτισμα καὶ μυστήριον διετήρησεν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκ-
 κλησία ἀκαινοτόμητον.

Ἡ δὲ θεία Εὐχαριστία, ἥτοι ἡ μετάληψις τῶν ἀρχάντων
 μυστηρίων, κατὰ τοὺς ἰδίους λόγους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου,
 παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ ἰδρυτοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν οὕτω διευ-
 πώθη καὶ ὥδε διετάχθη. « Ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ἣ
 » παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ
 » εἶπε· λάβετε, φάγετε· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
 » ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· τοῦτο
 » τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο
 » ποιεῖτε, ὡς ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· ὡς ἂν
 » κίς γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον
 » τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε,
 » ἄχρις οὗ ἔλθῃ. » Κατ' αὐτὴν ἄρα τὴν τοῦ Κυρίου ἱερὰν
 παραγγελίαν οὐδεὶς χριστιανὸς δύναται νὰ στερεῇται τῆς ἀγίας
 τοῦ ποτηρίου κοινωνίας μόνον τὸν ἄρτον λαμβάνων, ὡς τοῦτο
 γίνεται ἐν τῇ δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, μολονότι καὶ αὕτη κατὰ
 τὸν αὐτὸν ἐκοινωνεῖ τρόπον τοὺς ἑαυτῆς χριστιανούς μέχρι

τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ τὸ μυστήριον τοῦτο ἐκαινοτομήθη, ἀκαινοτόμητον δὲ διετήρησεν ἡ ἑλληνικὴ τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησία, ὡς καὶ πάντα τὰ λοιπά. Τὴν ἱεράν ταύτην διαταγὴν τοῦ Κυρίου πιστῶς διετήρησε καὶ ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία τὸ ἱερὸν τοῦτο ἔθος καὶ μυστήριον, καθὰ ἀκριβέστατα περιγράφει Ἰουστίνος ὁ μάρτυς λέγων. « Τῇ τοῦ ἡλίου λεγομένη ἡμέρᾳ πάντων κατὰ πόλεις » ἡ ἀγρὸς μενόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέλευσις γίνεται, καὶ » τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν Ἀποστόλων ἢ τὰ συγγράμματα » τῶν Προφητῶν ἀναγινώσκονται, μέχρις ἐγχωρεῖ. Εἶτα » παυσαμένου τοῦ ἀναγινώσκοντος, ὁ προεστὼς ἄρχεται » διὰ λόγου τὴν νοουθεσίαν, καὶ πρόκλησιν τῆς τῶν καλῶν » τούτων μιμήσεως ποιεῖται. Ἐπειτα ἀνιστάμεθα κοινῇ » πάντες καὶ εὐχὰς πέμπομεν, καὶ, ὡς προέφημεν, παυσα- » μένων ἡμῶν τῆς εὐχῆς, ἄ ρ τ ο ς π ρ ο σ φ έ ρ ε τ α ι κ α ῖ » ο ἶ ν ο ς κ α ῖ ὕ δ ω ρ καὶ ἡ διὰδοσις καὶ ἡ μετὰ » ληψις ἀπὸ τῶν εὐχαριστηθέντων ἐκάστῳ γίνεται, καὶ τοῖς » οὐ παροῦσι διὰ τῶν διακόνων πέμπεται. » Τὰ αὐτὰ εἶδη τῆς θείας Κοινωνίας ἀναφέρονται ἔν τῳ ἐννάτῳ κεφαλαίῳ τῶν Παροιμιῶν. « ἔλθετε, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον ὃν κεέρακα ἡμῖν. »

ὑποδείξαντες τὴν καινοτομίαν τῶν δύο τούτων σπουδαίων μυστηρίων, καὶ παραλείποντες ὅσας ἄλλας διαφορὰς καὶ ἀλλοιώσεις ἐπήνεγκεν ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία εἰς τε τὸ δογματικόν, τὸ τελετικόν καὶ ἠθικόν μέρος τῆς πρωτοτύπου καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καθόσον αὐτάς μὲν ἀκριβῶς καὶ πιστῶς διαφυλαχθεῖσας ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησίας ἀποδέχεται καὶ ἀσπάζεται ὡς καλῶς κειμένης ἢ τῆς Ῥώμης Ἐκκλησίας, (καὶ τοι αὕτη ἐμμένουσα εἰς τὴν ὁδὸν τῆς καινοτομίας καὶ μὴ διορθοῦσα αὐτάς) μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν δύο ἐκείνων ὅρων, οὓς ἔθετο καὶ θέτει ὡς μόνας βάσεις τῆς δὴ λεγομένης Ἐν ὧ σ ε ω ς τῆς ἑλληνικῆς μετὰ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, αἵτινες καὶ ὅροι ἔχ βάσεις εἰσὶν τῆς λεγομένης Ἐκκλησίας τῶν Ο ὕ ν ι τ ῶ ν, ἥτοι Ἐκκλησίας συγκροτουμένης ἐκ χριστιανῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἢ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐκ ταύτης μεθισταμένων εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, ἢ, ὥσπερ λέγει ἡ Ῥωμαϊκὴ Προπαγάντα, ἀπὸ τοῦ σχίσματος εἰς τὴν καθολικὴν Ἐνωσιν

μεταβαινόντων. Τοιαύτη ἡ παράδοξος μεταμόρφωσις τῆς καθολικῆς ἀληθείας καὶ τῆς πρωτοτύπου καθολικῆς ἐνότητος! Ἡ ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου Καθολικισμοῦ ἀπομακρυνθεῖσα τῆς Ῥώμης Ἐκκλησία παραδέχεται, λέγει, πάντα τὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἢ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, (ἵνα οὕτω βέβαια τὰς ἑαυτῆς καλύψῃ καινοτομίας) πλὴν δύο τινῶν πραγμάτων καὶ ὄρων, ἄνευ τῆς παραδοχῆς τῶν ὁποίων ἡμεῖς ἡμετέρα Ἐκκλησία ἐν τῷ σχίσματι μένει καὶ σχισματικῇ θεωρεῖται, τούτων δὲ ἐκπληρουμένων εἰς τὴν καθολικὴν ἐπανέρχεται ἔνωσιν, ἣν μόνος ἐκπροσωπεῖ ὁ Παπισμός, κατὰ τὴν καινοτόμον θεολογίαν, ἣ τὴν σχισματικὴν ἀποβάλλει οὕτω ἐκωνυμίαν, ἡμεῖς δὲ οἱ Ἕλληνες καὶ ἀνατολικοὶ χριστιανοὶ ἀπὸ σχισματικῶν ἐνωτικῶν γινόμεθα ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αἰγίδα τοῦ Ῥωμαίου Πατριάρχου, ἐν τῇ πνευματικῇ μάντρᾳ τοῦ ἁγίου Πέτρου! Καὶ ἰδοὺ πληρούμενον τὸ γραφικὸν ἐκείνου ῥητόν· «καὶ γενήσεται μία ποίμνη καὶ εἷς ποιμήν!» Καὶ τίνες ἄρα γε εἰσὶν οἱ προβαλλόμενοι δύο τῆς καθολικῆς ἐνότητος ὅροι, αἱ δύο θέσεις τῆς νέας Ἐκκλησίας τῶν Οὐνιτῶν ἢ ἡνωμένων, ἡ, ὅπερ ταυτόν, ποίους προβάλλεται ὅρους ἐνώσεως ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν καθολικισμὸν καὶ τοῦτον ὀρθοδοξοῦντα; Ἀρκεῖ ἵνα εἰσέλθῃ τις εἰς μίαν ἐκ τῶν ἡνωμένων τούτων Ἐκκλησιῶν, καὶ εὐκόλως θέλει ἀναγνωρίσει τὸ ὁμοίωμα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀντιληφθῇ τῶν μόνων διαφορῶν αἵτινες ἐκείνας ἀπὸ τούτων χωρίζουσι. Τὰς ἡνωμένας δὲ ταύτας Ἐκκλησίας ἀπαντῶμεν κατὰ τὴν Συρίαν, τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἰγύπτου, συγκροτουμένας ἐξ Ἀράβων χριστιανῶν, οἵτινες ἄλλοτε ἀνῆκον εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν, ἔτι δὲ εἰς τινὰς τῆς Ἰταλίας χώρας, ἐν Μεσσηνίᾳ τῆς Σικελίας, ἐν Νεαπόλει, ἐν Λιβόρνῳ, συγκροτουμένας ἐξ ὀλιγίστων ἐλλήνων χριστιανῶν, καὶ εἰς τὴν ἀπὸ τριακοσίων ἤδη ἐτῶν Σπαρτιατικὴν ἀποικίαν τῆς γαλλικῆς νήσου Κορσικῆς. Εἰς πάσας ταύτας τὰς ἡνωμένας Ἐκκλησίας τὰς αὐτὰς εὐρίσκομεν λατρείας τῆς πρωτοτύπου καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ ἡ Ἑλληνικὴ ἔμμενει Ἐκκλησία, τὸ αὐτὸ ἀποστολικὸν βάπτισμα ἐν τρισὶ καταδύσεσι, τὴν αὐτὴν δι' ἄρτου καὶ οἴνου ἀναίμακτον θυσίαν, τὴν αὐτὴν τῆς ἱερᾶς λειτουργίας τελετικὴν τάξιν, καὶ εἴτι τοιοῦτον καὶ ὅμοιον. Ἀλλ' ἀντὶ τῆς

μιᾶς καὶ μόνης προκαταρκτικῆς αἰτίας τοῦ Πνεύματος τῆς ἀληθείας, τοῦ Παρακλήτου, ἣτις ἐστὶ μόνος ὁ ἀγέννητος Πατὴρ, δύο ὁμολογοῦνται αἰτίαι, ὁ ἀγέννητος Πατὴρ καὶ ὁ γεννητὸς υἱός· καὶ ἀντὶ τοῦ μνημονεύεσθαι ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις τοὺς πέντε ἱσοτίμους τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Πατριάρχας, ὡς πρὸ τοῦ σχίσματος καὶ τῆς διαιρέσεως ἐγένετο, οἱ μὲν Οὐνῖται τὸν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Πατριάρχην ἀναφέρουσιν, ἡμεῖς δὲ τὸν τῆς νεωτέρας Ῥώμης Πατριάρχην ἥτοι τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐκεῖνοι μὲν θεωροῦντες τὸν Ῥώμης ὡς ὁρατὸν ἐπίτροπον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἀναμάρτητον καὶ ἀλάσθηστον, ἡμεῖς δὲ τὸν Κωνσταντινουπόλεως ὡς πρεσβύτερον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Πατέρα πιστῶς ἐπόμενον εἰς τὴν μόνην ἀναμάρτητον τῆς Ἐκκλησίας φωνήν, ἣτις ἐστὶν ἡ τοῦ οἰκουμενικοῦ ἐπισκοπικοῦ συλλόγου φωνή, καὶ φωνὴ τῆς πρωτοτύπου ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν καὶ ὁ Ῥώμης ἐπέθετο καὶ ὑπετάσσετο ἐφ' ὅσον πιστὸς ἐνέμενε ἐν τῇ τῆς Πίστεως Ἐνότητι.

Οἱ Οὐνῖται Ἀραβες τῶν ῥηθρισῶν χωρῶν ἱεουργοῦσι καὶ πᾶσας τὰς λοιπὰς λατρείας τελοῦσιν, ὡς εἵπομεν, κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, ἐπομένως καὶ μεγίστη αἰεῖποτε διετηρήθη συμπάθεια τῶν Οὐνιτῶν Ἀράβων καὶ τῶν Ὁρθόδοξων Ἀράβων τῶν μερῶν ἐκείνων. Οἱ Πάπαι διὰ τοῦτο φοβούμενοι μήτοι οἱ ἀποχωρισθέντες Ὁρθόδοξοι Ἀραβες ἐπανεέλθωσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ πολλοῦ ἐζήτουν παντοίοις τρόποις ἵνα ἐπιβάλλωσι νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δὲ ἐκεῖνο τὸ λατινικὸν ἔθιμον, ἐκλατινίζοντες βαθμυδὸν καὶ ἀνεπαισθήτως αὐτούς. Πρὸς τοῦτο καὶ ὁ νῦν τῆς Ῥώμης Πατριάρχης Πῖος ἔννατος πρό τινων ἑτῶν, ὡς πάντες ἐνθυμούμεθα, ἔπεμψε διαταγὴν ἵνα εἰσαχθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Οὐνιτῶν Ἀράβων τὸ νέον Γρηγοριανὸν καλανδάριον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ. Τοῦτο ἤρκεσε ἵνα γεννηθῇ μεγάλην ῥῆξιν καὶ διαίρεσιν μεταξὺ αὐτῶν, ἀπειλούντων ἵνα ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν μητέρα Ἑλληνικὴν τῆς Ἀνατολῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἧς ἀπεσπάσθησαν διὰ τῆς πολυχρονίου ἐπιρροῆς τῶν κατακτησάντων τὴν Συρίαν σταυροφόρων τῆς Δύσεως. Ὁ Πατριάρχης Ῥώμης καὶ Πάπας προβλέπων τὰ γενησόμενα ἀπέσυρε τὸ διάταγμα, καὶ ὁμῶς

περὶ τὰς 300 οἰκογενεῖας ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τε τῆς Βηρυττοῦ καὶ Ἀλεξανδρείας, ἀποστείλασαι πρὸς τοῦτο ἰδίαν ἐπιτροπὴν εἰς τὴν ἀγιωτάτην καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἤθελον πάντες παραιτήσῃ τὴν ψευδώνυμον ἔνωσιν μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, εἰάν ὁ νῦν Πάπας ἐπέμενεν εἰς τὴν πραγματοποιήσῃ τῆς διαταγῆς. Αἱ δὲ τῆς Μεσσηνίας, Νεαπόλεως, Λιβόρνου ὡς καὶ τῆς Κορσικῆς ἠνωμέναι Ἐκκλησῖαι, τὴν λεγομένην ταύτην καθολικὴν ἔνωσιν ὀφείλουσιν εἰς τὴν ἐν μέσῳ τοῦ δυτικισμοῦ ἀπομόνωσίν των, καὶ εἰς τὴν ἐκβιάσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας μὴ ἀνεχομένης τὴν καθολικὴν Ὁρθοδοξίαν. Τοιούτου ἐκβιασμοῦ πρόσφατον ἔχομεν παράδειγμα τὰ ἐν Μεσσηνίᾳ τῆς Σικελίας πρό τινων ἐτῶν διαπραχθέντα κατὰ τῆς ἡμετέρας καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὅτε τὰ μὲν ἱερὰ σκευὴ καὶ ἄμφια ἀνηπάγησαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τῆς Βουρβονικῆς ἐξουσίας, ὁ δὲ Ναὸς ἐκλείσθη. Οἱ τῆς Μεσσηνίας ὀλέγοι, ἡμέτεροι ὁμογενεῖς ἐλπίζουσι σήμερον εἰς τὴν ἀνεξίτητον Κυβέρνησιν τοῦ Ἰταλοῦ Βασιλέως, ἐξαιτήσαντες δι' ἀναφορᾶς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀφαιρεθέντων καὶ τὴν παραχώρησιν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν. Τῆς αὐτῆς τύχης ἤθελεν ἀξιωθῆ καὶ ἡ τῆς Λιβόρνου Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, εἰμὴ αὕτη πρὸ 80 ἐτῶν ἐτίθετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ῥώσου Αὐτοκράτορος, οὗτινος καὶ τὸ σεβαστὸν ὄνομα μνημονεύουσι κατ' ἠθικὴν ὑποχρέωσιν οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες ἱερεῖς μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς εὐσεβεστάτης τῶν ὀρθοδόξων ἐλλήνων Κυβερνήσεως.

Δύο ἄρα εἶσιν οἱ προβαλλόμενοι ὅροι ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, πάντων τῶν λοιπῶν ὡς καλῶς κειμένων καὶ ὀρθοδόξων θεωρουμένων ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας· α.) ἡ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Πίστεως συμβόλῳ γενομένη προσθήκη « καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ » (filioque)· β.) ἡ ὑπερτάτη πνευματικὴ ἀρχηγία τοῦ Πατριάρχου Ῥώμης ἐφ' ἀπάσης τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὡς ὁρατοῦ αὐτῆς κέντρου κατὰ θεῖον δικαίωμα. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ ἀναγνώρισις τοῦ δευτέρου τούτου ὅρου, πληροῦσα τὸ τῆς ἐξουσίας ἀκόρεστον τοῦ ἀγίου Ῥώμης, δύναται νὰ καταστήσῃ περιττὴν τὴν τοῦ πρώτου ὅρου παραδοχὴν· τοῦτο δὲ ἔπραξεν ἄλλοτε εἰς τοὺς τῆς Καλαβρίας καὶ Σικελίας ὀρθοδόξους καθολικοὺς,

καὶ ἐσχάτως εἰς τινὰ δμάδα Βουλγάρων, ἵνα οὕτω εὐχε-
στέρα καταστήσῃ τὴν εἰς τὴν ἀντικαθολικὴν ἔνωσιν σαγή-
νην, εἰς ἣν προσφάτως καὶ τοὺς Κρήτας αὐτοὺς ἀπεπειράθη
να ἐμβάλλῃ, καὶ οὐ διαλείψει βεβαίως ἐργαζόμενος ἐπὶ τῆς
Ἀνατολῆς ὁ Ῥωμαῖος Πατριάρχης πρὸς μίαν καὶ μόνην
ἀποβλέπων ἀρχὴν, τὴν ἀρχὴν τῆς ἀγνώστου ἐν τῇ πρωτοτύπῳ
καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ πνευματικῆς καὶ ὁρατῆς ἀρχηγίας του !
Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Καθολικοὶ τοῦ ἐν Ὁλλανδία Οὐτρέχτου
ὅμοιοι καθ' ἅπαντα πρὸς τοὺς καθολικοὺς τῆς Ῥώμης, δια-
φέροντες δὲ μόνον εἰς τὸ ὅτι δὲν ἀναγνωρίζουσι τὸν Πατριάρ-
χην ἐκείνης ὡς τὸν ἀπόλυτον δεσπότην ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ
Ἐκκλησίᾳ, ἐπέσυραν κατὰ τὸ 1853 τοὺς ἀφορισμοὺς καὶ
τὰ ἀναθέματα τοῦ νῦν Πίου ἐννάτου καὶ τῶν προκατόχων
αὐτοῦ. Περιττὸν ἐνταῦθα νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἀμφοτέροι οἱ
ὅροι ἀντιβαίνουσιν εἰς τὴν πρωτότυπον καθολικὴν καὶ ἀπο-
στολικὴν Ἐκκλησίαν, τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς ἐπομένοις δῆλον
γενήσεται, ἀναδεικνύον οὕτως ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ
Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς αὕτη μόνη ἀκέραιον καὶ ἀνόθευ-
τον διεφύλαξε τὸν ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν ὀργανισμόν τῆς
τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καθ' ἃ οἱ Πατέρες ὥρισαν καὶ ἐθέσ-
πισαν ἐκ κοινῆς ψήφου καὶ συναινέσεως μετὰ τῶν Πατέρων
τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι τὸ δὴ λεγόμενον σχίσμα
ἐν αὐτῇ κεῖται τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς αὐτῆς μόνῃς
ἀποστάσης καὶ σχισθείσης ἀπὸ τοῦ κοινοῦ θεμελίου καὶ τοῦ
κοινοῦ καθολικοῦ οἰκοδομήματος, τοῦ ἐν ταῖς σεπταῖς Οἴκου-
μενικαῖς τῆς Ἐκκλησίας Συνόδοις διαγραφέντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ὍΡΟΣ Α'.

Ἡ ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς καθολικῆς Πίστεως προσθήκη

« καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. »

Ἡ ἀγία καὶ Οἰκουμένη πρώτη ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος, ἣν ὁ
μέγας συνήγειρε Κωνσταντῖνος ἐν ἔτει 325 ἀπὸ Χριστοῦ, ἐκ
τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ συγκροτουμένη θεοφόρων Πατέρων,
τὸ ἱερὸν τῆς καθολικῆς Πίστεως συνέθετο σύμβολον μέχρι τοῦ

ὁ γδοῦ ἀρθρου. Ἡ μετὰ ταύτην δευτέρα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἣν ὁ μέγας συνήγειρε Θεοδόσιος ἐν ἔτει 381 ἀπὸ Χριστοῦ, ἐξ ἑκατὸν πενήκοντα συγκροτουμένη Πατέρων, τὴν ἱεράν ταύτην συνεπλήρωσε συμβολικὴν τῆς Πίστεως ὁμολογίαν μέχρι τοῦ δωδεκάτου αὐτῆς ἀρθρου, καὶ τὸ οὕτω ἀναγραφέν ἱερὸν Σύμβολον, τοῦτο ἐστὶ ὁ ἕκαστος ἀναγινώσκει ὀρθόδοξος καθολικὸς, καὶ πᾶσα ἐκφωνεῖ καὶ ἀπεκδέχεται ὀρθόδοξος καθολικὴ Ἐκκλησία. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἱερὸν τοῦτο Σύμβολον ἐπεκυρώθη κατὰ πάντα τὰ ἀρθρα αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἐφεξῆς Οἰκουμενικῶν Συνόδων μέχρι τῆς τελευταίας τῆς ἐβδόμης, καὶ πᾶσαι αἱ Οἰκουμενικαὶ αὗται Σύνοδοι ὡς ἐν ἐθεώρησαν καὶ ἀπεδέξαντο τὸ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας Συνόδου, τούτου ἔνεκεν ἐκφέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῆς Νικαίας. » Καλεῖται δὲ καὶ σύμβολον ἀθανασιανόν, διότι ὁ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας Πατὴρ, ὁ Ἕλλην Ἀθανάσιος ὁ μέγας διάκονος τότε ὢν, παρὰ πάντας τοὺς λοιποὺς συνεδριάζοντας διαπρέψας ἐν τῇ τοῦ θεοῦ λόγου δεινότητι, τοῦ ὁμοουσίου τὴν δόξαν κατὰ Ἀρείου ἐστηρίξατο. Ἄλλος δὲ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας θεῖος Πατὴρ, ὁ Ἕλλην Γρηγόριος ὁ μέγας, δεύτερος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας θεολόγος μετὰ Ἰωάννην τὸν θεολόγον καὶ εὐαγγελιστὴν, τὸν πνευματομάχον Μακεδόνιον καταγωνισάμενος ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδῳ, εἰς τὰ ἄδυστα τῆς θεολογίας εἰσελάσας περὶ τὴν τοῦ Παναγίου Πνεύματος θεηγορίαν, τὸ ὄγδον τῆς Πίστεως ἀρθρον ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀπήγγειλε σώματος καὶ ἰδίαις ἀνέγραψε χερσὶ «Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν.» Ποῦ ἡ τότε Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἢ ἐν ταῖς Συνόδοις ταύταις κεκλημένη καὶ σύνεδρος, καὶ ποῦ ἢ μετὰ ταῦτα καὶ σήμερον τὸ Σύμβολον καινοτομοῦσα καὶ ὡς ὅρον καθολικοῦ δόγματος τὴν Ἰσπανικὴν προβαλλομένη προσθήκην πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἡμᾶς, τὸ πατρῶον καὶ οἰκεῖον, τὸ γνήσιον καὶ ὄντως καθολικόν δόγμα τῆς Πίστεως διαφυλάσσοντας ;

Τεθεισῶν οὕτω σταθερῶν βάσεων τοῦ καθολικοῦ τῆς Ἐκκλησίας συμβόλου, οἱ ἱεροὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Πατέρες ὥρισαν ἵνα μὴ ἀθετῇται τὸ ἱερὸν τοῦτο σύμβολον, καὶ

ἀραῖς καὶ ἀναθέμασιν ὑπέβαλον πάντα τὸν τολμήσοντα ἢ προσθῆναι ἢ ἀφαιρεῖν τί ἀπ' αὐτοῦ, ἢ ὅπωςδὴποτε ἄλλοιόν καὶ ἕτερον συντιθέναι Σύμβολον, καὶ πᾶσι τούτοις συνήνουν καὶ συνυπέγραφον καὶ οἱ ἐν ταῖς Συνόδοις παρόντες καὶ συνεδριάζοντες τοποτηρηταὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἧτις δυστυχῶς πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τὴν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπόρευσιν δόξασα καὶ προσθέσασα ἐπέφερε τὴν τοῦ σχίσματος αἰτίαν. Τούτου τὸν ἔλεγχον συναισθανομένη ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία, νὰ κατασιγᾷ καὶ καλύψῃ ἕκτοτε διὰ παντός ἐπειράθη μέσου, καὶ σήμερον ἔτι πειράται, τὴν πρωτοβουλίαν τῆς Ἐν ὧσεως λαμβάνουσα, καὶ ταύτην ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀπερρίψε καὶ ἀπορρίπτει ὡς ψευδώνυμον ἔνωσιν.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ οὕτως Ἐκκλησία τὴν ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκην καινοτομήσασα καὶ ἀποδεχθεῖσα, παρέβη τὴν ἐπὶ τῆς δογματικῆς θεσμοθεσίας ἀπαράβατον φωνὴν τῆς καθόλου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὡς ὁ ἑβδόμος κανὼν τῆς τρίτης ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, συγκροτηθείσης ἐν ἔτει 431, ἀποφαίνεται ὅτι ὁρίζει διὰ τῶν εἰς ἐν συνημμένων τριακοσίων αὐτῆς καθολικῶν Πατέρων. Τοῦτο κάλλιστα γινώσκουσα ἡ τῆς Ῥώμης Ἐκκλησία κατέφυγεν εἰς τὴν σκόπιμον παρεξήγησιν τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως, προφασίζομένη ὅτι δῆθεν ὁ ῥηθεὶς κανὼν δὲν ἀπαγορεύει πᾶσαν ἐν γένει προσθήκην ἢ ἀφαιρέσιν ἀπὸ τοῦ Συμβόλου, ἀλλὰ μόνον ψευδεῖς καὶ ἀσεβεῖς προσθήκας ἢ ἀφαιρέσεις. Ἀλλὰ τίς ἄλλος κάλλιον νὰ ἐρμηνεύσῃ δύναται τὸν ἄλλως σαφῆ ἐκεῖνον κανόνα ἢ αὐτός ὁ Ἀλεξανδρείας ἱερός Κύριλλος, πρόεδρος καὶ ἑξαρχος τῆς ἐν Ἐφέσῳ Συνόδου; Τὴν ἐρμηνείαν ταύτην δίδων πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Ἰωάννην ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῇ, ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀποφαίνεται ὡς ἐφῆξεν· «κατ' οὐδένα λόγον σαλεύεσθαι πρὸς τινῶν ἀνεχόμεθα τὴν ὀρισθεῖσαν πίστιν (ἥτοι τὸ τῆς πίστεως σύμβολον) παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων· οὔτε μὴν ἑαυτοῖς ἢ ἑτέροις ἢ λέξιν ἀμεῖψαι τῶν ἐγκειμένων ἐκείσε, ἢ μίαν γοῦν παρὰ βῆναι συλλαβήν.» Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐπικυρώθη καὶ ὑπὸ τῆς τετάρτης ἐν Χαλκιδόνι Συνόδου, (ἐν ἔτει 451) διὰ τῆς ὁμοφώνου ψήφου τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα Πατέρων, ἐν οἷς καὶ οἱ παρόντες καὶ συνεπικυροῦντες ἀντιπρόσωποι τῶν τῆς Ῥώμης Πατριαρχῶν. Καὶ πᾶσαι δὲ αἱ

οἰκουμένικαὶ Σύνοδοι μέχρι τῆς τελευταίας τῆς ἐξόδοις ὁμοια ἀπεφάνθησαν, ἀμετακλήτως διατάττουσαι τὴν τήρησιν τῆς ὁρισθείσης δογματικῆς ἀκριθείας, καὶ ἀναθέμασιν υποβάλλουσαι καὶ ὡς ἀλλότριον τοῦ καθολικοῦ σώματος ἐξωθούμεναι τὸν τολμήσοντα ἢ προστιθέναι ἢ ἀφαιρεῖν τί παρὰ τὰ προορισθέντα, ὡς καὶ ὁ πρῶτος ὁρίζει κανὼν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐθις συγκροτηθείσης ἑκτῆς Συνόδου ἐν ἔτει 691, κανὼν ἀποδεχθεὶς καὶ ὑπὸ τριῶν κατὰ σειράν Παπῶν, Ἀδριανοῦ α'. Γρηγορίου β'. καὶ Ἰννοκεντίου γ', ὡς ἀπεδέχοντο καὶ κατ' ἀνάγκην καθολικὴν συνεπεκύρουν καὶ πάσας τὰς δόξας εἴτε δογματικὰς εἴτε τελετικὰς τῆς ἐν συλλόγῳ οἰκουμένικῳ συνερχομένης καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἧς ὁμοτίμον καὶ ὁμοταγὲς μέλος πρὸς ταῖς λοιπαῖς ἀπετελεῖ καὶ ἡ τῆς Ῥώμης Ἐκκλησία καὶ οἱ ταύτης Ἐπίσκοποι καὶ Πατριάρχαι ἢ Πάπαι.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ῥηθέντων καταδείνεται, ὅτι ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως γενομένη προσθήκη οὐχὶ μόνον ἄγνωστος ἦτο καὶ ἔκφυλος καὶ ξένη τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ῥητῶς ἀπηγορεύετο καὶ ῥητῶς κατεδικάζετο, καὶ ἐπομένως ἡ ταύτης παραδοχὴ ἐκ μέρους τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἐπέφερε κατ' ἀνάγκην δογματικὴν τὸ ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ σχίσμα, εἰς δύο διαιρέσαν αὐτὴν ἀντίθετα καὶ ἑτερόδοξα μέρη, τὴν Ἑλληνικὴν ἢ Ἀνατολικὴν, καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἢ Δυτικὴν. ἐκ τούτων ἡ μὲν Ἑλληνικὴ πιστὴ ἐμμένουσα εἰς τὰς ἱερὰς ῥήτρας καὶ ἀποφάσεις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπέρριπτε καὶ κατεδίκασε τὴν καινοτόμον προσθήκην α καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, ἡ δὲ Ῥωμαϊκὴ ἐπέμενε καὶ ἐπιμένει μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἀποαζομένη ἣν τὸ πρῶτον καὶ αὐτὴ ἀπέρριπτε καὶ κατεδίκασε ἰσπανικὴν προσθήκην. Τὸ δὲ πάντων χεῖρόριστον, θέλουσα ἵνα καὶ τὰς λοιπὰς τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησίας καταστήσῃ συμμετόχους τῆς δογματικῆς ταύτης ἀποστασίας καὶ καινοτομίας, μετὰ θράσους ἀπλέτου παρίσταται προτείνουσα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν τὴν προσθήκην ταύτην ὡς ὅρον Ἐνώσεως καὶ θέλουσα πρὸς τούτοις ἵνα καλύψῃ τὴν ἑαυτῆς ἀποπλάνησιν ἀπὸ τῶν κοινῶς δεδογμένων ἐν τῇ καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, αὕτῃ μὲν οἰκισιοποιήθη ὡς ἀποκλειστικὸν τὸν τίτλον

«Ἐκκλησία Καθολική» κατώρθωσε δὲ ὥστε εἰς τὴν πεφωτισμένην Δύσιν ἢ Ἑλληνικὴ τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησία νὰ γνωρίζεται μόνον διὰ τοῦ ὀνόματος Ἀσχισματικῆς, ἥτις ἐστὶ φανερά ὕβρις διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν, κακεντρεχῆς συκοφαντία καὶ Ἰησοῦτικὸν ἐπινέημα τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων!

Ἄν καὶ ἡ προσθήκη ἐκείνη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου πρὸ τοῦ λεγομένου σχίσματος ἐνέμετο τὰς τοπικὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἰσπανίας καὶ Γαλλίας, ἀπ' αὐτοῦ ἤδη τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος, ἡ τῆς Ῥώμης Ἐκκλησία οὐχὶ μόνον δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀποδεχθῇ τὴν προσθήκην ἀλλὰ καὶ προέτρεπε μάλιστα καὶ συνεβούλευε τὰς Ἐκκλησίας ἐκείνας, ὥς εἶχεν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς δικαιοδοσίαν κατὰ τὸ κανονικὸν τῆς Ἐκκλησίας δίκαιον, ἵνα ἀποκηρύξωσι τὴν προσθήκην καὶ διὰ παντὸς ἐκρίζωσωσι αὐτὴν ὡς ἀντιστρατευομένην πρὸς τὴν καθολικὴν δόξαν, ἀλλ' ἔπειτα βαθμηδὸν ἡσπάσθη καὶ αὕτη καὶ ἐπισήμως ἀνέγραψε τὴν προσθήκην ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς Πίστews. (α) Διὸ καὶ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡμέτερος Πατριάρχης, Σέργιος β'. ἰδὼν κορυφουμένην τὴν ἀντικαθολικὴν ταύτην προσθήκην, καὶ διὰ τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ τῆς Ῥώμης Πατριάρχου ἐνισχυομένην, φύλαξ ἀκριβῆς τῶν ἱερῶν θεσπισμάτων τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἃ ἐπόμενος τοῖς θεοῖς αὐτῆς Πατράσι, διὰ συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει συστάσης ἐν ἔτει 999, ἐξέβαλε τοῦ κοινοῦ μνημοσύνου τὸν Πάπαν Σέργιον καὶ τοῦτον καλούμενον, Σέργιον τὸν τέταρτον· οὗτος γὰρ ὁ Πάπας δημοσίως διέταξε ἵνα καὶ τὸ σύμβολον πάλιν μετὰ τῆς προσθήκης ἀναγινώσκεται, καὶ ἡ θεία μυσταγωγία δι' αἰζύμου μόνου ἄρτου τελῇται, καὶ πάσας τὰς λοιπὰς καινοτομίας ἐντονώτερον εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Δύσεως, καταφρονῶν πάσας τὰς ἀδελφικὰς νοουθεσίας καὶ παραινέσεις τοῦ ἡμετέρου Πατριάρχου καὶ συλλειτουργοῦ αὐ-

(α) Ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη αὐαὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ (filioque) πρῶτην φορὰν ἐγένετο ὑπὸ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰσπανίας, κατὰ τὴν ἐν Τολέδῳ τοπικὴν σύνοδον ἐν ἔτει 689, καὶ ἐντεῦθεν εἰσῆχθη εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς Γαλλίας καὶ βαθμηδὸν ἐδογματίσθη καὶ ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας· ὥστε μέχρι τοῦ δεκάτου αἰῶνος δὲν ἦτο δόγμα ὅ,τι ἔκτοτε μέχρι σήμερον ὡς δόγμα ἀσπάζεται ἡ τῆς Ῥώμης Ἐκκλησία.

τοῦ, Σεργίου τοῦ δευτέρου. Κυρίως δὲ ἐπὶ τοῦ Ἑλληνος Πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου (ἐν ἔτει 1054) ἔπαυσε πλέον πᾶς σύνδεσμος τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὅτε καὶ Πρέσβεις ἐπέμφθησαν πρότερον ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου καὶ τοῦ μνησθέντος Πατριάρχου πρὸς τὸν τότε Πάπαν Λέοντα τὸν ἔννατον, ὄντα ἤδη καὶ ἄρχοντα κοσμικόν, ἵνα πρὸς τελευταίαν ἀπόπειραν καὶ ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς νοθεσίας ἀνακαλέσῃ αὐτὸν ἀδελφικῶς εἰς τὴν πατρῶαν εὐσέβειαν, εἰς τὸν ἀρχαῖον σύνδεσμον τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐνώσεως. Ἀλλ' ὥς μὴ ὤφειλε, ὁ Λέων ἔννατος οὐχὶ μόνον ἀμετάθετος ἐπέμενε, ἀλλὰ καὶ πρέσβεις αὐτὸς ἀντεπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, αὐθεντικῶς καὶ κυριαρχικῶς διατάσσων τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἵνα αὕτη παραδεχθῇ τὰ Παπικὰ θεσπίσματα, ἵνα καὶ αὕτη ἐν ἄλλοις λόγοις συμμετοχος γένηται τοῦ πνευματικοῦ ἐγκλήματος, ὅπως οὕτω πᾶσα ἐκλείψῃ μαρτυρία καὶ πᾶς διαγραφῇ ἔλεγχος τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀποπλανήσεων ἀπὸ τῆς μιᾶς τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπὶ Κηρουλαρίου ἄρα σύνοδος, ἐξ ἀπάσης συγκροτηθεῖσα τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς ἀπεκήρυξε τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, ἔσχισε καὶ ἀπεχώρισεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ καθολικοῦ σώματος καὶ τῆς προτέρας κοινωνίας ὡς ἀθεράπευτον νοσοῦσαν νόσον, καὶ ἀμετάθετον μένουσαν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς καινοτομίας, ἕως ἂν τὸ πανάγιον Πνεῦμα φωτίσῃ τοὺς ποιμένους τῆς ἄλλοτε ἀδελφῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὁδὸν τῆς καθολικῆς ἀγάπης καὶ ἐνότητος.

Ὅ,τι δὲ ὁ ἡμέτερος Πατριάρχης κατεδίκασε καὶ ἀπεκήρυξεν ὡς ἀντιβαίνον εἰς τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς τῆς καθολικῆς πίστεως, ἐπιθείς οὕτω τὴν κορωνίδα τοῦ ὑπὸ τοῦ Φωτίου ἰδρυθέντος τροπαίου τῆς Ὁρθοδοξίας, τοῦτο αὐτὸ κατεδίκασαν καὶ ἀπεκήρυξαν καὶ αὐτοὶ οἱ πρὸ τοῦ Σεργίου καὶ Κηρουλαρίου Πατριάρχαι καὶ Πάπαι τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ποιμένες καὶ διδάσκαλοι.

Α'.) Ἀγάθων ὁ Πάπας ἐν ἔτει 679. Οὗτος ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἣν ἔγραψε πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Πωγωνάτον, ἀναγνωσθεῖσαν ἐν τῇ ἑκτη Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, λέγει τάδε· «ἐν ἀπλότῃ καρδίᾳ καὶ ἀναμφισβόλως ἀπὸ τῆς παραδοθείσης παρὰ τῶν Πατέρων πίστεως, ἐν καὶ ἐξάιρετον

ἔχει διαπαντὸς εὐχόμενοι καὶ σπεύδοντες, ἵνα μηδὲν παρὰ τὰ κανονικῶς ὀρισθέντα μειωθῇ, μηδὲν ἀλλαγῇ ἢ προστεθῇ· ἀλλὰ ταῦτα καὶ ῥήμασι καὶ νοήμασι ἀπαράτρεπτα φυλαχθῇ.»

Β'.) Ὁ διάσημος Ἀλκουίνος ὅστις, ἔριδος ἐν τῇ Δύσει ἀναφύεισης περὶ τῆς εἰς τὸ Σύμβολον γενομένης προσθήκης ἀκαὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἥδη ὑπαρχούσης ἐν τῇ Ἰσπανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔγραφε πρὸς τοὺς ἐν Λουγδούνῳ (Lyon) ἀδελφούς. Ἀγαπητοὶ » ἀδελφοί, πάση ὑμῶν τῇ δυνάμει τῆς κοινῆς φυλάσσεσθε » ἰσπανικῆς διδασκαλίας· ἐν τῇ Πίστει τοῖς ἔχουσιν ἀκολουθεῖτε τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ ἐν τῇ ἀγίᾳ ἐμμένετε ἐνό- » τητι πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν· γέγραπται γάρ μὴ » μέταιρε ὀρία, ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες, καὶ » τῷ συμβόλῳ τῆς καθολικῆς Ἐκκλη- » σίας μὴ δὲν καινὸν προστίθετε, μηδὲ » παραδόσεις παρομαρτεῖτε ἄχρι τοῦ νῦν ἀνηκούστοις. »

Γ'.) Παυλῖνος ὁ Ἀκυληῖας Ἀρχιεπίσκοπος, ἐν τῇ Ἱταλικῇ Συνόδῳ (ἐν ἔτει 791) ἐντελῶς ὡσαύτως τὴν προσθήκην ἀπηγόρευσε λέγων· ἀπεχέτω ἀπὸ τῆς καρδίας παντὸς πιστοῦ, » ὁ σκοπὸς συντιθέναι καὶ κηρύσσειν σύμβολον ἄλλως ἢ ὡς » αὐτοὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐθέσπισαν· προστιθέναι γάρ τι τοῦ- » τω, ὅπερ εὐσεβῶς ἐνετέλλοντο οἱ ἅγιοι Πατέρες ἢ ἀφαιρεῖν, » ἀνάρμοστον ἐστὶ τῇ Πίστει. »

Δ'.) Καὶ ὁ Πάπας Λέων ὁ τρίτος (ἐν ἔτει 809) ὅτε οἱ Πρέσβεις τῆς ἐν Ἀκυῖςγράνῳ τῆς Γαλλίας συστάσης Συνόδου, (συγκαλεσθείσης ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων Καρόλου τοῦ μεγάλου ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκης) ἐπρότειναν αὐτῷ ἵνα εἰσαγάγῃ εἰς τὸ Σύμβολον τὸ « καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, » ὅχι μόνον δὲν συγκατετέθη ἀλλὰ καὶ διέταξε νὰ ἐγχαράξωσιν ἐπὶ ἀργυρῶν πλακῶν τὸ τῆς Νικαίας σύμβολον ἄνευ τῆς προσθήκης καὶ μετ' ἐπιγραφῆς « haec Leo posui amore et cautela orthodoxae religionis » τοῦτέστιν, ταῦτα ὁ Λέων ἐθέμην ἐξ ἔρωτος καὶ εἰς προφύλαξιν τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας. Εἰς δὲ τὴν παρατήρησιν τῶν ἀπεσταλμένων τῆς Συνόδου, ὅτι δῆθεν ἐγένετο προσθήκη ἀληθῆς καὶ οὐχὶ ψευδῆς, εἶπεν « οὐχ οὕτως ἐθέσι- » σαν οἱ Πατέρες ὅτι ὀρθόδοξος δύναται προσθήκην ποιῆσαι, » ὁ δὲ ἀνορθόδοξος ἢ ἑτερόδοξος οὐ δύναται· ἀλλ' εἶπον οὐδεὶς » δύναται τοῦτο ποιῆσαι. » ὁμοίαν ἔδωκεν ἀπάντησιν καὶ

πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γαλλίας Κάρολον τὸν μέγαν, ὅς τις ἠρώτησε τί ὁ Λέων φρονεῖ περὶ τῆς προσθήκης.

Ε΄.) Καὶ ὁ Πάπας Ἰωάννης ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συστάσης ἐν ἔτει 879, ἀπεδέξατο μετὰ τῶν τοποτηρητῶν αὐτοῦ Εὐγενίου καὶ Παύλου τῶν πρεσβυτέρων καὶ Πέτρου τοῦ καρδινάλιου, τὸν ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ ἀναγραφέντα ὅρον ἔχοντα ὡς ἀκολούθως. « Εἴ τις παρὰ τοῦτο » τὸ ἱερὸν Σύμβολον τολμήσει ἕτερον ἀναγράψαι, ἢ προσθεῖναι » ἢ ἀφαιρεῖν ἢ ὅρον ὀνομάσαι, ἢ προσθήκην, κατάκριτος καὶ » πάσης χριστιανικῆς ὁμολογίας ἀλλότριος. » Καὶ περὶ τῆς καταδικαζομένης ταύτης προσθήκης γράφων πρὸς τινὰ τῆς Μωραβίας Ἐπίσκοπον διαποροῦντα περὶ τοῦ πρακτείου, ὁ αὐτὸς Πάπας Ἰωάννης ἀποφαίνεται ὧδε. « Πάλιν προηλου- » μεν τῇ αἰδεσιμότητί σου, ἵνα περὶ τοῦ ἄρθρου τούτου, δι' ὃ » συνέβη τὰ σκάνδαλα μέσον τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἔχει » πληροφορίαν εἰς ἡμᾶς ὡς οὐ μόνον λέγομεν τοῦτο » ὅτι τὸ Πνεῦμα καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπο- » ρεύεται, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρῶτον θαρρῆσαντας τῇ ἑαυ- » τῶν ἀπονοίᾳ τοῦτο ποιῆσαι, παραβάτας τῶν θείων » λόγων κρίνομεν, καὶ μεταποιητάς τῆς Θεολογίας » τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καὶ τῶν Πατέρων, οἳ συνοδι- » κῶς συνελθόντες παρέδωκαν τὸ ἅγιον » σύμβολον. » Ὑπέσχετο δὲ ὁ μακάριος Πάπας Ἰωάννης πρὸς τὸν ἀγιώτατον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τὸν σοφώτατον Φώτιον, τὴν παντελῆ ἐκρίζωσιν τῆς ἰσπανικῆς ἐκείνης προσθήκης ἀπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως.

Τοιοῦτον τὸ θετικὸν καὶ ἱστορικὸν τῶν περὶ τὴν προσθήκην διαπραχθέντων καὶ ὀρισθέντων, καὶ τοιοῦτος ὁ προτεινόμενος ὡς ὅρος καθολικῆς ἐνώσεως, ἢ ἀκριβέστατον εἰπεῖν, ὡς ὅρος ἐνώσεως μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἣτις ἀπαξ παρασυρθεῖσα εἰς τὴν καινοτομίαν τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ διὰ παντὸς ἀπεπειράθη μέσου καὶ ἔτι σήμερον ἀποπειράται, ἵνα συμπαράσῃ εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς καινοτομίας καὶ τὴν πρωτότυπον μητέρα τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις αὐτὴ παρέδωκε μεμορφωμένην καὶ καθολικῶς καὶ ἀνελλιπῶς συγκεκροτημένην τὴν ὀνομασθεῖσαν Ἐκκλησίαν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν (Ecclesia Catholica Apostolica,) καὶ τὸ ταύτης ἱερὸν Σύμβολον (Symbolum.)

Εἰ δὲ ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία καθολικῶς καὶ ἀπὸ εὐσεβοῦς καρδίας ἐπιδιώκει τὴν γνησίαν τῆς Ἐκκλησίας ἔνωσιν, ὀφείλει αὐτὴ πρώτη νὰ συμμορφωθῇ καὶ ἐνωθῇ οὐχὶ μετὰ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἀλλ' μετ' αὐτῆς τῆς πρωτοτύπου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἐπανορθοῦσα ὅσας ἐπέφερον εἰς ταύτην δογματικὰς καὶ τελετικὰς μεταρρυθμίσεις καὶ καινοτομίας, ἐξ ὧν μία ἐστὶ ἡ περὶ οὗ ὁ λόγος προσθήκη, καὶ ἑτέρα ἡ πολύκροτος ἀντικανονικὴ ἀρχηγία τοῦ Πατριάρχου καὶ Πάπα αὐτῆς ἐφ' ἀπάσης τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Τοιαύτην ἀποστολικὴν αὐταπάρνησιν καὶ καθολικὴν θυσίαν ἀπαιτεῖ παρὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας οὐχὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἢ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἀλλ' αὐτὴ ἡ καθολικὴ ἔνωσις, ἣν ἀντίστροφον καὶ παρηλλαγμένην, καὶ ἔκφυλον καὶ ξένην ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, προσέρχεται κηρύττουσα πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας καὶ τοὺς εὐπίστους ἡ Ῥωμαϊκὴ Προπάγαντα καὶ ἡ μετ' αὐτῆς πρὸς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ συνεργαζομένη Παρισιανὴ Ἑταιρία, (Société de Paris) διασκορπίζουσα τοὺς ἑαυτῆς ἱεραποστόλους καλογήρους καὶ καλογραίας ὑπὸ τὴν φαινομένην δῆθεν φιλανθρωπίαν καὶ εὐεργεσίαν τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας !

Ἐπισφραγίζοντες τὸν τῆς προσθήκης ὅρον διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου κ' ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ ὃ παραλείπομεν πᾶσαν τὴν θεολογικὴν ἔρευναν ἐπὶ τῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως, ἀρκούμενοι μόνον ἵνα εἴπωμεν, ὅτι καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἡ καθολικὴ θεολογία τῆς Ἑλληνικῆς ἢ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας προσάγει ἑκατοντάδας χωρίων ὅπως ἀντιθέτων εἰς τὴν γενομένην προσθήκην, μάλιστα δὲ ἀπὸ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου καὶ Βασιλείου καὶ Ἀθανασίου· πρὸς δὲ ἐκ μόνου τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, ὃν ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία θεωρεῖ ὡς τὸν κυριώτερον ἀπολογητὴν τῆς ἑαυτῆς διδασκαλίας, πλείονες τῶν πεντήκοντα μαρτυριῶν ἀναφέρονται ὑπὲρ τοῦ ὀρθοδόξου καθολικοῦ δόγματος καὶ κατὰ τῆς προσθήκης, ἐνῷ ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία μόλις δύναται νὰ συλλέξῃ ὅλαις δυνάμεσι εἴκοσι χωρία ἐκ τῶν Πατέρων, καὶ ταῦτα ἀσαφῆ καὶ τινα σκοπίμως ἴσως παρεφθαρμένα. Πᾶσαν τὴν περὶ συμβολικῆς Πίστεως κανονικὴν ἀπόφασιν εὐσεβῶς ὑποστηρίζων, καὶ

πᾶσαν τὴν θεολόγον τῶν Πατέρων φωνὴν ἀσπαζόμενος καὶ
 ὁ ἱερός τῆς Ἐφέσου Ἑλλην Μητροπολίτης, Μάρκος ὁ Εὐγενικός,
 καὶ τὸ κοινὸν τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας δόγμα πανταχόθεν
 ἀπαγορευόμενον ἐξελέγχων, πιστὸς μέχρι τέλους καὶ ἐδραῖος
 κήρυξ τῆς καθολικῆς θεολογίας ἐνέμεινε ἐν τῇ συνόδῳ ἐκείνῃ
 τῆς Φλωρεντίας, πρὸς τὸν Καρδινάλιον Ἰουλιανὸν καταγω-
 νιζόμενος καὶ πρὸς τὸν λατίνον τῆς Ῥόδου Ἐπίσκοπον Ἀν-
 δρέαν ἐρίζων. « Ζητοῦμεν τοίνυν, ἔλεγεν ὁ ἱερός Μάρκος πρὸς
 » τοὺς δυτικούς Ἐπισκόπους, καὶ παρακαλοῦμεν εἰς ἐκεῖνον
 » ἐπανελθεῖν τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἡνωμένοι ὄντες τὸ αὐτὸ
 » πάντες ἐλέγομεν· καὶ ὥσπερ ἀνεκαλεσάμεθα τὴν τότε πα-
 » ραλειφθεῖσαν ἀγάπην, οὕτω καὶ τῷ φρονήματι πρὸς τε
 » ἡμᾶς ἐνωθῆναι, καὶ πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν τοὺς ἐν ταῖς
 » Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις ταῖς ἐπτα διαλαμψάντας. Καὶ
 » πρῶτον ἀναγνωσθήτωσαν οἱ ὅροι τῶν ἁγίων Πατέρων, ἵνα
 » δεῖξωμεν ἑαυτοὺς μὲν συμφωνοῦντας καὶ ἐπομένους ἐκείνοις
 » οὐ μόνον τῇ τάξει ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν. Ἐκεῖνοι γάρ
 » διαγορεύουσι μὴ δεῖν ἕτερον ποτὲ παραδέξασθαι σύμβολον μηδὲ
 » προσθήκην τινὰ ἀσπᾶσασθαι ἢ ἀφαίρεισιν. Ἐκεῖνο τὸ σύμβολον
 » ἀπαιτοῦμεν παρ' ὑμῶν, ὦ φίλοι Πατέρες, τὴν καλὴν παρα-
 » καταθήκην τῶν ἡμετέρων Πατέρων τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ
 » βασιλίδι πόλει συναθροισθέντων. Ἀπόδοτε τοίνυν τοῦτο,
 » καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν, ὅπερ οὐ δέχεται προσθήκην
 » ἢ μείωσιν· κέκλεισται γὰρ παρ' αὐτῶν καὶ ἐσφράγισται,
 » καὶ τοὺς τολμῶντας τοῦτο καινοτομεῖν ἀποπέμπονται. »
 Ὁμοίαν πίστιν ἐκφράζων καὶ ὁ Ἑλλην Γεώργιος ὁ Σχολάριος,
 εἷς ἐκ τῶν συγκλητικῶν τῶν παρακολουθησάντων τὸν βασιλέα
 Ἰωάννην Παλαιολόγον ἐν τῇ ῥηθείᾳ τῆς Φλωρεντίας συνόδῳ,
 (ἐν ἔτει 1438,) καὶ τὴν ἐπιμονὴν τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας
 δικαιολογῶν ὑπὸ τὴν ἀδικαιολόγητον φιλοτιμίαν τοῦ τὴν
 πλάνην αὐτῶν ἀπαρνήσασθαι, ἅμα δὲ ἔτι τὴν ἐκ τῆς ἐνώσεως ἐλ-
 πιζομένην εἰς τὸ κινδυνεῦον Γένος βοήθειαν κατὰ τὰς καιρι-
 κας ἐκείνας καὶ κατεπειγούσας περιστάσεις ὑποδεικνύων,
 τοὺς ἡμετέρους Ἐπισκόπους προέτρπευεν εἰς τὴν τῆς ἐνώσεως
 παραδοχὴν τάδε λέγων· « λέγουσι δὲ οἱ λατῖνοι ὡς αἰσχύνῃ
 » καὶ δεινὸν ἂν εἴη τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν γενομένην
 » προσθήκην ἐν τῷ συμβόλῳ ἀφελεῖν, τοσοῦτοις ἤδη ἔτεσιν
 » ἐχομένη ταύτης. Ἐπειδὴ δὲ τὴν τῶν ἀκινήτων δογμάτων

» τάξιν παρ' ἡμῶν εἴληφεν ἡ τῆς Ῥώμης Ἐκκλησία, καὶ πάσι
» τούτοις κηρύττεται ἐμμένειν, (εἰ τοῦτο ἐκήρυσσεν, ἡ ποθητὴ
» εἰς αὐτὴν ἑνώσις ἀφ' ἑαυτῆς εὐδοῦτο) οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο τὸ
» ἐν συμβόλῳ ἅπαξ προστεθὲν κινεῖν. »

Τοιοῦτος ἐστὶν ὁ περὶ προσθήκης ὅρος, εἰς τῶν δύο προβαλ-
λομένων ὁρων, φέρων εἰς τὴν τῆς πίστεως ἐνότητα, ὡς οἱ
Ποντίφικες τῆς Ῥώμης λέγουσι, πράγματι δὲ ἀντιστρατευό-
μενος πρὸς τὰ ἀκίνητα δόγματα τῆς ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν
τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων ὁρισθείσης ἀγίας τοῦ Χρι-
στοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκ-
κλησίας, ἐν ἣ πιστὴ διετέλει καὶ ἡ τῆς Ῥώμης καὶ
Δύσεως Ἐκκλησία, πρὶν ἢ τὸ ἀντικαθολικὸν καταλάβῃ πνεῦ-
μα τοῦ τῆς Ῥώμης Ἐπισκόπου, πρὶν ἢ ὁ ἀνθενωτικὸς ἀνα-
φανῇ νεωτερισμὸς ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ! Πλὴν γὰρ ὅτι
ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἀπετόλμησε κινεῖν τὸ ὁρισθὲν ἀκίνητον καὶ
ἀπαράβατον τοῦ συμβόλου δόγμα ἐπὶ τῆς τοῦ Παναγίου
Πνεύματος ἐκπορεύσεως, ἡ καινοτόμος ἐκείνη προσθήκη « καὶ
ἐκ τοῦ Υἱοῦ » ἢ ἐκ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰσπα-
νίας ἐπινοηθεῖσα, φέρει κατ' ἀνάγκην εἰς δύο βλασφήμους
ἀρχὰς καὶ ἀντικαθολικά ἀτοπήματα· α.) ὅτι διὰ τῆς « καὶ
ἐκ τοῦ Υἱοῦ » ἐκπορεύσεως ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία
ἄκουσα καὶ ἐν σιωπῇ ἀποδέχεται παρὰ τὸν πατέρα μόνον,
δύο προκαταρκτικὰς αἰτίας, τῆς αἰτιατότητος προκαταρ-
κτικὸν αἷτιον καὶ τὸν Υἱὸν ποιῶσα, δύο ἀγεννήτους καὶ
δύω πηγὰς θεότητος, ὧν ἀντίθετα θεολογεῖ ὁ μέγας τῆς κα-
θολικῆς θεολογίας διδάσκαλος Γρηγόριος, λέγων· « πᾶν τὰ
ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ καὶ τοῦ Υἱοῦ πλὴν
τῆς αἰτίας » καὶ ὁ μέγας Ἀθηνάσιος, « μόνος
ἀγεννήτος, καὶ μόνος πηγὴ Θεότητος ὁ
Πατήρ. » β.) ἐπεὶ δὲ μόνῃ θεότητος πηγὴ ὁ Πατήρ, ἡ
προσθήκη ἐκείνη ἀποκλείει τὸ Πανάγιον Πνεῦμα ἀπὸ τῆς
θεότητος. Εἰς τοιαύτας κατ' ἀνάγκην φέρει βλασφήμους ἐν
τῇ Ἐκκλησίᾳ δόξας ἢ Ἰσπανικὴ ἐκείνη προσθήκη (filioque)
καὶ λέγομεν κατ' ἀνάγκην ὡς πεποιθότες ὅτι καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ
Ἐκκλησία ἢ τὴν Ἰσπανικὴν προσθήκην ἀσπασθεῖσα οὐδέποτε
ἑτεροφρονεῖ ἐν καθολικῷ συνειδότι πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκ-
κλησίαν ἐπὶ τοῦ συμβολικοῦ τῆς ἐκπορεύσεως δόγ-
ματος, διὰ μόνῃς τῆς διαφορᾶς ὅτι καὶ μετὰ τοσαύτας

προτροπὰς καὶ νοουθεσίας τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἐπέμενε καὶ ἐπιμένει ἐν τῇ προσθήκῃ ταύτῃ, δεινὸν νομίζουσα τὸ ὁμολογεῖν τὴν καινοδοξίαν ταύτην καὶ ἀποκηρύττειν τὴν ἐαυτῆς ἀποπλάνησιν, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐγκαυχᾶται ἐπὶ τῇ τῶν καθολικῶν δογμάτων ἐνότητι καὶ προσκαλεῖ μάλιστα τοὺς λοιποὺς πρὸς τὴν ἐνότητα ταύτην !

Μάταιοι ἄρα καὶ ἄδικοι ἐτοξεύθησαν καὶ ἐκτοξεύονται μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν τοσαῦται καὶ τηλικαῦται ὕβρεις κατὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ ἀγιωτάτου Πατριάρχου, τοῦ ἑλληνο- Φωτίου, ὡς καὶ πολλῶ ὕστερον αἱ ἀποδοθεῖσαι συκοφαν- τίαὶ κατὰ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἐφέσου Μητροπολίτου, Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ ! Μάτην οἱ δυτικοὶ συγγραφεῖς, ὄργανα τοῦ Ῥω- μαϊκοῦ τύφου, ἀπεπειράθησαν νὰ παραστήσωσι τὸν ἀνάιτιον Φώτιον ὡς αἷτιον τοῦ ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπελθόντος σχίσματος, διαστρέψαντες οὕτω τὴν καθολικὴν ἀλήθειαν. Αὐταὶ αἱ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καινοτομίαι, αὐταὶ αἱ ἀποπλάνησεις ἀπὸ τῶν κοινῇ δεδογμένων καὶ κοινῇ θεβουλευ- μένων τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας πραγμάτων, αὐτὰ τῆς διχοτο- μίας ἐγένοντο αἷτια, καὶ αὐτὰς ὁ σοφώτατος Φώτιος ἐξή- λεγχε πρὸς διόρθωσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, (εἰ καὶ ἐπὶ Φωτίου τὸ τῆς προσθήκης ἐκεῖνο καὶ τοι νεμόμενον τὰς τῆς Δύσεως Ἐκκλησίας, δὲν ἐθεωρεῖτο οὐδὲ ἡρπάζετο εἰσέτι ὡς δόγμα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων Ἐπισκόπων) καὶ αὐτὰς ἐξήλεγχε διακόσια περίπου ἔτη πρὸ τοῦ σχίσματος. Τὸ σχίσμα ἐγένετο περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος ἐπὶ τῆς ἱεραρχείας καὶ πατριαρχείας τοῦ ἡμετέρου Πατριάρχου Κηρουλαρίου τοῦ πρῶ- του, ἐνῶ ὁ ἀγιώτατος Φώτιος ἔζη ἐν τῷ ἐννάτῳ αἰῶνι, κατα- πολεμῶν τὴν ἀμείλικτον ἀλαζονείαν τοῦ Ποντίφικος Νικολάου καὶ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ταύτης, καθ' ἧς ὁμοίᾳ προσκαλεῖ καὶ τεκταίνεται καὶ ὁ νῦν Ῥωμαῖος Ποντίφης Πίος ἔννατος διὰ τῆς γνωστῆς ἐκείνης προσλαλιάς γενομένης ἐν τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ πα- ρόντος ἔτους. Ὅτε λοιπὸν ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία εἶχεν ἤδη σχίσει τὴν τῆς Πίσεως ἐνότητα, πολλοὺς διαρρήξασα θεσμοὺς τῶν Οἰκουμενικῶν τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας συλλόγων, ἐν οἷς καὶ ἡ τῆς π ρ ο σ θ ή κ η ς μία ἐστὶ διάρρηξις, ἀπεσκίρτα δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν ἀναγνωρίζειν τὴν πρωτότυπον ἐνότητα τῆς τοῦ Χριστοῦ ποιήνης, τότε καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διὰ τῶν

πρεσβυτέρων αὐτῆς ποιμένων καὶ Πατριαρχῶν Σεργίου καὶ Κηρυταρίου ἀπεκήρυξαν καὶ ἐχώρισαν τὴν ἀπειθοῦσαν τῆς Ῥώμης Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς κοινωνίας, οὐχὶ δὲ ὁ ἐν τῇ τοῦ Πέτρου ὀρθοδοξίᾳ ἀκλόνητος διαμείνας Φώτιος !

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΟΡΟΣ Β'.

Ὅτι ὁ Πάπας ὁ ὁρατὸς ἐστὶ καὶ ἀλάθαστος ἀρχηγὸς ἀπάσης τῆς τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ θεῖον δικαίωμα, καθὼ διὰδοχος τοῦ Πέτρου καὶ τοποτηρητὴς τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, δυνάμενος δεσμεῖν καὶ λύειν τὰ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας πράγματα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ, φωνήν ἀνέκκλητον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔχων καὶ κῆρος ὑπέριστατον, καθὼ ἀπορρέον ἀπὸ τοῦ θείου ἐκείνου δικαίου!

« Δεῦτε πάντες οἱ πιστοὶ αὐτῷ προσκυνήσωμεν ! »

Τοιοῦτος ὁ προβαλλόμενος πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους τῆς Ἀνατολῆς καθολικοὺς χριστιανοὺς δεῦτερος ὅρος τῆς παπικῆς φιλαρχίας, εἰς ὃν τοιαύτην περιποιεῖται ἡ τῆς Ῥώμης Ἐκκλησία σπουδαιότητα, ὥστε εἰς πάντας τοὺς νεοφύτους οἱ ἱεραπόστολοι αὐτῆς παραγγέλλουσιν ὅτι πρὸς τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν, ὡς καὶ ὁ νῦν Πίος ἔννατος ἐν τῇ αὐτοῦ προσλαλιᾷ ἀποφαίνεται, δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ ᾔηται τις χριστιανὸς ἔστω καὶ ὀρθόδοξος, ἀλλ' ἀναπόφευκτος καὶ ἀναγκαῖα ἡ ὁμολογία τοῦ ὁρου τούτου. Ἡ παραδοχὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης πειθαρχίας, εἰ καὶ ἀντικαθολικῆς καὶ ἀνταποστολικῆς, εἰ καὶ ἀγνώστου καὶ ἀνηκούστου ἐν τῇ πρωτοτύπῳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἀπ' αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων μέχρι τοῦ μακροῦ διαστήματος τοῦ ἐννάτου ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνος, ὑπῆρξε καινοφανὲς ἀποκύημα τῆς παπικῆς ἀλαζονείας, ἐννεακοσίους δὲ ὅλους ἐνιαυτοὺς ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ οἱ ταύτης εὐσεβεῖς ποιμένες καὶ διδάσκαλοι ἀπὸ τε τῆς Ἑω ς τῆς Ἑσπέρας οὐδὲν εἶχον οὔτε ἐδόξαζον τοιοῦτον ὁρατὸν κέντρον καὶ τοιαύτην παπικὴν μονοκρατορίαν ! Οἱ τοῦ ἡμετέρου Φωτίου κατήγοροι καὶ σύγχρονοι Πάπαι Νικόλαος καὶ Ἀδρι-

ανός, πρὸς τὸν σοφώτατον ἐρίζοντις καὶ ἀγιώτατον Φώτιον, τὸν ἀκατάβλητον μαχητὴν τῆς καθολικῆς ἀληθείας, πρῶτοι ἤρξαντο μετὰ θρασύτητος εἰς τὸ μέσον προάγειν τὸ διὰ τοῦ Πέτρου δῆθεν προσκτηθὲν δικαίωμα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑδρας, αὐτοῦ εἶναι κεφαλὴν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ὑπερτάτην ἔχειν ἐποπτείαν, καὶ τὰς τῶν Παπῶν διατάξεις κύριος ἔχειν παγκόσμιον » καὶ τὰς μονοκρατικές ταύτας δόξας προσέρχεται κηρύσσων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησίαν καὶ ὁ νῦν παπεύων Πίος ἕννατος, ἀποφασίσας, ὡς φαίνεται, ἵνα ἀποσρέψῃ τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῶν ἐπιβαρυνουσῶν τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ κοσμικῶν φροντίδων, ὅλαις δυνάμεσι περὶ τὰ πνευματικὰ ἀσχολούμενος τοῦ πεπλανημένου ποιμνίου ! Εἶθε τὸ Πανάγιον Πνεῦμα φωτίσῃ τὸν ἅγιον τοῦτον Πατέρα πρὸς τὴν νέαν ταύτην ὁδὸν, πρὸς ἡσυχίαν τῆς πασχούσης καθολικῆς τῆς Ἰταλίας Δυνάμεως, ἐν τῇ ἀποκηρύξει δύο ἀντικαθολικῶν ἐξουσιῶν, τῆς ἀπολύτου κοσμικῆς καὶ τῆς ἀπολύτου πνευματικῆς, ἵνα οὕτως ἡ γνησία καὶ πρωτότυπος γένηται τῶν Ἐκκλησιῶν ἔνωσις ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀδελφικῆς ἰσότητος καὶ ἀγάπης !

Τὸν πρῶτον ἐρευνῶντες ὅρον τὸν τῆς προσθήκης, ἴδομεν ὅτι πανταχόθεν κατεπολεμεῖτο ἡ καινοτομία αὕτη τῆς Ἰσπανικῆς Ἐκκλησίας, καὶ παρὰ τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου καὶ παρὰ τῆς ὑψιγόρου ἀποφάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ τῆς Ἐκκλησίας Συλλόγου, εἰς ὃν περικλείεται καὶ ἡ ὁμότιμος συναίνεσις καὶ ψῆφος τῆς πρὸ τοῦ σχίσματος ὀρθοδοξούσης Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου τούτου ὅρου τῆς ὁρατῆς ἀρχηγίας καὶ γενικῆς ἐποπτείας τῶν Ῥωμαίων Πατριαρχῶν, οὐδὰμῃ τῆς πρωτοτύπου καθολικῆς Ἐκκλησίας οὐδὰμῶς ἀνευρίσκομεν ἢ ὅρον συνοδικόν, ἢ ῥῆσιν καὶ χωρίον περὶ τοιαύτης λαλοῦν ἐξουσίας, καὶ περὶ τοιούτου μνημονεύον πρωτείου καὶ ἐπιτροπείας. Τοιούτου μὴ ὑφίσταμένου δικαιώματος μέχρι τοῦ ἐννάτου ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνος, τοιούτου ἀπολύτου πρωτείου ἀγνώστου ὄντος ἐν τῇ μιᾷ καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ ῥῆτραι ἢ λέξεις ὑφίστανται ἐκεῖνο ὀρίζουσαι καὶ ἐκεῖνο ἐπικυροῦσαι.

Ποῦ λοιπὸν ἐρεῖδεται τὸ κυριαρχικὸν ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας πρωτεῖον, τὸ ἀλάνθαστον καὶ ἀναμάρτητον πλεονέκτημα, τὸ θεῖον διαδοχικὸν δίκαιον τῶν τῆς Ῥώμης Πα-

τριαρχῶν, ὅπερ ὁ Πάπας Νικόλαος α'. θερμότατος ἱραστής τῆς ἐκκλησιαστικῆς τυραννίδος περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐννάτου αἰῶνος εἰς μέσον προήγαγε τῆς καθολικῆς ὁμοσπονδίας, ἐπισπεύδων τὴν πραγματοποιήσιν τῶν φιλαρχικῶν τάσεων τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὰ τιμητικὰ πρωτεῖα εἰς κυριαρχικὰ μετατρέπων; Οἱ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἐπίσκοποι ἐπὶ μακρὸν ἐκμελετήσαντες, ὡς φαίνεται, καὶ φωτισθέντες ἐπ' ἐσχάτων κατενόησαν τέλος τὴν τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν, πρόχειρον εὐρόντες καὶ εὐπρόσδεκτον τοῖς ἀγνοοῦσι τὴν εὐαγγελικὴν ῥῆσιν « οὐ εἰ Πέτρος, καὶ ἐπὶ τῇ πέτρᾳ ταύτῃ οἰκοδομησόμεαι τὴν Ἐκκλησίαν κ. τ. λ. » Τὸ σκοπίμως καὶ ἐν γνώσει παρερμηνευθὲν τοῦτο ἀνυπόστατον τοῦ Πέτρου ἐπὶ τῶν ἄλλων μαθητῶν πρωτεῖον, ἐπιτηδείως οἰκειοποιηθὲν ὑπὸ τῶν τῆς Ῥώμης Ἐπισκόπων, καὶ ἐπιτηδείως εἰς ἐν συνδεθὲν μετὰ τῆς ἀρπαγείσης ἐξουσίας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δ ο υ κ α τ ο υ , ἀπετέλεσε τὸν θείῳ δικαιώματι Παπισμὸν καὶ συνέστησε τὸν θιοκρατορικὸν ὀργανισμόν τῆς κ λ η ρ ι κ ῆ ς β α σ ι λ ε ῖ α ς , ἥτις καὶ παρχίτιος ἐγένετο ἀνθρωπίνου θυσίας ὁ τῆς ἀναιμιάκου θυσίας κεκλημένος ἐργάτης! (α) Τοσοῦτον δὲ ἐρρίζωθη ἐν τῇ Δύσει ἡ περὶ τῆς πνευματικῆς τῶν Παπῶν κυριαρχίας ἀντικαθολικὴ καὶ ἀνταποστολικὴ δόξα, ὥστε πολλὰ εἰπόντες καὶ γράψαντες περὶ τῆς κοσμικῆς αὐτῶν ἐξουσίας, οὐδὲ καὶ θίγουσιν ἐκείνης κλίνοντες γόνυ καὶ ἀποδεχόμενοι ἐν

(α) Ἀπὸ τοῦ ἔτους 896 — 1859 (παραλείπομεν τὰς ἐν τῇ Ῥώμῃ ὀργανιζομένας καὶ εἰς τὸ καταργηθὲν τῆς Νεαπόλεως βασιλείαν ὁδηγουμένας ληστροικὰς καὶ αἰμοχαρεῖς συμμορίας ὑπὸ τὴν εὐφημον προστασίαν « τοῦ ἁγίου Στεφάνου ») ἀριθμοῦνται 150 ἐπαναστάσεις ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Κράτει, ἐξ ὧν αἱ 45 ἐν αὐτῇ τῇ λεγομένῃ ἀγία τῆς Ῥώμης ἔδρᾳ. Κατὰ ταύτας οἱ τοῦ Ποντίφηκος ἀπηνεῖς στρατιῶται καὶ αἰμοχαρεῖς δῆμοι χιλιάδων χριστιανικῶν θυμάτων, τὸ ἀνθρώπινον ἔχουν αἷμα ἀντὶ τῆς ἐξαιτουμένης ἀπολυτρώσεως τοῦ τε σώματος καὶ πνεύματος ἀπὸ τῆς Ποντιρικῆς τυραννίας. Ἐν τῷ 17 αἰῶνι ὁ διάσημος Ῥωμανόλης διαμαρτυρόμενος κατὰ τῶν ἀντιχριστιανικῶς καταπίσεων τοῦ παπικοῦ δεσποτισμοῦ, ἔλεγεν ὅτι « ἐν τῇ πρώτῃ δοθείᾳ εὐκαιρίᾳ οἱ τῶν Ἐξαρχιῶν κάτοικοι Ῥωμαῖοι παραδοθήσονται μᾶλλον εἰς τοὺς Τούρκους, ἢ νὰ ὑποφέρωσι τὴν σκληρὰν καὶ ἀπάνθρωπον τῶν ἱερῶν Κυβέρνησιν. » (Vannucci.)

τῇ σοφίᾳ αὐτῶν καὶ ἐν σιωπῇ τὰ μεσαιωνικά πάθη καὶ δόξας τῶν ῥωμαίων Ἐπισκόπων καὶ συγγραφέων, οἵτινες παρερμήνευσαν καὶ διέστρεψαν νοθεύσαντες τοὺς τοῦ Κυρίου λόγους πρὸς ζημίαν τῆς πρωτοτύπου καθολικῆς ἀληθείας καὶ διδασκαλίας.

Τεκμήρια τοῦ λόγου ἔστωσαν τὰ ἐπόμενα. Ὅτε οἱ ὄχλοι οἱ ἀκροώμενοι τοῦ Κυρίου διδάσκοντος τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς ἀπεσφύρησαν, ὁ Κύριος τότε ἐπερώτησε κατὰ μόνας τοὺς μαθητὰς «τὶ νὰ με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;» Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· «Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, καὶ ἄλλοι ὅτι Προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.» Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Καὶ ὁ Πέτρος, προπηδήσας τῶν ἄλλων καὶ προλαβὼν ὡς θρασύτερος, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, γίνεται στόμα τῶν ἄλλων, καὶ ὁμολογεῖ τὴν καλὴν καὶ θεόπνευστον ὁμολογίαν, «σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.» Ὅθεν καὶ πρὸς αὐτὸν ὁμοίως εἶπεν ὁ Σωτὴρ· «σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομησόμεαι τὴν Ἐκκλησίαν.» Ὡστε τὰ πρὸς τὸν Πέτρον ὡς εἶνα ἄντι πάντων » (ὡς ἃ ὁ ἱερός φησὶν Αὐγουστῖνος) ῥηθέντα παρὰ τοῦ Κυρίου πᾶσι προσήκουσι τοῖς Ἀποστόλοις, ἐφ' ὧν δῆλον ὅτι οὐδένᾳ πώποτε ὁ Κύριος κατέστησεν ἄρχοντα ἢ κεφαλὴν, αὐτὸς ἡμῶν ὁ Κύριος ὁ ἐπιτιμῆσας καὶ ὀνειδίσας τοὺς τοιοῦτου ἀξιώματος ἀντιποιουμένους. (α) Ἡ πρὸς πάντας τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ οὐχὶ πρὸς μόνον τὸν Πέτρον γενομένη αὕτη παρὰ τοῦ Κυρίου προσφώνησις, κάλλιστα μαρτυρεῖται ἢ ἐκ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ὅστις μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πέτρου ἐκ μέρους πάντων δοθεῖσαν ὁμολογίαν «σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» λέγει· «ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιτιμῆσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο·» δὲν λέγει ἐπιτιμῆσας αὐτῷ ἥτοι τῷ Πέτρῳ μόνῳ, ἀλλὰ τὴν ἀληθῆ καὶ ἀλλάνθαστον τοῦ Διδισκάλου ἔννοιαν ἐξηγῶν ὁ Μάρκος λέγει ἀπεπιτιμῆσας αὐτοῖς παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο·» δεικνύων ὅτι τὴν ὁμολογίαν ἐκείνην τοῦ Πέτρου κοινήν ἀπὸ πάντων τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν ὁ Κύριος ἐδέχετο, ἐπομένως κοινήν πρὸς πάντας καὶ τὴν ἐπιτίμησιν αὐτοῦ ὁ Κύριος ἔδωκεν καὶ οὐχὶ πρὸς μόνον τὸν Πέτρον.

(α) Ἴδε προλεγ. τῶν τοῦ Φωτίου Ἀμφιλοχίῳ, ἐκδοσιν Σοφ. Κ. Οἰκονόμου, Ἱατροῦ κτλ.

Καὶ αὐτοὶ οἱ θεγγόροι Πατέρες τῆς πρωτοτύπου καὶ γνησίας καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, οὐδεὶς φαίνεται δογματίζων ὅτι τὸ ἐπὶ ταύτῃ πέτρα ἐπὶ μόνου τοῦ Πέτρου ἐρρήθη, ἀλλὰ πάντες διαρρήθην ὁμολογοῦσιν ὅτι πρὸς πάντας τοὺς ὁμοταγεῖς Ἀποστόλους ἐδωρήθη. Βασίλειος ὁ Μέγας φησὶ· « Ἐκκλησία Θεοῦ ζώντος, ἥς εἰ θεμελίον » εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις· ὠκοδομεῖται γὰρ ἐπὶ τῶν » θεμελίων τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν· (δὲν λέγει ἐπὶ » τοῦ ἐνὸς θεμελίου τοῦ Πέτρου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Ἀποστόλου » τοῦ Πέτρου) . . Πάντες οἱ χωροῦντες τὴν τῆς θεότητος γνῶσιν » διὰ τὸ μέγεθος τοῦ νοῦ καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ νοῦ πράξεις τετε- » λειωμένοι τῷ ὑγιεῖ βίῳ, τὰ ἄκρα εἰσὶ τῶν ὁρέων, ἐφ' ὧν » ὠκοδομεῖται ὁ τοῦ Θεοῦ οἶκος· » (ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ.)

Καὶ Γρηγόριος ὁ Νύσσης· « Πέτρα, λέγει, καὶ ἡμεῖς ἐσόμεθα, » μιμούμενοι καθὼς ἐστὶ δυνατόν ἐν τῇ τρεπτῇ φύσει, τὸ » ἀτρεπτον τοῦ δεσπότου. » Ὁ δὲ Ὀριγένης ἐκπεφασμένως ἀποφαίνεται λέγων. « Πέτρα γὰρ πᾶς ὁ Χριστοῦ » μαθητῆς, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν τοιαύτην πέτραν οἰκοδο- » μεῖται ὁ ἐκκλησιαστικὸς πᾶς λόγος καὶ ἡ κατ' αὐτὸν πολι- » τεία Εἰ δὲ ἐπὶ τὸν ἕνα ἐκεῖνον Πέ- » τρον νομίζεις οἰκοδομεῖσθαι τὴν πᾶ- » σαν Ἐκκλησίαν μόνον, τί ἂν φῇσαις περὶ » Ἰωάννου τοῦ τῆς θροντῆς υἱοῦ, ἡ ἐκάστου τῶν Ἀποστόλων; » ἄλλως τε ἄρα τολμήσομεν λεγεῖν ὅτι Πέτρου μὲν ἰδίως » πύλαι ἁθροῦ οὐ κατισχύσουσι, τῶν δὲ λοιπῶν Ἀποστόλων » καὶ τῶν τελείων κατισχύσουσι; » Οὔτε ἐκ τούτων ἄρα, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἄλλης παραλειπομένης θεόφρονος χορείας τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων συνάγεται τί πρωτεῖον εἰς τὸν Πέτρον, οὔτε ἐκ τῶν λόγων τοῦ θεοφόρου Ἰγνατίου, τοῦ Χρυσόρρημονος Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων θείων Πατέρων, οἵτινες ἀποδέχονται ὡς πέτραν τὴν τοῦ Πέτρου ὁμολογίαν ἢ αὐτὸν τὸν Κύριον, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἄτομον αὐτὸ τοῦ Πέτρου. (Προλεγ. ἐν τοῖς Ἀμφιλοχίοις. Ἐκδ Σ. Οἰκονόμου.

Ὅτι δὲ οὐδ' ἐκ τῶν ἄλλων πρὸς τὸν Πέτρον κυριακῶν λογίων ἀποίμαινε τὰ πρόβατά μου κτλ.) οὐδεμίᾳ περιέχεται πρωτείου φαντασία, μάρτυς τριπλόφθογγος αὐτῇ τε ἢ μετὰ τὴν τριπλὴν ἐρώτησιν λύπη τοῦ μακαρίου Πέτρου, καὶ ἡ ὁμόφωνος πρὸς τοὺς ἄλλους Πατέρας ἐρμηνεία τοῦ τῆς Ἀλε-

ξανδρείας φωστήρος, τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, «τί δηλοῖ, λέγοντος, » τὸ βόσκε τὰ ἀρνία μου, ποίμαίνε τὰ » πρόβατά μου; Ὅτε ἠρνήσατο τρίς τὸν Κύριον, » θεραπεύει τὸ πεπονηθὸς καὶ ἀνταπαιτεῖ ποικίλως τὴν εἰς » τρίτον ὁμολογίαν, ἀντίσταθμον ὥσπερ ἐκείνῳ τοῦτο τεθεῖς, » καὶ ἀντιβρόπον τοῖς πταίσμασιν ἐξαρτῶν τὴν ἐπανόρθω- » σιν. Οὐκοῦν διὰ μὲν τῆς εἰς τρίτον ὁμολογίας τοῦ μακαρίου » Πέτρου, τὸ ἐν τριπλῷ γεγονὸς εἰς ἀπάρνησιν κατηργήθη » πλημὲλημα. Διὰ δὲ τοῦ « βόσκε τὰ ἀρνία » μου » ἀνανέωσις ὥσπερ τίς τῆς ἡδὴ » δόθεισης ἀποστολῆς αὐτῷ γενέσθαι » νοεῖται, τὸν μεταξὺ λύουσα τῶν πταισμάτων ὀνειδι- » σμόν, καὶ τὴν ἐξ ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας μικροψυχίαν ἐξα- » φανίζουσα. » Διὰ τοῦ « βόσκε τὰ ἀρνία μου » ἀπόλυσις λοιπὸν γίνεται τοῦ ἐξ ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας πταισματος τοῦ Πέτρου διὰ τὴν τριπλὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Κύριον καὶ διδά- » σκαλον ἄρνησιν, καὶ ἀνανέωσις εἰς τὸν Πέτρον γίνεται τῆς κοινῆς πᾶσι τοῖς μαθηταῖς ἀποστολῆς τοῦ ποιμαίνειν τὰ λογικὰ ποίμνια τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ὅμοια ἀπο- φαίνεται καὶ ὁ ἰσαπόστολος Διονύσιος ὁ Ἀρειοπαγίτης· (ἐκ τῶν αὐτῶν προλεγομένων. Ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου.)

Οὐ μόνον ἄρα ὁ Πέτρος τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἰθύνει καὶ περιέπει, ἀλλὰ πάντες ὁμοῦ οἱ Ἀπόστολοι ὁμοταγεῖς καὶ ἰσοστάσιοι ὄντες, καὶ πάντες οἱ Προφῆται καὶ τέλειοι ποι- μένες, οὗτοι πάντες ὁμοῦ θεμέλιον εἰσὶ τῆς χριστιανικῆς διδα- σκαλίας καὶ Ἐκκλησίας, καθὰ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀποφαίνεται γράφων πρὸς Ἑφεσίους. « Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν, ὄντος ἀκρογων- νιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. » Εἰ δὲ ἡ Κυριακὴ ῥῆσις εἶχεν ἦν ἔννοιαν σκοπύμως δίδει ἀπὸ τινων αἰώνων ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία, ὁ Παῦλος ὥφειλε εἰπεῖν « ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τοῦ Πέτρου ἢ ἐνός τῶν Προφητῶν, καὶ οὐχί, ὡς λέγει, ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ κατ' αὐτὴν πολιτείᾳ τετελειωμένων ἀνδρῶν, ὡς καὶ ὁ μέγας ἀποφαίνεται Βασίλειος.

Ταύτην δὲ τὴν ἐπὶ πάντων τῶν Ἀποστόλων καὶ οὐχί ἐπὶ τοῦ Πέτρου μόνου οἰκοδομηθεῖσαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλη-σίαν, ταύτην τὴν διὰ τοῦ Πέτρου ἐξ ἀπάντων τῶν Ἀποστό-

λων δοθεῖσαν ὁμολογίαν, αὐτὴ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος » κοινὴν πάσης χριστιανικῆς διδασκαλίας ὁμολογίαν, αὐτὴν ταύτην ἢ εἰς ἓν συνελθούσα διὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ συλλόγου ἢ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τέσσαρα περιεβάλετο γνωρίσματα· μίαν μὲν ἀποκαλέσασα διὰ τὸ μίαν εἶναι τὴν τῆς Πίστεως κοινωνίαν καὶ ὁμολογίαν τῶν διδασκόντων ποιμένων καὶ τῶν διδασκομένων χριστιανῶν· ἀγίαν, διὰ τὸ ἀγιάζειν καὶ καθαίρειν τοὺς πίστει καὶ ἔργῳ εἰς αὐτὴν προσερχομένους· καθολικὴν δὲ, (α) διὰ τὸ καθολικῶς καὶ ἀνελλιπῶς διδάσκειν πάντα τὰ ὀρθὰ δόγματα τῆς Πίστεως· ἢ τελευταῖον ἀποστολικὴν, (οὐχὶ δὲ καὶ πετρίνην ἢ τοῦ Πέτρου) διὰ τὸ ἐπικοδομηθῆναι αὐτὴν ἐπὶ τοῦ θεμελίου πάντων τῶν Ἀποστόλων· τούτῃ ἐπὶ τῆς ὁμοφώνου διδασκαλίας αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν νόμιμον ἀποκατάστασιν καὶ ἀδιάκοπον συνέχειαν καὶ διαδοχὴν πάντων τῶν τῆς Ἐκκλησίας ποιμένων, (καὶ οὐχὶ τοῦ τῆς Ῥώμης μόνου) τῶν διαδεξαμένων τοὺς ὁμοταγεῖς καὶ ἰσοστάσιους Ἀποστόλους. Τὰ τέσσαρα δὲ ταῦτα τῆς μιᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας γνωρίσματα μόνῃ ἢ Ἑλληνικῇ ἢ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ γνήσια φέρει καὶ ἀνόθευτα, μένουσα ἐν τῇ ἐνότητι τῆς ἐντελοῦς συμφωνίας τῶν ὀρισθέντων δογμάτων, ὅσα οἱ μὲν ἀποστολικοὶ κήρυκες παρέδωκαν τῇ Ἐκκλησίᾳ, αὕτη δὲ καθιέρωσε καὶ διετύπωσε διὰ τῆς οἰκουμενικῆς καὶ καθολικῆς τῶν σεπτῶν Συνόδων φωνῆς. Ὅθεν καὶ μόνῃ ἢ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπαξίως διατελεῖ ὀνομαζομένη καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, κεφαλὴν καὶ ἀρχηγὸν ἔχουσα αὐτὸν τὸν Κύριον καὶ Σωτῆρα, καὶ μόνῃ αὕτῃ ὁ μονοφυῆς ἐστὶ φοίνιξ τοῦ Ὁρθοδόξου Καθολικισμοῦ, οὔτε προσθέσασα ἢ ἀφαιρέσασα, οὔτε καινοτομήσασα ἢ σχί-

(α) Ἡ καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας θεωρεῖται ἀ.) λόγῳ τῆς τοπικῆς αὐτῆς ἐκτάσεως· ὅθεν καὶ ὁ ἱερός Κύριλλος Ἱεροσολύμων λέγει. «Καθολικὴ μὲν οὖν καλεῖται, διότι καθ' ὅλου τοῦ κόσμου διακεχυμένη ὑπάρχει. β.) Καθολικὴ καλεῖται καὶ διὰ τὴν πλήρη καὶ ἀνελλιπῆ διδασκαλίαν πάντων τῶν ὀρθῶν δογμάτων, καθὰ φησὶν ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος. «Καθολικὴ καλεῖται καὶ διὰ τὸ διδάσκειν καθολικῶς καὶ ἀνελλιπῶς ἅπαντα τὰ εἰς γνῶσιν ἀνθρώπων ἔλθειν ὀφείλοντα δόγματα περὶ τε ὁρατῶν καὶ ἀοράτων πραγμάτων, ἐπουρανίων τε καὶ ἐπιγείων.» (Εὐαγ. Κήρυξ.)

σασα τὴν ἱερὰν διδασκαλίαν τῆς πρωτοτύπου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Διὸ καὶ ἄπορον ἐν τίνι ποτὲ συνειδήσεως ὀρθότητι, καὶ ἐν τίνι καρδίας ἀγαθότητι καὶ ὁ νῦν τῆς Ῥώμης Πατριάρχης Πίος ἔννατος, τὴν προσλαλίαν ἐκείνην ἐποίησατο πρὸς τὴν τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησίαν, πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ταύτης προσκαλῶν, ἐνῷ ἡ ἐνότης μετὰ τῆς καθολικότητος καὶ ἀποστολικότητος τῶν δογμάτων ἐν ἡμῖν μὲν ἀκεραία διατηρεῖται καὶ διασώζεται, παρὰ δὲ τῇ Ῥωμαϊκῇ ἡλλοιώθη καὶ παρερμηνεύθη κατὰ τὸ δοκοῦν τοῦ Πίου ἔννατου καὶ τῶν προκατόχων αὐτοῦ Πατριαρχῶν. Εἰς τὴν καθαρὰν καὶ ἄδολον ταύτην παρῆρσιν οὐχὶ τῶν ἡμετέρων λόγων, ἀλλὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς φωνῆς τῆς πρωτοτύπου καθολικῆς Ἐκκλησίας, οὐδεὶς οὔτε νὰ δυσαρεστηθῇ δύναται οὔτε νὰ διαταραχθῇ ἐπὶ δῆθεν μισαλλοδόξου τάσεως ἢ φανατικῆς ἐμπνεύσεως τῆς καρδίας ἡμῶν. Εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν οὐδεμίαν ἔχουσιν ἰσχὺν αἱ δημώδεις προλήψεις τοῦ φράγκου καὶ ῥωμιοῦ, ἔχουσιν ὅμως ἰσχὺν αἱ προαισθήσεις τῆς Ἑλληνικῆς ὀξυδερκειᾶς αἱ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι προδηλοῦσαι ὁποῖαν δύναται νὰ ἔχῃ ἐπιβρόχον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ Γένους ἡμῶν καταστάσεως ὁλεθρία ἐκείνη ἐπὶ τῆς συνειδήσεως ἐπιβρόχον, ἢ ἡ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν παρόντα πολιτισμὸν δόξα τοῦ ῥωμαϊκοῦ καθολικισμοῦ! διδακτικώτατον ἡμῖν πρόκειται παρὰδειγμα ἡ μακρὰ πείρα τῶν παρελθουσῶν ἐποχῶν, καθ' ἃς ἐδοκιμάσθησαν αἱ ἐθνικαὶ συμπάθειαι τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἑτεροδόξων ὁμογενῶν, εἰ καὶ σήμερον ὁ νέος τοῦ ἑλληνισμοῦ πολιτισμὸς εἰσδύων καὶ εἰς τὰς ἑλληνικὰς τούτων καρδίας, καὶ ἐκδιώκων τὰ ἀντεθνικὰ σπέρματα ὅσα ὁ δυτικισμὸς ἐνέπνευσεν αὐτοῖς διὰ τὴν ἀμάθειαν καὶ τὰς προλήψεις τοῦ παρελθόντος, συσφίγγει καὶ τοὺς ἐν τῷ αἵματι ἀδελφοὺς ἡμῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐνότητι τοῦ Γένους, καὶ διαφωτίζει εἰς τὴν δικαίαν ἐκτίμησιν τοῦ διακρίνειν τὴν θρησκευτικὴν ἀπὸ τῆς πολιτικῆς συνειδήσεως.

Τοιοῦτοις ἐπομένῃ ἱεροῖς λόγοις καὶ θεσμοῖς, οἷους ἐν ταῖς ἀνωτέρω εἶδομεν, σύμπασα ἡ οὐρανοβάμων χορεία τῶν οἰκουμενικῶν καὶ καθολικῶν τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας διδασκάλων, τοιοῦτον ὥρισε καὶ ἔθετο ἀπαράβατον τὸ καθολικὸν αὐτῆς θεμέλιον καὶ τὸ ἀποστολικὸν αὐτῆς οἰκοδόμημα, ἀόρατον

ἀρχηγὸν κηρύττουσα αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὴν δὲ Ἐκ-
κλησίαν αὐτοῦ μόνην ταύτην ἀναμάρτητον καὶ ἀλάσθητον,
μόνην τὴν φωνὴν αὐτῆς παντεπίσκοπον καὶ παντέφορον ἐπὶ
πασῶν τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ὅσαι βούλονται ἐμμέ-
νειν τῇ καθολικῇ καὶ ὄντως ἀποστολικῇ ἐνότητι τῆς τῶν
δογμάτων ἱερᾶς διδασκαλίας. Ἡ φωνὴ δὲ αὕτη ἡ ἐκπροσω-
ποῦσα τὴν καθόλου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἥς μέλος ἰσό-
τιμον καὶ ὁ τῆς Ῥώμης Πατριάρχης, τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην
ἀποστολικὴν διὰ τοῦτο ἀπεκάλεσεν οὐχὶ δὲ καὶ Πε-
τρικὴν ἢ Πετρίνην ἢ μόνου τοῦ Πέτρου, πάντες γὰρ οἱ Ἀπό-
στολοι καὶ οὐχὶ ὁ Πέτρος μόνος τὴν αὐτὴν ἔδωκεν θεόπνευστον
ὁμολογίαν, καὶ τὸν αὐτὸν ἐκήρυξον θεσπέσιον λόγον πρὸς
ἅπαντα τὸν κόσμον· καὶ σύμπασα ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία
σύμφωνα διδάσκει πρὸς πάντα τὰ ἀποστολικά διδάγματα
πάντων τῶν τοῦ Κυρίου μαθητῶν καὶ οὐχὶ τοῦ Πέτρου μόνου,
καὶ πάντες οἱ Ἀπόστολοι κοινῇ εἰργάσθησαν εἰς στερέωσιν
τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, πρὸς τελειοποίησιν τῆς
οἰκοδομῆς τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου,
ἣτοι τῆς Ἐκκλησίας, οὐχὶ δὲ μόνος ὁ Πέτρος
καὶ ἡ τούτου μόνου ποίμνη καὶ μάνα, οὐχὶ
μόνη ἡ διδασκαλία τούτου, ὡς αὐτὸς ὁ θεὸς φησὶ Παῦλος.
«Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διώρισε τοὺς μὲν Ἀποστόλους, τοὺς δὲ
» Προφῆτας, τοὺς δὲ Εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ Ποιμένας καὶ
» Καθηγητάς, ἵνα τελειώσωσι τὴν οἰκοδομὴν τοῦ σώμα-
» τος τοῦ Κυρίου ἣτοι τῆς Ἐκκλησίας· »
δὲν λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὅτι μόνον τὸν Πέτρον ὁ Κύ-
ριος διώρισεν εἰς τὴν τελειοποίησιν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας,
οὐδὲ ἠδύνατο ὁ Παῦλος ἢ ἕτερος τῶν Ἀποστόλων νὰ παρα-
λείψωσιν ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἱστορικαῖς πράξεσι τὴν μνησίαν τῆς
πρωτοκαθεδρίας καὶ μονοκρατίας τοῦ Πέτρου ἐπὶ τῶν λοι-
πῶν, ἀλλὰ πάντας λέγει τοὺς Ἀποστόλους, καὶ πάντας τοὺς
ἐν πίστει καὶ ἔργοις τετελειωμένους ἄνδρας κατὰ τὸν Μέγαν
Βασιλεῖον, οὐχὶ δὲ καὶ ἓνα μόνον τῆς Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπον
ὃν οὐδέποτε ἀνεγνώρισεν ἡ πρωτότυπος καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ
Ἐκκλησία. Ἡ δὲ ἀντίθετος διδασκαλία τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκ-
κλησίας ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἐννάτου αἰῶνος τὴν κατὰ γράμμα
ἐρμηνείαν σκοπῶν εἰς μέσον προάγουσα, ὁμοίᾳ ποιοῦσα
τοῖς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐλεγχομένοις Σαδδουκαίοις, οἵτινες

τὸ πνεῦμα τῆς Γραφῆς ἀπορρίπτοντες μόνον τὸ γράμμα αὐτῆς ἐξελάμβανον.

Ἡ σκόπιμος ἄρα καὶ κατὰ γράμμα τῆς Γραφῆς ἐρμηνεία ἣν ἔδωκεν ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία εἰς τὰς μνησθείσας τοῦ Κυρίου ῥῆσεις, πρὸς πᾶσαν ἀντιστρατευομένη τὴν τοῦ Εὐαγγελίου διδασκαλίαν, οὔτε καθολικὴ οὔτε ἀποστολικὴ ἐστὶ. Ὅτε ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἐπάρχας ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα ὑπὲρ τῶν δώδεκα αὐτοῦ Μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων προσευχόμενος ἔλεγεν. « Πάτερ ἁγίασον » αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· καθὼς ἐμέ ἀπέστειλας εἰς τὸν » κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον· καὶ ὑπὲρ » αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτὸν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὣσιν ἡγιασμένοι » ἐν ἀληθείᾳ· ἵνα πάντες ὣσιν ἐν, καθὼς σὺ ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί, » κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὣσιν· καὶ ἐγὼ τὴν » δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· ἵνα ὣσιν ἐν, » καὶ ὡς ἡμεῖς ἐν ἐσμέν· ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ » ἐν ἐμοί, ἵνα ὣσι τετελειωμένοι εἰς ἐν, » καὶ ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγαπήσάς με, ἐν αὐτοῖς ᾗ, καὶ ἐν » αὐτοῖς. » Ὁ οὐράνιος Πατήρ διὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ λόγου αὐτοῦ πάντας ἀγιάζει τοὺς Ἀποστόλους ἐν ἀληθείᾳ, τὴν αὐτὴν δίδει τοῖς Ἀποστόλοις ἀποστολὴν ἐν τῷ κόσμῳ, τοὺς πάντας φωτίζει καὶ ἀγιάζει ἵνα ὣσιν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, τὴν αὐτὴν χάριν καὶ δύναμιν τοῦ Πατρὸς μεταδίδει εἰς πάντας ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ὣσι, τὴν αὐτὴν δέδωκεν αὐτοῖς δόξαν, καὶ οὐδεμίαν ἐπομένως πρωτοκαθεδρίαν καὶ ὑπεροχὴν τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, καὶ πάντας ὁμοῦ τελείους ἀπεκατέστησεν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ τελειότητι. Ποῦ λοιπὸν ἡ κατὰ γράμμα σκόπιμος ἐκείνη παρερμηνεία τῆς Ῥωμαϊκῆς φιλοπρωτείας ; ποῦ ἡ κυριαρχικὴ ἐξουσία καὶ ὑπεροχὴ τοῦ Πέτρου, ὅταν πάντες τῆς αὐτῆς μετέχουσι δόξης, τῆς αὐτῆς τελειότητος, τῆς αὐτῆς ἀγιότητος, τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ χάριτος, τῆς αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολῆς, ὅταν, ἐνὶ λόγῳ, πάντες οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἐν εἰσὶ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου καὶ διδασκάλου αὐτῶν ἐπαγγελίαν καὶ δωρεάν ; Ἰδοὺ ἡ ἀδόλος καὶ καθαρὰ παρῥησία τῆς τοῦ Κυρίου διδασκαλίας ἐπὶ τοῦ ἰσοτίμου καὶ ὁμοταγοῦς πάντων αὐτοῦ τῶν Ἀποστόλων, πρὸς οὓς καὶ πάντα ἐνετείλατο καὶ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν κατ' ἐξαιρέσιν ἀπέκρυψε, λέγων· « Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ . . . ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ

τοῦ Πατρὸς μου, ἐγὼ ἐγνώρισα ὑμῖν. » Ταύτας δὲ πάσας τὰς χάριτας καὶ ιδιότητας συλλήβδην ὁ Κύριος ἐκφέρων λέγει ἀλλαχοῦ πρὸς πάντας αὐτοῦ τοὺς Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους, « ὅσα ἂν δέσχητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἂν λύσχητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. » Καὶ αὖθις· « ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δεχεται, καὶ ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει. »

Μετὰ τοιαύτην κοινὴν ἐπισκοπεῖαν πρὸς πάντας τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ὅσην ἐτέραν παραλείπομεν διεσπαρμένην εἰς τὰς ἱερὰς σελίδας τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, δεῦτε εἰπάτω ἡμῖν ὁ τῆς Ῥώμης Πατριάρχης τίνα ἄλλην ἀποστολὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὁ Πέτρος ἔλαβε παρὰ τοῦ Κυρίου καὶ διδασκάλου αὐτοῦ; τίνα ἄλλην δύναμιν καὶ ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα; τίνα ἄλλην τοῦ πνεύματος δωρεάν καὶ χάριν ἢ τίνα ἄλλην δόξαν ἢ διδασκαλίαν; τίνα ἄλλην κοινὴν πάντων ὁμολογίαν; καὶ ἡμεῖς τότε ἄσχεταις τὴν κεφαλὴν πεσόντες προσκυνήσωμεν τὸν διάδοχον τοῦ Πέτρου, ἔστω κατὰ φαντασίαν καὶ κατὰ δικαίωμα ἀνυπόστατον, καὶ σμύραν καὶ λίβανον προσενεγξόμεθα αὐτῷ, μετὰ θαίων δὲ καὶ κλάδων ἐξελευσόμεθα ἀπ' Ἀνατολῶν εἰς προὔπαντησιν τοῦ νέου τῆς Ἐκκλησίας Αυτοκράτορος καὶ κυριάρχου! Ὡ! πόσον ἐμωράνθη ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου! Μόνος ἴσως διάδοχος τοῦ Πέτρου νὰ ὀνομασθῇ ἡ δύνατο ὁ πρῶτος ὑπὸ τοῦ ἰδίου Πέτρου χειροτονηθεὶς Ἀντιοχείας ἐπισκοπος, εἰς ὃν καὶ ἀποδίδει τὸν τιμητικὸν τοῦτον τίτλον αὐτὸς ὁ τῆς Ῥώμης Πάπας ἅγιος Γρηγόριος, ἐπιγράφων εἰς τὰς πρὸς τὸν Ἀντιοχείας ἐπιστολάς αὐτοῦ. « Σ ε β α σ τ ῆ δ ι α δ ο χ ε τ ο Ὑ Π έ τ ρ ο υ » καὶ μόνῃ ἐπομένως ἡ τῆς Ἀντιοχείας Ἐκκλησία ἡ δύνατο νὰ ἔχῃ τὸν ἀπλοῦν τιμητικὸν τίτλον τῆς διαδοχῆς, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπεροχῆς καὶ γενικῆς ἐποπτείας, καὶ ταύτης ἀλανθάστου, ἐπὶ τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἄν δὲ ὁ ἀπόστολος Πέτρος διαφόρους περιελθὼν χώρας καὶ εἰς τὴν Ῥώμην εἶτα μεταβὰς πρὸς τὸ τῆς κοινῆς ἀποστολῆς ἔργον, τὸν μαρτυρικὸν ἔλαβε μετὰ τοῦ Παύλου θάνατον ὑπὸ τοῦ πρώτου τῆς Ἐκκλησίας διώκτου Νέρωνος, ὡς καὶ ἕτεροι τῶν Ἀποστόλων ὅπου κηρύττοντες ἐτύγχανον, μήτοι ὁ κατὰ συμβεβηκὸς οὗτος θάνατος μεταβιβάσει δικαίωμά τι ὑπεροχῆς εἰς τὸν τῆς Ῥώμης Ἐπίσκο-

πον καὶ τὴν τοπικὴν αὐτῆς Ἐκκλησίαν, δεδόσθω καὶ ὅτε εἶχεν ὑπεροχὴν ὁ Πέτρος αὐτός ἐπὶ τῶν ὁμοτίμων αὐτοῦ συναποστόλων.

Ἐπὶ τῇ γνησίᾳ ταύτῃ καὶ μόνῃ καθολικῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου, καὶ ὁ ἡμέτερος Πατριάρχης ὁ ἀγιώτατος καὶ σοφώτατος Φώτιος, ὃν καὶ ὁ νῦν Πίος ἔννατος αἵτιον τοῦ σχίσματος εὐτόλμως ἀποκαλεῖ, ἀκαταμάχητος ἐξηγέρθη τῆς τοῦ Πέτρου ὀρθοδοξίας ὑπέρμαχος, μετ' ἀποστολικῆς εὐσταθείας διαγωνισθεὶς πρὸς τὴν ἄκραν ἀλαζονείαν τῶν συγχρόνων αὐτοῦ συναδέλφων καὶ συλλειτουργῶν τῶν Παπῶν Νικολάου καὶ Ἀδριανοῦ, οἵτινες πρῶτοι τότε ἤρξαντο παρῥησίᾳ ἀνακηρύττοντες τὸ διὰ τοῦ Πέτρου δῆθεν προσκτηθὲν κυριαρχικὸν δικαίωμα εἰς τὴν τῆς Ῥώμης Ἐκκλησίαν. Ἡ ἀκατάβλητος ὀρθοδοξία, ἡ βαθύτης τοῦ Φωτίου σοφία καὶ ἡ ἀκλόνητος αὐτοῦ εὐσέβεια διέσωσαν οὕτω καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν τοῦ Ἐθνους ἐλευθερίαν, καὶ ὁ ἀκηλίδωτος τῆς καθολικῆς ἀληθείας διδάσκαλος, ὁ ἀοίδιμος Φώτιος ὁ τῆς συγχρόνου αὐτοῦ ἐποχῆς ἀντιπρόσωπος φιλολόγος, τὰ φαρμακερὰ ἐπέσυρεν ἔκτοτε βέλη τῶν δυτικῶν τῆς Ἐκκλησίας συγγραφέων ἄτρωτος μέινας ἐν τῇ τοῦ Κυρίου διδασκαλίᾳ. Καὶ πρὸ τοῦ Φωτίου ὁ ἀγιώτατος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ μετὰ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον τὴν ἀγίαν ταύτην ἔδραν ἐφαμίλλως λαμπρύνας, ὁ μέγας τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλος Νικηφόρος, ἀνὴρ πλήρης γνώσεων καὶ εὐσεβῶν φρονημάτων, ταμεῖον περιουσίας πνεύματος καὶ λόγου διδακτικοῦ, πατριαρχεῦν ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Μιχαὴλ Κουρουπαλάτου, (ἐν ἔτει 806—814), ἐν ᾗ ἔγραψεν ἀνακρινωτικῇ ἢ ἐνθρονιστικῇ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα, ἀκατάβλητος ἀναδείκνυται πρόμαχος τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ Ἐκκλησίας κατὰ τῆς παπικῆς δολιότητος, λίαν μεγαλοπρεπῶς οὕτω λέγων. « Καὶ οἱ τὸ νέον τῶν Ῥωμαίων ὄνομα κληρωσάμενοι, ἅτε δὴ ἐπὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θημελίου ὠκοδομημένοι τῆς πίστεως, φαρμέν δὴ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν, τεθέντος ἀκρογωνιαίου λίθου τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ Θεοῦ, κατ' οὐδὲν τῇ πίστι, ἡσυχία καὶ ἀσφάλειᾳ τῶν πρεσβυτέρων ἀποφερόμεθα. ἐν γὰρ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι πρὸς ὁποιοῦν ἄνθρωπον, καθάπερ οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος,

οὐχ' Ἑλλήν, οὐ Σκύθης, οὐ θάρβαρος, οὐ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος, ἀλλὰ πάντες ἐν Χριστῷ ἐν ἑσμέν κτλ.» (προλ. ἐν τοῖς τοῦ Φωτίου Ἀμφιλοχίοις.)

Ἄλλ' ἀπὸ τῆς Εὐαγγελικῆς ταύτης διδασκαλίας εἰς αὐτὸν μεταβαίνοντες τὸν ἀποστολικὸν λόγον, καὶ αὐτὰς ἀνερευνῶντες τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἐν ταύταις σαφέστατα καθαρῶμεν τὴν καθολικὴν ἀλήθειαν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων ἡ ἀρχέτυπος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐν κοινῇ διασκέπει καὶ ἐν κοινῇ ψήφῳ ὑφ' ἀπάντων ὁμοῦ τῶν Ἀποστόλων διευθύνετο, οὐχὶ δὲ ὑπὸ τοῦ Πέτρου μόνου οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔχοντας ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὑπεροχὴν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους συνοδικῶς κατηρτίσθη καὶ συνοδικῶς διευθύνετο, τοὺς Ἀποστόλους αὐτοὺς καὶ κατὰ τοῦτο μιμουμένη, καὶ ὑπὸ τὴν συνοδικὴν ταύτην καθολικότητα καὶ ἡ τῆς Ῥώμης ὑπετάσσετο Ἐκκλησία καὶ ὁ ταύτης Ἐπίσκοπος, καὶ πᾶσαι αἱ καθολικαὶ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαι. Ὁ διὰ κοινῆς δὲ καὶ ἰσοτίμου ψήφου καὶ συναινέσεως συνοδικῶς τῆς Ἐκκλησίας ὀργανισμὸς, εἰς αὐτὰς καταφαίνεται ἐναργέστατα τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, καθ' αἷς αἱ πρωτότυποι Ἐκκλησίαι τῆς Ἰουδαίας, τῆς Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας, καὶ κατόπιν αἱ τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Κορίνθου, τῆς Ἐφέσου καὶ πασῶν τῶν ἄλλων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ τῆς Ῥώμης, συνοδικῶς διευθύνοντο καὶ διοικοῦντο, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῆς μονήρους καὶ ὑπερτάτης ἐξουσίας τοῦ Πέτρου ἢ ἄλλου τινός, ἀλλ' ὑπὸ πάντων ὁμοῦ τῶν Ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων ἐν Ἱεροσολύμοις προσκαθημένων. Ἡ ὁμόφωνος δὲ αὕτη συνοδικὴ πράξις καὶ ἰσοτιμία τῶν ἀποστολικῶν ἐνεργειῶν εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐποπτεῖαν καὶ διοίκησιν καταφαίνεται ἐν τῇ ἐπομένῃ πράξει. Ἀ' Ἐξανέστησαν τινὲς τῶν ἐκ τῆς αἵρέσεως τῶν Φαρισαίων ἠλγόντες, ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτούς· συνήχθησαν δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ πολλῆς συζητήσεως γενομένης, ἔδοξε τοῖς Ἀποστόλοις καὶ πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἰδοὺ ὁ καθηρότερος τύπος συνόδου ἀποστολικῆς τῆς Ἐκκλησίας διοικήσεως πράγματα.

Ὁμοίας ἀποστολικὰς φράσεις καὶ πράξεις τὸ ἰσότιμον δηλούσας τῆς συνοδικῆς διασκέψεως ἀνευρίσκομεν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων καὶ ταύτας. «Προσκαλεσάμενοι οἱ δώδεκα τὸ

πληθος τῶν μαθητῶν, ἐξελέξαντο ἐν Ἱεροσολύμοις Στέφανον κλπ. » καὶ ἀκούσαντες οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ Σαμαρεία τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην. » Ἐνταῦθα ὁ Πέτρος ὅχι μόνον δὲν διευθύνει τοὺς συναποστόλους αὐτοῦ καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὅχι μόνον δὲν διατάσσει τοὺς συμμαθητάς καὶ συναδελφούς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διευθύνεται ἐν τῇ κοινῇ ἰσοτιμίᾳ καὶ ἀποστέλλεται ἐν τῇ ὁμοταγεῖ πειθαρχίᾳ παρὰ τῶν ἄλλων μετὰ Ἰωάννου, ἵνα ἐπισκοπήσωσι τῆς ἐν Σαμαρείᾳ συστάσεως Ἐκκλησίας· καὶ αὐθις ἀκούσασα δὲ ἡ Ἐκκλησία ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις (τοὔτέστιν ὁ σύλλογος τῶν Ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων) ὅτι οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἕλληνες νεύαγγελίζονται τὸν Κύριον Ἰησοῦν, ἐξαπέστειλαν κοινῇ ψήφῳ «τὸν Βαρνάβαν εἰς Ἀντιόχειαν. » Καὶ ἄλλαχού, οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀπόστολοι μαθόντες ὅτι ὁ Πέτρος συνέφαγεν ἐν Ἰόππῃ μετ' ἀνδρῶν ἀκροβυστίαν ἐχόντων, (ὕπωπτεύετο γὰρ ὁ Πέτρος ὅτι ἡσπάζετο τὸ ἰουδαϊκὸν τοῦτο ἔθιμον) ἀνακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα τάχιστα ἀνέλθῃ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ δόσῃ λόγον τῶν πράξεων αὐτοῦ. Καὶ ὁ Πέτρος πειθόμενος εἰς τὴν συνοδικὴν ταύτην ἀπόφασιν μετὰ σπουδῆς ἀνῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐνθα ὅχι μόνον ἐπεπλήχθη ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀδελφῶν ἡτοὶ χριστιανῶν, καὶ ἀπολογηθεὶς ἀπολύεται καὶ ἀποστέλλεται. Ὁ δὲ κατὰ φαντασίαν τούτου διάδοχος καταφρονήσας τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἐπισκοπικοῦ συλλόγου, τὸν λόγον καὶ πράξεις αὐτοῦ ἀθίκτους κατέστησε πάσης ἐξελέγξεως, καὶ πᾶσαν κατ' αὐτοῦ φωνὴν ἔγκλημα θεωρεῖ καθοσιώσεως κατ' αὐτῆς στρεφόμενον τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ! Τοιαύτη ἡ ἐν ἑαυτῷ ἐκπροσώπευσις τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ἐνῶ, ὡς ἴδομεν, πανταχόσε τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς διδασκούσης Ἐκκλησίας ἡ ἀποστολικὴ διαλάμπει ἰσότης καὶ ἡ ἐν τῇ πίστει ἐνότης ὑπὸ τὴν θείαν τοῦ ἱδρυτοῦ καθηγεσίαν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πέτρος σὺδεμίαν διὰ ταῦτα ἀξίωσιν ἔχων πρωτείων πνευματικῆς ὑπεροχῆς καὶ ἐξουσίας ἐπὶ τῶν συναποστόλων αὐτοῦ, οὐδέποτε οὐδαμοῦ ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ κατόπιν ἐπινοηθέντος ἐπιτροπικοῦ ἡ βικαριακοῦ δικαιώματος, ὥσπερ ὁ δὴ λεγόμενος τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Πέτρου ἐπίτροπος καὶ διάδοχος. Τούναντίον συχνότατα ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ἐπεγράφετο ἀπλῶς

« Πέτρος δοῦλος καὶ Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ » καὶ ὁμοίᾳ ἐπωνυμίᾳ καὶ ἄλλοι ἐχρῶντο Ἀπόστολοι, οὐδαμοῦ δὲ ἐπίτροπος ἢ βικάριος τοῦ Χριστοῦ, καὶ μόνη ἡ Ἐκκλησία μετὰ ταῦτα ἀπένειμε τὸν τιμητικὸν τίτλον κορυφαῖος εἰς τὸν Πέτρον καὶ Παῦλον, ὡς πλεῖον τῶν ἄλλων μοχθήσαντας ὑπὲρ τοῦ θείου λόγου, εἰ καὶ ὁ Παῦλος πλείονα τοῦ Πέτρου συνέγραψε καὶ μᾶλλον ἐκείνου ἐμόχθησε· καὶ ὁμως ὁ ἴδιος Παῦλος μετριοφρονέστατος δεῖκνυται διὰ τοὺς ἀγῶνας τοῦ τούτους λέγων· « ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἐλάχιστος τῶν Ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ » ἡ καὶ ὁ καλεῖσθαι Ἀπόστολος, χάριτι δὲ τοῦ Θεοῦ εἰμὶ, ὁ εἰμὶ. » Ποῦ τὸ ταπεινὸν τοῦ ἡθους τοῦ Πέτρου καὶ Παύλου καὶ πάντων τῶν ἰσοστασίων συναποστόλων αὐτῶν, καὶ ποῦ τὸ φιλόπρωτον καὶ φίλαρχον τοῦ Ῥώμης Πατριάρχου, καὶ μετὰ πολυστίκτου περιβεβλημένου βασιλικῆς πορφύρας;

Καὶ ἐκ τῶν ἤδη ῥηθέντων ἐναργέστατα ἐξελέγχεται ἀντιστρατευόμενον πρὸς τὴν Εὐαγγελικὴν καὶ ἀποστολικὴν διδασκαλίαν, τὸ ὅτι εἰς δόγμα τῆς καθολικῆς πίστεως ἀνυψωθέν τὸ τῶν Παπῶν (α) ἐκείνο, τοῦ εἶναι αὐτοὺς κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας,

(α) Πάπας καὶ Πάπας—Πατήρ, ὡς καὶ τὸ μάμα πρὸς τὸ μήτηρ. τὴν προσφωνητικὴν ταύτην ἐπωνυμίαν μετεχειρίσθη καὶ ὁ Ὁμηρος « Πάπα φίλε » ἀντὶ τοῦ, Πάτερ φίλε. Οἱ ἡμέτεροι Βυζαντινοὶ ἀπέδωκαν τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὸν Ῥώμης, τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν Ἀγιοχρείας Ἐπίσκοπον, οἵτινες καὶ διατηροῦσι μέχρι σήμερον τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην, Πάπαι καὶ Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀγιοχρείας ἀνευφημούμενοι. Εἶχον δὲ οἱ Πατριάρχαι καὶ ἕτερα τιμητικὰ ὀνόματα, Πατέρες Πατέρων, ἁγιώτατοι, μακαριώτατοι, Κριταὶ τῆς Οἰκουμένης, Οἰκουμενικοὶ Πατέρες, ὡς ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἅτινα ἦσαν καὶ εἰς τίτλοι τιμητικοὶ οὐδὲν συνεπάγοντες ἐξαιρετικὸν δικαίωμα πνευματικῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἐνὸς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου. Μόνος δὲ ὁ Ῥώμης Πατριάρχης καὶ Πάπας παραβῆς τὸ κανονικὸν τῆς Ἐκκλησίας δίκαιον, κατέστησεν ἑαυτὸν ἀνώτερον τῶν ἰσοτίμων αὐτοῦ συλλειτουργῶν τῶν τῆς Ἑσῶς Εὐρώπης Ἑλλήνων Πατριαρχῶν, καὶ νέον μάλιστα ἐγκαθιδρύσας ἱερατικὸν τάγμα τὸ τῶν καρδινάλιων, οὓς τινες ὥρισεν ἀνωτέρους τῶν Πατριαρχῶν καὶ κατόπιν αὐτῶν ἐρχο-

καὶ τὴν ψῆφον καὶ θέλῃσιν αὐτῶν κύριος ἔχειν παγκόσμιον. Τούτων ἕνεκεν ἡ τὸ κανονικὸν τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας δίκαιον, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὀψόμεθα, τοὺς πέντε τότε αὐτῆς Πατριάρχας ἢ πρεσβυτέρους Πατέρας ἀνυψώσαν εἰς τὸ ἀνώτατον τοῦτο τῆς Ἐκκλησίας ἀξίωμα, κατέστησεν μὲν ἕκαστον αὐτοκέφαλον καὶ ἀνεξάρτητον εἰς τὰς ὑποκειμένας εἰς αὐτοὺς διοικήσεις καὶ ἐπαρχίας, τὴν πνευματικὴν δὲ αὐτῶν ἐξουσίαν ὑπέβαλε εἰς τὴν μόνην ὑπερτάτην τῆς Ἐκκλησίας φωνήν, ἣτις ἐστὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἐπισκοπικοῦ αὐτῆς συλλόγου, καθὰ ἀποφαίνεται καὶ ὁ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας Πατὴρ, ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος λέγων· ἡ ὑ σ τ ἄ τ η ψ ῆ φ ο ς κ α ἰ κ ρ ῖ σ ι ς τ ῆ ς Ἐ κ κ λ η σ ί α ς , ἡ Ο ἰ κ ο υ μ ε ν ι κ ῆ ἐ σ τ ῖ Σ ύ ν ο δ ο ς . »

Ἀνυπόστατον ἄρα πανταχόθεν ἐξελέγχεται τὸ δὴ λεγόμενον θεῖον δίκαιον (le droit divin) τοῦ τῆς Ῥώμης Ἐπισκόπου, κανονικοῦ ὀρισθέντος τῆς Δύσεως Πατριάρχου ἀπ' αὐτῆς τῆς συνοδικῆς τῆς Ἐκκλησίας ψήφου, καθ' ἣν καὶ τὴν πρώτην τάξιν ἐν τοῖς λοιποῖς Πατριαρχαῖς κατέχει, τὴν πρώτην τάξιν ἐν τῇ ἐξωτερικῇ τῆς Ἐκκλησίας ἐνεργείᾳ. Ἐν γὰρ τῇ ἐσωτερικῇ ἢ πνευματικῇ μόνᾳ οὐσιώδῃ καὶ ἀμετάτρεπτα τῆς ἱερωσύνης τάγματα δύο εἰσὶ, τὸ τῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων ἢ ἱερέων, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἀπλᾶ εἰσὶ τιμητικὰ ἀξιώματα τὴν ἐξωτερικὴν ἀποτελοῦντα τῆς Ἐκκλησίας ἱεραρχίαν, οἷα τὰ τῶν Πατριαρχῶν ἢ Παπῶν, Μητροπολιτῶν, Ἐξάρχων, Καρδινάλιων, Πρωτοσυγκέλων, καὶ εἴτε τοιοῦτον καὶ ὅμοιον, ἅτινα καὶ δύνανται νὰ μεταβληθῶσι χωρὶς διὰ τοῦτο καὶ νὰ προσβληθῇ ἡ πνευματικὴ ἢ ἐσωτερικὴ τῆς Ἐκκλησίας θεσμοθεσίᾳ καὶ τάξι. Ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὕτη τῶν τιμητικῶν τούτων τίτλων οὐδέποτε καὶ νὰ ἐνεργηθῇ δύναται κατ' ἀντίθετον πνεῦμα πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ταύτην καὶ ἀμετάβλητον τῆς Ἐκκλησίας θεσμοθεσίαν, ὡς τοῦτο ἐπραξεν ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία μεταβαλοῦσα τὸν ἰσότιμον πρὸς τοὺς λοιποὺς τῆς Δύσεως Πατριάρχην εἰς ὑπέρτατον καὶ ἀναμάρτητον τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλη-

μένους, ὑποβιάσας οὕτω εἰς τρίτην τάξιν τὸ πρῶτιστον τῆς Ἐκκλησίας Πατριαρχικὸν ἀξίωμα, εἰς δὲ καὶ ὁ Ῥώμης ἐνέμενεν ἐφ' ὅσον πιστὸς ἦν φύλαξ τῆς ὀρθοδόξου καθολικότητος. (186 πρὶ ν.) 266

οίας ἀρχηγόν, μετατρέψασα τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς εἰς πρεσβεῖα πνευματικῆς ὑπεροχῆς, καθ' ἃ τὸ κανονικὸν ὤρισε δίκαιον ἐν οἰκουμενικῇ τῆς Ἐκκλησίας συλλόγῳ, ἔχον ὡς ἀκολούθως.

α.) Ἡ ἐν Νικαίᾳ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (ἐν ἔτει 325) διὰ τῆς ὁμοφώνου αὐτῆς ἀποφάσεως (κανὼν 5'.) κατέταξε καὶ τὸν Ῥώμης Ἐπίσκοπον ἐν τοῖς δυοῖ Πατριαρχαῖς τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, χωρὶς οὐδὲν νὰ παραχωρηθῇ εἰς τὸν Ῥώμης Ἐπίσκοπον δικαίωμα ἐξαιρετικὸν διὰ τὸν Πέτρον. «Τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κρατεῖτω, (λέγει ὁ 5'. κανὼν) » τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, ὥς τε τὸν Ἀλεξανδρείας πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ » τῷ Ῥώμης Ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθες ἐστὶ (τούτέστι τὸ » ἔχειν τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐσπερίων Ἐκκλησιῶν.) » ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις » ἐπαρχίαις, τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι τῆς Ἐκκλησίας. » Ἡ αὕτη τῆς Νικαίας Σύνοδος ἀνεκήρυξεν ἅμα καὶ τὴν ἐντελῆ τῶν Πατριαρχῶν ἀπ' ἀλλήλων ἐλευθερίαν εἰς τὰς ὑπαχθεῖσας αὐτοῖς Διοικήσεις καὶ Ἐπαρχίας. Τὴν κανονικὴν δὲ ταύτην ἀπόφασιν τῆς ἐν συλλόγῳ Ἐκκλησίας σκοπῶς παρερμηνεύσας ὁ Ῥώμης Φίληξ γ'. (ἐν ἔτει 492), ὑπεστήριξεν ὅτι τὰ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ ὅρια καὶ ἐφ' ἀπάσης ἐκτείνονται τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἡ ἔρις αὕτη γενομένη ἀναμέσον τοῦ Ῥωμαίου Ἐπισκόπου Φίληκος καὶ τοῦ ἑλληνος Ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Ἀκακίου, διετύπου ἔκτοτε τὸ μέλλον τῶν Ἐκκλησιῶν σχίσμα καὶ τὴν ἔκτοτε φίλαρχον τάσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τῆς ἔριδος ταύτης ἐγενήθη τὸ λεγόμενον πρῶτον Ἐπισκοπικὸν σχίσμα, διαρκέσαν ἐπὶ τριάκοντα καὶ ἐξ ἑτῆ, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποίων δὲν ἐμνημονεύοντο ἑκατέρωθεν τὰ ὀνόματα τῶν Ἐπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ῥώμης, ἕως οὗ ἐπιβὰς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑδρας ἀνὴρ ἐραστὴς τῆς καθολικῆς ἀληθείας ὁ Ἐπίσκοπος καὶ Πάπας Ἰωάννης, διέλυσε τὸ ῥηθὲν σχίσμα παραιτηθεὶς ἀπὸ τῶν ἀντικανονικῶν ἀξιώσεων τοῦ Φίληκος, καὶ κοινωνήσας μετὰ τῶν συλλειτουργῶν αὐτοῦ τῶν τῆς Ἀνατολῆς ἱσοτίμων Πατριαρχῶν.

β.) Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (ἐν ἔτει 381) ἐπικιροῦσα τὰς ἀνωτέρω πράξεις τῆς ἐν

Νικαία Συνόδου, ἐτίμησεν ἅμα καὶ τοῖς προσήκουσι προνομίοις καὶ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Κωνσταντινουπόλεως γενομένης ἤδη βασιλίδος πόλεως, καὶ ὥρισεν ἵνα καὶ οὗτος ἔχῃ μετὰ τὸν Ῥώμης τὰ αὐτὰ τῆς τιμῆς πρεσβεΐα, ὡς ἀποφανομένη διὰ τοῦ τρίτου κανόνος. « Τὸν μὲν τοι Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεΐα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης Ἐπίσκοπον, (α) διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην. » Ὁ κανὼν οὗτος σαφῶς ὀρίζει ὅτι ὁ Ῥώμης Ἐπίσκοπος εἶχεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρεσβεΐα ἢ πρωτεΐα τιμῆς μόνον (il primato d'onore) οὐχὶ δὲ καὶ πνευματικὴν ἀρχηγίαν, πρὸς δὲ ὅτι εἶχε τὴν τιμὴν ταύτην οὐχὶ διὰ τὸν Πέτρον, ὥς κατόπιν οἱ Πάπαι δι´σχυρίσθησαν, ἀλλὰ χάριν τοῦ τόπου τῆς ἑαυτῶν καθέδρας, τούτεστι διὰ τὸ εἶναι ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῆς Αὐτοκρατορίας. Διὰ τὸν αὐτὸν πολιτικὸν οὐχὶ δὲ καὶ πνευματικὸν λόγον, ἡ δευτέρα ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος ἀπένειμε τὰ δευτέρα τῆς τιμητικῆς τάξεως καὶ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην, ἥτοι πρωτεύουσαν τῆς νέας Αὐτοκρατορίας, ὥστε ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς, καὶ ἐν ταῖς καθέδραις, καὶ ἐν τοῖς μνημοσύνοις τῶν ὀνομάτων ὁ μὲν Ῥώμης προτερεῦει ὁ δὲ ἔπεται. Τὰ τοιαῦτα δὲ τῆς ἀπλῆς ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς καὶ τάξεως πρεσβεΐα θέλει αὐθις ἀνακτῆσαι ὁ Ῥώμης Ἐπίσκοπος καὶ κανονικὸς τῆς Δύσεως Πατριάρχης, εἰάν εἰς τὴν ἀρχέγονον ἐπανέλθῃ καθολικὴν ἐνότητα, (ἡμεῖς γὰρ ἐν ταύτῃ ἔσμεν ἔσόμεθα ἀκλόνητοι) καὶ καταλλέξῃ ἑαυτὸν ἐν τῇ ἰσοτίμῳ πνευματικῇ χορείᾳ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀνατολῆς Πατριαρχῶν, ἀπολαύων ὥς καὶ πρότερον τῶν τιμητικῶν πρεσβεΐων.

(α) Ἐπειδὴ ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος ἐγένετο τὸ 325 ἔτος, τὰ δὲ ἐγκαί-
 ρια τῆς νέας πρωτευούσης τούτεστι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 330,
 διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἔλαβε ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπισκοπὴν Κωνσταντινουπόλεως
 ὑποκειμένην εἰσέτι εἰς τὸν Ἡρακλείας, ἥτις ἦν ἡ τῆς Θεοῦ πρῶτευ-
 ούσα. Ἀφοῦ δὲ διὰ τὴν νέαν πολιτικὴν τῆς θέσιν ἡ ἔδρα Κωνσταν-
 τινουπόλεως ἐμεγαλύνθη, ἡ δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀνύψωσε καὶ
 τὸν ἐπίσκοπον αὐτῆς εἰς τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα, ἀπονείμασα τὰ ἴσα
 καὶ δευτέρα πρεσβυτικά προνόμια κατὰ τὴν τάξιν, δι' ὧν αὐτοκέφα-
 λος καὶ ἀνεξάρτητος καὶ ὁ θρόνος οὗτος ἀνεκλήρυντο.

γ'.) Ἡ τετάρτη ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, (ἐν ἔτει 651) σφραγίστατα ὀρίζει ὅτι ὁ Ῥώμης θρόνος πρεσβεῖα ἔλαβε τιμῆς (il primato d'onore) οὐχὶ δὲ καὶ πνευματικῆς ὑπεροχῆς καὶ ἐξουσίας, καὶ ταῦτα ἔνεκεν τῆς βασιλευούσης πόλεως, καὶ ὅτι ἀπενεμήθησαν αὐτῷ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Πέτρου καὶ διὰ τὸν Πέτρον αὐτόν, καὶ ὅτι τέλος τὰς διαφορὰς ταύτας τῶν πρεσβείων τιμὰς ἀπένειμαν ἔξ ἐκ τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, ὡς θρόνον νέας Ῥώμης, ἥτοι τῆς νέας τοῦ Κράτους πρωτεύουσας· (κανὼν κη.) «Τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν καὶ ψηφίζομεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς νέας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασιν τὰ πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἔσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας Ῥώμης ἀγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες τὴν βασιλείαν καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, τῶν ἰσῶν ἀπολαύειν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἡκεῖνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν.»

δ'.) Ἡ ἐν Τρούλλῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, (ἐν ἔτει 691) ὁμοίως ἐπικυροῖ τὰ ἄνωθεν ὀριζόμενα. Ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων, καὶ τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων, ὀρίζομεν ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἰσῶν ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρης Ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκεῖνον, μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα, μεθ' ὃν ὁ τῶν Ἀλεξανδρείων μεγαλοπόλεως θρόνος. Εἴτα ὁ Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τῆς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως.» (κανὼν λς'.)

Τοιαῦτα ὠρίσθησαν κατὰ τὸ κανονικὸν δίκαιον πέντε τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας Πατριαρχικὰ ἀξιώματα, ἣ πάντε αὐτῆς κέντρα ἀπ' ἀλλήλων ἐντελῶς ἀνεξάρτητα εἰς ἐν δὲ πρὸς

ἄλληλα συνδεόμενα διὰ τῆς ὁμοδοξίας καὶ τῆς ἀκριβοῦς τη-
ρήσεως τῶν κοινῇ δεδογμένων ἐν τῷ ὁμοσπονδικῷ συλλόγῳ
τῆς Ἐκκλησίας, τιμητικούς φέροντα τίτλους καὶ τάξιν ἀπλῶς
ιεραρχικὴν ἔχοντα, ὑποτασσόμενα δὲ εἰς τὴν ἀνέκκλητον καὶ
ὑπερτέραν πάντων φωνὴν τῆς ἐν καθολικῷ συλλόγῳ κληθείσης
μ ι α ς ᾱ γ ί α ς κ α θ ο λ ι κ ῆ ς κ α ι ᾱ π ο σ τ ο λ ι κ ῆ ς
Ἐ κ κ λ η σ ί α ς. Αὕτη δὲ μόνη κυριαρχικὴν ἔχει θέλησιν,
ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ αὐτὴν ἐκδηλοῦσα καὶ ἀμετακλή-
τως ἐκφέρουσα διὰ τῶν ἐν συλλόγῳ συνερχομένων ἀπάντων
τῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων αὐτῆς, κέντρον οὕτω παγ-
κόσμιον καὶ κινητὸν ἔχουσα, καθὼς τὴν παγκόσμιον ἐκπροσω-
ποῦσα τοῦ Θεοῦ Θέλεισιν. Διὸ καὶ ἡ τοιαύτη Ἐκκλησία
οὐχ' ἔστηκεν οὔτε ἐν Κορίνθῳ καὶ Ἐφέσῳ, ὡς ὁ θεὸς λέγει
Παῦλος, οὔτε ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ῥώμῃ, ὡς συνωδᾷ
ἀποφαίνεται καὶ ἡ γνησία καὶ ἀρχέγονος καθολικὴ θεολογία,
καὶ τοῦτο αὐτὸ σημαίνει καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόρρῳμιον λέγων·
καὶ κατὰ πόλεις καὶ χώρας Ἐκκλησίαι, πολλαὶ τὸν ἀριθμὸν
οὔσαι, μία ἐστὶν Ἐκκλησία· εἰς γὰρ ἐν αὐταῖς
» ὁ Χ ρ ι σ τ ὸ ς ᾱ π α ν τ α χ ο ῦ (οὐχὶ δὲ Πατριάρχης ἢ
» Πάπας καὶ εἴ τις ἄλλος Ἐπίσκοπος) ὁ τέλειος καὶ
» ᾱ μ έ ρ ι σ τ ο ς. »

Τῶν Πατριαρχικῶν τοίνυν ἀξιωμάτων (α) ἀπονεμηθέντων
ἐκ τοῦ πολιτικοῦ ἀξιώματος τῶν ὁμοίων πόλεων, ὁ μὲν Ῥώ-
μης εἰ καὶ τῶν ἴσων λαχὼν πρεσβείων τοῦ τῆς Κωνσταντι-
νουπόλεως, πρῶτος κατὰ τὴν τάξιν μόνον ὠρίσθη διὰ τὸ
πρωτεύειν τὴν πόλιν ταύτην τῶν ἄλλων ἢ ἀρχαίαν εἶναι τῆς
Αὐτοκρατορίας πρωτεύουσας· δεύτερος ἐτέθη διὰ τοὺς αὐτοὺς
πολιτικούς λόγους ὁ Κωνσταντινουπόλεως, τρίτος ὁ Ἀλεξαν-
δρείας, τέταρτος ὁ Ἀντιοχείας, (νῦν ἐν Δαμασκῷ ἐδρεύων,

(α) Πρῶτος Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας ὠνόμασε Πατριάρχας ἐν τῷ ἑκτῷ
αἰῶνι τοὺς μέχρι τοῦδε Ἐπισκόπους τῶν πέντε ἐπισημοτέρων τῆς
Αὐτοκρατορίας πόλεων. Ὁρίζεται δὲ ὁ Πατριάρχης ὑπὸ τῶν αὐτοκρα-
τόρων Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου ὧδε. α Πατριάρχης ἐστὶ εἰκὼν ζῶσα
» Χριστοῦ καὶ ἑμψυχος, δι' ἔργων καὶ λόγων ἐν ἑαυτῇ χαρακτηρίζουσα
» τὴν ἀλήθειαν· τέλος δὲ τῷ Πατριάρχει ἢ τῶν καταπεπιστευμένων
» αὐτῷ ψυχῶν σωτηρία, καὶ τὸ ζῆν μὲν Χριστῷ, ἐσταυρωθῆναι δὲ κόσμῳ.
» Ἰδιον δὲ Πατριάρχου, τὸ εἶναι διδασκικόν, καὶ πρὸς πάντας τοὺς
» ψῆφλους καὶ ταπεινοὺς ἀστεροχωρήτως συνεξισοῦσθαι. »

καταστροφῆς ἐκείνης ὑπὸ τῶν Τούρκων) πέμπτος καὶ τελευταῖος κατὰ τὴν τάξιν τῆς τιμῆς (οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν τιμὴν αὐτὴν καὶ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχικοῦ ἀξιώματος) ὁ τῶν Ἱεροσολύμων. Εἰ δὲ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα τῶν πόλεων ὡς βάσις τῶν τιμητικῶν ἀξιωμάτων ἐτίθεντο ἐν ταῖς Συνόδοις, βεβαίως ὁ τῶν Ἱεροσολύμων Ἐπίσκοπος καὶ Πατριάρχης τὴν πρώτην ἔμελλε κατέχειν τάξιν, ἐνταῦθα γὰρ αὐτὸς ὁ Κύριος ἐδίδασκε, ἐνταῦθα τὸ Πανάγιον κατήλθε Πνεῦμα, ἐνταῦθα τὰ θεῖα ἐτελέσθησαν μυστήρια, καὶ ἐντεῦθεν πρὸς πᾶσαν ἐξῆλθε τὴν Οἰκουμένην ὁ φθόγγος τοῦ θεοῦ κηρύγματος.

Ἐντεῦθεν πᾶσαν ἀποβάλλει καθολικὴν ἀξίαν καὶ ἀποστολικὴν ὑπόστασιν ὁ προβαλλόμενος δεύτερος ὄρος ἐκεῖνος, ὅτι ἢ ὁ Πάπας ὁ ὁρατὸς ἐστὶ καὶ ἀλάνθαστος ἀρχηγὸς τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, δυνάμενος δεσμεῖν καὶ λύειν τὰ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας πράγματα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ, φωνὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνέκκλητον ἔχων καὶ κῦρος ὑπέρτερον τοῦ οἰκουμενικοῦ συλλόγου, πάντας δικάζειν δυνάμενος, αὐτὸν δὲ οὐδεὶς. Ὡς περὶ δὲ ἐν τοῖς πολιτικοῖς αὐτὸς τε καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι εἰς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους ἐπεΐθοντο, οὕτω καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς, ἐφ' ὅσον ἡ Ἰταλία εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπέκειτο αὐτοκρατορίαν καὶ πρὶν ὁ Πάπας τὴν κοσμικὴν ἀφαρπάξῃ ἐξουσίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δουκάτου, οἱ Πατριάρχαι τῆς Ῥώμης καὶ Πάπαι εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ὑπέκειντο Ἀυτοκράτορας, παρ' αὐτῶν εἰς τὰς Συνόδους συγκαλούμενοι δι' αὐτοκρατορικῆς διαταγῆς, καὶ παρ' ἐκείνων ἢ καὶ παρὰ τῶν Ἀυτοκρατορικῶν τῆς Ῥαβέννης ἐξάρχων τὴν ἐπικύρωσιν ἐλάμβανον τῆς εἰς τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Ῥώμης θρόνον ἐκλογῆς των, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι, καὶ εἰς τὸν θρόνον τοῦτον ἀναβαίνοντες ἀπέστελλον τὴν τῆς πίστεως ὁμολογίαν πρὸς τε τοὺς Ἕλληνας Ἀυτοκράτορας καὶ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην, ὡς καὶ οὗτος ἀμοιβαίως τοῦτο αὐτὸ ἔπραττε.

Τοιαύτη ἦτο ἡ καθολικὴ τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας ἀρχέγονος διάταξις καὶ τὸν καθολικὸν τοῦτον ὀργανισμόν ἄρχεται ἐκ νέου κηρύττουσα καὶ ἡ τῆς Δύσεως αὐτὴ ἐν Χριστῷ ἀδελφὴ Ἐκκλησία, διὰ τῆς ἐν Νεαπόλει συγκροτηθείσης θ ρ η σ κ ε υ τ ι κ ῆς ἑ τ α ι ρ ε ί ας, ἥτις μέχρι τοῦδε ἀριθμεῖ ἐν τοῖς

καθολικοῖς αὐτῆς ἀξιώμασιν ὑπὲρ τοὺς τετρακισχιλίους κληρικούς παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν, καὶ νέους προσκτωμένη ὁπαδοὺς καὶ ἐν ταῖς λοιποῖς τῆς Δύσεως καθολικοῖς Κράτεσιν, εἰς δόξαν αἰώνιον τῆς ἀκαταβλήτου καθολικῆς ἀληθείας, εἰς ἐνότητα πίστεως καὶ εἰρήνῃ τῶν Ἐκκλησιῶν παγκόσμιον!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἡ κοσμικὴ τῶν Πατριαρχῶν Ῥώμης ἐξουσία.

Ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ ἴδομεν ὅτι, ὁ Ἐπίσκοπος Ῥώμης καὶ τῆς Δύσεως Πατριάρχης ἢ Πάπας κατὰ μὲν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ πειθαρχίαν ἦτον εἰς τῶν ἰσοτίμων τῆς Ἐκκλησίας Πατριαρχῶν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς φέρων, κατὰ δὲ τὴν πνευματικὴν χάριν ἢ τὸ θεῖον κῦρος ἐν ἴσῃ κατελλέγετο μοῖρα πρὸς πάντα ἄλλον χριστιανὸν ἐπίσκοπον. Ὡς Πατριάρχης ὤρίσθη καὶ οὗτος ἐν τῶν πέντε κανονικῶν τῆς Ἐκκλησίας κέντρων, αὐτεξούσιος ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι κατὰ τὰς διοικήσεις καὶ ἐπαρχίας τῶν ἐσπερίων χωρῶν, καὶ τοιοῦτοι ἦσαν καὶ οἱ λοιποὶ τῆς Ἑώας Εὐρώπης Πατριαρχαὶ εἰς τὰς ὑπαρχθεῖσας αὐτοῖς διοικήσεις· ὡς ἀπλοῦς δὲ Ἐπίσκοπος καὶ ἀπλοῦν ἀπετέλει μέλος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ συλλόγου εἰς οἰκουμενικὴν συνερχομένου συνέλευσιν πρὸς τὸν ὀργανισμόν τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, καὶ τοιοῦτοι ἦσαν καὶ οἱ λοιποὶ συνάδελφοι καὶ συλλειτουργοὶ αὐτοῦ Πατριαρχαὶ ὡς ἀπλοῖ Ἐπίσκοποι. Ἀλλὰ τὸ φίλαρχον πάθος τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑδρας τεῖνον εἰς τὴν ἀντιποίησην τῆς ὅλης καὶ ὑπερτάτου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξουσίας, καὶ πρόσκομμα πρὸς τοῦτο ἀπαντῶν τὴν ἀρχαίαν καὶ καθολικὴν θεσμοθεσίαν, λύσαν τοὺς περιβάλλοντας αὐτὸ δεσμοὺς συγκρούεται πρὸς τὸ ἐλεύθερον τῆς Ἐκκλησίας ἀξίωμα, καὶ ὁ Πατριάρχης Ῥώμης Νικόλαος α' καὶ Ἀδριανὸς β'. ἔρχονται εἰς φανεράν ῥῆξιν πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἀνατολῆς Πατριαρχὰς τὰς ἀντικανονικὰς ἐκείνας προβαλλόμενοι ἀξιώσεις, κατὰ τῶν ὁποίων ὁ ἡμέτερος Φώτιος, τὸ ἀειθαλὲς κλέος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἰδρύει τὸ ἀκαμάχητον τρόπαιον τῆς καθολικῆς

Ὁρθοδοξίας! Οὕτω χωρισθεῖς ὁ Ῥωμαϊκὸς θρόνος εἰς τοσαύτην προέβη θρασύτητα, ὥστε καὶ σχισματικούς ἀπεκάλεσε τοὺς Ἑλληνικούς τῆς Ἀνατολῆς Πατριαρχικούς θρόνους καὶ ἑδρας, οἵτινες ἐμμένοντες πιστοὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα τοῦ γνησίου Καθολικισμοῦ δὲν ἔστεργον ὅπως ἀναγνωρίσωσι τὸ μεταγενέστερον τοῦ κανονικοῦ δικαίου θεῖον δίκαιον στηριζόμενον, ὡς ἴδομεν, εἰς τὴν παρερμηνείαν καὶ τὴν νόθευσιν τῆς Εὐαγγελικῆς καὶ ἀποστολικῆς διδασκαλίας, καὶ εἰς τὴν παράβασιν αὐτὴν τῆς οἰκουμενικῆς φωνῆς τοῦ ὁμοσπονδικοῦ τῆς Ἐκκλησίας ὀργανισμοῦ. Ἡ Ἑλληνικὴ ἄρα τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησία ἀκούουσα τῆς φωνῆς τοῦ Κυρίου λέγοντος πρὸς πάντας ὁμοῦ τοὺς Ἀποστόλους αὐτῶν ἐμὼν, ἐμοὺ χάκουε· καὶ ὁ ἀθετῶν ἐμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ. οὐκ ἤκουσε τοῦ Ῥώμης Πατριάρχου τὰ ἐναντία τῆς θείας ταύτης φωνῆς διῆχυριζομένου καὶ λέγοντος. «Ὁ ἀκούων τοῦ Πέτρου, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν τὸν Πέτρον, ἐμὲ ἀθετεῖ.» Μετ' εὐαγγελικῆς δὲ ἐκπλήξεως ἡ τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησία ἤκουσεν ὁμοίως καὶ τοῦ ἑτέρου ἀντευαγγελικοῦ ἀξιώματος, δι' οὗ ὁ κανονικὸς τῆς Δύσεως Πατριάρχης βασιλικῇ ἐνδυσθεὶς πορφύρᾳ, εἰς μερίμνας περιέπεσε κοσμικὰς καὶ ταύτας πολυταράχους καὶ στασιώδεις, ἐναντία πολιτευόμενος πρὸς τὴν ἡμερον καὶ ἀστασίαστον πολιτείαν τῆς θείας διδασκαλίας, ἐπισφραγισθείσης διὰ τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου παραδείγματος, ὅστις ὡς βασιλεὺς ἐμπαιζόμενος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἔλεγεν. «Ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.»

Εἰ δὲ καὶ ὁμολογοῦσα αὐτὴ ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία τὴν σαθρότητα παντὸς πνευματικοῦ λόγου δυναμένου νὰ δικαιολογήσῃ τὴν κοσμικὴν αὐτῆς ἐξουσίαν, οὐχ ἥττον κηρύσσει ἀναγκάστον τὸν κοσμικὸν μετὰ τοῦ πνευματικοῦ συνδιασμόν πρὸς τὸ συμφέρον αὐτὸ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοιοῦτον ἀγῶνα ἐπ' ἐσχάτων ἀνελάβετο ὃ ὁ Κύριος Γυζῶτος διῆχυριζόμενος ὅτι ἄνευ τοῦ θεοκρατικοῦ τούτου συστήματος ἀπόλλυνται αἱ βάσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ ὁμως ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐστηρίχθη καὶ ἐξηπλώθη ἄνευ τοῦ κοσμικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ τῆς Ῥώμης κέντρου· ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ αὐτῆς Ἰδρυτοῦ πλείστας εἶχε καταλάβει χώρας τῆς τε Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, καθ' ὃν χρόνον οὕτε ἐν μνήμῃ ἐφέρετο κέντρον τί ὀρατὸν,

οὕτε πορφύρα βασιλικὴ τοὺς ταπεινοὺς ἐνέδυνεν Ἀποστόλους καὶ ἄνδρας ἀποστολικούς. Ἐν δὲ τοῖς μετέπειτα χρόνοις αἱ θάσεις τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπὶ ὁκτὼ ὅλους ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνας, καὶ ἡ ἐν τῷ καθολικισμῷ αὐτῆς ὀρίσθεισα Ἐκκλησία πᾶσαν ἐνέμετο τὴν Ἑῶαν καὶ Ἑσπερίαν χώραν διὰ μόνης τῆς πνευματικῆς ἐνότητος καὶ τῆς καθολικῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁμοσπονδίας, ἄνευ ὁρατοῦ καὶ κοσμικοῦ κέντρου. Ἡ δὲ κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα συγκριτικὴ τοῦ χριστιανισμοῦ πρόσδος παραβαλλομένη πρὸς τὴν πρόσδον τῆς ἀπὸ τοῦ κοσμικοῦ καὶ ὁρατοῦ κέντρου τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καταδείκνυσιν ὅτι αἱ μεγάλαι μάλιστα καταχρήσεις τῆς πνευματικῆς ταύτης συγκεντρώσεως εἰς ἓνα μόνον τῆς Ἐκκλησίας ποιμένα καὶ πορφύραν βασιλικὴν περιβεβλημένον, παραίτιοι ἐγένοντο ἵνα διαρρήχθῃ ἡ καθολικὴ ἐνότης τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας καὶ χωρισθῇ διὰ τοῦτο ἡ ὁδόδοξος τῆς Δύσεως Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς, καὶ παράξῃ ἐν τῇ Δύσει αὐτῇ τὴν πολυάριθμον Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ὁρθοῦ λογισμοῦ καὶ τῆς Διαμαρτυρησεως! Τοιαῦτα τὰ πικρὰ προϊόντα τῆς πνευματικῆς συγκεντρώσεως ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κανονικοῦ τῆς Δύσεως Πατριάρχου! Ὅτι δὲ ἴδιον ἀπώλεσεν ἡ Ἑλληνικὴ τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησία, τοῦτο ἀπώλεια καθολικὴ λογίζεται τῆς μιᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ἐννοοῦμεν λαοὺς τινὰς τῆς Συρίας, τῆς Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου ἐπιρρέασθέντας καὶ πολλὰ παθόντας τὸ πρῶτον ἐκ τῶν στυγερῶν ἐκείνων τῆς Δύσεως, ἐξ ὧν ἡ τελευταία ἔληξε, ὡς ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς προέλεγε, εἰς τὴν ἐξηκονταετὴ κατάκτησιν τοῦ Βυζαντίου καὶ τὸν κατακερματισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐν τῇ καθολικῇ ταύτῃ ἀπωλείᾳ καταριθμοῦνται καὶ χιλιάδες πολλῶν ὁμογενῶν ἐν ταῖς νήσοις τῶν Ἰονίων καὶ Κυκλάδων καὶ εἴπου ἀλλαχόσε τῆς Μικρασίας καὶ Θράκης, οἵτινες καταπιεσθέντες ὑπὸ τῆς Γενουίνσιου καὶ Ἑνετικῆς κατακτησεως ἡσπάσθησαν τὸ ὁρατὸν καὶ κοσμικὸν κέντρον τοῦ Ῥωμαίου Πατριάρχου καὶ τὰς τούτου καινοτομίας, λητμονήσαντες διὰ τοῦ χρόνου τὴν μητέρα αὐτῶν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ πατρῷα αὐτῶν γλώσσῃ τὰ τῶν ἰδίων Πατέρων γνήσια καθολικὰ διδάγματα τῶν Ἀθανασίων, τῶν Γρηγορίων, τῶν

Βασιλείων καὶ Χρυσοστόμων, καὶ ἐξέτρεφεν αὐτοὺς ἐν τῇ μελιρρύτῳ διδασκαλίᾳ τῆς Ἑλληνίδος γλώσσης, ἐξ ἧς καὶ ἡ Λατινικὴ πάντας παρέλαβε τοὺς πρωτοτύπους καθολικοὺς ὁρους καὶ πᾶσαν μετεγλώττισε τὴν ἐν συλλόγῳ μεθερμηνευθεῖσαν χριστιανικὴν διδασκαλίαν ὑπὸ τὸν ἱερὸν τίτλον Ἑκκλησία καθολικὴ καὶ ἀποστολική. (Ecclesia catholica apostolica).

Οἱ Πατριάρχαι τῆς Ῥώμης ὠφελοῦμενοι ἐκ τῆς ἀσθενείας τῆς ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν ὑπεξουσίῳ Ἐξαρχίας τῆς Ῥαββίνης, ἐν ἣ καὶ ἡ μεγάλη ὑπέκειτο τῆς Ῥώμης πόλις, καὶ τῆς ξένης τοῦ Ἑλληνικοῦ ζυγοῦ δεσποτείας δικαίως διεγειρούσης τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐθνικὴν ἀντιζηλίαν, ἐπιτηδείως ἐδράξαντο τῆς πρώτης δοθείσης εὐκαιρίας ἐκ τῆς ἀναφανείσης νέας αἱρέσεως τῶν Εἰκονομάχων καὶ Εἰκονοκλαστῶν ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, (ἐν ἔτει 717—742) καὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ εὐσεβοῦς Γερμανοῦ Ἀ'. Ἡ ἐθνικὴ λατρεία καταβλήθεισα ὀριστικῶς ὑπὸ τῶν δύο μεγάλων Αὐτοκρατόρων Κωνσταντίνου καὶ Θεοδοσίου, οὐχ ἦττον ἀφῆκεν εἰς τὸν λαὸν τὰς ὕλικας ἀναμνήσεις τῆς ἀρχαίας του λατρείας, ἐξ ἧς μετέφερεν ἀπὸ τοῦ Ναοῦ εἰς τὴν Ἑκκλησίαν πολλὰς ἰδέας καὶ προλήψεις, ἅς τινες μόνος ὁ σοφώτερος πάντων χρόνος ἠδύνατο βαθμηδὸν νὰ ἐξαλείψῃ ὁλοσχερῶς, ἢ νὰ τροποποιήσῃ ἢ διορθώσῃ τὰς ἐθνικὰς ἔξεις καὶ ἔθιμα καὶ ἦθι τοῦ νέου χριστιανικοῦ λαοῦ, οἷα ἦσαν τὰ θυμιάματα, αἱ λυχνίαι, αἱ προσφοραὶ τῶν ἀπαρχῶν, οἱ παντοῖς εἶδους ἀνθοστεφεῖς τῆς Ἐκκλησίας κόσμοι, ἔθιμα ἄλλως οὐδαμῶς προσβάλλοντα τὴν ἐσωτερικὴν λατρείαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ αἱ εἰκόνες αὐταὶ εἰς ἀντικατάστασιν τῶν εἰδώλων. Ἄλλ' ἐν τῇ τῶν εἰκόνων λατρείᾳ ἡ χριστιανικὴ πίστις οὐδεμίαν ἀπέδιδε τιμὴν εἰς τὴν κατεργαζομένην αὐτὰς ὕλην, ὡς ἡ ἐθνικὴ λατρεία, ἀλλ' ἐτίμα καὶ ἐσέβητο ἐν τῇ εἰκόνι αὐτῇ τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ θεοῦ προσώπου εἰς ἀπομίμησιν τῶν ἀγαθῶν καὶ θεαρέστων ἔργων. Εἰ δὲ καὶ ὁμολογουμένως ἡ τῶν εἰκόνων προσκύνησις εἶχε μεταπέσει εἰς καταχρήσεις ἀντιβαίνουσας πρὸς τὰς πνευματικὰς τῆς Ἐκκλησίας δόξας, ὡς καὶ σήμερον ἔτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ Δύσει, οὐδόλως ὁμως καὶ νὰ ἐλαττώσῃ δύνανται τὴν αἰξίαν αὐτὴν τῆς ἀρχικῆς ἰδέας, ἥτις ἐστὶ ἡ διὰ τῶν σεπτῶν

εἰκόνων εἰς τὸ πρωτότυπον μεταβαίνουσα τιμὴ τῆς χριστιανικῆς εὐγνωμοσύνης, μὴ δυναμένη διὰ τοῦτο νὰ συγχισθῇ μετὰ τῆς ἐθνικῆς τῶν εἰδώλων λατρείας, ὡς αὐτὴν συνέχουν οἱ ἀσεβεῖς εἰκονομάχοι καὶ ἐξήλεγχον ὡς τινα ζυλολατρεῖαν καὶ σανιδολατρεῖαν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ἀντὶ τὰς καταχρήσεις αὐτὰς νὰ προσβάλῃ, διαφωτίζων διὰ τῶν νουθεσιῶν τῆς Ἐκκλησίας τί ἀληθῶς ὀφείλει ὁ χριστιανικὸς λαὸς εἰς τὰς ἱερὰς εἰκόνας· ἀντὶ διὰ πάσης νὰ προβῇ συνέσεως εἰς ἔργον ὅσον ἀσεβὲς τοσοῦτον καὶ σπουδαῖον διὰ τὰ ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως σοβαρὰ αὐτοῦ ἀποτελέσματα, ἀφελθεῖς εἰς τὴν παραφορὰν τοῦ πνευματικοῦ φανατισμοῦ μετέπεσεν εἰς τὴν ἀντίθετον ἀκρότητα καταμαρτυροῦσαν τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ, καθ' ἣς πολλάκις καὶ οἱ σοφώτεροι ἐν ἡμῖν μάτην ἠγωνίσθησαν ὀλισθήσαντες εἰς δόξας ἀσυγγνώστους! Τοιαύτην ἔδειξεν ἀδυναμίαν καὶ πορείαν ἀσύνητον καὶ ἀντιχριστιανικὴν καὶ ὁ πρῶτος οὗτος εἰκονομάχος Αὐτοκράτωρ, σπεύσας μετ' ὅσης ἀσεβείας τοσαύτης καὶ φανατικότητος εἰς τὴν παντελεῖ ἰκρίνωσιν τῆς τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκυνήσεως, χωρὶς νὰ διαχωρίσῃ τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς, τὴν εὐσεβῆ δόξαν ἀπὸ τῆς δεισιδαιμονίας, τὸ πνευματικὸν καὶ διδασκτικὸν τῆς τῶν εἰκόνων λατρείας ἀπὸ τοῦ ἐθνικοῦ ὕλισμου τῶν δημωδῶν καταχρήσεων καὶ προλήψεων. Ἐκδοὺς αἴφνης καὶ ἄνευ τινὸς τροποποιήσεως τὸ τῆς εἰκονοκλασίας διάταγμα, πλήρης δρακοντίου αὐστηρότητος καὶ καταδιωκτικοῦ πνεύματος ἐφαμίλλου πρὸς τοὺς ἀρχαίους τῆς Ἐκκλησίας διωγμούς, διάτασεν ἵνα διὰ παντὸς θεμιτοῦ καὶ ἀθεμίτου μέσου, βίας, καὶ θανάτων, καὶ αἵματος, αἶρωνται αἱ σεπταὶ εἰκόνες ἢ θραύονται καὶ καίωνται ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, ἐν τοῖς μοναστηρίοις, ἐν παντὶ οἴκῳ εὐκτηρίῳ καὶ ἐν παντὶ δημοσίῳ καὶ ἰδιωτικῷ καθιδρύματι, μέχρις αὐτῶν τῶν ἱερῶν λειψάνων τῶν τῆς πίστεως μαρτύρων καὶ ἁγίων!

Τὸ αὐτοκρατορικὸν τοῦ Λέοντος διάταγμα ἀποσταλὲν καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπομένως καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ὑποκειμένην εἰς αὐτήν, ἤτοι εἰς τὴν Σικελίαν, εἰς τὸ δουκάτον τῆς ἀνω καὶ κάτω Καλαβρίας, εἰς τὸ δουκάτον τῆς Νεαπόλεως καὶ Γαέτης, καὶ εἰς τὴν Ἑξαρχίαν τῆς Ραββένης εἰς ἣν καὶ ἡ ῥωμαϊκὴ δημοκρατία

ἐπέκειτο, διήρесе τὸν ὑπήκοον λαὸν εἰς δύο ἀντιθέτους δόξας καὶ φατρίας, τὴν τῶν εἰκονομάχων καὶ εἰκονολατρῶν, καὶ πανταχόσε τῆς Αὐτοκρατορίας σπουδαίας παρήγαγε κοινωνικὰς ταραχὰς μέχρι ἐντελοῦς ἀναστατώσεως καὶ αἵματοχυσίας. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας αἵρεσιν καὶ τὸν ἀπαινῇ τοῦτον διωγμὸν, οἱ ὑπηρετῶν τοῦ διατάγματος πολλὰ κατέστρεφον κειμήλια τῆς ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας, ἐξ ὧν τὰ μὲν κατεθραύοντο καὶ εἰς πῦρ παρεδίδοντο, τὰ δὲ ἐκπατρισθέντα εἰς τὴν καλλιτέχνην μετηνέχθησαν Ἰταλίαν, ἐνθα ἡ μεμακρυσμένη καὶ ἀδύνατος διὰ τοῦτο κεντρικὴ τοῦ Βυζαντίου Κυβέρνησις, ἀνίσχυρος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀσεβοῦς διατάγματος, ἐπέφερε τὴν ἀπόσπασιν καὶ ἐντελῆ χωρισμὸν τῆς Ἰταλικῆς Ἐξουσίας καὶ τῆς μικρᾶς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας, καὶ προπαρεσκευάσεν οὕτω τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων Πατριαρχῶν ὑποτελῶν μέχρι τοῦδε ὑπηκόων τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Κατὰ τὸν εἰκονομάχον τοῦτον τῆς Ἐκκλησίας διωγμὸν ἡ μεγάλη καὶ Οἰκουμένη τῆς Κωνσταντινουπόλεως θεολογικὴ Σχολή, ἡ ἄλλως διὰ τὸ σχῆμα αὐτῆς Ὁκτάγωνον καλουμένη, δώδεκα ἔχουσα ἑδρας Καθηγητῶν, καὶ πολύτιμον περικλείουσα βιβλιοθήκην ἐξ 120 χιλιάδων τόμων, ἐν οἷς καὶ ἡ χρυσοῖς γράμμασι ἐν μεμβράνῃ γεγραμμένη Ἰλιάς καὶ Ὀδύσσεια, ἐγένετο παρανάλωμα πυρός, συναπολεσθέντων καὶ τῶν ἐν αὐτῇ οἰκούντων Καθηγητῶν. (α)

Εἰς μάτην ἀνθίσταται ὁ ἑβδομηκονταετής τῆς Ἐκκλησίας γέρον, ὁ Πατριάρχης Γερμανός. Ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων, λέων καὶ τὴν καρδίαν, οἷος καὶ ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἀνεδείκνυτο, οὔτε ἐκ τῆς αἵματοχυσίας καὶ τῶν βασάνων καμπτόμενος,

(α) Οἱ μὲν εἰκονολάτραι ἀποδίδουσι τὴν πρυκαίαν τοῦ Ὁκτάγωνου εἰς τὸν Λέοντα, ἐκδικούμενον οὕτω τοὺς Καθηγητὰς μηπειθόμενους ἵνα κυρηχθῶσι κατὰ τῆς εἰκονολατρίας· οἱ δὲ εἰκονοκλάται καὶ εἰκονομάχοι εἰς τυχαῖον γεγονός, συκοφαντίαν ἀποκαλοῦντες τὴν τῶν ἐναντίων γῶμην. Ἐν δὲ τοῖς μᾶλλον διακριθεῖσι τότε ἐπὶ τῇ ὀρθοδοξίᾳ μνημονεύονται καὶ οἱ τῶν Κυκλάδων νήσων κάτοικοι, οἵτινες καὶ στολίσκον ἐξοπλίσαντες ἐξώρμησαν πρὸς τὸν Ἑλλησποντον, εἶθι καταναυμαχηθέντες ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου διεσκορπίσθησαν ἀπρακτοὶ ἐν τῇ θερμῇ αὐτῶν ἰδέᾳ τῆς τοῦ θρόνου τοῦ Λέοντος ἀνατροπῆς.

οὔτε εἰς τὰς εὐσεβεῖς ἐνδίδων διαμαρτυρήσεις τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ καὶ τοῦ τῆς Ῥώμης Γρηγορίου, ἀπηνέστερος ἐξώρμα εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁμως κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὁ τῆς Ἐξαρχίας Ῥαββένης καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας λαός, θερμαινόμενος ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου ζήλου τοῦ Πάπα Γρηγορίου β'. καὶ τὴν πρὸς τὴν ξένην τῶν Γραικῶν δυναστείαν ἐθνικὴν ἀντιζηλίαν του νὰ ἐκπληρώσῃ δικαίως ἐπιποθῶν, ὠφελούμενος ἐκ τῆς ἀδυναμίας τῆς αὐτοκρατορικῆς τοῦ Λέοντος φρουρᾶς ἐγείρεται εἰς ἐπανάστασιν, θραύει τὰς εἰκόνας αὐτοῦ (α) καὶ διώκει τὸν Νομάρχην Ῥώμης καὶ αὐτοκρατορικὸν τῆς Ῥαββένης Ἐξαρχον, τὸν Ἑλληνα Παῦλον καταφυγόντα εἰς Βενετίαν. Ὁ Πάπας Γρηγόριος ἐπιδεξίως δραξάμενος τῆς οὕτω δοθείσης εὐκαιρίας κηρύσσεται ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου λαοῦ τιμητικὸς ἐπίτροπος τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας, καὶ τὸ τιμητικὸν τοῦτο ἀξίωμα ἡ πρώτη ἐγένετο βαθμὶς πρὸς τὴν κοσμικὴν καὶ βασιλικὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥώμης Πατριαρχῶν. Καὶ τὴν μὲν Ἐξαρχίαν καταλαμβάνουσιν οἱ Λογγοθάρδοι, ἔθνος Γερμανικὸν τῆς Βορείου Ἰταλίας κατεξουσιάζον, οὕτω κληθέντες δι' ὃ ἔφερον μακρὸν γένειον, (lunga-barba) καὶ κατατροπώσαντες τὸν Βυζαντινὸν στρατὸν ἐκ νέου ἀποσταλέντα εἰς καθυπόταξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐπαρχίας, τὴν Ῥώμην στενῶς ἐπολιόρχουν οἱ αὐτοὶ Λογγοθάρδοι. Ὁ τότε Πάπας Στέφανος Γ'. ἀποθανόντος τοῦ Γρηγορίου, ἰκετεύσας θερμῶς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Γαλλίας Πιπίνον δι' αὐτοπροσώπου πρεσβεύσεως ἵνα δράμῃ εἰς βοήθειαν τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, κατώρθωσεν οὕτω

(α) Ἐφ' ὅσον ἡ Ῥώμη ἔμενεν ὑπὸ τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, κατὰ πᾶσαν ἀναγόμεναι νέον Αὐτοκράτορος ἐστέλλοντο ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως αἱ εἰκόνες αὐτοῦ τε καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἐξαρχον τῆς Ῥαββένης καὶ τὸν Νομάρχην Ῥώμης, ὅπου καὶ ἐτίθεντο ἐν τῇ βασιλικῇ αἰθούσῃ (Basilica) τῶν Ἀνακτόρων τοῦ Λατεράνου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Πάπας μετὰ τῆς Γερουσίας, τοῦ κλήρου, καὶ τοῦ λαοῦ, μετέβαινον εἰς τὸ Λατεράνον προσφωνοῦντες ἐνώπιον τῶν εἰκόνων τοῦ Αὐγούστου καὶ τῆς Αὐγούστης τὸ αὐτοῦ ἑλάνθησον, Χριστὲ ἐπάκουσον καὶ ἀναπέμποντες τὰς συνήθεις ζητωκραυγὰς. Συγχρότως δὲ ὁ Πάπας ἔγραφε καὶ συγχαρητήριον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν νέον τοῦ Βυζαντίου Αὐτοκράτορα ὑπὲρ μακροβιότητος καὶ πολυχρονίου βασιλείας.

διὰ τῶν Γαλλικῶν ὀπλων τὴν μὲν πολιορκίαν τῆς Ῥώμης νὰ διαλύσῃ, νὰ ἀφαιρέσῃ δὲ τὴν Ἑξαρχίαν ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν καὶ Λογγοβάρδων (ἐν ἔτει 765), ἣν ὁ Πιπῖνος ἐδῶρσεν εἰς τὸν Πάπαν μετὰ τοῦ κοσμικοῦ τίτλου καὶ ἀξιώματος «Κυβερνήτης καὶ Πατρίκιος τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας». Ὁ τοῦ ἀποθανόντος Λέοντος υἱὸς καὶ διάδοχος Κωνσταντῖνος πέμψας πρέσβεις ἐπαιτιᾶτο ἐπὶ τοῖς γενομένοις· ἀλλ' ὁ Πιπῖνος ἀπήντησεν ὅτι ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἐνεργηθεῖσα ὑπὲρ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου καὶ πρὸς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, ἐπιβάλλει αὐτῷ τὸ ἱερὸν καθήκον ἵνα πιστῶς διατηρήσῃ τοὺς πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἔδραν δοθέντας ὅρκους καὶ πίστεις αὐτοῦ, ὑπὲρ τῆς ἐξασφαλίσεως καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον προστασίας τοῦ ἱεροῦ κληροδοτήματος καὶ πατριμῶνός του.

Τὸ τοῦ Πιπίνου τοῦτο πρὸς τὴν ἀγίαν τῆς Ῥώμης ἔδραν κληροδότημα, δι' οὗ διέθετο κατὰ βούλησιν καὶ ὑπέταττεν εἰς τὸν κανονικὸν τῆς Δύσεως Πατριάρχην λαοὺς καὶ πόλεις ὁλοκλήρους, αὐξηθὲν ἔπειτα διὰ νέων ἀρπαγῶν καὶ νέων προσφορῶν ὑπὸ τοῦ Γάλλου αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ μεγάλου, (ὅστις διεδέχθη τὸν ἀποθανόντα Πιπῖνον ἐν ἔτει 768 βασιλεύσας μέχρι τοῦ ἔτους 814) ἀπετέλεσε καὶ ἀποτελεῖ τὸ διαβόητον πατριμῶνιον (κληροδότημα) τοῦ ἀγίου Πέτρου! Καὶ δὴ τοῦτο τὸ τῆς πολιτικῆς ἀποστασίας ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐξουσίας, καὶ τὸ τῆς κατακτήσεως δικαίωμα εἰς θεῖον μεταβληθὲν δίκαιον, (ἄπαγε τῆς βλασφημίας!) ἐγένετο καὶ γίνεται ἔτι ὑπ' ὅψιν ἡμῶν αὐτῶν παραίτιον τοσούτων κοινωνικῶν δυσπραγιῶν, διὰ τὸν ἀπλούστατον καὶ φυσικότατον λόγον ὅτι αὐταὶ ἐκεῖναι Ἑξαρχίαι ἐπανῆλθον εἰς τὸν νόμιμον τῆς Ἱταλίας βασιλείας, καὶ μέλλει νὰ ἐπανέλθῃ καὶ τὸ λοιπὸν Ῥωμαϊκὸν κράτος εἰς τὴν νόμιμον αὐτοῦ καὶ ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἱταλικῆς ἐνότητος!

Ἐάν οἱ γενναῖοι τῆς Γαλλίας πολέμαρχοι καὶ δεισιδαίμονες ἅμα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἔδρας προστατάται, Πιπῖνος καὶ Κάρολος ὁ μίγας, (α) ἠδύναντο νὰ προτίδωσιν ὁποῖον ἐν τῇ ἀπλό.

(α) Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος βασιλεύσας 47 ἔτη καὶ ἀποθάνων εἰς ἡλικίαν 72 ἐτῶν, (ἐν ἔτει 814) μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάπαυσιν τῆς ἐν τῇ Δύσει βαρβαρότητος, ἐνθέρμως προστατεύσας τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα. Ἐραστής τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης πολλὰς ἀπεστήθιξε λέξεις ἑλληνικὰς, πολλῶν διέταξε τὴν μετάφρασιν διδαχῶν

τητι τῆς χριστιανικῆς αὐτῶν καρδίας ἰδρουν θεοκρατικὸν οὐ-
κοδόμημα, ἐξ οὗ κατέρχοντο εἰς τὴν χριστιανικὴν Δύσιν

τῆς ἑλληνικῆς Πατρολογίας, καὶ πολλοὺς περσεκάλεσεν ἐξ
Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας πεπαιδευμένους ἄνδρας, ἐν οἷς καὶ δύο ἑλλη-
νας Ἐπισκόπους λαβόντας τὰς ἐπισκοπὰς τοῦ Σελισδοῦργου καὶ τῆς
Λύγούστης, τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας εἰσέτι μὴ διχοστατούσης. Τοῦτον
τὸν Κάρολον ἐξήτησεν εἰς γάμον ἡ χηρεύουσα τοῦ Βυζαντίου Αὐτοκρα-
τορίσσα Εἰρήνη, Ἀθηναία τὴν πατρίδα, δευτέρα σύζυγος τοῦ
εἰκονομάχου Λέοντος καὶ ἡδὴ ἐπίτροπος τοῦ ἀνελίκου αὐτῆς υἱοῦ
Κωνσταντίνου. Συνεφώθησαν δὲ ἀμφότεροι ἵνα παρὰ τοὺς γαμικοὺς
δεσμοὺς εἰς ἓν συνδέσῃσι Κράτος καὶ τὴν πολιτικὴν τύχην τῆς Ἀνα-
τολῆς καὶ Δύσεως, ὅπερ καὶ ἀποκαλυφθὲν ἐν ταῖς πολιτικαῖς Κρύπταις
τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπέφερε τὴν ἐκθρόνισιν καὶ ἐξόριον τῆς Εἰ-
ρήνης καὶ τὴν διάλυσιν τῶν μελετωμένων αὐτοκρατορικῶν γάμων.
Βασιλεύουσα ἡ Εἰρήνη συνεκάλεσε ἐν Νικαίᾳ (τὸ 787) τὴν ἐδόμην
καὶ τελευταίαν οἰκουμένην Σύνοδον πρὸς ἀνάσθηλυσιν τῶν εἰκόνων,
καὶ ἀποθανοῦσαν ἡ Ἐκκλησία εὐγνώμων εἰς τὸ εὐσεβεῖς αὐτῆς ἔρ-
γον κατέταξεν ἐν ταῖς ἀγίαις. Ἐπὶ τοῦ μνησθέντος Καρόλου, ἐπιστη-
θίου φίλου καὶ θερμοῦ προστάτου τοῦ συγχρόνου Πάπα Λέοντος τοῦ
τρίτου, ἐφόρεσε πρῶτος ὁ Πάπας οὗτος βασιλικὸν διάδημα, ἐτύπωσε
ἐπὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ νομισμάτος τὸ « Dominus Noster » τίτλος διδόμενος
εἰς Αὐτοκράτορας καὶ Βασιλεῖς, καὶ προπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ κλήρου
καὶ τῶν ἀρχόντων εἰσηλθεῖν, ἐν μέσῳ χυδαίου λαοῦ ζητωκραυγοῦντος
τὴν μέλλουσαν δουλείαν του, εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ τὰ Πατριαρχεῖα
τοῦ Λατερανοῦ, ἔνθα ἀνεκηρύχθη πολιτικὸς ἄρχων τῆς ῥωμαϊκῆς δη-
μοκρατίας, (ἐν ἔτει 814) ἥτις μόνον τὸν ἐξωτερικὸν διέσωζε τύπον τῆς
ἀρχαίας δημοκρατίας, ἀποβαλοῦσα τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ζῶσαν ψυχὴν
τῆς μεγάλης ἐκείνης καὶ ὑπερηφάνου πολιτείας! Οὗτος ἐστὶν αὐτὸς
ἐκεῖνος ὁ Πάπας Λέων γ'. οὗτινος ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ
τῆς πρὸ σθ' αἰ. κεφαλαίῳ, ὁ ἀποκηρύξας τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐν
Γαλλίᾳ συστάσεως Συνόδου ὑπὸ τοῦ ἰδίου τούτου Καρόλου πρὸς ἀπο-
δοχὴν τῆς ἐν τῷ συμβόλῳ ἰσπανικῆς καινοτομίας. Ὁ αὐτὸς Πάπας
κατέταξε τὸν Κάρολον μέγαν ἀποθανόντα δύο ἔτη πρὸ αὐτοῦ
(814) ἐν τοῖς ἀγίοις, δι' ὅσας ἐποίησατο πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς
Ῥώμης, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, εἰς τὴν κοσμικὴν φιλαρχίαν τοῦ Ῥώμης
Πατριάρχου, μεγάλας προικοδοτήσεις ὁλοκλήρων πόλεων πρὸς κατα-
πάτησιν τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων τοῦ ὡς ἀγέλη προβάτων πρὸς τὸν
ἀκτήμονα Πέτρον κληροδοτηθέντα λαὸν τοῦ ῥωμαϊκοῦ δουκάτου. Εἰς
τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης ὁ Κάρολος ἐδωρήσατο καὶ ἀργυρὰν τρά-

πυρὸς καὶ αἵματος δοκιμασίαι κατὰ τὴν ἀνιέρων ἐκείνην τῶν ἱερῶν δικαστηρίων εξέτασιν, καὶ ὁ ἱερὸς μανδύας τοῦ Ποντίφηκος εἰς αἷμα ἐβάφη χιλιάδων καθολικῶν τέκνων τῆς μεγαλομάρτυρος Ἰταλίας, τὸν καλὸν ἀγωνιζομένης ἀγῶνα κατὰ τῆς κοσμικῆς τυραννίδος τῆς ῥωμαϊκῆς ἑδρας, ἥτις ση-μαιοφόρος κατέστη τῆς αὐστριακῆς ἐν Ἰταλίᾳ λογχοκρατίας! Εἰ τοιαύτην ἠδύναντο ἔχειν προαίσθησιν οἱ τῆς Φραγκίας ἐκεῖνοι ἔνδοξοι ἄλλως ἡγεμόνες, ἤθελον μᾶλλον καταρᾶσθαι ἑαυτοὺς ἢ ἄφειν αἰτεῖσθαι ἁμαρτιῶν δι' ὅμοια παρὰνομή-ματα, καθαγιασθέντα παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης ἥτις τὴν ἀπεχθιστέραν ἀκολουθοῦσα ἀντεθνικὴν πρὸς τὴν Ἰταλίαν πολιτικὴν, ἀκολουθεῖ ἅμα καὶ τὴν ὑβριστικωτέραν πορείαν πρὸς τὴν ἱεράν τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας καθολικὴν παρὰ-δοσιν.

Τοιοιούτῳ ὁ λεγόμενος καὶ ἀπὸ τῆς πεφωτισμένης Δύ-σεως λατρευόμενος ὡς τοποτηρητῆς ἡ βικάριος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, (ἄπαγε τῆς βλασφημίας!) μὴ ἀρκούμενος εἰς τὸ πρωτεῖον τῆς ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς, ἥς παρ' αὐτῆς ἔτυχε τῆς ἐν συλλόγῳ Ἐκκλησίας χάριν τῆς ἑαυτοῦ ἑδρας ἀρχαίας πρωτεύουσας τοῦ νέου Ῥωμαϊκοῦ Κράτους· οὐδὲ στέργων τὴν τοῦ Πέτρου καὶ τῶν συναποστόλων αὐτοῦ ἀκτήμοσύνην καὶ ταπεινότητα, ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος παρήγγειλλεν αὐτοῖς, ἤρπασε τὰ ἱερά δικαιώματα τοῦ ῥωμαϊκοῦ λαοῦ, ἐξεμετάλ-λευσε τὴν εὐπιστίαν τῶν Γάλλων Αὐτοκρατόρων, καὶ τὴν ἀρπαγὴν ταύτην τὴν δι' ἀποστασίας καὶ κατακτήσεως νομο-ποιηθεῖσαν, ἀντὶ νὰ τὴν ἀποδόσῃ ὡς πνευματικὸς Πατὴρ εἰς τὸν νόμιμον αὐτῆς κληρονόμον καὶ ἰδιοκτήτην, τὸν λαόν, τὴν οἰκιοποιήθη αὐτὸς καί, ὅπερ χεῖρρίστον, ἀνήγαγεν εἰς θεῖον δίκαιον, ἰδρύσας τὴν εὐαγγελικῶς πολεμουμέ-νην κοσμικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν! Συνταράξας δὲ καὶ συντα-ράσσων ἔτι σήμερον τὸν καθολικὸν κόσμον τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης χάριν τοιαύτης ἐξουσίας, ἐμπορευόμενος τὴν δου-λείαν λαοῦ συναισθανομένου καὶ ἐξαιτουῦντος τὰ ἀπαράγρα-πτα δίκαια τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ ἀποκαταστάσεως, καὶ κατα-σοφιζόμενος τὸ γελοῖον κληρονομικὸν δίκαιον τοῦ ἀκτήμονος Πέτρου καὶ τοῦ « μ ἡ ἔ χ ο ν τ ο ς π ο ὦ τ ἡ ν κ ε φ α -

πεζαν ἐν ἡ ἐγγέλνυτο ἡ ἐπτάλοφος Κωνσταντινούπολις, καὶ ἑτέραν ὁμοίαν εἰς τὴν τῆς Ῥαβδόνης ἐν ἡ ἐγγέλνυτο ἡ ἑπτάλοφος Ῥώμη.

λὴν κλίνα· Κυρίου, ἑξαπατᾷ ὁλόκληρον πεφωτισμένον κόσμον ἐν μέσῳ τοῦ πανταχόθεν ἀνευφημιζομένου πολιτισμοῦ, καὶ ἐκφοβίζει μονάρχας καὶ ἰσχυροὺς τῆς γῆς ὥσαντι ἔζωμεν ἐν τῇ μεσαιωνικῇ βαρβαρότητι καὶ εὐπιστίᾳ!!! Ἄλλ' ἴσως τὰ δύο ἐστεμμένα τέκνα τῆς καθολικῆς τῆς Δύσεως Ἐκκλησίας καὶ βασιλεῖς δύο ἐνδόξων καὶ ἀδελφῶν λαῶν, τὸν θώρακα ἐνδυόμενα καὶ τῆς ἀποστολικῆς εὐσταθείας νέοι ἀποδειχθῶσι προστάται τῆς ἱερᾶς καθολικῆς Παραδόσεως, διαχωρίζοντες τὴν κοσμικὴν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας, καὶ τὴν θείῳ δικαιώματι ἀπὸ τῆς κανονικῆς Πατριαρχείας καὶ Παπῶν. Οὕτω πληροῦνται καὶ οἱ εὐσεβεῖς πόθοι τοῦ Πίου ἐννάτου, εἰ ὀρθοδόξως ἐπιδιώκει οὐχὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὴν ἔνωσιν τῶν διεστωσῶν Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ποίμνην τῆς μιᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, συνῶδ' ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους καὶ μόνους καθολικοὺς θεσμοὺς τῆς ἱερᾶς καθολικῆς παραδόσεως, ἧς ἐπιλήσμονες ἢ καὶ ἀμαθεῖς καταφαίνονται οἱ ὑπαγορεύσαντες εἰς τὸν Πίον καὶ συγγράψαντες τὴν ἀντικαθολικὴν ἐκείνην προσλαλιὰν τῆς 6 Ἰανουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους.

Τοιαῦτα τὰ διαχωρίζοντα τὸν ἑλληνικὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καθολικισμόν ἀπὸ τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἐν τῇ Δύσει καθολικισμοῦ, καὶ τοιοῦτον τὸ ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπελθὼν ἀξιοθρήνητον σχίσμα, προκαλεσθὲν ἐκ τῆς ἐπιμονῆς τῆς ἀγίας τῆς Ῥώμης Ἑδρᾶς εἰς τὴν δόξαν τῆς καινοτομίας καὶ τοῦ καθολικοῦ νεωτερισμοῦ, μάτην ἐπαιτιωμένης τοὺς Ἕλληνας Ἱεράρχας, τοὺς φωστῆρας τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, Φώτιον καὶ Μάρκον τὸν Ἐφέσου! Ὁ Πῖος ἔννατος ἀντὶ ἑαυτὸν νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν καθολικὴν ἔνωσιν, ἐξομολογούμενος ὡς ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας τὴν καθολικὴν ἀλήθειαν, αἰτίους σχίσματος τοὺς εὐσεβεῖς ἐκείνους ἀποκαλεῖ Πατέρας, τοὺς εὐσεβεῖς ἐκείνους τῆς καθολικῆς Ὀρθοδοξίας κήρυκας, λησμονῶν ὅτι πᾶσα αὐτοῦ ἐν τῇ προσλαλιᾷ λέξις καὶ πᾶσα περίοδος τρανώτατα ἐξέλγεται ἀπὸ τοσούτων τῆς ἱστορίας μνημείων, σεβαστῶν διὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀξιοπίστων καὶ ἀδιαφιλονεικῶν μαρτυριῶν, ὅσαι καὶ ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ ὀπισθεν ἐξετέθησαν.

Ὁ ἑλληνικὸς ἄρα τῆς Ἀνατολῆς καθολικισμὸς, πλὴν τοῦ ὅτι ἱερά ἐστὶ κοιβώτός τῶν λαμπροτέρων ἔργων καὶ μνημείων

τῆς ἑλληνικῆς εὐφυΐας, καὶ εἰρηνοποιὸν ἐστὶ σύμβολον τῆς πολιτείας καὶ κοινωνίας, οὔτε δυαὶ δουλεύων Κυρίοις, Θεῷ τε καὶ Μαμμωνᾷ, οὔτε τὰ τῷ Καίσαρι καὶ τῷ Θεῷ προσήκοντα παραγωνρίζων ! Καὶ οὕτως ὁ ἐν γένει Ἑλληνισμὸς φύσει ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐλεύθερος καθὼ ἄγευστος παντὸς τιμαριωτικοῦ στοιχείου, ἀντιδρῶντος πρὸς τὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς φύσεως ἀνθρώπινον ἰσότητα καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀπορρέουσαν πολιτικὴν δικαιοσύνην· καὶ ἐν συνειδότητι ἐλεύθερος ἐν τῇ καθολικῇ τῆς Ἐκκλησίας θεσμοθεσίᾳ, ὡς τις ἀστήρ φωτεινὸς καὶ λάμπων ἐξ Ἑώας ἀνυφοῦται ἀποστελλόμενος ἵνα καταφωτίσῃ καὶ πάλιν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ κοινωνίαν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ καθοδηγήσῃ τὰ ἔθνη αὐτῆς εἰς τὸν τῆς ἐνότητος σύνδεσμον, κέντρον ὁμοσπονδικὸν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν ὀρίζων, καὶ κέντρον πολιτικὸν τὸν ἀρχαῖον καὶ οἰκεῖον αὐτῆς κατασταίνων ἑλληνικὸν πολιτισμόν!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περὶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου.

Ἡ ἀμείλικτος ἀλαζονεία τῶν Παπῶν Νικολάου α'. καὶ Ἀδριανοῦ β'. μετὰ θρασύτητος ἀπλέτου νὰ καθιερώσῃσι προτιθεμένων τὸ ἀνυπόστατον θεῖον δέκασιον τὸ διὰ τοῦ Πέτρου παρὰ τοῦ Κυρίου δῆθεν δωρηθὲν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους Ῥώμης, τοῦ εἶναι αὐτοὺς κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ κυριαρχικῶς ποιμαίνειν αὐτήν, εἶπετο δικαίῳ τῷ λόγῳ νὰ διερεθίσῃ τῆς Ἑλληνικῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἐκκλησίας τὴν καθολικὴν εὐσέβειαν, καὶ νὰ ὀπλίσῃ τὸν τοῦ Φωτίου ἀκλόνητον ζῆλον πρὸς τὴν ἱεράν τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας Παράδοσιν καὶ τοὺς πατρώους θεσμοὺς τῆς ἐν συλλόγῳ καθολικῷ διερχομένης χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἥτις πανταχόθεν, ὡς ἴδωμεν, ἐξελέγχει τὸν ἀντευαγγελικὸν τύπον τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἑδρας καὶ τὰς ἀνυποστάτους αὐτῆς ἀξιώσεις. Αὕτη ἡ πρώτη ἐστὶ καὶ κυρία αἰτία ἡ ἀπὸ τοῦ ἐννάτου αἰῶνος δεινώσασα τὴν παλαιτέραν ὕφισταμένην ἐθνικὴν ζηλοτυπίαν ἀναμέσον τῶν δύο Πατριαρχικῶν Ἑδρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ῥώμης, τῆς μὲν πρωτευούσης τῆς νέας Ῥωμαϊ-

κῆς Αυτοκρατορίας, τῆς δὲ περιελθούσης· εἰς ὑποτελῆ τοῦ Βυζαντίου ἐπαρχιακὴν πόλιν. Οἱ Ῥωμαῖοι Ποντίφηκες ἀδίκως ταραχθέντες εἰς τὸν οἰκουμενικὸν τίτλον ὃν πρῶτος ἀπέδωκεν ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ β'. εἰς τὸν πατριάρχην τῆς βασιλίδος πόλεως· (ἦν γὰρ καὶ ἐστὶ μέχρι σήμερον ὁ τίτλος οὗτος ἀπλῶς τιμητικὸς βαθμὸς οὐδὲν συνεπαγόμενος ἐξαιρετικὸν προνόμιον πνευματικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας) προέβησαν πέραν τῶν νενομισμένων ὁρίων τῆς καθολικῆς ἀληθείας καὶ τοσοῦτον, ὥστε ἔπλασαν τὸ καθολικὸν ἐκεῖνο ψεῦδος τῆς γενικῆς ἐποπτείας καὶ τοῦ παγκοσμίου κύρους τῆς τῶν Ῥωμαίων Πατριαρχικῆς Ἑδρας, μεταπεσόντες εἰς χεῖρρόνα ὢν πρότερον ἐξήλεγχον φιλαρχικῶν τάσεων τῆς Πατριαρχικῆς Ἑδρας Κωνσταντινουπόλεως. Τείνοντες οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι Ποντίφηκες ἵνα ἀνυψώσῃ εἰς πνευματικὴν πρωτεύουσαν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τὴν ἡδὴ ἐπαρχιακὴν τῆς Ῥώμης πόλιν, καὶ ἀπαιτοῦντες ἐπομένως τὴν ὑποταγὴν τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, πολὺ ἀπέιχον τῆς ἐν τῇ Πίστει ἐνότητος· ἡ γὰρ παρ' αὐτῶν προβαλλομένη μέχρι σήμερον οὐδὲν ἕτερον ἢ δουλικὴ ἐστὶ ὑποταγὴ καὶ ἐκλατινισμὸς τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς καὶ μητρὸς καὶ διδασκάλου τῆς Ῥωμανοκαθολικῆς! Οὕτω ἡ ἐκ φιλοδοξίας τὸ πρῶτον ἀρξαμένη ἔρις ἀναμέσῃ τοῦ Βυζαντινοῦ καὶ τοῦ Λατεράνου Πατριαρχείου, (α) παρήγαγεν ἔπειτα διὰ τῆς πορείας τοῦ χρόνου τὸ ἀσυμβίβαστον τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας σχίσμα, ὅπερ σήμερον καθίσταται εὐχερέστερον εἰς τὴν λύσιν αὐτοῦ διὰ τῆς ὑποφωσκόμενης ἐν τῇ Δύσει ἀγαθῆς τάσεως πρὸς τὴν ἀρχέγονον ἐκείνην καὶ μόνην καθολικὴν τῶν Ἐκκλησιῶν Ἐνωσιν, ἀντίθετον πρὸς τὴν προτεινομένην ὑπὸ τοῦ Ῥωμάνου Ποντίφηκος ὑποταγῇ.

Τὸ μέγα ἄρα τοῦ ἡμετέρου Φωτίου ὄνομα, μέγα ἐν τῇ κα-

(α) Τὸ Πατριαρχεῖον τοῦ Λατεράνου, διὰ τὸ ἐνταῦθα οἰκεῖν τὸν Πατριάρχην Ῥώμης, ἦτον ἐν τῶν ἀρχαίων μεγάρων τῆς Ῥώμης οἰκοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Λατεράνου, ἐνδὸς τῶν πλουσιωτέρων Ῥωμαίων συγχρόνων τοῦ Αὐγούστου, τὸ ὁποῖον ἐν τοῖς ὑστερον χρόνοις ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ἐδωρήσατο εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ῥώμης. Ἐκτοτε κατέκουν ἐν αὐτῷ οἱ τῆς Ῥώμης Ἐπίσκοποι οἱ λαβόντες τὸν ὁμοταγὴ τίτλον τοῦ Πατριάρχου καὶ Πάπα, ἡποὶ Πατρός.

θολικῇ εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ, καὶ δι' ὃν ἐν τοῖς ἄλλοις ἡγωνί-
 σατο ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν διδαγμάτων τῆς καθολικῆς
 παραδόσεως· καὶ μέγα ἐν τῇ ἑλληνικῇ τῆς Ἀνατολῆς Ἐκ-
 κλησίᾳ δι' ἣν ἰδρύσει κρηπίδα τοῦ ἐλευθέρου αὐτῆς ἀξιώματος
 ἐν τῇ ὁμοσπονδικῇ τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας πολιτείας, πρὸς ἀν-
 τίθεσιν τῆς ἐκ τοῦ τότε τῆς Δύσεως βαρβαρισμοῦ γεννηθείσης
 πνευματικῆς συγκεντρώσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας·
 μάτην ἐπέσυρε καὶ ἐπισύρει μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν
 τὰς ὑβριστικὰς συκοφαντίας τῶν ῥωμανοκαθολικῶν συγγρα-
 φέων, ὁ γὰρ Φώτιος ἄτρωτος ἔμεινεν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀλη-
 θείᾳ, καὶ φαινοτέρα ἢ εὐσεβὴς αὐτοῦ ἀνέλαμψε δόξα! Πρὸς
 τὸν τοιοῦτον τοῦ ἀγιωτάτου Φωτίου εὐσεβῆ ἑλληνισμόν ἐν τῇ
 καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ, καὶ πρὸς τὴν τοιαύτην αὐτοῦ ἀφιλο-
 νεύκητον καθολικότητα ἐφάμιλλος πολλῶ ὕστερον ἀνεδείχθη
 καὶ ὁ ἱερὸς τῆς Ἐφέσου Μητροπολίτης, Μάρκος ὁ Εὐγενικός,
 ὁμοιον ἰδρύσας ὀρθοδοξίας τρόπατον ἐν τῇ συνόδῳ ἐκείνῃ τῆς
 Φλωρεντίας, τῆς συγκροτηθείσης περὶ τὰ ἔσχατα τῆς παρακ-
 μῆς καὶ πτώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ εὐγε-
 νὴς οὗτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως γόνος, εὐγενὴς τὴν καρ-
 διαν καὶ τὰ χριστιανικὰ αὐτοῦ ἦθη, Μάρκος ὁ Εὐγενικός
 ἀδιάφθορος μέχρι τέλους διαμείνας κήρυξ τῆς καθολικῆς ὀρ-
 θοδοξίας, ἀπέναντι τῶν δολίων προσπαθειῶν καὶ παντός δια-
 φθορᾶς μέσου ὅσα ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Φλωρεντίας μετεχειρίσθη
 ὁ τότε Πάπας Εὐγένιος· ἐπέσυρε καὶ ὁ εὐσεβὴς οὗτος τῆς Ἑλ-
 ληνικῆς Ἐκκλησίας ποιμὴν τὰ πικρὰ τῆς ἰησουϊτικῆς συκο-
 φαντίας ὄρελ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πίου ἐννάτου κηρυσσόμενος
 σήμερον ἔτι ὡς δεύτερος μετὰ τὸν Φώτιον τοῦ σχίσματος αἰ-
 τιος, ἐν ᾧ ἐξέδοτο ἀποστολικῶ γράμματι τὴν ἕκτην Ἰανου-
 αρίου τοῦ παρόντος ἔτους, πρὸς αἰώνιαν διαστροφὴν τῆς κα-
 θολικῆς ἀληθείας ὧδε ἀποφαινόμενος· « μετὰ τὸ σχί-
 σμα τοῦ Φωτίου (ἀντὶ τὰ εἶπη τῶν Παπῶν Νικολάου
 καὶ Ἀδριανοῦ β'.) τοῦ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας
 ἀξιοθρηνητοῦ, (καὶ ὁμως μὴ αἰρουμένου ἀπὸ τῆς
 ὁρμαϊκῆς Ἐκκλησίας) οἱ Ποντίφηκες τῆς Ῥώ-
 μης πολλὰς ὑπὲρ τῶν Ἀνατολικῶν κα-
 παβαλόντες προσπαθείας (τούτέστιν ἀξιώ-
 σεις ἀντικανονικὰς καὶ ἀπαιτήσεις ἀνταποστολικὰς) ἐπέ-
 στυχον τοῦ ποθητοῦ σχοποῦ· ἡ ἔγνωσις (ἥτοι

ἢ ὑποταγῇ) τῶν δὲ ἑκκλησιῶν ἀποκατε-
 στάθη ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Φλωρεντίας.
 » Ὁ τε δὲ Μάρκος ὁ Ἐφέσου, ὁ νέος οὖτος
 » Φώτιος (ὁ νέος κήρυξ τῆς ὀρθοδοξίας) ἐπεχείρησε
 » νὰ διασείσῃ τὰ θεμέλια τῆς ἐνώσεως,
 » (τῆς ὑποταγῆς) Οἱ Πάπαι ἐπεδείξαντο ἐξαί-
 » ρητικὴν μέριμναν ὅπως ἐπαναγάγῃσι
 » τοὺς Ἑλλήνας εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν. »
 (εἰς τὴν ὁδὸν τῶν καθολικῶν καινοτομιῶν!) Πρὸς τὴν τοι-
 αύτην προσλαλίαν ἀπαντῶν καὶ ὁ ῥωμανοκαθολικὸς ἱερεὺς
 τῶν Παρισίων, ὁ σεβασμῖος Γεταῖος (Guettée) ἐν τοῖς ἄλλοις
 ὀξολόγοις προστίθεται. Ὁ Πῖος Θ'. παραδέχεται ὡς βεβαίαν
 τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ ἔνωσιν τῶν ἑκκλησιῶν, ἐνῶ εἶναι ἀπο-
 δεδειγμένον ὅτι οὐδὲν ἄλλο διεπράξατο ἢ συμφωνίαν καὶ
 ταύτην ἥκιστα εἰλικρινῇ. » Ἐνταῦθα ὁ σεβασμῖος Guettée
 ἐννοεῖ βεβαίως ἐκείνην τὴν ἥκιστα εἰλικρινῇ διαγωγὴν τοῦ
 ἁγίου τῆς Ῥώμης Πατρὸς Εὐγενίου Δ'. συνισταμένην εἰς παν-
 τὸς εἰδους παραβιάσεις πρὸς ἐξαγόρασιν τῶν συνειδήσεων
 καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ διωκομένου σκοποῦ, ὡς καὶ ὁ Πῖος Θ'.
 λέγει, τοὔτεστι τῆς δουλικῆς ὑποταγῆς εἰς τὸν νέον τοῦτον τῆς
 ἑκκλησίας Κυριάρχην.

Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ καταβληθεῖσαι καὶ καταβαλλόμεναι
 μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν προσπάθειαι τῆς ῥωμαϊκῆς
 Ἑδρας, ὅπως ὑπομνησθῇ καὶ ὁ βασιλεὺς Πατριάρχης
 τῆς Ῥώμης Πῖος Θ'. παριστιῶν αὐτὰς διὰ τοῦ εὐφήμου ὀνό-
 ματος τῆς ἀπλῆς προσπαθείας, ἵνα ἐπιτηδειότερον
 καλυφθῇ ὁ τοῦ ψεύδους ἔλεγχος. Ἀμόνον τὸ προοίμιον τῆς
 προσλαλίας, ὁρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ αἰδέσιμος Γάλλος Guettée,
 » ἄρκει νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ νέα ἐπιστολὴ τοῦ Πίου Θ'. θὰ ἐπι-
 » τύχῃ τόσον τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, ὅσον ἐπέτυχε καὶ ἡ προτέρα
 » ἣν ἔγραψε πρὸς τὴν Ἀνατολήν, ὅτε ἀνέβῃ τὸν θρόνον του. » (α)

(α) Ἡ πρώτη αὕτη ἐπιστολὴ τοῦ Πίου Θ'. περιέχει τὴν γνωστὴν
 ἐκείνην προσευχὴν, ἣν ἡ αὐτοῦ Ἀγιότης διέταξεν ἵνα ἀναγινώσκεται
 εἰς ταῖς ῥωμανοκαθολικαῖς ἑκκλησίαις ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως (τῆς ὑποταγῆς)
 τῶν σχισματικῶν Ἑλλήνων! Εἶχεν δὲ ἐν περιλήψει ὡς ἀκολούθως ἡ προ-
 σευχὴ ἐκείνη. « ὦ Μαρία Παρθένε Ἀσπιλε, ἡμεῖς οἱ δούλοι σου καὶ
 υἱέκνα τῆς ἁγίας ἑκκλησίας, ἱκετεύομέν σε ταπεινῶς ἵνα μεσιτεύῃς

Προτιθέμενοι ἵνα ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ καταδείξωμεν τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς ἐν Φλωρεντίας συνόδου, συγκροτηθείσης ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου προτελευταίου βασιλέως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς πολιτικῆς διηγήσεως τῆς τότε τῶν πραγμάτων καταστάσεως, ἵνα οὕτως εὐχερέστερον ἐννοήσωσιν οἱ ἀναγνῶσαι τοὺς λόγους τοὺς προκαλέσαντας τὴν συγκρότησιν τῆς συνόδου ἐκείνης, ἐν ᾗ ἡ ὑποταγὴ συμφωνήθη τῆς Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καθ' ἣς ὑποταγῆς ὁ αἰμίμητος Ἐφῆσου, Μάρκος ὁ Εὐγενικός, τρανόφθογγον ἤγειρε διαμαρτύρησιν ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας τῶν ἀποστολικῶν καὶ καθολικῶν διδαγμάτων τῆς μιᾶς ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἀκμαία ἄλλοτε καὶ ἑνδοξος ἔντε τῇ πολιτικῇ καὶ κοινωνικῇ αὐτῆς εὐημερίᾳ, τριακοντάκις καταστρέψασα τὰ βαρέα ὄπλα τῶν βαρβάρων φυλῶν τῆς Ἀρκτου, τῆς Μεσημβρίας καὶ τῆς Δύσεως, ταπεινὴ καὶ ἀσθενὴς ἤδη ἔκειτο ὑπὸ τὸν ἑλληνικὸν θρόνον τῶν Παλαιολόγων, μαρτύρων τῆς ἐσχάτης τοῦ Γένους ἀτυχίας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1261—1453, ὅτε ἡ ἑλληνικὴ ἐτάφη ἐλευθερία ὑπὸ τὰ ἡρωϊκὰ ἐρείπια τῆς Ἐπταλόφου, ἡ οἰκογένεια τῶν Παλαιολόγων ὥς τις ἔμφρων Οἰκονόμος διεύθυνε τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς ἤδη καταρρέουσας γηραιᾶς Αὐτοκρατορίας. Ἐνθεν μὲν αἱ Τοῦρκοι ἀπάσης ἐκράτουν τῆς Ἀσίας, καὶ εἰς αὐτὰ κατασκηνώσαντες τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἱδρυον ἤδη τὴν πρώτην ἐν τῇ Εὐρώπῃ πρωτεύουσαν αὐτῶν, τὴν Ἀνδρια-

»παρὰ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, ὅπως καταπέμψῃ τὰς δωρεὰς αὐτοῦ τοῖς »πεπλαγημένοις ἀδελφοῖς ἡμῶν. (τοιαύτη ἡ λυκοφιλία τοῦ ἀγίου Πατρὸς) »τοῖς Σχισματικῶς Ἕλλησι, καὶ ὅπως φωτισθέντες ἀποστραφῶσι τὴν ἀλα- »νησίαν καὶ τὴν πλάνην τοῦ πνεύματος αὐτῶν, (σὺ ρ ε ι ὁ κ λ ε - »π τ η ς τ ῆ ν φ ω ν ῆ ν ν ᾱ φ ύ γ' ὁ ν ο ι κ ο κ ῦ ρ η ς, κατὰ δὴ »τὸ λεγόμενον.) καὶ ἐπιστρέψωσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Καθολικῆς »Ἐκκλησίας (ἀντὶ τῆς ρωματοκαθολικῆς, ἡμεῖς γὰρ ἐσμέν ἐν τῇ ἀρχε- »τύπῳ Καθολικῇ,) ὑπὸ τὴν ἀλάνθαστον φωνὴν τοῦ πρώτου (κα τ ᾱ »τ ῆ ν τ ᾱ ξ ι ν) ποιμένος καὶ διδασκάλου αὐτῆς, τοῦ ὑπερτάτου »ῤωμάiou Ποντίφηκος.» (ὑπέρτατος καὶ ἄκρος τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιερεὺς μόνος ἐστὶν αὐτὸς ὁ Χριστός, οἱ δὲ λοιποὶ ἴσοι ἐν ἴσοις.)

νοῦπολιν, ὑπὸ Ἀμουράτην τὸν πρῶτον, ἐν ἔτει 1360. Ἐνθεν δὲ τὰ τέκνα τῆς Ἰταλίας, οἱ Βενετοὶ καὶ Γενουέσιοι, τῶν Γάλλων ἤδη διωχθέντων ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Μικρασίᾳ καὶ Θράκῃ κατακτήσεων, ἐδέσποζον τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους, τῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς μέχρι Θεσσαλίας. Τῶν Παλαιολόγων ἡ πολιτικὴ θέσις ἀπέβαινεν οὕτω δυσχερεστάτῃ ἀπέναντι τοῦ ἀκμαίου Ἰσλαμισμού, καὶ μία μόνη ἀπελείπετο ἐλπίς σωτηρίας ἡ ἐκ τῶν χριστιανῶν βασιλέων τῆς Δύσεως βοήθεια, δι' ἧς καὶ μόνης ἠδύναντο νὰ ἀποκρούσωσι τὸν κατ' Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην δεινῶς ἀπειλοῦντα τὸ Γένος κίνδυνον. Ἐντεῦθεν οἱ βασιλεῖς Παλαιολόγοι κατέφυγον εἰς τὸ τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν μέτρον, κατ' ἐκείνους γὰρ τοὺς χρόνους πᾶς πολιτικὸς συνασπισμὸς ἦτον, ὡς φαίνεται, ἀδύνατος, ἐὰν δὲν προηγεῖτο ἡ τῶν Ἐκκλησιῶν ἑνώσις· ἀλλὰ καὶ σήμερον ἔτι ἐν μέσῳ τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος ἐρρέθη ποῦ καὶ ὑποττονθορίζεται ὅτι ἄνευ τῆς πολυχρότου ταύτης ἐνώσεως, ἦτοι τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἀνεξαρτησίας, οἱ θερμότεροι τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς πόθοι ἔσονται ἔσως ἀνεκπλήρωτοι, ἂν καὶ τὰ τοιαῦτα εἰσὶ μαῖλλον ῥήσεις καὶ φθέγματα τῶν κληρικῶν ταγμάτων πρὸς ἐξαπάτησιν τῆς ἐθνικῆς καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἡμῶν συνειδήσεως. Πρὸς τὸν ἐθνικὸν τοῦτον σκοπὸν διάφοροι πρεσβεῖαι κατὰ διαφόρους ἐνεργηθείσας ἐποχὰς ἐδίδαξαν τοὺς Παλαιολόγους καὶ ἔπεισαν πρῶτον ἐν αὐτοῖς τὸν Ἐμμανουὴλ Παλαιολόγον, μετὰ τὴν ἀνωφελῆ πρέσβεισιν τοῦ Ἐμμανουὴλ Χρυσολουρά πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Δύσεως ἡγεμόνας, ἵνα πρεσβεύσῃ αὐτοπροσώπως εἰς τὰς Αὐλὰς τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καθολικῆς εἰσέτι διατελούσης. Κατὰ τὸ ἔτος 1400 ἐπιχειρεῖ τὴν βασιλικὴν πρεσβείαν, καὶ τὴν τρίτην Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀφικνεῖται εἰς Παρισίους, ἔνθα ὁ τότε τῆς Γαλλίας Κάρολος ὑπεδέξατο τὸν Ἐμμανουὴλ ἔξω τῆς πόλεως μετὰ τῆς προσηκούσης εἰς αὐτοκράτορα τιμῆς, ξενίσας αὐτὸν εἰς τὰ Λούβρεια Ἀνάκτορα. Ὁ Ἕλλην μονάρχης οὐδὲν κατορθώσας ὑπὲρ τῆς κινδυνεύουσας Πατρίδος καὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, μετὰ δεκαπενθήμερον ἐν Παρισίοις διαμονὴν μετέβη καὶ πρὸς τὸν Ἐρρῖκον δ'. τὸν τῆς Ἀγγλίας ἡγεμόνα, ὅστις προφασιζόμενος τὰς ἐμφυλίους ῥήξεις εἰς αἷς τότε ὁ τόπος περιεπλήκειτο, ἐματαιώσε πᾶσας τοῦ ἐστεμμένου πρεσβευτοῦ τὰς ἐθνικὰς

προδοκίας. Πανταχόσε ἡ πρεσβεία ἀπὸ πᾶντα προσκόμματα ἐκ τῆς κοσμικῆς καὶ πνευματικῆς ἐπιβρότης τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ῥώμης.

Βαριαλγῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιστρέφων ὁ Ἐμμανουὴλ Παλαιολόγος, καὶ πεισθεὶς περὶ τοῦ ἀδυνατοῦ τῆς ἐκ τῆς Δύσεως βοηθείας ἄνευ τῆς λεγομένης Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁ γηραιὸς μονάρχης ἀπεφάσισεν ἵνα εἰσέλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐλῆς. Τὸ 1415 ἀσχολούμενος περὶ τὴν ὁχύρωσιν τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ, ἀπέστειλεν ἐκίθην πρὸς τὸν Πάπαν Ἰωάννην τὸν εἰ. Ἰωάννην τὸν εὐδαίμονα, προτείνων ἵνα λυθῶσιν αἱ διαφοραὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ κατὰ τοὺς ἀρχαίους τῶν Πατέρων θεσμούς, καὶ ποιούμενος συγχρόνως καὶ αἰτησὶν βοηθείας ὑπὸ τῆς Δύσεως· ἀλλ' ἐπὶ τῷ τοιούτῳ ὄρω ὁ Πάπας οὐδόλως ἔστεργε, ἀπαιτῶν ἵνα ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀσπασθῇ πάντας τοὺς νεωτερισμοὺς ὅσους οἱ Πάπαι εἰσήγαγον εἰς τὴν Καθολικὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, μετὰ τῆς ὑποταγῆς τῶν Πατριαρχῶν εἰς τὸν Πατριάρχην Ῥώμης. Αἱ διαπραγματεύσεις τοῦ Ἐμμανουὴλ Παλαιολόγου, ἐπὶ πολλὰ ἔτη μάτην ἐνεργηθεῖσαι, εἰς οὐδὲν ἀπέβησαν οὔτε ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας οὔτε ὑπὲρ τοῦ κινδυνεύοντος Γένους. Ἐν τούτοις ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς κατ' ὄνομα μόνον Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, περιοριζομένης εἰς μόνην τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τινὰς πόλεις τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Πελοποννήσου, ἔδαινε τοσοῦτον ἐπὶ τὰ χεῖρῶν ὥστε ὁ Σουλτάνος Βογιαζίτης ἀπῆλθῃ παρὰ τοῦ Ἐμμανουὴλ Παλαιολόγου ἵνα ἐγερθῇ καὶ Τζαμίον καὶ ὑπάρχῃ Καδῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐν μέσῳ τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἀπομονώσεως καὶ τῆς θλιβεραῶν τῶν πραγμάτων καταστάσεως ὁ Αὐτοκράτωρ Ἐμμανουὴλ ἀποθνήσκει εἰς ἡλικίαν 75 ἐτῶν καὶ ἐν ἔτει 1425, φρονίμως παλαίσας πρὸς τὰς περιστοιχούσας τὸν θρόνον καὶ τὴν Πατρίδα περιστάσεις. Κατὰ τὰς τελευταίας τῆς ζωῆς του σιγμὰς προσκαλέσας τὸν πρεσβύτερον τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον, ὁ γέρον Μονάρχης δι' ἀξιομνημονεύτου ὁμιλίας, ἣν παρέδωκεν ἡμῖν ὁ ἱστορικὸς κλάμος τοῦ καὶ ὑπουργοῦ αὐτοῦ Γεωργίου Φραντζῆ, ἐξέθηκε πρὸς τὸν υἱὸν τὰς κρισίμους τῆς Πατρίδος περιστάσεις αἵτινες, ἔλεγεν, ἀπῆλθον οὐχὶ σκηπτουχὸν ἄρχοντα ἀλλ' ἔμφρονα οἰκονόμον τῶν τε-

λευταίων λειψάνων τῆς Αὐτοκρατορίας, ἣτις ἐξέπληρωσε τοὺς χρόνους τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς. Ἰδίως δὲ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ Ἰωάννου εἰς τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν ῥωμαϊκὴν αὐλὴν, ῥητῶς ἀπαγορεύσας αὐτῷ πᾶσαν ἀποπειραν νέων διαπραγματεύσεων, αἵτινες, ἔλεγεν, εἰς οὐδὲν ἕτερον ἀπολήξουσιν ἢ εἰς ὑποταγὴν καὶ ἐκλατινισμόν τῆς Ἐκκλησίας ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐλπίδος πρὸς τὴν πολιτικὴν βοήθειαν τοῦ Γένους.

Ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Ἐμμανουὴλ Παλαιολόγου καὶ ἀδελφὸς τοῦ τελευταίου μάρτυρος Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἀναβαίνει εἰς τὸν πανταχόθεν κλονιζόμενον θρόνον τοῦ ἀρχαίου Βυζαντίου, κλείει ταπεινωτικὰς καὶ ἀτιμωτικὰς συνθήκας μετὰ Μουράτου β'. πληρώνων ἐτήσιον φόρον ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων ἄσπρων· (α) ὁ φόρος οὗτος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔτι διὰ τὴν τότε οἰκονομικὴν τοῦ βασιλικοῦ ταμεῖου κατάστασιν ἐλογίζετο ὑπέρογκος, αἱ γὰρ τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας πρόσοδοι ἐπαισθητῶς ἐλαττωθεῖσαι ἐκ τῆς ἥδη στενότητος τῶν ὀρίων τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ἐκ τῆς τουρκικῆς διαρπαγῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐπισκοπικῶν κτημάτων, οὐδὲ εἰς αὐτὰς ἐξήρκουν τὰς ἀπολύτους ἀνάγκας τοῦ Κράτους πρὸς συντήρησιν στρατοῦ καὶ ναυτικοῦ εἰ καὶ ἀσήμου, καὶ τόσον, ὥστε ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ τὴν Θεσσαλονίκην εἰς τοὺς ἄρπαγας τῶν χωρῶν αὐτοῦ Βενετούς. Μαθὼν δὲ ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης ὅτι οἱ τῆς Δύσεως ἡγεμόνες προτίθενται νὰ θέσωσι φραγμὸν εἰς τὴν πρόοδον τῶν Τούρκων τὴν Πολωνίαν καὶ Οὐγγαρίαν, νὰ ἐγκαταλείψωσι δὲ ἀπροστάτευτον τὴν ἑλληνικὴν βασιλείαν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ταχέως ἐπιλαθόμενος τῶν πατρικῶν νουθεσιῶν βασιζομένων ἐπὶ πολιτῶς τῶν πραγμάτων πείρας, ἀπεφάσισεν ἵνα ἀνανεώσῃ τὰς ἐπὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ διαπραγματεύσεις περὶ ἐνώσεως τῶν Ἑκκλησιῶν διὰ συνόδου οἰκουμενικῆς, καὶ τύχῃ οὕτω τῆς ὑπὲρ τοῦ Γένους βοηθείας τῇ συμπράξει τοῦ Ῥώμης Πατριάρχου καὶ Πάπα.

(α) Ἄσπρον ἐσήμερις τὸ ἀργυροῦν νόμισμα τοῦ τουρκιστὶ πα ρ ᾧ, διὰ τὸ τοῦ μετάλλου λευκὸν χρῶμα, ἐν δὲ ἄσπρον ἐξύγιζε πρὸς ἀργυρον ἁξίας ἐνὸς τουρκικοῦ γροσίου· σώζονται δὲ καὶ ἄσπρα ἁξίας ἀργύρου τριῶν γροσίων.

Ὁ Πάπας Εὐγένιος ὁ τέταρτος ἀσμένως ἤδη ἐδέξατο τὴν πρότασιν τοῦ Ἰωάννου, ἥτοι τὴν διὰ Συνόδου Οἰκουμενικῆς γενησομένην ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, θέλων οὕτω νὰ κατεσχύσῃ τοῦ κατὰ τὴν Δύσιν ἀναφανέντος ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐκκλησιαστικοῦ νεωτερισμοῦ, ζητοῦντος νὰ καθυποτάξῃ τὴν Παπωσύνην εἰς τὸ μόνον ἀνώτατον τῆς Ἐκκλησίας κύρος, ὃπερ ἐστὶ ἡ ἐν συλλόγῳ οἰκουμενικῷ συνερχομένη ὁρατὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ποιμένων αὐτοῦ Ἐκκλησία. "Ηλπιζεν γὰρ ὁ Πάπας οὗτος ὅτι, ἐὰν κατορθώσῃ νὰ ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὸ τῆς γενικῆς καὶ ὑπερτάτης αὐτοῦ ἐποπτείας ἀντικαθολικὸν ἐκεῖνο ἀξίωμα, εὐκόλως θέλει κατασβέσει καὶ τὸ εἰς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν ἀναφανέν ἀντιδραστικὸν κατὰ τῆς Παπωσύνης πνεῦμα, ὃπερ ζωηρότατα ἤδη διεκέρυσσε καὶ ὑπεσῆριζεν ἡ ἐν Βασιλείᾳ τῆς Ἑλβετίας συγκροτούμενη σύνοδος, (α) καὶ ὅτι εὐκόλως καὶ ταύτην ἤθελε

(α) Ἀπὸ τοῦ 1378 — 1428 ἡ τῆς Δύσεως Ἐκκλησία εὕρισκετο εἰς μέγα σχίσμα, καὶ κατὰ τὸ πεντηκονταεστὲς τοῦτο διάστημα δύο ἐπάπουν Πάπαι, εἰς ἐν Ἀδινώρῃ τῆς Γαλλίας Βενέδικτος, καὶ ἕτερος ἐν Ῥώμῃ ὁ Γρηγόριος, ἀλλήλους ἀφορίζοντες καὶ ἀναθεμασιν ὑποβάλλοντες. Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἦσαν συγκροτούμεναι διάφοροι Σύνοδοι λαβοῦσαι τὸν τίτλον Οἰκουμενικαί, πρὸς διόρθωσιν τῆς τοιαύτης τῆς Ἐκκλησίας καταστάσεως, καὶ ἀνακηρύττουσαι τὸν ἀρχαῖον καὶ μόνον καθολικὸν αὐτῆς ὀργανισμόν, ὅτι ἡ ἐν συλλόγῳ καθολικῷ συνερχομένη Ἐκκλησία μόνη αὐτὴ ἐστὶ ἡ ὁρατὴ καὶ ἀνωτάτη αὐτῆς ἐξουσία, εἰς ἣν καὶ οἱ Πάπαι ὀφείλουσιν ὑποταγῆν. Τὸ 1409 ἡ ἐν Πίσῃ τῆς Τοσκάνης συγκροτηθεῖσα Σύνοδος καθαιρέσασα τοὺς δύο ἐκείνους Ἀντιπάπας, ἀνηγόρευσε Πάπαν τὸν Ἀλέξανδρον. Μετὰ ταύτην ἡ ἐν Κωνσταντίᾳ συγκροτηθεῖσα Σύνοδος (ἐν ἔτει 1414) ἐξηκολούθει ὑποστηρίζουσα τὸ αὐτὸ ἀριλογίχτην τῆς μίαις Ἐκκλησίας καθολικὸν ἀξίωμα, ὅτι καὶ οἱ Πάπαι μέγρος ἀποτελοῦσι τοῦ Ἐπισκοπικοῦ συλλόγου, ὀφείλοντες ὑποτάσσεσθαι εἰς τὴν διὰ τοῦτου ἐκπροσωποῦμένην ὁρατὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Ὅτε δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὴν Πατριαρχικὴν τῆς Ῥώμης ἑδραν ὁ μετὰ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου διαπραγματευόμενος Εὐγένιος δ'· συνεκροτεῖτο ἡ ἐν Βασιλείᾳ τῆς Ἑλβετίας Σύνοδος (ἐν ἔτει 1431,) ἥτις φοβερώτερα τῶν ἄλλων ἐξανέστη κατὰ τοῦ ἀπολύτου καὶ ἀναμαρτήτου κύρους τοῦ ῥηθέντος Πάπα Εὐγενίου.

καταβάλλει πρὸς διάσωσιν τῆς ἀτομικῆς τῶν Παπῶν ἀλαζονείας ἀντιστρατευομένης πρὸς τὸν ὀργανισμόν τῆς ἱερᾶς καθολικῆς Παραδόσεως.

Οὕτω λοιπὸν, ὅτε ἡ μὲν ἑλληνικὴ τοῦ Βυζαντίου βασιλεία τὸν ἔσχατον μετὰ τοῦ ὅλου Γένους διέτρεχε κίνδυνον, ἡ δὲ τῆς Ῥώμης πατριαρχικὴ ἔδρα ἐκλονίζετο εἰς τὰς ἀντικαθολικὰς καὶ τιμαριωτικὰς ἀξιώσεις τῆς μεσαιωνικῆς βαρβαρότητος, ἀσπαστὴ γίνεται ἤδη ἡ πρότερον ὑπὸ τῶν Παπῶν ἀπορρίπτομένη πρότασις περὶ συγκροτήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ἔνωσιν κατὰ τοὺς ἀρχαίους τῶν Πατέρων θεσμούς, καὶ ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ ὁ Πάπας Εὐγένιος δ' συμφωνοῦσιν ἵνα συγκροτηθῇ Σύνοδος τοιαύτη ἐν Ἰταλίᾳ, ἡ γὰρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξαιρετικὴ θέσις εἰς ἣν διὰ τοὺς ἐπαπειλοῦντας κινδύνους εὐρίσκετο, δὲν ἐκρίθη πρόσφορος· ἡ δὲ ἐν Βασιλείᾳ Σύνοδος τοῦτο μαθούσα ἐγραψε πρὸς τὸν ἑλληνὰ αὐτοκράτορα προτρέπουσα αὐτὸν ἵνα προσέλθῃ εἰς ταύτην, καὶ διὰ ταύτης νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ τῶν Ἐκκλησιῶν ἔνωσις, ὑπισχνουμένη βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ τὴν ἐκ τῆς Δύσεως βοήθειαν δι' ἣν ἡ Σύνοδος αὕτη ἔχαιρε προστασίαν καὶ εὐνοίαν τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας· ἀμφοτέροι δὲ ὅτε Πάπας Εὐγένιος καὶ ἡ ἐν Βασιλείᾳ Σύνοδος ἐστέλλαν πλοῖα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα παραλάβωσι τὸν Βασιλέα καὶ τοὺς Ἐπισκόπους, ἅτινα καὶ προσορμισθέντα εἰς τὸν Κεράτιον παρ' ὀλίγον εἰς ῥῆξιν ἤρχοντο τρομεράν, εἰμὴ κατεπαύετο ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως τῆς βυζαντινῆς ἐξουσίας· ἤριζον γὰρ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δύο στολίσκων τίς νὰ παραλάβῃ τὸν ἐπισκοπικὸν σύλλογον καὶ μεταφέρῃ εἰς τὰς ἰδίας χώρας. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος προτιμήσας τὸν τοῦ Πάπα στολίσκον, καὶ συγκαλέσας γράμμασι βασιλικοῖς διαφόρους ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Ἐπισκόπους, πείσας αὐτοὺς ὅτι ἡ ἔνωσις γενήσεται κατὰ τὰ νενομισμένα ἐκεῖνα τῆς ἀρχηγόνου Ἐκκλησίας, καὶ τὰς δεούσας ποιησάμενος παρακλήσεις ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας, τὴν 27 Νοεμβρίου 1437, ἀπέπλευσε διευθυνόμενος εἰς Βενετίαν ἔχων μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν γέροντα Πατριάρχην Ἰωσήφ, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Δημήτριον καὶ τινὰς τῶν συγκλητικῶν. Πᾶσαν δὲ τὴν δαπάνην καὶ συντήρησιν τῆς συνοδείας ταύτης μέχρι τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπινόδου, ἀνεδέξατο ὁ Πάπας Εὐγένιος, τῷ μὲν Βασιλεῖ Ἰωάννῃ

παρέχων τριάκοντα φλωρία κατὰ μῆνα, τῷ δὲ Πατριάρχῃ Ἰωσήφ εἴκοσι καὶ πέντε, τῷ ἀδελφῷ τοῦ Βασιλέως εἴκοσι, εἰς ἕκαστον Ἐπίσκοπον πέντε, καὶ τρία φλωρία εἰς τοὺς ὑπηρετάς αὐτῶν.

Εἰσέλευσις τοῦ Βασιλέως εἰς Βενετίαν.

« Μηνὶ Φεβρουαρίῳ, ἐβδόμη ἡμέρα, ἀπήραμεν ἀπὸ τοῦ Παρέντζου πᾶσαι αἱ τριήρεις ὁμοῦ, ἡ δὲ βασιλικὴ τριήρης ταχυτέρα οὕσα προέβη τῶν ἄλλων εἰς Βενετίαν, καὶ ἔφθασε εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον δὲ Λίδο τῇ ὀγδόῃ τοῦ μηνός, περὶ ὧραν δευτέραν τῆς ἡμέρας, αἱ δὲ λοιπαὶ περὶ τὴν τετάρτην ὥραν. Ἐξῆλθεν οὖν ἀπὸ Βενετίας ἀκατίων πλῆθος εἰς ὑπαρτήν τοῦ Βασιλέως, καὶ τοσοῦτον ἦν, ὥστε σχεδὸν μὴ φαίνεσθαι τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῆς συμπήξεως αὐτῶν. Ἦλθε δὲ μήνυμα ἀπὸ τῆς Αὐθεντίας μὴ ἐξελθεῖν τὸν Βασιλέα ἕως πρῶτῃ, ὅπως ἔλθῃ ὁ Δοῦξ μετὰ πάσης τῆς Αὐθεντίας καὶ ποιήσῃ τὴν πρέπουσαν τιμὴν τῷ Βασιλεῖ, καὶ μετ' ὀλίγον ἦλθεν ὁ Δοῦξ σὺν τοῖς ἄρχουσι καὶ προσεκύνησε τὸν βασιλέα καθήμενον, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες πάντες ἀσκεπεῖς. Ἐκάθητο δὲ ἐκ δεξιῶν τοῦ Βασιλέως ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ δεσπότης Κύριος Δημήτριος, ὀλίγον κατώτερον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου· τότε ἐκάθισε καὶ ὁ Δοῦξ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ Βασιλέως καὶ ἐλάλησαν ἀσπασίως λόγους τοῦ χαιρετισμοῦ, καὶ ἕτερα τινὰ μυστικῶς. Εἶτα εἶπεν ὁ Δοῦξ τῷ Βασιλεῖ, ὅτι τῷ πρῶτῃ μέλλομεν ἐλθεῖν πρὸς τὸ ποιῆσαι τὴν πρέπουσαν καὶ ὀφειλομένην τιμὴν τῇ ἀγίᾳ σου βασιλείᾳ, (α) καὶ ἀπαντῆσαι σοι μετὰ παρῥησίας, καὶ οὕτως εἰσελεύσῃ ἐντὸς Βενετίας, καὶ ἀπῆλθεν ὁ Δοῦξ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ· τῷ πρῶτῃ δὲ, ἡμέρα Κυριακῇ, Φεβρουαρίου ἐννάτῃ, ὥρα πέμπτῃ τῆς ἡμέρας, ἦλθεν ὁ

(α) Τὸ ὄνομα ἁ γ ι ο ς ἀπεδίδετο ἐκπαλαι καὶ τότε εἰς πᾶσαν ἐξουσίαν ἀπορρέουσαν ἀπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ Βασιλέως, εἰς ὃν ἡ δημοσία γνώμη διὰ τὰς τότε ἐπικρατούσας θεοκρατικὰς τοῦ μεσαιωνισμοῦ ἰδέας ἀπέδιδε σχεδὸν θεῖον χαρακτῆρα. Οὕτω ἐλέγετο καὶ ἀρχῆθεν « ἡ ἀγία τῆς Ῥώμης δημοκρατία » εἰ καὶ ἀρχὴ ὑποτελὴς μὲν ἄλλῃ ἀπορρέουσα ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐφ' ὅσον ὑπέκειτο ταύτῃ. Καὶ « ἀγία βασιλεία καὶ αὐτοκρατορία. » Διτηρήθη δὲ καὶ μέχρι σήμερον λεγομένη ἡ Ῥώμη « ἡ ἀγία πόλις, » ὡς ἄλλη Ἰερουσαλήμ!!!

Δουξ μετὰ τιμῆς μεγάλης, μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ συμβού-
λων αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ εὐτρεπισμένου ποντιζινδώρου, ὃ ἦν ἐσκε-
πασμένον ἐρυθροῖς σκεπάσμασι, καὶ χρυσᾷ λεοντάρια ἐν τῇ
πρύμνῃ εἶχε, καὶ χρυσᾷ περιπλέγματα, καὶ ὅλον ζωγραφισ-
μένον, ποικίλον καὶ ὠραιότατον· ἦλθον δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ
ἕτερα μεσοκάτεργα ὥσεί δώδεκα, καὶ αὐτὰ εὐτρεπισμένα καὶ
ζωγραφισμένα ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν, ἐν οἷς ἦσαν ἄρχοντες πλεῖ-
στοι, καὶ κύκλωθεν σημαίας εἶχον χρυσᾶς, καὶ σάλπιγγας
ἀμετρήτους, καὶ πᾶν εἶδος ὀργάνων. Εἶχον δὲ καὶ ἐν γαλῶ-
νιον ἐξαίρετον καὶ θαυμαστόν, εἰς ὄνομα τάχα τῆς βασιλικῆς
τριήρεως· ἐποίησαν δὲ αὐτὸ ποικίλον καὶ ὠραιότατον· κάτω-
θεν γὰρ οἱ ναῦται ἐκούπιζον περικείμενοι στολὰς χρυσοπετά-
λους, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἔχοντες τὰ σημεῖα τοῦ
σίγιου Μάρκου, καὶ ὅπισθεν τὸ βασιλικὸν σημεῖον· καὶ γύρω-
θεν σημαίας βασιλικὰς εἶχε, καὶ ἀνθρώπους τέσσαρας κατὰ
τὴν πρύμνην ἐστολισμένους ἱμάτια χρυσοζωγράφιστα, καὶ
ἔχοντας τρίχας λευκοχρύσους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των· μέσον
δὲ τούτων ἀνὴρ τις εὐειδὴς ποτὲ μὲν ἐκαθέζετο, ποτὲ δὲ ἵστα-
το, φορῶν ἱμάτια χρυσοῦφρανα, καὶ κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ
σκῆπτρον, ὡς ναύαρχος. Ἐμπροσθεν δὲ τῆς πρύμνης ἵστατο
στύλος ὑψηλός, ἄνωθεν δὲ τράπεζα τετραγώνος ὀργειᾶς μι-
κροτέρα, ἐφ' ἧς ἀνὴρ ἵστατο ὠπλισμένος, ἀστράπτων ὡς
ἥλιος, κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ ὄπλον φοβερόν, ἐν δεξιᾷ δὲ καὶ ἀ-
ριστερᾷ αὐτοῦ δύο παῖδες ἐκάθηντο ἀγγελικὰ ἐνδεδυμένοι,
καὶ πτερωτοὶ ἦσαν ὡς ἄγγελοι. Καὶ ἐν τῇ πρύμνῃ εἶχον δύο
λέοντας χρυσοῦς καὶ μέσον αὐτῶν χρυσοῦν αἶτόν δικέφαλον·
ἦν δὲ ἐγρήγορον πᾶν, καὶ ποτὲ μὲν ἔμπροσθεν τῆς βασιλι-
κῆς τριήρεως, ποτὲ δὲ πλαγίως καὶ γύρωθεν ἐπορεύετο, μετ'
ἀλλαλαγμῶν καὶ σαλπίγγων πολλῶν. Ἑτέρα δὲ πλοίαρία
καὶ ὀλκάδες ἦλθον, ὧν οὐκ ἦν ἀριθμός. Ἐλθὼν δὲ ὁ Δοῦξ
ἐπλησίασε τῇ βασιλικῇ τριήρει μετὰ τῶν ἀρχόντων τῆς Βου-
λῆς αὐτοῦ, καὶ ἀνῆλθε καὶ προσεκύνησε τὸν βασιλέα καθήμε-
νον, ἔχοντα ἐκ δεξιῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· ἐκάθισε δὲ ὁ βα-
σιλεὺς τὸν Δοῦκα ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ, καὶ κρατῶν αὐτὸν ἀπὸ
τῆς χειρὸς ὠμίλου ἀσπασίως· μετὰ μικρὸν δὲ εἰσῆρχοντο
μετὰ παρρησίας μεγάλης, καὶ μετὰ σαλπίγγων καὶ παντός
γένους μουσικοῦ, εἰς τὴν λαμπρὰν καὶ θαυμαστὴν Βενετίαν.
Ἦν δὲ ὥσεί ὥρα πέμπτη τῆς ἡμέρας, ὅτε ἠρξάμεθα εἰσερ-

χεσθαι ἐντὸς Βενετίας, καὶ ἐπλεοποροῦμεν ἕως δύσεως ἡλίου, καὶ κατηντήσαμεν εἰς τοὺς οἴκους τοῦ Μαρκεσίου τῆς Φερράρας. Ἡ δὲ πόλις πᾶσα ἐσείσθη καὶ ἐξήλθεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ Βασιλέως, καὶ κρότος καὶ ἀλλαλαγμὸς μέγας ἐγένετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἑκστασιν φοβεράν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τὸν πολυθαύμαστον ναὸν τοῦ ἁγίου Μάρκου, τὰ παλάτια τοῦ δουκὸς τὰ ἐξαίσια, καὶ τοὺς ἄλλους τῶν ἀρχόντων οἴκους παμμεγέθεις ὄντας, ἐρυθροὺς καὶ πολλῶ χρυσίῳ κεκοσμημένους· ἡμεῖς οἱ ἰδόντες οὐ δυνάμεθα γραφῇ παραδοῦναι τὴν καλλονὴν αὐτῆς, τὴν θέσιν, τὴν τάξιν, τὴν σύνεσιν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. Ὅταν οὖν ἤλθομεν εἰς τὴν γέφυραν ἣν καλοῦσι Ρεάλτον, ἐσήκωσαν αὐτὴν ἄνω, καὶ ἐπέρασεν κάτωθεν ἡ τριήρης· ἦν δὲ κακεῖσε πλῆθος λαοῦ πολὺ καὶ σημαῖαι χρυσοειδεῖς, καὶ σάλπιγγες, καὶ κρότοι καὶ ἀλλαλαγμοί, καὶ ἀπῆλθομεν, ὥς προεῖπον, εἰς τοὺς οἴκους τοῦ Μαρκεσίου τῆς Φερράρας, ἐκεῖσε γοῦν ἔστησαν τὴν τριήρη· ἦν δὲ ὥρα δύσεως ἡλίου, καὶ ἀποχαιρετίσας ὁ Δοῦξ τὸν Βασιλέα καὶ οἱ ἀρχοντες ἀπῆλθον οἰκαδε, ἡμέρα κυριακῇ, Φεβρουαρίου ἐννάτῃ ἐν ἔτει 1438. Τῇ δὲ εἰκοστῇ ὁγδόῃ Φεβρουαρίου μηνὸς ἐξήλθομεν ἀπὸ Βενετίας, ὅτε βασιλεὺς καὶ ὁ δεσπότης, (ἦτοι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τοιοῦτον φέρων τίτλον), καὶ πᾶς ὁ κλῆρος καὶ ἡ συνοδία αὐτῶν, καὶ ἐπλέομεν τὴν εἰς Φερράραν ὁδόν. (α) Ὁ δὲ Πατριάρχης ἀπέμεινεν εἰς Βενετίαν δι' ἐνδειαν πλοιαρίων· ἡμεῖς δὲ ἤλθομεν εἰς τὸ φρούριον Φραγκολί, ἐνθα προσορμίζονται τὰ ἐκ τῆς Βενετίας εἰς Φερράραν ἐρχόμενα. Ἦλθον οὖν ἔφιπποι ἄρχοντες ὥσπερ πεντήκοντα καὶ προσεκύνησαν τῷ Βασιλεῖ· καὶ ὥρισεν ὁ Βασιλεὺς ἵνα φέρωσι τὸ πρῶτ' ἵππους ἑκατὸν πεντήκοντα, ὅπως διὰ ξηρᾶς εἰς Φερράραν πορευθῇ, ἐνθα ἦν ὁ Πάπας ἀναμένων, τὰ δὲ πλοῖα ἀπῆλθον εἰς Φερράραν διὰ τοῦ ποταμοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφθασε τὴν τετάρτην Μαρτίου ἡμέραν τρίτη, ὥρα ἕκτη τῆς ἡμέρας, καὶ εἰσῆλθεν ἔφιππος εἰς τὴν

(α) Ἡ Φερράρα πόλις ἐστὶ τῶν Ἑξαρχιῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους ἥδη δὲ τοῦ Ἰταλοῦ Βασιλέως. Ἐνταῦθα τὸ πρῶτον συνεκροτήθη ἐπὶ μῆνας τινὰς ἡ προκειμένη Σύνοδος, εἴτα δὲ μετετέθη εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ ἄλλοτε δουκάτου τῆς Τοσκάνης, τὴν Φλωρεντίαν, ἐνθα καὶ πέρασ λαβοῦσα ἐκφέρεται συνήθως ὑπὸ τὸ ὄνομα α Σύνοδος τῆς Φλωρεντίας. »

Φεῤῥάραν μετὰ τιμῆς καὶ παρρησίας μεγάλης· ἦσαν γάρ ἄρχοντες μετ' αὐτοῦ πολλοί, καὶ μητροπολίται καὶ ἐπίσκοποι τοῦ Πάπα, καὶ ὁ αὐθέντης τῆς χώρας Μαρκέσιος, ἔτι δὲ καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ Βασιλείως καὶ ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ ὁ μέγας πρωτοσύγγελος Γρηγόριος. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐκαθέζετο ἐφ' ἵππου εὐτρεπισμένου μετ' ἐρυθροῦ καὶ χρυσοῦφάντου χασοῖου, ἄρχοντες δὲ τινὲς συνεπήγοντο μετ' αὐτοῦ μετ' οὐρανίας λευκοειδοῦς σκεπάζοντες αὐτόν· καὶ ἕτερος ἵππος λευκὸς εὐτρεπισμένος καὶ αὐτὸς ὁμοίως, καὶ χρυσοὺς ἀετοὺς ἔχων ἐπὶ τοῦ χασοῖου, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως μὴ ἔχων ἀναβάτην. Ὁ δὲ Πάπας περιέμενεν ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ μετὰ παντὸς τοῦ κλήρου, Καρδινάλιων, δηλαδὴ Μητροπολιτῶν, Ἐπισκόπων καὶ ἱερέων. Καὶ ἐλθόντες οἱ ἔμπροσθεν ἵππεῖς, τινὲς μὲν τῶν ἀρχόντων ἐπέzeugσαν καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης Δημήτριος, καὶ εἰσῆλθε διὰ τῆς μεγάλης πύλης ἐντὸς τοῦ παλατίου οὗ ἦν ὁ Πάπας, τὸν δὲ βασιλεῖα εἰσῆγαγον ἔφιππον δι' ἑτέρας πύλης· γνοὺς δὲ ὁ Πάπας ὅτι ἐγγὺς ἐστὶ τῆς πύλης ὁ βασιλεὺς, καταβάς ἐδέξατο αὐτόν εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ· καθίσαντες δὲ ὠμίλησαν λόγους εἰρήνης μυστικούς καὶ ἀνεχώρησαν ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ ὁ μὲν Πάπας ἔμενεν ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς ἕτερον παλάτιον. Ὁ δὲ Πατριάρχης μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ κλήρου αὐτοῦ ἀπῆλθε διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς Φεῤῥάραν καὶ ὁδηγηθεὶς εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Πάπα ἡσπάσθησαν ἀλλήλους ἀδελφικῶς. »

Τοιαύτην διηγεῖται Στέφανος ὁ Παυλῖνος τὴν εἰς Βενετίαν εἰσέλευσιν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, καὶ τὴν ἀπὸ Βενετίας εἰς Φεῤῥάραν, ἣν κατεχωρίσαμεν ἀπλῆς περιεργείας ἔνεκεν.

Ἐπίσκοποι τῷ Πατριάρχῃ Ἰωσήφ β'. παρακολουθοῦντες ἦσαν, ὁ Ἡρακλείας Ἀντώνιος, ὃς ἦν καὶ τοποτηρητὴς τοῦ Ἀλεξανδρείας Φιλοθέου· Μάρκος ὁ Ἐφέσου Μητροπολίτης, ὃς καὶ τοποτηρητὴς ἦν τοῦ Ἀντιοχείας Δωροθέου, καὶ Ἐξαρχος τῆς Συνόδου ἀπὸ τῆς Συγκλήτου καὶ τῶν Ἐπισκόπων ἐκκληλεγμένος· ὁ Διονύσιος τοποτηρητὴς τοῦ Ἱεροσολύμων Ἰωακείμ, ὁ Μονεμβασίας Δοσίθεος, ὁ Κυζίκου Μητροφάνης, ὁ Νικαίας Βησσαρίων, ὁ Νικομηδίας Μακάριος, ὁ Λακεδαιμονίας Μεθόδιος, ὁ Μιτυλήνης Δωρόθεος, ὁ Σαυρουπόλεως Ἡσαΐας, ὁ Ρόδου Ναθαναὴλ, ὁ Γάνου Γεννάδιος, ὁ Ἀγχιάλου

Σωφρόνιος, ὁ Γεωργίας Μητροπολίτης Γρηγόριος, καὶ ὁ τοῦ Κιόδου τῆς Ῥωσσίας Ἰσίδωρος. Πάντας δὲ ὑπερέβαλλεν ἐπὶ πολυμαθείᾳ, καὶ μάλιστα ἐπὶ στερεότητι χαρακτῆρος καὶ ζήλῳ ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων Μάρκος ὁ Ἐφέσου, γόνος Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ Βησσαρίων ἦν καὶ αὐτὸς πολυμαθέστατος, ὑπερβάλλων τῇ ἐγλωττίᾳ καὶ αὐτὸν τὸν Μάρκον, ἰστερεῖτο δὲ τῆς σταθερότητος τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἀγνῆς πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀγάπης, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐνεπνέετο ἡ τοῦ Μάρκου εὐσέβεια. Ἐν δὲ τοῖς Λατίνοις διεκρίνετο ὁ Καρδινάλιος Ἰουλιανός, (α) ὁ Ἀλβεργάτης, καὶ ὁ Ῥόδου δυτικὸς Ἐπίσκοπος Ἀνδρέας, οἱ συχνότερα τὸν λόγον λαμβάνοντες ἐν Φεῤῥάρα καὶ Φλωρεντίᾳ. Ἐκ δὲ τῶν ἐλλήνων Ἐπισκόπων ἅπαντα τὸν ἀγῶνα ἀνεδέξατο Μάρκος ὁ Ἐφέσου, ὁ δὲ Βησσαρίων ἐνίστε πρὸς τὸ τέλος ἀνίστατο πρὸς διαλλαγὴν τῶν διχογνωμούντων, αἰέποτε ὑπὲρ τῆς Ῥωμαϊκῆς διδασκαλίας ἀγορεύων.

Αἱ συνεδριάσεις τῆς Συνόδου ἐγίνοντο ἐν τῷ Ἐπισκοπικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ μὲν Βασιλέως ἔχοντος ὑπ' αὐτὸν τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀρχιερεῖς, τοῦ δὲ Πάπα τοὺς ἰδίους αὐτοῦ Ἐπισκόπους, προσκαθημένους ἐν τῷ καθολικῷ τῆς Ἐκκλησίας ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων. Αἱ συζητήσεις διεξήγοντο ἐλληνιστὶ μὲν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, ἐχόντων εἰς διερμηνείαν τῶν ἀγορεύσεων Νικόλαον Σεκουνδηνὸν τὸν Κρήτα, ὃς ἐτύγχανε ὢν δοκιμώτατος εἰς τε τὴν ἐλληνικὴν καὶ λατινικὴν· λατινιστὶ δὲ ὑπὸ τῶν δυτικῶν Ἐπισκόπων, ἐχόντων εἰς διερμηνείαν τὸν Ῥόδου λατῖνον Ἐπίσκοπον Ἀνδρέαν. Πρῶτος ὅρος εἰς συζήτησιν ἐτέθη ὁ τῆς προσθήκης ἐκείνου « καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ » εἰς δύο διαιρεθεῖς προτάσεις ὑπὸ Μάρκου τοῦ Ἐφέσου, (α.) ὡς οὐκ ἔδει προσθεῖναι· (β.) ὅτι τὸ προστεθὲν οὐκ εὐσεβές. Καθ' ὅλον τὸν ἐν Φεῤῥάρα ἐπὶ τοῦ ὅρου τούτου πολύμηνον ἀγῶνα, Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἀ-

(α) Ὁ Ἰουλιανὸς ἦτον εἰς τῶν ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Βασιλείας (ἐν Ἐλβετίᾳ) συνεδριάζοντων κατὰ τοῦ Πάπα Εὐγενίου. Ἀμα κηρυχθείσης τῆς ἐν Φεῤῥάρα συνόδου, ὁ Πάπας οὗτος ἐκήρυξεν ἄκυρον τὴν σύνοδον ἐκείνην, ἐξ ἧς ἀπεσκήρτησαν πολλοὶ Ἐπίσκοποι, βαρυνθέντες νὰ χρονοτριβῶσιν εἰς ἀνωφελεῖς συνεδριάσεις εἰς οὐδὲν ὀριστικὸν ἀποβαινούσας.

καταμάχῃτος ἐγένετο τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος ὑπέρμαχος μετὰ πάσης θεολογικῆς ἀκριθείας ἀκαταμάχῃτως ἐρίζων πρὸς τὸν καρδινάλιον Ἰουλιανόν, ὅστις συχνότατα τὸν λόγον ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐλάμβανε. Οἱ λατῖνοι Ἐπίσκοποι, οἵτινες προσῆλθον εἰς τὴν σύνοδον ταύτην πρὸς ἐξαπάτησιν καὶ ἐξαγόρασιν τῶν συνειδήσεων, ὁμολογοῦντες ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ λόγου ὅτι ἀπὸ τῆς Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων φθέγονται, κατέφευγον εἴτα ἐξ ἀδυναμίας καὶ ἐλλείψεως ἐπιχειρημάτων εἰς σχολαστικὰς μικρολογίας, προσήνεγκον ἐνίοτε καὶ σκοπίμως διεφθαρμένας μεταφράσεις, διέκοπτον τὰς συζητήσεις ὅτε κλονουμένας ἔδλεπον καὶ τὰς ἐαυτῶν πεποιθήσεις, καὶ ἀνέβαλλον τὰς συνεδριάσεις ἐπὶ μακρὸν πρὸς χρῆσιν τῶν δολίων μέσων. Καὶ αὕτη ἡ τῶν συμφωνηθέντων χρημάτων διανομὴ ἐχρησίμευεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Πάπα ὡς ὄπλον εἰς ἐξαγόρασιν τῆς συνειδήσεως, καὶ τοσοῦτον πολλάκις ἐβραχύνετο ὥστε πολλοὶ τῶν ἡμετέρων Ἐπισκόπων εἰς ἐπαισθητὴν καταντήσαντες πενίαν, ἠναγκάζοντο νὰ πωλῶσι καὶ τὰ ἐπιπλά των. Τοιαύτη ἡ διαγωγὴ τῆς αὐτοῦ ἀγιότητος τοῦ Ῥώμης Πατριάρχου! Οἱ ἡμέτεροι Ἀρχιερεῖς ὁρῶντες ὡς οὐδὲν κατορθοῦσι λέγοντες καὶ ἀκούοντες ἐπὶ κενοῖς ῥήμασι, τῶν λατίνων τὰ πάντα σοφιστικῶς διαστρεφόντων καὶ οὐδαμῶς νὰ πεισθῶσι προτιθεμένων, ἠγανάκτουν εἰς μάτην τὸν καιρὸν δαπανῶντες, ἀποφασίσαντες ἵνα εἰς τὰ ἴδια ἐπανεέλθωσι, καὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀνήγγειλαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὸν Πάπαν ἐπαιτιῶμενοι καὶ τὴν εἰς ἡν εὐρίσκοντο σενοχωρίαν, ἐκ τῆς σερήσεως τῶν χρημάτων καὶ τῆς ἀνεπαρκοῦς καὶ εὐτελοῦς τῆς τροφῆς δόσεως. Καὶ ὁ μὲν Πάπας ἀπήντησεν αὐτοῖς τὸ μὲν προφασιζόμενος ὅτι στερεῖται τοῦ ἀναγκαίου ποσοῦ πρὸς διανομὴν, τὸ δὲ σαφέστερον ἐξηγούμενος περὶ τοῦ ὅτι δὲν κατευοδοῦντο ὅσα αὐτὸς ἤλπιζε, τοῦτέστιν ὅτι δὲν ἀπεδέχοντο τυφλῶς καὶ ἀβασανίστως τὴν ἔνωσιν, ἥτοι τὴν καθαρὰν ὑποδούλωσιν καὶ ὑποταγὴν, οἷαν καὶ σήμερον ὁ Πῖος ἔννατος ἐννοεῖ καὶ προβάλλεται ἐξαπατῶν τοὺς εὐπίστους ἐν ἡμῖν, εἴποτε τοῦτο γενέσθαι δύναται· παρεκίνει δὲ τοὺς ἡμετέρους ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς Φλωρεντίαν, ἔνθα οἱ Φλωρεντινοὶ τραπεζίται θέλουσι δανεῖσαι αὐτῷ 40 χιλιάδας χρυσίνων (φλωρίων) ἐὰν ἐκεῖ μεταθέσωσι τὴν σύνοδον, προσθέτων ὅτι, ἐὰν στέρξωσι νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι ἐκεῖ, θέλει δώσει καὶ ὑπὲρ τῆς Κωνσταντινου-

πόλεως δώδεκα χιλιάδας χρυσίων καὶ τριήρεις δύο, εἰς αὐτοὺς δὲ ὅσα ὀφείλει φλωρία, ὑπισχνόμενος ἅμα ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς θέλουσι λαμβάνει ἀνελλιπῶς τὰ διατεταγμένα τροφεῖα. Ἔλθετε οὖν εἰς Φλωρεντίαν, ἐξηκολούθει λέγων ὁ Πάπας, καὶ εἰς διορίαν τριῶν ἢ τεσσάρων μηνῶν, ἔχετε ἐξουσίαν ἐπιστροφῆς, κἀντε ἐνωθῶμεν, κἀντε μὴ.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἡμέτεροι ἐταράχθησαν, ὥς εἰκός, καὶ μάλιστα διότι εὖτε νὰ ἐπιστρέψωσιν οἴκαδε ἐπετρέπετο αὐτοῖς, οὔτε ἐλπίδα τινὰ εἶχον ἵνα βελτιώσωσι τὴν οἰκτρὰν αὐτῶν θέσιν ἐφ' ὅσον εἰς Φεβρύαρον διέμενον, ἅμα δὲ ἐφοβοῦντο μήτοι εἰς Φλωρεντίαν μεταβαίνοντες τὰ αὐτὰ καὶ ἐκεῖ εὕρωσι προσκόμματα καὶ στενοχωρίας, ὅθεν καὶ ἐζήτουν τὴν τοῦ Βασιλέως αὐτῶν γνώμην περὶ τοῦ πράκτεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν αὐτὴν σχεδὸν μετὰ τοῦ Πάπα ἐκφέρων γνώμην εἰς οὐδὲν χρήσιμος ἐφαίνετο αὐτοῖς, ἀπολογούμενος ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος θιάζεται ἵνα ὑπεῖκη εἰς τὴν ἀνάγκην, πρῶτον μὲν διότι ἠλείπει τὰ πρὸς ἐπάνοδον ἀναγκαῖα, εἶτα δὲ ὅτι οὕτως ἀπολεσθήσεται πᾶσα ἐλπίς βοηθείας ὑπὲρ τοῦ Γένους καὶ τῆς κινδυνευούσης πόλεως. Ὅμοια αὐτοῖς ἀπεφάνητο καὶ ὁ γέρων Πατριάρχης Ἰωσήφ, ὁμόφωνος κατὰ πάντα τῷ Βασιλεῖ ὑπάρχων. Οὕτω τῶν πραγμάτων διακειμένων, καὶ λοιμοῦ ἅμα εἰς Φεβρύαρον ἐνσκήψαντος, ἀπεφασίσθη ἡ εἰς Φλωρεντίαν ἀπέλευσις τὴν δευτέραν τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1839, τοῦ Πάπα τῶν ἄλλων προαπελθόντος.

Εἰσέλευσις τοῦ Βασιλέως εἰς Φλωρεντίαν.

« Μηνὶ Φεβρουαρίῳ, τῇ δεκάτῃ τρίτῃ, ἦλθεν ὁ Βασιλεὺς, »
 » λημπρᾶς αὐτῷ γενομένης ὑπαντῆς, κοσμίας καὶ περιφανοῦς.
 » Ἦλθον γάρ οἱ αὐθένται πεζοὶ περιπατοῦντες ἕως τῶν πυλῶν
 » τῆς πόλεως, καὶ ἀπῆντησαν αὐτῷ· ἦλθον πάντες οἱ Καρδι-
 » νάλιοι, καὶ ὁ χορὸς ἅπας τῶν εὐγενῶν ἀνδρῶν καὶ γυ-
 » ναικῶν. Οἱ μὲν ἀπῆντων, οἱ δὲ ἐξεδέχοντο, οἱ δὲ ἴσταντο,
 » οἱ δὲ ἄλλοι ἡρώτων τί ἐστί· καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ ὁδῷ, οἱ δὲ
 » ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἄλλοι ἐν ταῖς τεύχεσιν, ἕτεροι δὲ ἀπὸ τῶν
 » θυρίδων καὶ τῶν ἐξάτων, καὶ ὁμοῦ ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις
 » τῇ προπομπῇ, καὶ τοῖς ὀργάνοις καὶ τοῖς ἤχοις τῶν σαλ-
 » πίγγων· τῇ δὲ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ἤξιώσαν αὐτὸν ὅπως παραγέ-
 » νηται ἐν οἴκῳ τιμίῳ, καὶ θεωρῇ τὰ ὑπ' αὐτὸν γινόμενα

ἡ θέατρα ἐν τῷ ἵπποδρομείῳ, ὃ ἦν προκατεσκευασμένον πλη-
σιον τοῦ οἴκου διὰ τὸ τὸν βασιλέα θεωρεῖν· ἡ παραδρομὴν
δὲ ἡμερῶν τριῶν νύκτωρ προσελάσαντες τῇ Φλωρεντίᾳ καὶ
οἱ Ἀρχιερεῖς μετὰ τοῦ Πατριάρχου, ἔμειναν ἔξω τῆς πόλεως
ἐν μοναστηρίῳ τινὶ καὶ πανδοχείοις, τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξῆλθον
εἰς ἀπάντησιν τοῦ Πατριάρχου Καρδινάλιοι δύο, ἀρχιεπίσκο-
ποι καὶ ἐπίσκοποι ὥσει τριάκοντα καὶ ἄλλος πολὺς λαὸς, καὶ
ἀπαντήσαντες αὐτῷ εἰσήγαγον εἰς Φλωρεντίαν· ὥχeto δὲ ὁ
Πατριάρχης ἐν μέσῳ Καρδινάλιων μετὰ τιμῆς μεγάλης, καὶ
πάντες ἀπῆλθον ὀφικεύοντες τὸν Πατριάρχην ἕως τοῦ ἡτοιμα-
σμενου αὐτῷ οἴκου· ὃν ἐκεῖσε καταλιπόντες ἀπῆλθον καὶ οἱ
συνακολουθοῦντες ἀρχιερεῖς, ἕκαστος ὅπου ἂν ἡτοίμασται
αὐτῷ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς Φλωρεντίαν μετάβασις κατ'οὐδὲν τὴν τοῦ
Πάπα διαγωγὴν μετέλλαξε, ἕως οὗ τέλος ἐπέτυχε τοῦ δολίου
αὐτοῦ σκοποῦ ὃν διὰ πολλοῦ ἐμελέτα καὶ ἐπεδίωκε. Ἦρξα-
το δὲ καὶ ἐνταῦθα ἡ συζήτησις ἀπὸ τῆς προσθήκης, εἰ τὸ
δόγμα τοῦτο εὐσεβὲς ἐστὶ καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ ἡμέτεροι
προσέκειντο τῇ γνώμῃ αὐτῶν τὴν προσθήκην ἀπορρίπτοντες,
εἶτα δὲ ἤρξαντο ἀποστατεῖν καὶ εἰς τὴν παράδοχὴν αὐτῆς
ρέπειν, τὸ μὲν ὑπεύκοντες εἰς τὴν πολυτρόπως κατατρύχουσαν
αὐτοὺς ἀνάγκην καὶ στέρησιν, τὸ δὲ οὐδεμίαν ἄλλην ἀπαλ-
λαγὴν τῆς ἐντεῦθεν ἐξόδου ὀρῶντες, ἕτεροι δὲ καὶ πόθῳ φλε-
γόμενοι ὑπὲρ τῆς πρὸςδοκωμένης ἐκ τῆς ἐνώσεως βοηθείας,
ἔνιοι δὲ καὶ ὑπὸ λαμπρῶν ὑποσχέσεων ἐλκυσθέντες. Καὶ οὕτω
τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην ἀπεδέξαντο, καὶ σὺν αὐτῇ
ἀνεξετάστως καὶ τοὺς ἑτέρους τρεῖς τῆς ἐνώσεως ὅρους ἔχον-
τας ὡς ἀκολουθῶς· α.) ὅτι ἡ ἐν ἐνζύμῳ σιτίνῳ ἄρτῳ καὶ
οἶνῳ τελουμένη ἀναίμακτος θυσία ὡς καὶ ἐν ἀζύμῳ μόνον, ἐστὶ
μὲν ἀντίστροφος ἀλλ' οὐκ ἀντιστρατεύεται τοῖς δόγμασι· β.)
ὅτι τὸ π ο υ ρ γ α ρ τ ὁ ρ ι ο ν δογματικὸν ἐστὶ τῆς Πίσεως
ἄρθρον· γ.) ἀτοπότατον ἀπάντων, ὅτι ὁ Πάπας ὁ ἄκρος ἐστὶν
ἀρχιερεὺς (Summus Pontifex) καὶ ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας,
τοποτηρητὴς τοῦ Χριστοῦ καὶ διάδοχος τοῦ Πέτρου· σήμερον
δὲ, ὡς γνωστὸν, τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ῥώμης ἀπέναντι τοῦ
τελευταίου τούτου ὅρου, πάντα τὰ λοιπὰ περιττὰ νομίζει,
μόνον ἐνώσεως ὅρον, ἥτοι ὑποταγῆς, τοῦτον καὶ μόνον προ-
βάλλων πρὸς τοὺς ἑλλήνας τῆς ὀρθοδοξοῦσης καθολικῆς Ἐκ-

κλησίας. Μόνος δὲ μέχρι τέλους πιστὸς ἐνέμεινε τῆς ὀρθοδοξίας κήρυξ ὁ Ἐφέσου Μητροπολίτης, Μάρκος ὁ Εὐγενικός, καὶ τοῦτον παρηκολούθησε καὶ ὁ Γεωργίας Μητροπολίτης Γρηγόριος.

Τὴν στενογραφικὴν ταύτην συμπληροῦντες εἰκόνα τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου, ἐνομίσαμεν συντελεστικώτατον ἵνα καταχωρίσωμεν ἐξ ἑνὸς μὲν τὸν λόγον ὃν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἔγραψεν ἐν Φλωρεντία Ἐπισκόπους, ὁ τὸν Βασιλέα παρακολουθῶν συγκλητικὸς Γεώργιος ὁ Σχολάριος, προτρέπων αὐτοὺς εἰς τὴν ἑνωσιν· ἐκ γὰρ τοῦ λόγου τούτου καταφαίνονται καὶ οἱ ταύτην κατεπείγοντες τότε πολιτικοὶ τοῦ γένους λόγοι καὶ ἀνάγκαι, εἰ καὶ ἄσχοποι καὶ ἀτελεσφόρητοι. Ἐξ ἑτέρου δὲ τὴν μετὰ τὴν Σύνοδον ταύτην ἐγκύκλιον τοῦ ἱεροῦ Μάρκου μητροπολίτου Ἐφέσου, ἣν γέγραφε πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Ἐπισκόπους διαφωτίζων αὐτοὺς ἐπὶ τῶν συμβάντων κατὰ τὴν σύνοδον ἐκείνην.

Ἀγόρευσις τοῦ σοφοῦ Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου πρὸς τοὺς ἐν Φλωρεντία ἡμετέρους Ἐπισκόπους, ἐξαχθεῖσαν ἐκ τῆς συγγραφῆς Στεφάνου τοῦ Παυλίνου. (α)

«Ἐκ τῆς ἐνώσεως ἡμῶν μετὰ τῶν Λατίνων ἔξομεν ἀγαθὸν μέγα ὅτι ὁ Πάπας καὶ τὰ λοιπὰ τῶν Λατίνων ἔθνη πᾶσαν ὠφέλειαν ἡμῖν παρέχονται. Τὸ γὰρ ἡμέτερον ὀλίγον ὄν, δυσχέρειαν αὐτοῖς οὐ μεγάλην μέλλειν παρέχειν, ἡμᾶς δὲ οἶδασιν ἐκεῖνοι ἀσφαλείας μόνῃς δεῖσθαι καὶ τοῦ μὴ δεδιέναι τοὺς πολεμίους, ὃ χρήμασι μὲν οὐ πολλοῖς, ναυσὶ δὲ ὀλίγαις δύνανται πράττειν. Ἐγὼ δὲ φημὶ καὶ τὴν τῆς ἐνώσεως φήμην ἀρκέσειν ἡμῖν αὐτοὺς ἀποθήσασθαι, ἐγγύθεν ἰσομένους ἡμῖν τοὺς συμμάχους εἰδότας· οἱ πολλάκις βεβοηθηκότες οὐπω διηλλαγμένοις, νῦν ἤδη πολλῷ μᾶλλον καὶ προθυμότερον τοῦτο πράττειν βουλήσονται. Λογίσασθε δὲ ἐπὶ πᾶσι καὶ τὴν παροῦσαν ἀνάγκην, ὁπόση τίς ἐστίν. Ἀκούετε γὰρ τὸν βάρβαρον μεγίστη δυνάμει παρσκευάζεσθαι πεζῇ τε καὶ ναυτι-

(α) Στέφανος ὁ Παυλῖνος ἔλλην τὸ γένος ἔγραψε δίτομον ἱστορίαν ἐπὶ τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου ὑπὲρ τοῦ δυτικοῦ μᾶλλον πνεύματος· ἀκριβέστερον δὲ συνέγραψεν ὁ Σίλβεστρος Συρόπουλος, ἔλλην τὸ γένος, παρακολουθήσας τοὺς ἡμετέρους κατὰ τὴν εἰς Φερράραν καὶ Φλωρεντίαν μετάδασιν.

κῆ κατὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως ἤξειν, ἡ δὲ πόλις ἡμῶν ἀνευ
 τῆς ἔξωθεν συμμαχίας, οὐδὲ πρὸς τὴν ἔφοδον ἀντιστῆναι δυ-
 νήσεται, ἀλλὰ κινδυνεύει ἔρμαιον γενέσθαι τῶν πολεμίων
 ἀμαχητί. Εἰ δὲ ἀντισταίῃ μέχρι τινὸς πολιορκουμένη, ἀνάγκη
 πᾶσα τέλος αὐτὴν ἐνδοῦναι. Μέννησθε γάρ, ὅτι τῶν αὐ-
 τῶν τούτων βαρβάρων ποτὲ πολιορκούντων ἡμᾶς κατὰ γῆς,
 τοῦ δὲ πρὸς θάλασσαν τείχους, ὃ διπλάσιον ἐστὶ τοῦ λοιποῦ,
 μένοντος ἀφυλάκτου, (οὐδεὶς γὰρ ἐκεῖθεν ἡμᾶς ἠνώχλει)
 εἰς πόσου ἡμῖν φόβου καὶ ἀνάγκης ἦλθε τὰ πράγματα·
 νῦν δὲ ἅπαν τὸ τεῖχος ἀνάγκη φυλάττειν, τὸ δὲ νῦν στρα-
 τιωτικὸν καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν τῆς πόλεως πλῆθος, οὐδ' ἡμῖν
 τῶν τότε ὄντων ἐστὶ, οἱ δὲ μισθοφόροι τοξόται πάντες ὤ-
 χοντο φεύγοντες, πλὴν ὀλιγίστων, ἀπεσι δὲ βασιλεὺς, ὃς εἰς
 ὧν, ἐν πράγμασι τὰ μέγιστα δύναται. Πῶς οὖν ἐλπίς ἐστὶ
 ἐρημίας τοσαύτη σωμάτων οὕτω φρικτῶδη πόλεμον διακρού-
 σασθαι; Οὐδεὶς τοίνυν μέλλειν οὐδ' ἀναβάλλεσθαι, ἀλλὰ καὶ
 τὴν ἔνωσιν πράττειν καὶ ὅ,τι τάχιστα τῇ πόλει βοηθεῖν. Ἐν-
 θυμηθῆναι γὰρ ἐκάστους ἡμᾶς δεῖ καὶ ἀπλῶς
 γυναικας, (ἦσαν γὰρ καὶ πολλοὶ ἕτεροι λαϊκοὶ τοῦ Βα-
 σιλέως συνακόλουθοι) καὶ παῖδας ἑαυτῶν, καὶ
 συγγενεῖς καὶ πολίτας οἰκτρῶς πολιορ-
 κουμένους, καὶ ἀμνηχανοῦντας καὶ θρη-
 νοῦντας· καὶ φόβους καὶ δεσμά, καὶ πλη-
 γὰς, καὶ ὕβρεις, καὶ λιμόν καὶ δίψαν, καὶ
 οἰκτροτάτην περιαγωγὴν καὶ δουλείαν
 ἀπαραμύθητον, καὶ νηπίων ἐλκυσμόν,
 καὶ γερόντων σφαγὴν, καὶ χωρισμόν ἀλ-
 λήλων ἐλεεινότατον, καὶ ἐρῶν ἀτιμίαν,
 καὶ βλασφημίαν εἰς ὕψος αἵρουμένην κατὰ
 Θεοῦ. Καὶ τοὺς μὲν ἐκόντας, τοὺς δὲ ἄκον-
 τας τὸν μὲν Ἰησοῦν ἀποβαλλομένους, τὸν
 ἀληθῆ Θεόν, καὶ μόνον διδάσκαλον καὶ
 νομοθέτην, τῇ δὲ Μωάμεθ φλυαρίᾳ ἡ ὀρ-
 γίοις ἐκείνου προσθεμένους, ἡ τὴν ἀσέβει-
 αν ἐπιδιδούσαν, τὴν δὲ πίστιν ἡμῶν διω-
 κομένην· (οἱ θερμοὶ οὗτοι λόγοι τὴν ὄντως ἀληθῆ καὶ
 ἀξιολόγητον τοῦ Γένους κατὰστασιν ἀπεικονίζοντες, διέσει-
 σαν τὴν εὐσεβῆ ὀρθοδοξίαν πολλῶν Ἐπισκόπων, οἵτινες παρὰ

τὰς παντοειδῆς ἐν Φλωρεντίᾳ στενοχωρίας, θερμότατον εἶχον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν καὶ τὸ ἱερόν ὑπὲρ πατρίδος αἰσθημα, ὅπερ οὐδέποτε ἐξέλειπεν ἀπὸ τῶν καρδιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ κλήρου τοῦ ὀρθοδόξου καθολικισμοῦ). Καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, οἱ ἐκ εἰφάνταζονται καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡμᾶς ἀνακαλοῦνται καὶ τὴν ἡμῶν ἀμέλειαν ὀνειδίζουσι, (ἀλλ' ἡ ἀμέλεια οὐκ ἦν τῶν ἡμετέρων ἀλλ' ἐκ τῆς ἑλλειποῦς διαγωγῆς τῶν Λατίνων, ἣτις κατήντησεν αὐτοὺς εἰς τὴν μεγίστην περὶ τοῦ πρακτεῦ ἀμνηχανίαν ἀπέναντι δύο μαχομένων αἰσθημάτων, τοῦ εὐσεβοῦς ἔρωτος πρὸς τοὺς πατρώους θεσμοὺς καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν, καὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα) οὗς ἐντάξει δεσποτῶν καὶ πατέρων καὶ διδασκάλων εἶχοντε καὶ ἐτίμων, καὶ οὗς ἤλπιζον τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας πάντα θήσασθαι δεύτερα, ὑπὲρ ὧν ἀποδημεῖν αὐτοῖτε ἐνόμιζον, καὶ ὑμεῖς ἐλέγετε φανερώς. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν τὰ ἑαυτῶν μόνον δευνὰ φανταζόμενοι θρηνήσουσι, καὶ ὑμᾶς ἀνακαλέσονται γοερῶς, καὶ ταῖς ἐλπίσι τοῦ σήμερον, καὶ αὔριον, ἡμᾶς ἤξειν μόναις φυχαγωγήσουσιν ἑαυτούς. Οὐδὲν αἴσιον, οὐδὲν ἐλπειότερον, ἂν ταῦτα πάντα ἐκείνοις ἐπισυμβῇ, ἡμᾶς δὲ καὶ μέχρι τῶν ἄλλων χριστιανῶν ἀφικέσθαι πρέπει τῷ λογισμῷ. Τὰ αὐτὰ ταῦτα τοῖς ὁπουδήποτε τῆς γῆς οἰκοῦσι χριστιανοῖς, καὶ ὑπὸ τὴν βάρβαρον τελοῦσιν ἀρχὴν, ἀνάγκη πᾶσα συμβῆναι, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ σέβας πανταχόθεν ἐξαλειφθῆναι. Συμβουλευώ τοίνυν καὶ δέομαι ὑμῶν, πρῶτον μὲν τῆς χρείας, ἔπειτα τοῦ πρέποντος, πρὸς δὲ τοῦτοις τῆς ἀνάγκης, ἅμα ἀθροισθέντας, λόγων μὲν παύσασθαι, ἀψασθαι δὲ ἔργων, ἐν διὰ πάντων σκοποῦντες, ὅπως ἔπατρίδα ἔθνος ἔιερὰ καὶ τάφους διασωσώμεθα. (Ὁ ἀγορεύων Σχολάριος τὴν ἑνωσιν συμβουλευὼν διὰ πάσης θυσίας, εἰς μόνην ἀπέβλεπε τὴν ἐκ ταύτης προσγεννησμένην τῆς Πατρίδος σωτηρίαν, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ εἴτε ἐν γνώσει τοιαῦτα φρονῶν καὶ ἀποδιχόμενος.) Καὶ λατίνους μὲν φημι δεῖν προσδέξασθαι

καὶ κοινωνεῖν, οὐδὲν ἀμαρτάνοντας τῇ πίστει· (ἄλλ' ἐνταῦθα ὡς καὶ σήμερον δὲν πρόκειται προσδέξασθαι καὶ κοινωνεῖν, ἀλλ' ὑποτάξασθαι τοῖς λατίνοις τὴν τροφὸν καὶ μητέρα Ἐκκλησίαν ἡμῶν, ὅπερ καὶ τὴν ἐθνικὴν προσβάλλει φιλοτιμίαν καὶ πρὸς τὸν ἀρχέγονον ἀντίκειται τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας ὀργανισμόν.) Νῆες δὲ παρσκευαζέσθωσαν ὅποσαι δύνανται, μεταξύ δὲ διαθέσθαι ὅποσα δεῖ περὶ τῆς βοηθείας τῆς εἰς τὸ μέλλον, καὶ βεβαιώσεως τῆς εἰρήνης. Πάντα ἄρα δυνατόν ἐστὶ γενέσθαι ἐνταῦθα, καὶ τὴν ἔνωσιν πράττειν, καὶ τὴν βοηθειὰν ἀπαιτεῖν, καὶ τὸν παρσκευασάμενον τὰς ναῦς ἐκπέμπειν, καὶ πρέσβυν πρὸς τὸν βάρβαρον αἰρεῖσθαι καὶ ἀποστέλλειν, καὶ τὸ ναυτικὸν ἐξαρτύεσθαι, καὶ ὑμᾶς ἐντεῦθεν εἶναι ἀπηλλαγμένους. Εἰ δὲ ἀρκεῖν ἡγεῖσθε τὸ πέμπειν βοηθειαν μόνον τὴν ἱκανὴν, καὶ οὕτω τὴν ἔνωσιν (ὑποταγὴν) πράττειν, ὅ,τι τάχιστα δεῖ. Κακείνην μὲν πέμψωμεν, ἡμεῖς δὲ πάντα τὰ μετὰ ταῦτα σχολῇ βέλτιον διαθέμενοι, καὶ ἐπ' ἀσφαλές τοῖς πράγμασι καὶ ἐλάττωι ναυτικῷ, ἅμα φθινοπώρῳ διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου πλευσόμεθα. Εἰ δὲ τὴν πρὸς Λατίνους εἰρήνην (ὑποταγὴν) οὐ βούλεσθε πράττειν, στερησόμεθα πάντων τῶν ἀγαθῶν ὧν ἡλπίζομεν ἀπολαύσασθαι. »

Ἰδοὺ καὶ τὸ ἐγκύκλιον γράμμα, ὅπερ ὁ ἱερός Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἔγραψε πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ὀρθοδόξους καθολικοὺς, ἐκθέτων πιστῶς καὶ συντόμως πάντα τὰ ἐν τῇ Φερδράρᾳ καὶ Φλωρεντίᾳ γενόμενα. Ἀ' Ἐνταῦθα δὲ γενόμενοι εὐθύς ἐπειράθημεν ἄλλως ἡμῖν προσενεχθέντων ἢ ὧς ἡλπίζομεν· τέως δ' οὖν ἐνεμείναμεν κελευσθέντες, καὶ προθεσμίας μακρὰς ἠνεσχόμεθα πρὸς τὸ συνελθεῖν τε καὶ καταστήσαι τὴν σύνοδον. Ἐλαβε τέλος ἡ προθεσμία, καὶ μετὰ τοῦτο παρῆλθον ἡμέραι συχναί, καὶ μόλις συνήλθομεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ Γραικοῖ καὶ Λατῖνοι. Περὶ τῆς ἐν Συμβόλῳ προσθήκης πρῶτον διελεξάμεθα, εἰς δύο τὸ ζήτημα διελόντες, πρῶτον, ὅτι οὐκ ἔδει προσθηναί, καὶ δεύτερον, ὅτι τὸ προστεθὲν οὐκ εὐσεβές. Καὶ δὴ προτραπείς ἐγὼ τῆς υποθέσεως ἄρξασθαι, πρῶτον ἐν προοιμίοις ἐσπούδασα τὴν αἰτίαν αὐτοῖς ἀναγαγεῖν τοῦ σχίσματος καὶ διαιρέσεως, ἢ τὸ ἀφίλον

ἐγκαλέσαι καὶ ὑπεροπτικόν, ἐκείνων ἡ-
πολογουμένων καὶ ἐγκαλούντων ἡμῖν, καὶ
ἐαυτοὺς δικαιοῦντων, ὥσπερ εἰώθασιν.
Ἐπειτα κατὰ τὰς ἐφεξῆς συνελεύσεις προχειρισάμενος τὰς
πράξεις τῶν Ἱερῶν Συνόδων, ἀνέγνων ἐξ αὐτῶν τοὺς ὅρους,
ἐν οἷς ἀπαγορεύουσιν οἱ θεῖοι Πατέρες τὴν ἐναλλαγὴν τοῦ
συμβόλου μέχρι λέξεως καὶ συλλαβῆς, καὶ φρικώδεις ἀράς ἐκ-
φωνοῦσι κατὰ τῶν ταύτην ποτὲ τολμησάντων· (ἐν ταῖς ἀραῖς
καὶ ἀναθέμασι τούτοις συνυπέγραφον καὶ συνέφασκον καὶ οἱ
Ῥωμαῖοι Ποντίφηκες, ὡς ἴδομεν ἐν τῷ β'. κεφ. περὶ τῆς
προσθήκης.) Οἱ δὲ Λατῖνοι Ἐπίσκοποι, καὶ ἰδίᾳ ὁ Σα-
βίνης καρδινάλιος Ἰουλιανὸς, ἀντέλεγέ μοι σοφιστικῶς ὡς
οὐκ ἔστι προσθήκη ἡ, ἐκ τοῦ υἱοῦ, φωνή ἡ ἐν τῷ ἱερῷ
συμβόλῳ τεθεῖσα, ἀλλ' ἀνάπτυξις καὶ σαφήνεια. Ἀλλ' ἐγὼ
ἐπὶ τούτοις διὰ συλλογισμῶν ἀναντιρρήτων παρεστήσα τὴν
τῶν ἐμῶν λόγων ἀνάγκην, καὶ ὡς ἀδύνατον ἄλλως ἐκληθῆ-
ναι τοὺς ὅρους, ἢ ὡς ἐγὼ ἐξηγούμην καὶ ἐλάμβανον τούτους.
(Τοιαύτην ἔδωκεν ἐξήγησιν καὶ ὁ ἅγιος τῆς Ἀλεξανδρείας Κύ-
ριλλος, προεδρεύων τῆς ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμ. Συνόδου. Ἰδ. σελ.
20.) Ὡς δὲ ἐωρῶμεν τοὺς Λατίνους σαφῶς
ἡδη τὰ πράγματα παραγυμνώσαντας ἐν
ταῖς πρὸς ἡμᾶς διαλέξεσιν, ὡς οὐ πρὸς ἀ-
λήθειαν αὐτοῖς ὁ σκοπὸς, οὐδὲ τὸ ταύτην
εὐρεθῆναι διὰ σπουδῆς τίθενται, ἔργον
τε ἀπαραίτητον εἶχον αὐτοί τε λύειν τὰς
συνελεύσεις, ἵνα λέγοντες ὕστερον δο-
κῶσιν ἅπαντα λύειν τὰ παρ' ἡμῶν λεγό-
μενα· ἐντεῦθεν ἡδη τοῦ λέγειν παυσάμενοι παρεκαλοῦμεν
αὐτοὺς τί μὴ λέγοντας ἱκανόν, ἐπανελθεῖν πρὸς τὴν
καλὴν συμφωνίαν ἐκείνην, ἣν εἶχομεν πρό-
τερον καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ πρὸς
τοὺς Πατέρας ἡμῶν, (καὶ ὁμῶς ὁ νῦν Παπεύων
Πίος θ'. παρρησίᾳ δεύτερον ἀποκαλεῖ μετὰ τὸν ἱερὸν
Φώτιον τοῦ σχίσματος αἷτιον Μάρκον τὸν Ἐφέσου) ὅτε τὸ
αὐτὸ πάντες ἐλέγομεν, καὶ οὐκ ἦν ἐν ἡμῖν
σχίσμα. Ἀλλὰ κατὰ πετρῶν ἐσπείρομεν. Ἐκεῖνοι γὰρ τοῖς
μὲν ἐλέγχοις στενοχωρούμενοι, διόρθωσιν δὲ οὐδαμῶς οὐδεμίαν
δεχόμενοι, παρεκάλουν ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν μεταβῆναι τοῦ

δόγματος, ὡς ἱκανῶν ἤδη ῥηθέντων ἐπὶ τῇ προσθήκῃ λόγων, οἰόμενοι δι' ἐκείνων ἐπισκιάσειν τὸ τοῦ συμβόλου τόλμημα, τῆς δόξης ὑγειοῦς δεικνυομένης. Ἄλλ' οἱ ἡμέτεροι οὐκ ἠνείχοντο, καὶ ἀμεταθέτως εἶχον πρὸς τὴν τῆς δόξης ἐξέτασιν, εἰμὴ διορθωθείη πρότερον ἢ προσθήκη. Καὶ ἂν μὲν οἱ ἡμέτεροι πάντες ἐνέμειναν τῇ ἐνστάσει ταύτῃ, καὶ διελυόμεθα ἐκείθεν καλῶς ποιοῦντες, οὐκ ἂν ὑπὸ ἄλλων παραιπεισθέντες, ὡς ἀπρεπὲς ἐστὶ μηδὲν εἰπόντας περὶ τοῦ δόγματος ἀπελθεῖν, ἐδέξαντο τὴν μετέβασιν, τὴν ἀπὸ τῆς προσθήκης εἰς τὴν δόξαν, καὶ τὴν ἀπὸ Φερράρας εἰς Φλωρεντίαν. Ἐνθα γενόμενοι τῶν περὶ τοῦ δόγματος διαλέξεων ἀπηρξάμεθα, τῶν λατίνων προσεγκόντων ῥητὰ, τὰ μὲν ἐξ ἀποκρύφων καὶ ἀγνώστων τινῶν βιβλίων, τὰ δὲ ἐκ νενοθευμένων καὶ διεφθαρμένων, ἐν οἷς ἰσχυρίζοντο τὴν ἑαυτῶν δόξαν συνίστασθαι. Πάλιν οὖν αὐτοῖς ἐγὼ συμπλεκόμενος, καὶ τὸ τῆς δόξης αἰτοπον διελέχων, καὶ νενοθευμένας εἶναι τὰς βίβλους προφανῶς παριστῶν, οὐδὲν ἡνυον εἰς πειθῶ, πλὴν ὅσον τὸν καιρὸν ἀναλίσκειν εἰκῇ καὶ μάτην. Ἀλλὰ τῶν Λατίνων ἐπιμενόντων, ἀπέτεινα καὶ αὐτοῖς λόγον διὰ μακροῦ, ἐν ᾧ μαρτυρίαις ἀναντιρρήτοις παρέστησα τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἡμετέρου δόγματος, (ἐντεῦθεν καὶ αἱ κατὰ τοῦ ἱεροῦ τούτου ποιμενάρχου πικραὶ συκοφανταὶ αἱ παρὰ τῶν λατίνων ἐκτοξευθεῖσαι, ὡς περ εἰώθασι ποιεῖν ἐν πάσῃ καθολικῇ ἀληθείᾳ ἀντιστρατευομένη πρὸς τὰς εἰσαχθείσας καινοτομίας) ὅτι ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται.

α Παρὰ τῶν εὐαγγελικῶν λόγων ἀρξάμενος, διὰ δὲ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδεξαμένων αὐτοὺς κατελθόντων ἄχρι καὶ τῆς τρίτης οἰκουμένηκῃς Συνόδου, κατὰ μέρος τε ἐξεργαζόμενος ἕκαστον τῶν ῥητῶν, καὶ συλλογίζόμενος ἐφ' ἑκάστῳ καὶ συμπεραίνων, ὡς πανταχοῦ τοῦ καινοῦ τῶν λατίνων δόγματος ἀπαγορευομένου, ἐπὶ τούτοις κατέλυσα τῆς πρὸς αὐτοὺς ὁμιλίας, ἥ μῆκετι συνελεύσασθαι μετ' αὐτῶν, ἥ γοῦν αὐτὸς σιωπήσειν βεβαιωσάμενος· ἀλλ' ἐκεῖνοι προσεκαλοῦντο τοὺς ἡμετέρους ἐκόντας ἄκοντας εἰς τὴν τῶν εἰρημένων ἀντίρρῃσιν. Καὶ τοῦτο διαπραξάμενοι, μὴ παρόντος ἐμοῦ, δύνω ἐφεξῆς συνελεύσεις ἡγά-

λωσαν μόνοι λέγοντες, καὶ μηδενὸς ἀπολογουμένου· ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ συνελεύσει τὰ παρ' ἐμοῦ εἰρημένα διαστρέψαντες μᾶλλον ἢ ἀνατρέψαντες καὶ χρήσεις ἐναντίας, ὡς ἐκείνοις ἐδόκει, τῶν παρ' ἡμῖν διδασκάλων ἐκτεθεικότες. Ἐπεὶ δὲ ἐμοῦ σεσιωπηκότες, οὐδεὶς ἔτι τῶν ἡμετέρων ἐθάρρυνεν ἀντιτάξασθαι, τοῦτο μὲν τῶν ἀρχόντων οὕτω δέον εἶναι κρίνοντων, τοῦτο δὲ καὶ ὀκνοῦντες ἅπαντες τὸν ἀγῶνα, καὶ μὴ εἰς ἔριδας καὶ ταραχὰς ἐμπέσωσι δεδιότες, ἐκεῖνοι τὴν ἡμετέραν σιωπὴν ὡς ἔρμαιον λογισάμενοι, καθάπερ τινὰς φυγάδας προσεκαλοῦντο τοὺς ἡμετέρους πρὸς μάχην· καὶ μηδ' ὡς ὑπακουόντων ἡμῶν, ἐπεκρότουν ὡς νικηταὶ καὶ τὴν ἀλήθειαν μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες. Ἐντεῦθεν τὴν ἀρχὴν λαμβάνει τὰ τῆς οἰκονομίας καὶ συγκαταβάσεως ῥήματα, καὶ τις τῶν ἡμετέρων ἐπεχειρήσει λέγειν ὡς καλὸν ἐστὶ τὴν νεῖρην ἡν ἀσπάσασθαι, καὶ τοὺς ἀγίους συμφώνους ἀποδεῖξαι πρὸς ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ δοκῶσιν οἱ δυτικὸι τοῖς Ἀνατολικοῖς ἀντιφθέγγεσθαι. Ἡ δὲ καὶ περὶ τῆς διαφίλοσοφειν τὴν ἡρξάτο, (ἦν δὲ οὗτος ὁ Νικαίας Βησσαρίων) παρὰ τοῖς ἡμετέροις διδασκάλοις εὐρισκομένης, ὡς τὰ ὑπὸν τῇ, ἐκ, δυναμένης, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πνεύματος τοῦ υἱοῦ διδούσης. Οὕτω κατὰ μικρὸν ὁ λατινισμὸς ἐξεῖράγη, καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐνώσεως (ὑποταγῆς) ἤρξαντο πραγματεύεσθαι, καὶ τινὰ ῥητὰ περιεργάζεσθαι, δι' ὧν ἐνωθήσονται, μέσσην ἐπέχοντα χώραν καὶ δυνάμενα κατ' ἀμφοτέρας τὰς χώρας λαμβάνεσθαι, καθάπερ τίς κόθορνος. Τοῦτο γὰρ αὐτοῖς πρὸς τὴν ἐπίνοιαν ἐδόξε σφόδρα συμβάλλεσθαι, τῶν τε ἡμετέρων δι' αὐτῶν ῥᾶον προσαγομένων, καὶ τῶν ἐναντίων ἐλπίζομένων ἀνεξέταστος αὐτὰ παραδείξασθαι. Καὶ δὴ τι συντιθέντες γραμμάτων, ταιαῦτα τινὰ περιέχον, τὴν ἐκείνων δὲ δόξαν ὁμῶς καθαρῶς ἐκτιθέμενον, ἐξαπέστειλον αὐτοῖς, ὡς διὰ τούτου τὴν ἑνωσιν ποιητόμενοι. Τοῖς δὲ οὐκ ἀνεκτὸν ἐδόκει τὸ γραμμάτων δέξασθαι χωρὶς ἐξετάσεως, ἀλλ' ἢ πρὸς ἀπολογία ἀυτοὺς προεκαλοῦντο, καὶ λύσεις τῶν ἐν τῷ γράμματι ἀμφισβητουμένων φωνῶν, ἢ τὸ οἰκτεῖον δέξασθαι παρηγγύων. Ἦν

δὲ ἐκείνη συμφώνησις παντελὴς περὶ τὸ δόγμα Λατίνων τε καὶ Γραικῶν, καὶ ὁμολογία τοῦ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι. Τρίβεται δὲ πολὺς ἐπὶ τούτοις χρόνος, ὃ οἱ ἡμέτεροι τὴν ἀναβολὴν ἐδυσχέρανουν καὶ πρὸς τὸν λιμὸν ἡγανάκτουν· καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἐπενοήθη, μηδενὶ μηδὲν διδόναι τῶν συγκειμένων ἀναλωμάτων ἵνα ἀναγασθέντες ἐκ τούτου κατὰ μικρὸν ὑποκύψωσι. (Τοιαύτη ἡ εἰλικρινὴς διαγωγή τοῦ Πάπα Εὐγενίου δ'· ὃ εἰλικρινεστέρα ἢ τοῦ Πίου θ'. ἐν τῷ 19 αἰῶνι ἀποκρύπτοντος τὴν καθολικὴν ἀλήθειαν καὶ ἀντίθετα ταύτης προσλαλοῦντος) Τί δεῖ πολλὰ λέγειν; οὐκ ἐπαύσαντο πάντα λίθον κινοῦντες, οἱ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ εὐσεβείας προδότες, μέχρι διεπράξαντο συναγαγόντες τὴν σύνοδον ἐκρῆξαι τὸν λατινισμόν εἰς τὸ φανερόν, βασιλέως τε καὶ Πατριάρχου προκαθημένων! Τὰ γὰρ δοκοῦντα τοῖς Λατίνοις συνηγορεῖν ῥητὰ προσαγαγόντες εἰς μέτον ἔκτε τῶν διδασκάλων αὐτῶν ἐκείνων καὶ τοῦ μεγάλου Κυρίλλου, πρότερον ἐμοὶ διαγωνισάμενοι, καὶ κατ' αὐτῶν ἐκ διαδοχῆς ἀλλήλων ἐπιπηδήσαντες ἰταμῶς τοῖς σοφίσμασι, οὕτως ἡρώτων τὴν σύνοδον, ἢ ἢντινα γνώμην ἔχουσι περὶ τῶν ῥητῶν ἐκείνων καὶ εἰ καὶ τὸν υἱὸν αἵτιον ποιοῦσι τοῦ πνεύματος. » Περὶ μὲν τῶν ῥητῶν, οὐκ ἀμφιβάλλειν ἔφασαν, εἰ γνήσια τῶν διδασκάλων εἰσὶ, παρὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ θείου Μαξίμου τοῦτο πιστούμενοι, τὴν αἰτίαν μὲν τοῦ Πνεύματος τῷ υἱῷ διδόναι παντελῶς ἀπηγόρευσαν οἷγε πλείονες. Ἄλλ' οἱ τολμηροὶ τὴν δυσέβειαν, καὶ ὅσοι τούτοις παρηκολούθησαν, ἐπαγγελίαις λαμπραῖς ὑπαχθέντες, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τὸν υἱὸν ἀπεφάναντο τοῦ πνεύματος αἵτιον, ὃ μηδ' ἐν τοῖς τῶν λατίνων ῥητοῖς εὑρηται ποῦ φανερῶς κείμενον. Τούτοις δὲ καὶ Πατριάρχης ἐπεψηφίσατο, προδιεφθαρμένος ἤδη καὶ αὐτός, καὶ ἅμα διψῶν τὴν ἐκεῖθεν ἀπαλλαγὴν, διὰ τὸ πρὸς θάνατον τὴν ὑγίαν αὐτοῦ ῥέπειν. Ἐγὼ δὲ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἅμα καὶ ὁμολογίαν τῆς πίστεως συγγεγραμμένην ἔχων, (οὕτω γὰρ ποῦ διείρητο πρότερον, ἐγγράφως ἐπιδοῦναι τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἕκαστον) ὥς ἶδον αὐτοὺς ἐκθύμως ἤδη πρὸς τὴν ἔνωσιν (ὑποταγὴν) ὤρμημένους, καὶ τοὺς ἐμοὶ συνεστῶτας πρότερον, ἄρτι συμπε-

πτωκότας ἐκείνοις, ἱγγράφων οὐδὲ μεμνημένους, ἀπέσχον καὶ αὐτοὺς τὴν γραφὴν, ἵνα μὴ πρὸς ὀργὴν αὐτοὺς ἐρεθίσας εἰς προὔπτον ἤδη κίνδυνον ἑμαυτὸν ἐμβάλλω. Διὰ στόματος μὲν τοι τὴν ἑμαυτοῦ γνώμην ἐδήλωσα, μὴ ἂν ἄλλως δύνασθαι τὰ ῥητὰ τῶν δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν συμφωνῆσαι πατέρων, εἰμὴ κατὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ σεπτοῦ Μαξίμου, τὸν υἱὸν φαίμεν αἴτιον εἶναι τοῦ Πνεύματος, προσεπιστηνόμενος ἅμα καὶ περὶ τῆς προσθήκης, ὡς οὐδὲ ταύτην συγχωρῶ τοῖς λατίνοις, ἅτε μὴ καλῶς οὐδ' εὐλόγως κατὰ τοὺς εἰρημένους λόγους γεγεννημένην. Ἐντεῦθεν οἱ μὲν τὸ ἑαυτῶν ἔπραξαν, καὶ πρὸς τὴν συνθήκην ὄρου καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἐνώσεως (ὑποταγῆς) ἔβλεψαν. (α) Ἐγὼ δὲ χωρισθεὶς αὐτῶν ἔκτοτε ἔμαυτῷ σχολάσας, ἵνα τοῖς ἀγίοις μου πατράσι καὶ διδασκάλοις διτελῶ

(α) Ὡς ἴδομεν ἐν ταῖς ὀπισθεν, μόνος ὅρος εἰς συζήτησιν πολύμητον ἐτέθη ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Φερράρας καὶ Φλωρεντίας, ὁ τῆς προσθήκης περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Παναγίου Πνεύματος, καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς ὅροι τῆς λεγομένης ἐνώσεως, καὶ μάλιστα ἡ γενικὴ ἐποπτεία καὶ ὑπερτάτη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δεσποτεία τοῦ Ῥωμαίου Πατριάρχου ἢ Πάπα, ὑπεγράφησαν ἄνευ τινὸς συζητήσεως. Ἐγὼ δὲ ἡ δόξα αὐτῇ οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν τῇ ἀρχηγόνῳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν τῇ ὁρισθείσῃ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ δι' οἰκουμένης συνόδου, φωνὴν ἐχούσης ἱεράν καὶ ὑπερτάτην, καὶ ἡ ἱστορία αὐτῇ μαρτύρεται ὅτι οἱ τῆς Ῥώμης Πατριάρχαι καὶ Πάπαι οὐχὶ μόνον πνευματικῶς ὑπέκειντο εἰς τὴν φωνὴν τῶν καθολικῶν Συνόδων, ἀλλὰ καὶ πολιτικῶς ὑπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς Αὐτοκράτορας, ὑπὸ τούτων εἰς ταύτας συγκαλούμενοι καὶ εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἑδρὰν ἐγκαθιδρύμενοι διὰ τῆς λεγομένης περιβολῆς. Ὅτε τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 685 ἀπέθανε Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος καὶ διεδόχθη αὐτὸν ὁ υἱὸς του Ἰουστινιανὸς ὁ β', οὗτος ἵνα ἐμποδίσῃ τὰς ἐριδας καὶ διχροστασίας ὅσαι συνέβησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πάπα Κόνωνος, (ἦσαν γὰρ τότε δύο ὑποψήφιοι Πάπαι εἰς παρὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κλήρου, καὶ ἕτερος ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ) ἀνανέωσε τὴν περιβολήν, ἥτοι τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικυρώσεως καὶ τοῦ διορισμοῦ τῶν Παπῶν, ὑπεχρῶσας ἐκ νέου τοὺς Ῥωμαίους ἵνα μὴ διορίζωσι τοὺς Ἐπισκόπους αὐτῶν, ἄνευ τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ ἐγκρίσεως ἢ αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἢ τοῦ ἐν Ῥαβδόνη αὐτοκρατορικοῦ ἐξάρχου, ὅπερ ἐγένετο καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῶν Παπῶν ἐκλογὰς μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν γερμανῶν αὐτοκρατόρων.

συνήμενος, πᾶσι καταφανῆ ποιῶ τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην διὰ τῆςδε μου τῆς γραφῆς, ὡς τὴν γενομένην ἔνωσιν (ὑποταγὴν) οὐ παρεδεξάμην, με στέργων ἢ γραικολατῖνος κληθῆναι ἢ λατινόφρων.» Τοιαῦτα γέγραφεν ὁ τῆς Ἐφέσου ἱερός μητροπολίτης, πιστὸς μένων λάτρης τῆς καθολικῆς ἐν Χριστῷ διδασκαλίας.

Ἐν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ ἀπέμειναν μὴ ἐπανελθόντες οἵκαδε ὁ Νικαίας Βησσαρίων, καὶ ὁ τῆς Ῥωσσίας Ἰσίδωρος Μητροπολίτης Κιόβου. Καὶ ὁ μὲν Βησσαρίων ἀντίτιμον τῆς καθολικῆς αὐτοῦ προδοσίας ἔλαβε παρὰ τοῦ Πάπα Εὐγενίου τὸν ἐπίτιμον τίτλον τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως· α Βησσαρίων ἐλέω Θεοῦ, Καρδινάλιος τῆς ἀγίας Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καὶ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.» Σημειωτέον δὲ ὡς ἐν παρόδῳ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης ἔχει ἐγκαταστημένους καὶ θρόνους Πατριαρχικοὺς τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τὸν ἐπίτιμον τίτλον καὶ σήμερον ἔτι, καὶ διαιρεῖ ἅμα σύμπασαν τὴν Οἰκουμένην γῆν εἰς τόσας ἐπαρχίας ἐκάστη τῶν ὁποίων ἔχει καὶ ἴδιον Ἐπίσκοπον. Ὑπάρχουν ἐν Ῥώμῃ Ἐπίσκοποι οἵτινες ἰσχύουσιν ἐν μόνῳ τῷ γεωγραφικῷ χάρτῃ, ἐξ οὗ καὶ μόνον γινώσκουσι τὴν ὑπαρξίν τῶν τόπων τούτων, καὶ συχότατα δύναται τις νὰ ἀριθμῇ πεντήκοντα ἴσως πρὸς ἓνα, οἵτινες ἀγνοοῦσιν εἰς τί τοῦ κόσμου μέρος κεῖται ἡ ἐπισκοπικὴ των Ἐπαρχία. Ἄλλ' εἰς οὐδὲν τοῦτο λογίζεται, ἀρκεῖ ὅτι ὁ μὲν ἐπίτιμος ἐκεῖνος Ἐπίσκοπος μισθοδοτεῖται, ὁ δὲ κοσμοκράτωρ Πάπας ἀρέσκειται περιστοιχούμενος ὑπὸ Ἐπισκόπων ὅλων τῶν μερῶν τῆς Οἰκουμένης, καὶ ἐπισφραγίζων τὰς ἀντικαθολικὰς καὶ ἀντικανονικὰς ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀξιώσεις αὐτοῦ! Εἰς ὅσα δὲ μέρη τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ῥώμης δὲν ἐπέτυχεν εἰσεῖν νὰ καθιδρύσῃ ἱερατικόν τι τάγμα ἢ εὐκτήριον τινὰ οἶκον, ἐκεῖ ἔχει ὠρισμένην ἑτέραν τάξιν Ἐπισκόπων οἵτινες φέρουσι τὸ ὄνομα α Ἐπίσκοποι εἰς τὰς χώρας τῶν ἀπίστων. » (in partibus infidelium). Ἐφερε λοιπὸν ὁ ἀποστάτης Βησσαρίων τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου, ὡς καὶ ὁ τοῦτον παρακολουθήσας εἰς Ῥώμην, Ἰσίδωρος ὁ τοῦ Κιόβου, τὸν ἐν ἐνεργείᾳ τίτλον «Καρδινάλιος Ῥώμης». Ὑπὸ τὸν τίτλον ἐκεῖνον ὁ Βησσαρίων ἀπέστειλε μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐγκύκλιον ἐλληνιστὶ γεγραμμένην, ὡς ἀποστέλλει σήμερον ὁ Πίος

ἐννατος πρὸς ἅπαντα τὸν τῆς Ἀνατολῆς Κλήρον, προτρέπων αὐτὸν ἵνα ἀσπασθῇ τὴν Φλωρεντινὴν σύνοδον καὶ ἐνωθῇ ἢτοι ὑποταχθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης, καὶ ἀναγνωρίσῃ ἐπομένως τὸν Πάπαν (ἡ γὰρ τοῦ Πάπα Ἐνωσις εἰς τοῦτο μόνον τείνει) ἄκρον Ἀρχιερέα (Summus Pontifex) (α) καὶ ποιμένα τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, οἰκουμενικὸν διδάσκαλον καὶ πατέρα, ὡς τοποτηρητὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διάδοχον τοῦ Πέτρου. Τοῦτο αὐτὸ ἐπραξε καὶ ὁ εἰς Ῥώμην εἵτα μεταβάς μέγας Πρωτοσύγκελος καὶ πνευματικὸς τοῦ Βασιλέως Γρηγόριος, Κρῆς τὴν πατρίδα, προχειρισθεὶς Καρδινάλιος· ὁ τῆς ὑποταγῆς οὗτος θερμὸς θιασώτης ἔγραψεν ἐγκύκλιον ἀπὸ τῆς Ῥώμης πρὸς τοὺς ἀδελφούς καὶ πατέρας τῆς Ἀνατολῆς ἵνα μάθωσιν, ὡς ἔλεγεν, αὐτὶς δὲ οὐ λέγοντα ἐσύμβολα παρηλλαγμένα, καὶ δύο τελοῦνται λειτουργίαι, ἡ μὲν δι' ἐνζύμου θυσίας ἡ δὲ δι' ἀζύμου· διττὰ δὲ τὰ βαπτίσματα, τὸ μὲν διὰ τριτῆς καταδύσεως, τὸ δὲ δι' ἐπιχύσεως ὕδατος ἐκ κορυφῆς ἄνωθεν· διττὰ δὲ τὰ ἔθιμα πάντα, καὶ εἴ τι τοιοῦτον· πάντα δὲ καλῶς ταῦτα καὶ εὐπρόσδεκτα κρίμενα, ἐν δὲ μόνον ἀπολείπονται αὐτοῖς ἡ ὑποταγὴ εἰς τὸν ἄκρον τῆς Ῥώμης Ἀρχιερέα. Τοῦτο αὐτὸ κηρύττει διὰ τοῦ ἐγκυκλίου αὐτοῦ γράμματος καὶ ὁ Πίος ἐννατος, πάντα μὲν τὰ λοιπὰ ἀσπαζόμενος ὡς καλῶς κρίμενα, τὴν ὑποταγὴν δὲ ἐξαιτούμενος τῆς Ὁρθοδόξου τῆς Ἀνατολῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀποκρύπτων οὕτω τὴν καθολικὴν ἀλήθειαν τῆς τιμητικῆς τάξεως καὶ τῆς

(α) Ὁ Ποντίφηξ = Pontifex (pons-facere γέφυρας ποιεῖν) ἴσον τῷ γεφυροποιός. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἰδωλολάτραις Ῥωμαίοις Ποντίφηξ ἐκαλεῖτο ὁ τῶν ἱερῶν πραγμάτων ἐπιστάτης ἱεροφάντης καὶ ἱερομνήμων, ὡς τις ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἔχων ἅμα ὑπὸ τὴν ἐπίστασιν αὐτοῦ καὶ τὴν μεγάλην ξυλίνην γέφυραν τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τιβέρεως, τὴν ἱερὰν καλουμένην γέφυραν, ἣτις κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ ἀνεγείρετο καὶ ἤνοιγε κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, ἐντεῦθεν διερχομένης τῆς ἐθνικῆς πομπῆς. Ὑστερον δὲ ἐκλήθησαν καὶ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν Ῥωμαίων Ποντίφηκες καὶ οἱ ἀνώτατοι τοῦ κλήρου τῆς Ῥώμης, οἱ Ἐπίσκοποι αὐτῆς.

πνευματικῆς ἰσοτιμίας, ἣν οἱ προκατόχοι Πάπαι ἀνίστρεψαν καὶ ἣν οὗτος ὤφειλεν ἀσπάσασθαι ἐάν εἰλικρινῶς τὴν καθολικὴν ἐπιδιώκη ἔνωσιν, δι' ἧς μόνῃς δύναται νὰ κοινωνήσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν ἰσοτίμων τῆς Ἀνατολῆς Πατριαρχῶν καὶ ἐπισκόπων. Μόνῃ ἡ ἀδολογία ἐξομολόγησις τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ῥώμης, καὶ μόνῃ ἡ κατὰ ταύτην καὶ τοὺς ταύτης ἀρχαίους καὶ ἱεροὺς θεσμοὺς γενησομένη ἔνωσις, αὕτη μόνῃ εὐπρόσδεκτος ἐστὶ ὡς γνησία καὶ ὄντως καθολικὴ τῶν Ἐκκλησιῶν ἔνωσις. Οὕτω μόνον αἰρεται τὸ ἐν τῇ-καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἐπισυμβάν σχίσμα, πάντων τῶν λοιπῶν δυναμένων ὑποβληθῆναι εἰς καθολικὴν τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας συνέλευσιν, κατὰ τε τὰς Ἀποστολικὰς πράξεις καὶ τὰς Συνοδικὰς ἀποφάσεις.

Ὁ Πατριάρχης Ἰωσήφ, γέρον ἐβδομηκοντούτης, ἐν πᾶσι τῷ Βασιλεῖ πειθόμενος, νοσήσας πρὸ τῆς λήξεως τῆς ἐν Φλωρεντίας συνόδου, ἐτελεύτησεν ἐκεῖ καταλιπὼν τὴν ἔγγραφον αὐτοῦ συναίνεσιν πρὸς τὴν λεγομένην ἔνωσιν, ἐνταφιασθεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀγίας Μαρίας τῆς νέας, (Santa Maria Novella), ἔνθα καὶ μέχρι σήμερον δείκνυται ὁ τάφος του ἐν τῷ ἱερῷ θήματι, ἀνωθεν δὲ τοῦ τάφου ἐπὶ τοῦ τείχους διασώζεται ἡ ἐξωγραφισμένη αὐτοῦ εἰκὼν ἡμφιεσμένου στολὴν ἀρχιερατικὴν. Ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος Ἰωσήφ προβιβάζεται ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον (ἐν ἔτει 1440) ὁ Κυζίκου Μητροφάνης, ὁπαδὸς τῆς λατινικῆς ἐνώσεως, καὶ τοῦτον καθεῖλεν ἔπειτα ἡ ἐν Συρίᾳ συγκροτηθεῖσα Σύνοδος (ἐν ἔτει 1443) ὑπὸ τῶν τριῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, τοῦ Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων. Ἡ αὕτη Σύνοδος ἀπεκήρυξε καὶ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένην ἔνωσιν, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἐψηφισμένα ὡς νόθα καὶ ἀντικαθολικὰ ἠκύρωσε καὶ ἀναθέμασι παρέδωκε, συνωδᾷ πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἐκείνα τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας ἱερὰ ἔθιμα. Ἐν ἔτει 1445 τὸν Μητροφάνην καθαιρεθῆντα διεδέξατο ὁ τοῦ Βασιλέως πνευματικὸς Γρηγόριος, οὗτινος ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, ὄργανον τῆς λατινικῆς ἑτεροδοξίας γενόμενος. Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Γρηγορίου τούτου ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης Παλαιολόγος, βλέπων τὴν ἐντελῇ ἦσαν τῶν Χριστιανικῶν ὁπλῶν (α) καὶ τὴν ἀνω-

(α) Ἐν ἔτει 1444 ἐγένετο ἡ διαβόητος τῆς Βάρνας μάχη, ἔνθα ἦσαν σφηνωμένα τὰ ὅπλα τῶν Σέρβων, Βουλγάρων καὶ Οὐγγῶν ὑπὸ τὸν βασι-

φιλή ἀντίστασιν τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ Κωνσταντίνου, πά-
σας δὲ τὰς ἐκ τῆς ἐνώσεως προσδοκώμενας βοηθείας ψευθεύ-
σας, καταληφθεὶς ὑπὸ νευρικοῦ πυρετοῦ ἀπέθανε πικρῶς με-
ταμελούμενος ἐπὶ τοῖς μάτην διαπραχθεῖσι, καὶ πικρῶς ἀνα-
μιμνησκόμενος τῶν κουθεσιῶν τοῦ γέροντος πατρὸς Ἑμμα-
νουὴλ Παλαιολόγου. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ συγκροτεῖται
Σύνοδος, ἡ τελευταία ἐν τῷ Ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας Σοφίας,
συνεδριαζόντων αὐτοπροσώπως ἃ τῶν τριῶν Πατριαρχῶν μετὰ
πολλῶν Ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν ἄλλων, ἐν οἷς διέπρεπεν ὁ
διαπρήσιος κήρυξ τῆς ὀρθοδόξου καθολικότητος, Μάρκος ἐ-
κκεῖνος ὁ Ἐφέσου ἱερός Μητροπολίτης. Ἐν τῇ πληρεστάτῃ
ταύτῃ συνόδῳ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, πρῶτον
μὲν προσεκληθῆναι τρεῖς κατὰ κανόνας ὁ ἀποστάτης Γρηγόριος,
καὶ μὴ ἀπαντήσας καθαιρεῖται, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προδιβάλλεται
Πατριάρχης τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπό-
λεως ὁ ὀρθόδοξος Ἀθανάσιος· ὁ δὲ καθαιρεθεὶς Γρηγόριος μὴ
φέρων τὸ κοινὸν ὄνειδος κατέφυγεν εἰς Ῥώμην ἐνταῦθα τὸν
βίον καταλύσας, ὅθεν καὶ ἀπέστειλεν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω,
τὸ ἐγκύκλιον ἐκεῖνο γράμμα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνα-
τολῆς. Ὁμοίως σύνοδος ἐν Ῥωσσίᾳ συγκροτηθεῖσα, ἀπεκήρυξε
καὶ ἡ ὀρθόδοξος αὕτη Ἐκκλησία τὸ Φλωρεντινὸν Συνέδριον
ὡς ἄθεσμον καὶ παράνομον, καὶ τὰ κατ' αὐτὸ ψηφισθέντα
ἀναθέμασι παρέδωκε. (α)

λέα Λαδίσλαον καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Οὐγκιάδην. Ἐν τῇ μάχῃ
ταύτῃ ἔπεσον ἥρως τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ νεωτέρου τῆς Δύσεως
πολιτισμοῦ δέκα χιλιάδες χριστιανῶν, οἵτινες ἐπάλαιον κατὰ τοῦ
Ἀμουράτου β'. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ἀδελφὸς τοῦ Ἰω-
άννου καὶ τελευταῖος βασιλεὺς, ἡγεμονεύων τῆς Πελοποννήσου ἐν ἔτει
1448, ὀπλίσας τοὺς ὀρεινοὺς Πελοποννησίους καὶ ὀχυρώσας τὸν ἰσθμὸν
προσέβαλε τὸν ἐπερχόμενον κατ' αὐτοῦ Τουρκᾶν Πασσᾶ. Μετὰ δια-
φόρους πεισματώδεις μάχας, οἱ Τοῦρκοι καταδαφίζουσι τὸ κορινθιακὸν
τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος, τρέπουσιν εἰς φυγὴν τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν, σύρου-
σιν εἰς αἰχμαλωσίαν πολλοὺς τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὁ
Κωνσταντῖνος διάζεται εἰς συνθήκην εἰρήνης, ὑποτελὴς μείνας καὶ αὐθις
ἡγεμὼν τῆς Πελοποννήσου, ὅθεν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του
προσεκληθῆναι τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἔτει 1450.

(α) Ἐκ τοῦ Ἱστορ. Καταλ. τῶν ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν, ὑπὸ τοῦ
ἱεροδιακόνου Ζαχαρίου Μαθᾶ.

Ὁ νεοπροχειρισθεὶς Πατριάρχης Ἀθανάσιος ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος πρεσβύτερος Πατὴρ τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, πατριαρχεύσας ἐπὶ τοῦ τελευταίου ὀρθοδόξου καὶ ἑλληνος βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου. Ἡ ἐπὶ τοῦ Μωάμεθ β'. ἄλωσις τῆς βασιλίδος πόλεως, συμβᾶσα τὴν εἰκοστὴν ἐννάτην Μαΐου, ἡμέρα τρίτη τῆς ἐβδομάδος μετὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, ἐν ἔτει 1453, πολλὰς καταβαλοῦσα δόξας καὶ νίκας τοῦ ἀκμαίου ἄλλοτε ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀκμαίου ἐν τῇ Πολιτείᾳ καὶ Ἐκκλησίᾳ, δὲν παρήλθεν ὡς ἀπλοῦν τί καὶ ἄσημον ἱστορικὸν γεγονός, καταλιπὼν τὰς ζωηροτέρας ἐθνικὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἀναμνήσεις, ὅσας μόνος ὁ ἐν τῇ ὀρθοδόξῃ διωτελῶν ἑλλήν ἀναγνωρίζει καὶ αἰσθάνεται ἐν τῷ βάθει τῆς τηκομένης μὲν αὐτοῦ καρδίας, ἀλλ' ἀκατασχέτου ὀργῶσης πρὸς τὴν ἱερὰν τοῦ ἔθνους μίαν καὶ ἀδιάσπαστον ἐνότητα, τὴν θρησκευτικὴν καὶ πολιτικὴν, χωρὶς διὰ τοῦτο οὔτε νὰ μνησικακῇ οὔτε νὰ ἐμπνέεται ὑπὸ μισαλλοδόξων φρονημάτων καὶ πολιτικῶν ἀντιπαθειῶν. Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πολίτου τὸ ἱερὸν καθήκον ἐκπληρώσας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ἐξαγοράσας διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτοῦ αἵματος τὴν τιμὴν τῶν ἐπερχομένων δούλων γενεῶν, καὶ σφραγίσας τὸ τῆς Ἑλληνικῆς διαδοχῆς δικαίωμα ἱερὰν ἀφῆκε παρακαταθήκην καὶ πατρῶον κατέλιπε κληροδότημα, πρὸς τὸ ὁποῖον ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ αἰέποτε προσβλέπουσα ἠδυνήθη ἐνόπλως νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐν μέσῳ τῆς νομιζομένης πολιτικῆς αὐτῆς νάρκης διὰ μακρᾶς ἀλληλουχίας πολυαιμάκτων δοκιμασιῶν, μέχρις οὔ ἐν ἐξέῤῥάῃ ὁμογενὲς αἶσθημα τὸ τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος κατὰ τὸν μαρτυρικὸν ἀγῶνα τοῦ 1821.

Ὁ δορικτῆτωρ Μωάμεθ ὁ δεύτερος ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ σώματος τῶν Γιανιτσάρων, εἰσῆλθε τροπαιοῦχος εἰς τὴν ἀρχαίαν τοῦ Βύζαντος πόλιν καὶ πόλιν τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ στάς ἔμπροσθεν τοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγίας Σοφίας, τὸ μὲν ἐν αὐτῇ πεφυλαγμένον τῶν πιστῶν πλῆθος παρέδωκεν ὁ ἄπιστος εἰς αἵμαχαρὲς σφαγεῖον, τὸν δὲ ἱερὸν Ναὸν εἰς τὸν υἱὸν τῆς ἀνομίας ἀνέθηκεν εἰς Τζαμίον μεταβαλὼν, καὶ τὴν ἔντρομον πόλιν ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας εἰς τὴν ἀγρίαν κατέλιπε φανατικότητα τῶν ἀπηνῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα οἰκτρὸν καὶ σπαραξικάρδιον, τὸ

τῆς αἰχμαλωσίας καὶ λεηλασίας, τὸ τῆς ἀπαγωγῆς καὶ ἐρημώσεως! Τῆς λύσεως κατασβεσθείσης, τὴν πόλιν ἐρήμην κατοίκων ἐλείπων ὁ νέος δορικτήτωρ, διέταξεν ἵνα συνέλθωσιν εἴτινα ἀπέμεινον λείψανα χριστιανῶν, προσέλθωσι δὲ καὶ ἀπανταχόθεν τοῦ Κράτους οἱ βουλόμενοι. Οἱ δὲ λόγιοι τοῦ ἐλληνικοῦ γένους, οἱ Ἀργυρόπουλοι, οἱ Μοσχόπουλοι, οἱ Πλήθωνες, οἱ Καμαριῶται, οἱ Χαλκοκονοῦλαι, οἱ Τραπεζοῦνται, οἱ Ἑρμῶνυμοι, οἱ Κοντοβλάχοι, οἱ Λασκάρεις, οἱ Ἀποστόλαιοι, οἱ Ἀγρυόπουλοι, οἱ Γαζεῖς, καὶ ἕτεροι σοφῶν ἐλλήνων ὅμιλος, τὴν θάρβαρον φεύγοντες τῆς Πατρίδος δουλείαν εἰς γῆν ἤρχοντο συγγενικὴν καὶ φιλόξενον, τὴν εὐγενῆ τῆς Ἰταλίας χώραν, καὶ τὰς μὲν βιβλιοθήκας τοῦ Βατικανοῦ Πατριαρχείου γεμούσας συναξαρίων ἐπλήρουν κλασικῶν μεταφράσεων, εἰς δὲ τὰς τότε αὐτονόμους τῆς Ἰταλίας ἡγεμονίας ἰδρυον καθέδρας τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας, ἃ μετέβαλλον οὕτω καὶ μακρόθεν παρεσκεύαζον τὴν παλιγγενεσίαν τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης.

Γινώσκων δὲ καλῶς ἐκ τῶν προτέρων ὁ νέος Σουλτάνος τὰς θερμὰς τοῦ κατακτηθέντος λαοῦ ἔριδας ὑπὲρ τῆς πατρῴας θρησκείας, συνετῶς πολιτευόμενος πλεῖστα ἐπεκύρωσε διὰ νέων αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων τῆς Ἐκκλησίας προνόμια, ἐπιτρέψας καὶ νέου Πατριάρχου ἐκλογὴν μεθ' ὅσης ἐγένετο ἐπισημότητος ἐν τοῖς ἐλευθέροις χρόνοις. Τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἀθανασίου μὴ ἀνευρεθέντος, ἐκλέγεται παμψηφεί καὶ προχειρίζεται ὑπὸ τοῦ τυχόντος κλήρου πρῶτος μετὰ τὴν ἄλωσιν, Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, ἀνὴρ ἐπ' ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ διάσημος, καὶ διαπρήσιος κήρυξ τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς πίστεως. Ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀτρύτων μόχθων καὶ τῶν πολυειδῶν τοῦ Γένους θλίψεων καταβληθεὶς, παραιτεῖται τῆς Πατριαρχείας καὶ μεταβάς εἰς τὴν πλησίον τῶν Σερρῶν ἐν τῷ ὄρει τοῦ Μονοικεῶς ἀρχαίαν Μονὴν τοῦ τιμίου Προδρόμου, ἐνταῦθα τὸ λοιπὸν τῆς μακαρίας αὐτοῦ ζωῆς διήγαγεν, ἀσχολούμενος εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀδίδων ἀληθειῶν, ἃ ποικίλα συγγράφων οὐ μόνον θεολογικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ποινήματα, ἀλλὰ καὶ ῥητορικὰ καὶ φιλολογικὰ. Ὅποσον δὲ ἐθλίβετο ἡ μακαρία καὶ φιλόπατρις τοῦ Γενναδίου ψυχὴ ἐπὶ τῇ πτώσει τῆς ἐλληνικῆς βασιλείας καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ

Γένους, φαίνεται ἐν ἄλλοις καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων, οὓς ἔγραψεν ἐκ τῆς ῥηθείσης Μονῆς πρὸς τὸν Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ ἐν τῇ περὶ Προορισμοῦ πραγματείᾳ αὐτοῦ· αὐτὸς γὰρ ἡμέτερος καὶ ῥος, ἔλεγεν ὁ ἀείμνηστος ποιμενάρχης, καὶ τῶν ἡμετέρων ὥχετο λόγων, μᾶλλον δὲ παντὸς ἀγαθοῦ! καὶ δεῖ τὴν ἐσχάτην ἀμορφίαν τοῦ Γένους καθημένους ἐν γωνίᾳ που θρηνεῖν σιωπῇ, καὶ τὴν ἀπαγωγὴν τῆς τοιαύτης ἐξαίτεϊσθαι ζωῆς, ὅταν ἐπινεύσῃ τὸ Θεῖον. (α)

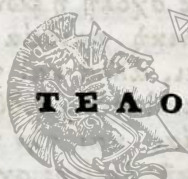
Μετὰ τὴν ἐθνικὴν ταύτην τῆς κοινῆς Πατρίδος ἀσχημίαν, δι' ἣν ἔφευγον οἱ μνησθέντες Ἕλληνες σοφοὶ εἰς ἐκούσιον ὑποβαλλόμενοι ἐκπατρισμὸν, καὶ ἐθρῆναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀοιδίμου Ποιμεναρχοῦ τὴν κοινὴν συμμεριζομένου θλίψιν, ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου ἀρχομένου αἰῶνος ἠκούσθη πρῶτην φορὰν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ τοῦ Γένους σχολῇ ἡ φωνὴ τῆς τέως σιγῶσης ἑλληνικῆς Μούσης. Ἡ ἑλληνικὴ παιδεία καὶ γλῶσσα, ἣτις οὐχὶ μόνον λέξεις ἐκιδιδάσκει, ἀλλὰ καὶ τὴν διάνοιαν φωτίζει καὶ τὸ φρόνημα θερμαίνει καὶ τὴν καρδίαν διαπλάττει, διασωθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν νέαν αὐτῆς λαβοῦσα ὤθησιν ἀπὸ τῆς Πατριαρχικῆς ἐκείνης σχολῆς, παρήγαγε τὰς περιωνύμους σχολαρχίας τοῦ Ἀθωνος, τῆς Πάτμου, τῶν Κυδωνιῶν, τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Χίου καὶ Σμύρνης, ἐν αἷς καὶ πολλοὶ διέπρεψαν ἑλλήνων Κληρικῶν οἱ ἑσσεὶ ἀείμνηστοι Εὐγένιοι, Δανιὴλ ὁ Κεραμεύς, Παΐσιος ὁ Καραπατᾶς, Ἀθανάσιος, Βενιαμὴν, Βάμβαι, Ἱεροθεοὶ, Χρύσανθοι, Οἰκονόμοι. Ἡ οὕτω σενῶς μετὰ τοῦ Γένους συνδεομένη Ἐκκλησία, βοηθουμένη καὶ ὑπὸ τῆς ἐξειδικασμένης φιλογενείας ἐπισήμων ἀνδρῶν, προήγαγε ζωηρότατα τὰ ὑπὸ τῆς δουλείας καὶ ἀμαθείας μαρανθέντα σπέρματα τῆς Ἑλληνικῆς γονιμότητος, ἕως οὗ ἀνεφύησαν οἱ εὐθαλεῖς βλαστοὶ τῆς συναπισθείσης μεγάλης Πατρίδος, ἣτις ἐκκληροδότησεν εἰς τὸ γεννηθὲν θυγάτριον πάντας τοὺς πόθους καὶ πάσας τὰς εὐγενεῖς ἐλπίδας τῆς ἑαυτῆς φιλοστοργίας. Εἶθε τὸ Θεῖον ἐπινεύον εἰς τὸ εὖδον τέλος τῆς ἱερᾶς ταύτης καὶ

(α) Ἐκ τῆς αὐτῆς ἱστορ. πραγματείας περὶ Ὁρθοδόξων Πατριαρχῶν, ὑπὸ τοῦ ἱεροδιακόνου Μαθᾶ.

πολιτικῆς κληρονομίας, ἐμπνεύσει τοῖς πᾶσι κληρικοῖς τε καὶ λαϊκοῖς τὴν ἐν ἀκραιφνεῖ πατριωτισμῷ κοινωνικὴν ὁμοφροσύνην καὶ πολιτικὴν σύνεσιν ! Εἶθε αἱ κοιναὶ τῆς μεγάλης Πατρίδος ἐθνικαὶ εὐχαὶ τύχωσι τοῦ ἐπιδιωκομένου τέρματος, διὰ γενναίας αὐταπαρνήσεως καὶ ἀφιλοκερδοῦς θυσίας παθῶν καὶ συμφερόντων· ἄνευ γὰρ τῶν πολιτικῶν τούτων ἀρετῶν οὐδὲν ἐν τῇ πολιτικῇ τῶν λαῶν κοινωνίᾳ εὐοδοῦται προαγόμενον, ἀλλὰ καταρρέον μαραίνεται ὥσπερ σπέρμα ἐν γῇ ἀνύδρῳ καὶ ἀγόνῳ καταπεσόν !

Τ Ε Λ Ο Σ .

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023141

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

Εὐρίσκεται παρὰ τῷ ἐκδότῃ
καὶ Τιμᾶται Δραχ. 2.